BIBLIOTECA NAZ^LE
XXVI*
A
9
NAPOLI

116
B
88

Urbanus f. M. [illegible]

116
B
88

Digitized by Google

Digitized by Google

# IOANNIS BVRCHARDI MENCKENII

# DISSERTATIONES LITERARIAE.

OLIM SEORSIM PVBLICATAS,

NVNC IN VNVM CORPVS REDEGIT,

ET CVM SVA

DE

ROMANORVM UETERVM

STIPENDIIS MILITARIBVS

DISSERTATIONE

EDIDIT,

FRID. OTTO MENCKENIVS,

IO. BVRCH. FIL.

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

LIPSIAE,

APVD IO. CHRISTIANVM MARTINI.

MDCCXXXIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

# LECTORI BENEUOLO SALVTEM!

Non id ago, vt me iam praeconem merita paterna habeant. Nec, quae per ſe placere poſſunt, nouum praeſentes Diſſertationes ex meis laudibus decus exſpectant. Et norunt omnes MENCKENIVM, et, ſi fuerit ignotus ad hunc diem, uix ego notum facere primus poſſim. Quis enim mihi, ſatis adhuc obſcuro homini, et auctoritatis inter eruditos nullius, temere fidem habeat de aliorum dignitate? Eo inprimis in loco, quo uideri me poſſit in transuerſum rapere tenerrimus erga paren-

tem amor, ſaepe laudes nobis uel inuitis extorquens. Uidetur mihi praeterea odioſa eſſe et inutilis eorum, quae obſtetricantibus nobis in lucem exeunt, omnis commendatio. Nam, ſi pulchra haec ſunt,et plauſu digna publico, quidni Lectoribus potius, ſatis ad id idoneis, hanc laudandi ſpartam relinquis? Si contemta uulgo, atque nihili putanda, adeone, fallere Lectores, uiri boni arbitraris, et in faſtigio te collocatum tanto putas, vt imperare ingeniis poſſis, imperii legumque neſciis? Libera eſt, et nullis Dictatorum faſcibus adſtricta, eruditorum Reſpublica, vbi, quot ſunt hominum ingenia, tot laborum tuorum iudices habes, ſuam vnice normam regulamque iudicandi ſequentes. In quibus ſi qui ſunt, educati liberaliter, et

intelligentes rerum, hi partum elegantem et formoſum laudabunt ſponte ſua. Ceteris omnibus nunquam rectiora perſuadebit laudatio tua. Sint igitur expoſita haec ante oculos omnium MENCKENIANAE ſpecimina induſtriae, quicquid de ipſis ſtatueris, Lector, id ratum habitura. Nec deerunt his forſan, etſi non uocati mihi, laudatores ſui. Neque tamen dicendum hic nihil eſt, ne criminationibus eorum uia pateat, qui, ne inſpecta quidem, condemnare obuia quaeque ſolent. Et intereſt famae meae, ne protuliſſe in lucem dicar, quae ſuis digniſſima tenebris uidebantur. Habes hic, quodcunque literarum elegantiorum genus ſecteris, accommodatiſſima palato tuo, tuique, ſi quid ſcio, ſtomachi futura, fercula,

quibus uel leuiter deguſtatis, cupidiſſime appetes MENCKENIANA omnia. Non fuit ex eorum numero MENCKENIVS, qui ſplendidum Polygraphorum nomen noſtro tempore affectant, inane profecto et ingloriofum ualde, ſi eos audias, quibus datum eſt, ſapienter iudicare. Nec tam numero aeſtimari ſcripta ſua, quam pondere et argumentis rerum, uoluit. Et, vt in aliorum ſcriptis ſcite nouerat, quid ſecum boni ferrent, indicare, ita primam hanc ipſe ſibi legem praeſcripſit, ne, quos excluderet ſubinde, probroſi parenti ſuo partus eſſent. Deditque operam, vt, quae ſcriberet, ſelecta eſſent, nec ante ipſum dicta omnibus. Rariſſimo aetatis noſtrae exemplo, qua vtilia ſcribendi torpet ardor omnis. Sunt

eius generis, quae hic legis, pleraque, pene dixerim, omnia. Habent enim et vſum ſuum, quae leuiſſima uidentur, modo his uelis vti. Ceterum argumenti uides ſingula eſſe hiſtorici, non ſpernendi tibi, ſi quid in te eſt non uulgaris ingenii. Tibi haec ſcribo, in literis liberaliter uerſanti, non his contra famem vtenti. Scilicet poſcebat id ſcriptionis genus publici partim muneris, quo fungebatur Noſter, partim ſtudiorum, quae inde a puero complexus tenerrime fuerat, ratio. Habet Hiſtoricum ſtudium inimicos multos, ſed eos in tenebris natos, et ad perpetuos carceres relegandos. Nam, quae ſua ſe partim ſuauitate commendant, et inuſitata quadam uoluptate animum afficiunt, partim in reliquas artes omnes

vſum ſuum diffundunt, ea quis vnquam uir ſanus faſtidiuit? Hiſtoriam literariam puto, qua nec iucundior eſt vlla, nec ſubtiliſſimis illis ſcientiis coniunctior. Addo, ſine qua inornatum prodibit, quicquid excuderis operum tuorum. Eam, aliorum ueſtigia ſecutus, tanto olim ſtudio ſectatus eſt Parens meus, tantis etiam acceſſionibus locupletauit, vt, ſi *Literariis* hiſce *Diſſertationibus* iungas *Orationes Academicas*, intra hos ipſos dies publicatas, et *Diſputationes*, quas uocant, *Academicas*, proxime ſecuturas, nullum fere in omni literarum Hiſtoria argumentum ſit nobile ac ſingulare, cui non aut primus plane, aut certe inter primos, lucem accenderit clariſſimam. Neque perficere haec tam praeclare feliciterque, niſi ei, licuit, cui

Digitized by Google

cui ad manum eſſent magni Scriptorum omnis aeui exercitus, quorum non manipuli, ſed cohortes integrae, in hiſce Diſſertationibus, uelut in hybernis ſuis, hoſpitantur. Quantam enim ad opprimendos optimos conatus uim habeat librorum, quibus opus ſit, penuria, ipſe nunc magno meo cum dolore experior. MENCKENIANAE Bibliothecae, nunc eheu! non amplius MENCKENIANAE, nec ignotum cuiquam nomen eſt, nec inexploratae diuitiae. Qua quum nihil magis in deliciis eſſet MENCKENIO, inter grauiſſimos illos omnis aeui magiſtros uerſari quotidie, iucundum putabat, hisque, dum uiueret, vſus eſt familiariſſime. Atque eius conſuetudinis hunc fructum tulit, vt, quae nec uiris doctiſſimis cognita ſatis eſſent, eorum ipſe praecipuam

cipuam notitiam acquireret, haecque legenda deinde daret ciuibus ſuis, et poſteritati omni. Qualia quum ſint publici ſaporis, et iam MENCKENIANI praeſtantiam ingenii aliunde norit Lector, nihil hiſce *Diſſertationibus* ſiniſtri ominamur. Quin potius operae in eo feciſſe me pretium exiſtimo, quod ſchedas has, ſparſim olim editas, atque ita editas partem maximam, vt nec ſolo vnquam patrio exierint, nec nomen ſingulae MENCKENIANVM praeferant, cura mea partim in manus exterorum ueniant, partim nunc primum Auctori uindicentur MENCKENIO. Occaſionem, qua vnaquaeque harum exiit in lucem olim, docebit te *Index Diſſertationum*, ipſis his, quae iam praefamur, ſubiunctus. Mihi quidem, praeter haec ipſa, quae iam legis, et

rerum

rerum notabiliorum Indicem, ad calcem Operis adiectum, pauculasque Annotationes, ſigno † notatas, quod acceptum in his referas, nihil eſt. Nam, quae agmen claudit MENCKENIANARVM Diſſertationum, noſtra *de Stipendiis ueterum Romanorum militaribus* Commentatio, nihil cum ceteris cognationis habet, eo magis animo a me adiecta illis, ne quid iuſtae libelli formae deeſſet, quam quod ad paterna illa habere aliquid momenti uideretur. Breuior haec et reſtrictior iam A. 1729 prodierat, ſed cui tunc praefigere nomen meum, non vna de cauſa inconſultum duxi. Iam in concinniorem ordinem redacta, et limata multum, nouisque Scriptorum teſtimoniis ornata, nec parentem ſuum diſſimulat, nec rigidiſſimos iudices for-

formidat. Mihi, quicquid de ea exiſtimaueris, perinde fuerit. Non enim, vt doctrinam meam experirer, haec ſcripſi, ſed vt otio meo iucunde fruerer, nec, vt laudes captarem, edidi, ſed ne in tanto Scriptorum huius aeui numero ipſe ſcripſiſſe nihil uiderer. Uale, amice Lector, et MENCKENIANIS hiſce dapibus ex uoto noſtro vtere, nosque, in tuum vnice intentos commodum, porro, quod facis, ama.

INDEX

Digitized by Google

# INDEX DISSERTATIONUM.

I. DE HIS, QVI MILITIA AEQVE, AC DOCTRINA, INCLARVERVNT.
Programmatis loco Orationi ſolenni, qua Hiſtorias in Academia patria docendi munus A. 1699 auſpicatus eſt, praemiſſa.

II. DE MINDELHEMIO, SVEUIAE VRBE AC DYNASTIA, A. MDCCV IN PRINCIPATVM IMPERII EUECTA.
Scripta ad inuitandos Academiae Proceres in ſolenni Baccalaureorum renuntiatione A. 1706.

III. DE DIRIS IMPRECATIONIBVS, QVAS LIBRIS, TABVLIS, ET MONVMENTIS, ADDIDERE UETERES.
Orationi publicae, in memoriam Heinricianam A. 1706 recitatae, praemiſſa.

IV. EXHIBENS DELINEATIONEM OPERIS MONTEFALCONIANI, QVOD INSCRIPTVM EST: PALAEOGRAPHIA GRAECA.
Ad intimandam A. 1707 publicam Baccalaureorum Renuntiationem publicata.

V. DE UARIIS ANGLIAE MVTATIONIBVS.
Orationi praemiſſa publicae, qua Angliae Scotiaeque coniunctionem ANNAE, Britannorum Reginae, gratulatus eſt MENCKENIVS A. 1707.

VI. DE FASCINANDI UI, QVAM LAVDIBVS INESSE CREDIDERVNT UETERES.
Ab ipſo Procancellario ſcripta A. 1709 ad conuocandos Magiſterii Candidatos.

VII. DE HIS, QVIBVS SINGVLARIS QVIDAM AC INSOLITVS AVDITORVM APPLAVSVS CONTIGIT.
Edita in ſolenni Magiſtrorum Panegyri A. 1713. Adiecta eſt poſtea *Orationibus* MENCKENII *de*

*de Charlataneria eruditorum*, vt inſpicienti cuilibet patet.

VIII. DE UITA ET IN REM LITERARIAM MERITIS MARTINI GEIERI, THEOLOGI INCOMPARABILIS.

Programmatis habitu praemiſſa Orationi publicae, in memoriam IO. CHRISTIANI GEIERI recitatae A. 1713.

IX. DE HONORIFICO MAGISTRI NOMINE, EIVSQVE IVRIBVS INSIGNIORIBVS.

Ad inuitandos Magiſterii Candidatos ſcripta A. 1714. Acceſſit et haec deinde binis de *Charlataneria eruditorum* Orationibus.

X. DE HISTORICORVM IN REBVS NARRANDIS INTER SE DISSIDIIS, HORVMQVE CAVSIS.

Edita in ſolenni Magiſtrorum renuntiatione A. 1717.

XI. DE CAERVLEI COLORIS VSV APVD UETERES.

Orationi, memoriam GEIERIANAM recolenti, praemiſſa A. 1717.

XII. DE ILLVSTRISSIMARVM STIRPIVM, AVSTRIACAE, ET SAXONICAE, DIVTVRNA, ET UINCVLO MVLTIPLICI CONFIRMATA, CONCORDIA.

Orationi ſolenni, in auſpicatiſſimis nuptiis FRIDERCI AVGVSTI, tunc Principis Regii, nunc Potentiſſimi Regis noſtri, cum Sereniſſima Principe, MARIA IOSEPHA, A. 1719 ab ipſo MENCKENIO recitatae, Programmatis inſtar praemiſſa.

XIII. DE DVBIA GVSTAUI ADOLPHI, SVECORVM REGIS, CAEDE.

Ordinis Philoſophorum nomine ad indicendam Orationem, memoriae IAC. LEONH. DE AGRICOLA ſacram, A. 1721 edita.

XIV.

XIV. DE HIS, QVI MERCEDE CONDVCTI, AD COMPONENDOS COMMENTARIOS HISTORICOS ANIMVM APPVLERVNT.

In ipſis Renuntiationis Magiſtrorum ſolennibus ſcripta A. 1721.

XV. SISTENS ELENCHVM SCRIPTORVM SAXONICORVM.

Ab ipſo, Ordinis Philoſophorum Decano, ad audiendam Orationem, memoriae GEIERIANAE ſacram, A. 1721 publice propoſita.

XVI. DE RITIBVS UETERVM, INPRIMIS ROMANORVM, CELEBRANDI DIES NATALITIOS.

Praemiſſa Orationi ſolenni, in auſpicatiſſimo FRIDERICI AVGVSTI, glorioſiſſimae memoriae, natali recitatae A. 1727, praemiſſa.

XVII. DE STATVRA HVMANA, NVM NOSTRA AETATE MVLTVM A PRISTINA PROCERITATE DEFECERIT? CONTRA PETRVM DANIELEM HVETIVM.

Ad inuitandos Magiſterii Candidatos A. 1722 in publicum emiſſa.

XVIII. EXHIBENS DE COCCINEO, NIGRO, ET ALBO, COLORIBVS, NEC NON DE RITV CELEBRANDI FESTVM AVREI UELLERIS, QVAEDAM SINGVLARIA.

Scripta A. 1724 ad intimandam Orationem ſolennem de Splendidiſſimo ac Illuſtriſſimo Ordine Aurei Uelleris.

XIX. DE IVRANDI, UEL PEIERANDI, FORMVLIS, QVIBVS ADSVEUERE OLIM SVMMI PRINCIPES.

Foras data in ipſa Magiſtrorum Panegyri A. 1725.

XX. SISTENS PSEYDO-PRINCIPVM EX-

EXEMPLA EX UETERIS ET RECENTIORIS AEUI HISTORIA.

Orationi praemiſſa, ad recolendam memoriam GEIERIANAM recitatae A. 1725.

XXI. DE EMINENTIA COMITVM SOLMENSIVM INTER S. R. IMPERII COMITES, ET DE UITA GVSTAUI FERDINANDI S. R. I. COMITIS DE SOLMS.

Ad indicendas exequias funebres Illuſtriſſimi Domini GVSTAUI FERDINANDI S. R. I. Comitis de SOLMS et TECKLENBVRG publicata A. 1725.

XXII. DE PILEO, LIBERTATIS SYMBOLO.

Scripta A. 1726 ad inuitandos Magiſterii Candidatos.

XXIII. DE UITA ET SCRIPTIS GABRIELIS SYMEONIS.

In ipſis renuntiationis Magiſtrorum ſolennibus publicata A. 1727.

XXIV. HERMANNI BVSCHII, PASIPHILI, CARMEN, QVOD INSCRIPSIT LIPSICA, E LATEBRIS PROTRACTVM EXHIBENS.

Orationi, in memoriam GEIERIANAM A. 1727 recitatae, praemiſſa.

XXV. DE UETVSTISSIMO ET APVD OMNIVM AETATVM GENTES RECEPTO SATYRARVM VSV.

Scripta in ipſa Magiſtrorum Panegyri A. 1729.

ACCEDIT

FRIDERICI OTTONIS MENCKENII DE ROMANORVM UETERVM STIPENDIIS MILITARIBVS DISSERTATIO.

Primum A. 1729, nunc auctior et emendatior, edita.

DISSER-

PER-ILLVSTRI EXCELLEN-
TISSIMOQVE

DOMINO,

# DOMINO BERNARDO

LIBERO BARONI

# A ZECH,

DYNASTAE IN SCHMORCKE,

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
POLONIARVM REGIS ET ELECTO-
RIS SAXONIAE INTIMO STATVS
MINISTRO, ET A CONSILIIS
SANCTIORIBVS, etc.

DOMINO AC MAECENATI
INDVLGENTISSIMO,

Digitized by Google

HEROI IN TOGA INCOMPARABILI,
SAXONICAE SALVTIS FIRMAMENTO
MAXIMO,
MVSARVM PRAESIDIO CERTISSIMO,

SERIS POSTERIS COMMEMORANDO,
MENCKENIANAS HASCE DISSERTATI-
ONES,
ET CVM HIS RES SVAS OMNES

DEVOTISSIMA PIETATE NVNCVPAT
ATQVE CONSECRAT

SVBMISSISSIMVS CLIENS
FRIDERICVS OTTO MENCKENIVS.

Digitized by Google

I nunc, parue liber, quae cernis, fauſta capeſſe
Auſpicia, et nuda ſimplicitate place.
Nilque time, pudeatque nihil te dicere prolem
Menckenii; decoris non habet ille nihil.
I nunc, laurigeros mecum ingreſſure penates,
Quam ſint Heroum lumina blanda, uide.
Praeque aliis unum, praeque omnibus adſpice ZECHVM,
Delicias Regis, Saxoniaeque decus.
Et, modo Menckenii doceas te nomine dictum,
Annuet, et facilem porriget ille manum.
Hunc habuit Phoebum quondam Muſa, hisque ſub umbris
Pulſauit citharas Menckeniana ſuas.
Et ſaepe agreſtes numeros audiuerat ingens
ZECHIVS, indoctum ſaepe probauit opus.
I nunc, parue liber, ſimili nunc utere Phoebo,
Atque eadem poſthac fata parentis habe.

Digitized by Google

# DISSERTATIO I.

DE

# HIS, QVI MILITIA AEQVE, AC DOCTRINA, INCLARUERUNT.

Haud ſatis mihi ex aequo videntur cenſere illi, qui, Marti convenire cum Muſis nequaquam poſſe, produnt. Quin ſapienter veteres Minervam ſtatuerunt armorum non minus, quam literarum, Deam, quae viris, qui caſtra ſequuntur, tum quibus ſtudia curantur, pari ſit praeſidio. Quod ſi enim reſpicere paulisper lubeat hiſtoriam praeteriti temporis, nunquam defuiſſe deprehendemus, qui cum belli ſtudiis artes liberales tam praeclare coniunxerint, ut incertum ſit, utro in genere excelluerint magis. Certe, apud illas gentes, quae bello inprimis claruerunt, dici non poteſt, quantus etiam literis honos fuerit habitus. Neque enim aliis ferme Romanus exercitus, Republica libera, ducibus paruit, niſi doctis Senatoribus: nec Graeci aliis temere, quam Philoſophis, Oratoribus et Poetis,

magiſtratus commiſerunt. Praeterea Galli Druidas & Bardos, Perſae Magos, Hebraei vero iudices aut ſacerdotes, habuere belli duces. Exempla itaque eruditorum militum tanto numero in omni Hiſtoria ſe offerunt, ut mirandum ſit, GABRIELEM NAVDAEVM, virum cetera perſpicaciſſimum, in libro de Studio militari auſum eſſe contendere, diverſiſſima eſſe minimeque coniungenda literarum et militiae ſtudia. Quis XENOPHONTEM, quem primum merito nomino, Oratorem non modo et Hiſtoricum excellentiſſimum, ſed et acerrimum inprimis belli ducem, ignorat? Quin et SOCRATIS, cuius ex Academia prodiit XENOPHON, PLATONISque licebit hic meminiſſe, quos aliquot praeliis interſuiſſe produnt, nec non ALCIBIADIS, qui bellandi ſtudia literarum otio feliciſſime diſpunxit, eodemque uſus eſt doctore in Lycaeo, atque duce in campo, SOCRATE. Praetereo PERICLEM, qui quinquies bello triumphavit, et in eloquentia principatum obtinuit apud Graecos. Nec in ANNIBALE moror, qui Graecas literas apprime callebat, ut hiſtoriam etiam eo ſermone ſcripſerit. Neque hic celebrabo denique ipſum HERCVLEM, qui et ſummus Graecorum imperator, et Muſarum dux quidam credebatur, quemque eapropter digniſſimum Romae putabat

bat olim Fulvius, cui Aedem faceret in Circo Flaminio. Illud diſſimulari non poteſt, veteres per literarum ſtudium haud raro ad ſumma belli imperia viam affectaſſe. Sic enim PHRYNICHVM in veteri Athenienſium Republica tragoedia meruiſſe, ut ſummus dux exercitus crearetur, AELIANVS autor eſt; in Dania vero, ſi SAXONI GRAMMATICO credimus, defuncto Frothone, dignus omnibus propter carmen patrio ſermone tumulo illius inſcriptum viſus fuit HIARNVS, qui et militiae et univerſo regno deinceps praeeſſet. Atque id ſane Romae aliquando praecipuum fuit et plane ſingulare, ut, quo quis alios magis excelleret ſive in pace, ſive in bello, eo impenſius amaret literas. SCIPIONI certe AFRICANO liberalia ſtudia omnisque doctrina tanto in pretio fuere, ut non POLYBIVM modo, PANAETIVMque, praecellentes ingenio viros, ſed ipſum quoque Romanae poeſeos patrem, ENNIVM, ubivis haberet expeditionum ſuarum ſocios; ut triumviri adeo etiam illi non minus videantur bello delectati, quam carmine et Muſis. Verum ſunt et inter ipſos Romanorum Imperatores, qui armis non minus, quam doctrina, excelluerunt, HADRIANVS, Orator, qui Orationibus ſuis, in laudem TRAIANI ſcriptis, an expeditionibus bel-

licis creberrimis, Imperatoris animum magis devinxerit, viamque ſibi ſtraverit ad ſupremum illum honorem, incertum eſt. ANTONINVS deinde, atque VERVS, Philoſophi: IVLIVS, AVGVSTVS, TIBERIVS, CLAVDIVS, NERO, DOMITIANVS, NERVA, TITVS, SEVERVS, BALBINVS, GORDIANVS, ALBINVS, MACRINVS, GALLIENVS, NVMERIANVS, IVLIANVS, GRATIANVS, THEODOSIVS, Poetae omnes. Acceſſit his multis poſt Seculis CAROLVS MAGNVS, uti Poeta inſignis, ita Theologus quoque bellicoſus, modo illius eſt, qui ſub nomine CAROLI contra imaginum cultores ſuperiori Seculo prodiit in Gallia, libellus. Nec tacendus noſtro aevo eſt LEOPOLDVS inviſtiſſimus, qui, quantum armis adiicit imperio, tantum domi ſtudia promovet et literas. Regum deinde quam prolixum nectere catalogum poſſem, ſi luberet. Quos inter nominandus foret MATTHIAS CORVINVS, bello non minus inclytus, quam linguarum ſcientiſſimus, quique literatos, quos excellentiores compererat, omnes in aulam adſciſcebat, et egregiam Budae Bibliothecam excitabat. Sed primas forte tenet Galliae Rex, FRANCISCVS I, Heros incomparabilis, qui Graecos, Latinos et Gallicos verſiculos ſcribebat non inelegantes. Atque, ut alios

os taceamus, vix praeteriri poteſt hodiernus Galliarum Rex, LVDOVICVS XIV, qui, cum toto pectore Martem ſpiret, tamen nec literarum nullam plane curam habet, teſte, etſi non omnibus forte viſo, quod ipſe compoſuit, Opuſculo: *Traduction du Livre I de Jule Ceſar, par LOVYS XIV, à Paris, 1661, de l'Imprimerie Royale.* Verum properandum ad ceteros eſt. Quis enim neſcit bello atque literis clariſſimum virum, IOANNEM ZAMOYSCIVM, Poloniae Cancellarium, cuius pulchre vitam deſcripſit ADAMVS BVRSIVS, quem una cum SIMONE SIMONIDE, SIMONE BARKOVIO, aliisque viris apprime doctis, in Academiam abs ſe conditam Zamoſcum invitaverat. Huic et Polonia libertatem et Respublica literaria de Senatu Romano libros duos acceptos refert, ut alios taceam ingenii excellentioris fœtus, quos tanto magis admirantur omnes, quanto accidit rarius, ut viri in aula non minus, quam militia, aſſidue verſati libris componendis operam impendant. Tametſi, quod Academiam inter bellica negotia erexit, in eo paria fecit cum FRANCISCO XIMENIO, Cardinali. Is enim, cum Alcalae in Vniverſitate amplificanda et largis Profeſſorum ſtipendiis ornanda totus videretur occupari, bellorum curam adeo non ſeponebat,

ut tum inprimis de inferendo Mauris bello conſilia agitaret; expugnato vero in Africa Orano, rurſus Alcalam revertebatur, quaſi victoriarum oblitus, unamque gerens Academiae ſuae curam. Nihil addam de illius in procuranda editione Bibliorum Chaldaica, Hebraica, Graeca et Latina, conſtante et perpetuo ſtudio. Huic ut minime literarum, ita nec bellica, gloria multum ceſſit, civili autem negotiorum prudentia etiam praeivit, GVILIELMVS BELLAIVS, qui demandatam a FRANCISCO I provinciam glorioſiſſime ſuſtinuit, multis praeliis confectis, multis oppidis ſuperatis. Atqui eius facundia in aliquot legationibus maximopere enituit, neque vulgarem eruditionem ſapiunt, quos edidit, rerum Gallicarum Commentarii. Habet enim hoc veluti proprium BELLAIORVM familia, quod utraque laude excellat, quippe fratres illius MARTINVS et IOANNES ambo fuerunt doctrina ſingulari, ambo bello clariſſimi. Sed, quoniam ad Gallos ventum eſt, non poſſum non commemorare PHILIPPVM MORNAEVM, Pleſſiaci Marliani Dominum, Salmurii praefectum, qui, belli atque pacis ſtudia pari diligentia ſectatus, ſuo inſiſtebat Symbolo: *Arte & Marte.* Eo enim uſum fuiſſe, docuit me COLOMESIVS in *Miſcellaneis Hiſtoricis.* Libros certe eius

cius *de Myſterio iniquitatis*, *de S. Evchariſtia*, aliosque complures, mirantur hodie omnes, neque nocuit illis acerrima PERRONII cenſura, qui, ut MORNAEI famam aboleret, aut debilitaret ſaltem, dies noctesque examinandis illis conſumſit. Enimvero fuere alii, qui et in Theologiam feliciter incubuerunt, et haud improſpere pugnarunt in campo. Vt enim NORTONVM KNATCHBVL et GVILIELMVM DVRANDVM taceam, omnium maxime illuſtre exemplum nobis praebet CROMVVELIVS. Namque is non Oxonii modo adoleſcens, ſed deinceps quoque, Theologiae ſtudio mirifice deditus erat, ut ad Eccleſiaſticam dignitatem magno animo contendere videretur; et, quanquam, ut ad utramque fortunam paratus eſſet, bis militatum iverit in Galliam, ſtudium tamen illud adeo non neglexit, ut Theologus miles omnium conſenſu Lutetiae appellaretur. Quos deinde libellos is in publicum emiſerit, quoties ex ſuggeſtu verba ad auditores fecerit, quam pertinaciter pugnaverit, nihil attinet hoc loco prolixius recenſere. Neque abfuit a ſtudiis FAIRFAXIVS, ſupremus Parlamenti dux, quanquam Iuris ſcientia magis delectatus. Neque enim ſupremos in Iure honores detrectavit; cum iter forte faceret per Oxonium. Paene omiſeram IVLIVM

CAESAREM SCALIGERVM, quem, mirum eſt, ad tantam ingenii laudem proceſſiſſe poſt viginti annorum moleſtam ſatis militiam, ſiquidem et MAXIMILIANO Caeſari pugnavit primum in Italia, et deinde in Gallici nominis hoſtes arma ſua lubens convertit, tantus bello dux, ut, ſi graviſſimi Autoris cuiusdam iudicio ſtemus, omnes illius aetatis nobiliores duces non modo admirabili artuum agilitate et robore, ſed et militari prudentia, vel aequaret, vel etiam anteiret. Non attingam COELIVM RHODIGINVM, IACOBVM PALMERIVM, HENRICVM SAVILE, ISAACVM VVAKE, GEORGIOS CAREVV et HARTINGVM, atque alios, quorum fecit mentionem Cl. ALMELOVEENIVS in Dedicatione Epigrammatum veterum. Prodeat potius e noſtris eruditionis laude nemini ſecundus, HENRICVS KIPPINGIVS. Is, ut traditum accepi a viris, quibus ipſe narraverat, e ſchola, quod a lectione claſſicorum Autorum, qua mire delectabatur, a praeceptoribus arceretur, et contra ad ediſcenda Logices praecepta ſummo cum rigore adſtringeretur, profugus, caſtra miles gregarius ſecutus eſt per aliquod tempus. Cum vero primarius quidam Regni Sueciae Miniſter illum offenderet in excubiis librum legentem, ac, tu quid legis? rogaret; ille,

ille, mutato minime vultu, *Curtium*, reſpondet: etiam intelligis? ait ille: ſatis, ut arbitror, iterum KIPPINGIUS: tum iuſſus exponere *Curtianam* aliquam Orationem, ita ingenium viro probavit, ut is eum exemerit militum cohorti, ſuaeque Bibliothecae, quae erat inſtructiſſima, praefecerit, ſcholaſtico deinceps muneri in Bremenſi, quod Eccleſiae Cathedrali innexum eſt, Gymnaſio admotum. Iam ſpeciatim Poetarum inire magnum numerum poſſem, qui bello fuere delectati, ſi id praeſtitutae chartae brevitas ſatis pateretur. Sed aliquos recentiorum inprimis commemorare licebit, velut in transcurſu. Quos inter primus animo occurrit MICHAEL TARCHANIOTA MARULLUS, qui nec ipſe in Poematum, in quibus omnes Latinae linguae divitias videtur exhauſiſſe, Dedicatione militem ſe diffitetur, et ab iis, qui vitam eius conſignarunt, in Italia inter alarios equites ſuſceptus Nicolao Ralla duce perhibetur. Sequatur hunc, quemadmodum aetate, ita ordine, LUDOVICUS CAMOESIUS, Poeta inter Luſitanos, ſive epicum ſpectes, ſive lyricum carmen, omnium facile confeſſione praeclariſſimus, praeterea linguae Latinae, Philoſophiae, et varii generis antiquitatum, ſcientiſſimus. Is quidem per ſedecim annos caſtra ſecutus eſt, extra pa-

triam ad Africae oram maritimam ſtipendia capiens primum, deinde ad Indos etiam ipſos et Sinas delatus. Sed ad Gallos abeamus, quos inter exercitum merito ducit FRANCISCVS ESPINAEVS SANLVCIVS, qui literas cum artibus militaribus, ſi quisquam alius, feliciſſime coniunxit. Erat vero animo imperterrito et acri, cumque in Henrici III, apud quem plurimum gratia primum valebat, odium incurriſſet, Broagium ſe recepit, ubi quandam veluti eruditorum Academiam erexit, verſusque compoſuit bellulos atque delicatos, affectis etiam *de re militari* Commentariis. Vt deinde novis litibus ſeſe ingeſſerit, et ſub FRANCISCO, Regis fratre, fortiter pugnaverit, demumque in Ambiani obſidione glande caput ictus occubuerit, prolixe non repeto. Succedant huic NICOLAVS RAPINVS et PETRVS RONSARDVS, uterque Poeta, uterque infeſto contra Proteſtantes animo, ſed hic latrocinio clarior et ſatyra, qua, quos ferro non poterat, velut alter ARCHILOCHVS, necabat. RAPINVS vero praeclariſſimam hanc a ſuis laudem obtinuit, ut doctiſſimus miles et fortiſſimus conſiliarius audiret. Quibus haud invitus iungo nobilem virtute bellica REMIGIVM BELLAQVAM, RONSARDO propter poemata minime contorta *pictorem naturae* ap-

appellatum, quemque in Pleiada Poetarum Gallicorum retulere veri carminum aeſtimatores. Nec omittendus denique eſt ROGERIVS DE RABVTIN, Comes DE BVSSY, qui nec literas mediocriter deguſtavit, et variam in bello fortunam eſt expertus, id quod vel ex ipſius ROGERII Commentariis hiſtoricis abunde conſtat. Quemadmodum autem linguae patriae ita fuit gnarus, ut et in Academiam Gallicam adſcisceretur, et nunc ab omnibus putetur terſiſſimus ſcriptor; ita inprimis etiam carminum laude maximopere excelluit. Ceterum nobis Germanis non ignobile eſt PETRI LOTICHII SECVNDI nomen, quippe qui inter ipſos armorum ſtrepitus verſus ſcripſit adeo concinnos, ut Germanorum audiat paſſim *Ovidius*. Neque mirum adeo, eum de obſidione Magdeburgica tot ante annis carmine plane Sibyllino fuiſſe vaticinatum. Cui neſcio iure an iniuria iungam VLRICVM HVTTENVM, qui a MAXIMILIANO Poeticam lauream impetravit, qua ſic ſibi placebat, ut pingi ſe curaret ferreis tegumentis indutum, lauroque, velut corona triumphali, coronatum. Neque ſane in poeſi quoquam illo tempore fuit inferior, atque alia edidit ſcripta complura. Militiam vero exercuit primum in Italia ſub MAXIMILIANO, deinde et contra

VL-

Vlricvm VVurtenbergicum ſtrenue pugnavit, veteris nimirum iniuriae memor, quod is Princeps agnatum ſuum trucidaſſet. Praetereo tot Italorum, Anglorum et Belgarum, poetas bellatores. Vnum tacere nullo modo poſſum inter Belgas ſummum Poetam et plane *Propertium*, Ianvm Brövkhvsivm, qui multis expeditionibus bellicis interſuit non ſine gloria, carmina vero non pauca inter arma ſibi nata eſſe, faſſus eſt paſſim in elegantiſſimo Carminum faſciculo; exorandus ceterum idem, ut, quas prelo dudum paratas habuit domi, luculentiſſimas in *Propertium* lucubrationes orbi erudito amplius ne invideat. (†) Tantum itaque abeſt, ut, qui literas tractant, ad arma inepti cenſeri debeant, vt potius in utroque genere excellere ſimul, et primas velut tenere poſſe, quibus de meliore luto ficta ſunt praecordia, tot exemplis abunde affatimque firmetur. Vtinam vero non ipſi inter ſe colliderentur ſubinde eruditi, bellaque inteſtina gererent! Sed bone Deus, quibus turbis ac litibus Literaria etiam Reſpublica nunquam non obnoxia fuit? certantibus inter ſe de principatu tot viris cetera doctiſſimis, ac de inani ſaepe gloria potius, quam de veritate di-

(†) Prodiiſſe poſtea A. 1702 Amſtelaedami *Propertium*, nec non A. 1708 *Tibullum BROVKHVSII*, inter omnes conſtat.

digladiantibus. Sane enim, ſi pleraque intueamur eruditorum diſſidia, plurimum affectibus, veritati fere parum, dari, deprehendemus. Itaque, quoniam Hiſtorici eſt, non ea modo cognoſcere, quae in Eccleſia et Republica geſta ſunt, ſed literarum quoque fata habere explorata, tum vero eruditorum diſſenſiones et bella, eorumque non minus cauſas, quam eventus, noſſe, apud animum meum conſtitui, *Profeſſionem Hiſtoriarum*, quam, vocato in ſupremam cathedram, qui ſumma cum laude eam hactenus ſuſtinuit, Celeberrimo RECHENBERGIO noſtro, *Sereniſſimus ac Potentiſſimus Dominus, Dominus FRIDERICVS AVGVSTVS, Rex Poloniarum, et Saxoniae Elector, Dominus noſter longe Clementiſſimus*, ceterique huius Academiae *Nutritii, Sereniſſimi Saxoniae Duces, Domini noſtri Clementiſſimi*, benigniſſime mihi demandarunt, ſolenni, ſed brevi, Oratione auſpicari, in qua *de cauſis bellorum inter eruditos* (†) verba faciam, nec verba tamen papavere et ſeſamo ſparſa, ſed quae Hiſtorico magis, quam Oratori, conveniant. etc.

(†) Hanc proxime leges in Volumine *Orationum Menckenianarum*, quae iam ſub prelo ſudant.

# DISSERTATIO II.

DE

# MINDELHEMIO, SVEVIAE VRBE AC DYNASTIA, A. MDCCV IN PRINCIPATVM IMPERII EVECTA.

Vienna Auſtriae nuperrime perſcriptum, Stepneium, Britannorum Monarchae ad Auguſtiſſimum Imperatorem Legatum, inde Auguſtam Vindelicorum die XIII menſis Maii abiiſſe, ut Principatus novi Mindelheimenſis incolas Marlburio Germanico, ita in Thematibus Oxonienſibus, Calendis Ianuariis A. MDCCV publice propoſitis, nominatur, fidelitatis iuramento adſtringeret. Principatui ab urbe Mindelheim ad Mindelii in Suevia ripam nomen eſt, de qua apud CASPAREM BRVSCHIVM (a) ſequentia legimus:

*Eſt locus in Suevis, ubi multo gurgite aquarum*
*Mindelius celſi currit ab arce iugi,*
*Et parvam eiusdem mox nominis alluit urbem,*
*Quae breve de fluvii nomine nomen habet,*
*In qua vivebat nuper Fronsbergius, heros*
*Militia, armorum dotibus atque potens.*

Haec

(a) In *Chronologia Monaſteriorum Germaniae p. 596.*

Haec non confundenda cum Mundelsheimio ad Nicrum, Wurtenbergicae poteſtatis. Vetuſtum omnino eſſe Mindelheimium, vel hinc apparet, quod in ludis equeſtribus, in urbe Tigurina a Welphone ſeniore, Bavariae et Spoleti Duce, anno a nato Servatore MCLXV celebratis, inter Suevicos nobiles pugnaverit Fridericus aliquis a Mindelheim. Seculis proximis Mindelheimii poſſeſſores Domini de Mindelberg appellantur, cuius nominis arx a Mindelheimio verſus Fuggerorum hodie ditionem parvo itinere abeſt. Certe Martinus Crusius (b) illud ſequentibus docet: Fundatum eſt circa A. C. MCCLX Mindelheimenſe coenobium VVilhelmitarum Ordinis in vico Berdernovv a nobili et ſtrenuo Viro Schwighardo vel Schwiggero a Mindelberg ſeniore, Equite aurato, et eius coniuge, Eliſabeta Baroniſſa de Aicham. Translatum vero eſt in oppidum Mindelheimium, juxta Mindel amnem loco admodum amœno ſitum, et quod regalem in propinquo monte arcem habet, a Schvviggero ſecundo, nobili de Mindelberg, & eius uxore prima, Hedvvige. Iſtud coenobium poſtea A. C. MCCXC ab Henrico, Domino Mindelbergenſi, traditum eſt Canonicis Regularibus S. Auguſtini. Ce-

(b) *Annalium Suevicorum Part. III Lib. II Cap. XII p. 90, et Cap. XV p. 105.*

Ceterum et Mindelberga et Mindelheimium, bello inter Ludouicum Bavarum et Fridericum Leopoldumque Auſtriacos fervente, igne ac praedationibus miſere fuerunt deſtructae anno circiter MCCCXXIV. Deficientibus in Schwiggero iuniore, ita quippe vocatur, Dynaſtis Mindelbergicis, ad Hohenſchlitzios, (Hochſchlitzii etiam ſcribuntur,) Mindelheimium pervenit. Sic VValtherus Hochſclitzius de Kirchheim, Conradi in Italia magna cum laude Vicarius, A. MCCCLXV factus eſt Dominus Mindelheimii. At Fridericus, Dux Teccenſis, paulo poſt Hochſchlitziis Mindelheimii Dynaſtiam vi eripuit, ortis inter Senatum et Epiſcopum Auguſtanum Bavarosque diſſidiis. Cum igitur Marquardo, Epiſcopo Auguſtano, Patriarchatui Aquileienſi praefecto, VValtherus A. MCCCLXIIX in Epiſcopatu ſucceſſiſſet, Hohenſchlitzii agnati, ut VValtherus arma caperet, inſtantiſſimis precibus effecerunt. Cingitur Mindelheimium obſidione, arietibusque verberatur. Contra Teccenſis vim omnem ſuſtinet, ſubſidiis fultus Comitum, VVerdenbergenſis, Veringenſis, Zollerani, aliorumque plurium. Quin Epiſcopus, quodam die incautius ambulans in caſtris oppido imminentibus, lethali telo Alberti Comitis VVerdenbergenſis,

ex

ex arce Mindelheimii emiſſo, illico occubuit die S. Franciſci A. MCCCLXIX, atque, ſoluta ſtatim obſidione, Auguſtae in ſummae Baſilicae ſacello, D. Agneti ſacro, ab Hohenſchlitziis olim fundato, cum publico luctu humatus eſt. Vita vero Fridericus, Teccenſis Dux, hactenus Mindelheimii poſſeſſione retenta, et arce ibidem in monte S. Georgii ſplendidius inſtaurata, A. MCCCLXXXIX functus eſt. Friderico filius, Vlricus, ſuccedebat, cuius liberalitate A. MCCCCIX parochialis Eccleſia Mindelheimii fuit condita, cum maius templum, D. Chiliano dedicatum, A. MCCCCXLV demum ſit exſtructum. Ceterum filia Friderici Teccenſis Vito a Rechberg et Hohenrechberg, Equiti, qui Concilio Conſtantienſi quoque interfuit, Alberto a Rechberg vero filius unicus exſtitit, nupſerat, cui inter liberos quinque Albertum et Beronem, ſive Bernhardum, peperit, quorum poſterior, mortuo Ludovico, Duce Teccenſi, Mindelheimenſem ditionem a cohaeredibus emit, finem vivendi autem A. MCCCCLXII fecit. Ita Rechbergii Dynaſtiam obtinuerunt usque ad annum MCCCCLXXXVII, quo Beronis ſenioris filii, Georgius et Bero iunior, quod ἄτεκνοι eſſent, Vlrico a Freundsberg, ſiue Fronsberg, Equiti, et Suevici foederis auctori, Barbarae, filiae Beronis ſenioris, marito,

rito, fratrique ipſius Ioanni, Mindelheimii dominium vendiderunt. (c) Vlrici Fronsbergii et Barbarae Rechbergiae filius, Georgius, Mindelheimii A. MCCCCLXXV natus, immortale virtutibus nomen dignitatesque maximas militari experientia ſibi peperit, Parentis veſtigia Caſpare Fronsbergio induſtria ſtrenua legente. Georgius ille, Imperatoribus Maximiliano I et Carolo V, in tot obſidionibus, tot praeliis, tanta prudentia, fortitudine tanta, quin felicitate tanta, militavit, ut Maximiliano victoriam, a Philippo Palatino et Boiohemis A. MDV die XII Septembris in Ratisbonenſi agro reportatam, alias item contra Venetos obtentas, multum facilitaret; Carolo autem totum exercitum, a Franciſco, Galliarum Rege, in Belgio interclusum, A. MDXXI conſervaret; imo vero unus propemodum eſſet, cuius cum peditatu Germanico tempeſtivo aduentu Mediolanenſis Ducatus vindicari, Ticinum obſidione Gallorum liberari, quin Rex ipſorum, Franciſcus I, die Matthiae A. MDXXV vinci et capi potuerit. Id praebitis literis publice teſtati ſunt Franciſcus Sfortia II, Mediolanenſium Dux, Carolus, Dux Borbonius, et Antonius de Leva, Locumtenens Generalis Maieſtatis Caeſareae, a qua ipſa Georgius totius peditatus Ger-

(c) Confer *Notitiam Procerum Germaniae Lib. VII Cap. XI num. III p. 1211.*

Germanici ſupremus ductor, et Comitatus Principalis Tyrolenſis Gubernator, declaratus fuit. Edita eſt *Francofordiæ A. MDLXXII* (†) *Hiſtoria Patris et filii, Georgii et Caſparis, Fronsbergiorum, in folio*, propediem, nobis obſtetricantibus, recudenda, (††) in qua longe plura prolixius commemorantur, quam quorum epitomen haec charta caperet. Ceterum non ſolum mortuus A. MDXXVIII Mindelheimii Georgius, ſed, familia ipſa Fronsbergiorum tandem extincta, Mindelheimenſem Dynaſtiam Bavarus iure caducitatis, ut verba in *Notitia Procerum Germaniae* (d) ſonant, ſibi aſſeruit. Monumenta egregiorum Virorum et Matronarum Mindelheimii fuere poſita. Sepulti quippe ibi jacent Henricus a Mindelberg, cum uxore Anna, Comite VVerdenbergenſi; Suiggerus iunior, Mindelbergiorum ultimus, cum uxoribus Hedvvige, et Catharina a Friberg; filii Suiggeri ſecundi, monaſterii fundatoris; Duces quidam Teccenſes; Dynaſtae aliquot a Rechberg; Georgius, Caſpar, aliique, Fronsbergii. Inſuper ibi ſepultura nobilium Mangoldorum eſt. Ex iis, quae allata ſunt hactenus, manifeſtum

 opi-

(†) Autore ADAMO REISNERO, et quidem ſermone nobis patrio.

(††) Non, quantum meminimus, conſilium hoc executus eſt poſtea MENCKENIUS.

(d) *Lib. II Cap. VI num. XVI p. 85.*

opinamur, Mindelheimenſem Dynaſtiam, ſacri Romani Imperii in circulo Suevico immediatum Statum, digniſſimam fuiſſe, quam, ubi rebelli Bavaro gladio erat ademta, Auguſtiſſimi Imperatores, Leopoldus et Ioſephus, in Principatum S. R. Imperii facta eiusdem mutatione, Marlburio Duci, de Suevia non ſolum, ſed univerſo Imperio, Maieſtateque Imperatoria, quin Europa tota, Ludovici XIV inſatiabili ambitione miſere tot luſtris afflicta, immortaliter merito, in perpetuum attribuerent. Elargita fuerat Britannorum incomparabilis Regina, Comitiis regni annuentibus, VVoodſtochiae et VVottoniae Dynaſtias, haereditatis addito iure, Marlburio Duci, exercitus Britannici fortiſſimo feliciſſimoque Ductori ſummo, utpote cuius prudentia, conſiliis, ipſo etiam opere, Deo benedicente, Eugenio item Sabaudo ſtrenue aſſiſtente, univerſa belli ſcena, quanta quanta fuerat, in melius mutata. Imperatoria ergo Maieſtas, clementia nulli Monarcharum cedens, ſimile ſpecimen edere, dato Mindelheimii Principatu, clementiſſime voluit. Latiſſimus dicendorum campus nunc pateſceret, ſi brevitas debita, et inſtituti noſtri ratio, digreſſiones paterentur. Videlicet praemia nominanda ſunt, quae in caſtris Muſarum cum laude militantibus propediem ſunt tribuenda, etc.

DIS-

# DISSERTATIO III.
## DE
# DIRIS IMPRECATIONIBVS, QVAS LIBRIS, TABVLIS ET MONVMENTIS ADDIDERE VETERES.

CVm locupletiſſimam Bibliothecae *Gudianae*, publica auctionis lege Hamburgi menſe Auguſto proximo diſtrahendae, Catalogum nuper inſpicerem, non potui ſatis admirari ingentem illum theſaurum, et vere ita ſe habere intellexi, quae magnifice ante complures annos de Bibliotheca ea praedicaverat ſummus Morhofius. *Tanta eſt*, inquit, (a) *in illa Manuſcriptorum Codicum, et antiquiſſimorum, et rariſſimorum, copia, is ſelectus, ut vel cum Regiis contendere Bibliothecis poſſit. Cum hoc primum mihi ingredi ſacrarium daretur, in Latium et Athenas veteres reductus, et in iſta rerum varietate totus mihi ſtupere videbar.* Plura, quibus Bibliothecae huius laudes decantantur, transſcribere nolo. Lubenter tamen huic iudicio adiungo aliud Viri cuiusdam Praenobiliſſimi, qui ita cenſet in literis nuper ad me ſcriptis: *Ecce! immenſam copiam MSCtorum, utique ſupra fortunam atque opes ho-*



(a) *Polyh. Lib. I Cap. 7 in fine.*

*hominis privati. Dic mihi, ex qua machina potuerit GVDIVS ad iſtam copiam MSCtorum adſpirare, an iure theſauri in illam ſupellectilem delatus ſit, an iure furtivi amoris, an ex donatione alicuius poſſeſſoris in Italia vel alibi? Tum vero nunquam credam, tantum acervum MSCtorum ſub communem ſortem auctionis poſſe redigi, aut verius ludibrio exponi. Sic enim fiet, ut optimi Codices forte in manus illorum perveniant, qui verum iſtorum pretium non intelligunt. Totum autem apparatum quis ſumtibus ſuis emat? Regias opes poſtulat. Eſt enim exemplum hoc ſupra captum plurimorum Germanorum. Tu ergo edocebis me, ita rogo, quid ſentiant veſtrates de deplumanda iſta aquila. Nec enim diſſimulo ſtimulos meos, qui me hic valde urgent.* Equidem rariora quaedam MSCpta huc transferre e Bibliotheca hac nolo, quae inter principem locum meretur optimo iure PHOTII, Patriarchae Cooſtantinopolitani doctiſſimi, *Etymologicum magnum linguae Graecae*, quod ut in manus perveniat viri alicuius eruditi, qui publico illud ulterius haud invideat, etiam atque etiam optamus. Illud tantum hoc loco obſervare conſtitui, quod adeo de ſcriptorum ſuorum integritate ſoliciti fuerint veteres, vt diras etiam imprecationes adiecerint adverſus eos, qui minorem in deſcri-

ſcribendo induſtriam adhibuerint. Ita in Codice *Chronici* EVSEBII HIERONYMI (b) haec praemiſſa leguntur: *Adiuro te, quicunque hos deſcripſeris libros, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum et glorioſum eius adventum, in quo veniet iudicare vivos et mortuos, ut conferas, quod deſcripſeris, et emendes ad exemplaria ea, de quibus transſcripſeris, diligenter. Et hoc adiurationis genus ſimiliter transſcribas, et transferas in eum Codicem, quem deſcripſeris.* Tum in IOANNIS CABALLINI DE CERRONIBVS *Libris X de Virtutibus et dotibus Romanorum* (c) haec in fine notata deprehenduntur: *Quicunque huius opuſculi et opificis tantillum deleverit, et ſibi uſurpare praeſumſerit, cum Anna et Caipha poenas participet infernales.* Haud multum his abſimilia ſunt, quae apud ECCONEM REBCOVIVM (d) in Praefatione metrica ad Ius Saxonicum legimus, quae ita ſe habent: Groſſe Angſt gehet mich an, Ich fürcht ſehr, das mancher Man, Dis Buch wölle mehren, Und beginne damit recht zu verkehren, Und ziehe ſich deß an mich, So weiß mich doch GOTT unſchuldig, Denn den kan niemand betriegen, Er weiß wol, daß ſie liegen,



(*b*) *Bibl. Gud. p. 566.*
(*c*) *p. 576.*
(*d*) *Edit. Melch. Kling.*

gen, Deß kan ich nicht bewaren, Alle, die unrecht fahren, Und felſchen an dieſem Buch, Den ſend ich dieſen Fluch, Und die Unrecht hiezu ſchreiben, Die Maſelſucht muß an in bleiben, Als ſie Gehaſi thet, Von Eliſeus Gebet, Davon Naaman ward erlöſt, GOTT, Heyland und Troſt, Der rechs an in alſo, Das es die Seele nicht werde unfro, HERR rech es an dem Leibe, Deß Teuffels handfeſte bleibe, Jr ſchrifft, das er ſie hab gewiß, Dieweil ſie unvertilget iſt, Wer des Teuffels ohn ende Wöll ſein der ſende Jm diß Urkunde, Und fahr zu der Hellen Grunde. Quae cum apud me perpendo, ſubit animum, quod horrendae paſſim in veterum monumentis et tabulis occurrant execrationes. Singularis ipſis etiam gentilibus cura ſepulchri fuit, eoque male iis precabantur, qui tumulum vel Manes ſuos violare auſi fuerint. Refert REINESIUS (e) inemendatam hanc Inſcriptionem:

C. IVLIVS. C. L.
BARNAEVS
OLLA EIVS SI QVI
OVVIOLAVIT AD
IFEROS NON RECIPIATVR

Idem aliam affert:

QVISQVIS. HOC. SVSTV
LE

(e) *Inſcr. Claſſ. XVII n. 168.*

LERIT. AVT. LAESERIT
VLTIMVS. SVORVM
MORIATVR

Durior eſt execratio, quae apud FERRETIVM (f) legitur:

LAESERIS. HVNC. TVMVLVM
SI. QVISQVIS. IN. TARTA
RA. PERGAS
ATQVE. EXPERS. TVMVLI
LAESERIS. HVNC. TV
MVLVM.

Sed plures eius generis clauſulae ex ipſo GRVTERO (g) excerpi poſſunt, ut: HABEBIT SACRA ISIDIS ILLIVS QVIETAE IRATA; porro (h): MANES IRATOS HABEAT, item: MANIVM NVMINA IRATA SVNTO, et quae ſunt aliae. At turpicula dirarum obnuntiatio illa eſt, quam, a doctiſſimo VGHELLIO in ſchedas Barberinas relatam, exhibet Vir inſignis, RAPHAEL FABRETTVS: (i)

L. CAECILIVS. C.
ET. C. L. FLORVS
VIXIT. ANNIS. XVI
ET. MENSIBVS. VII. QVI
HIC. MIXERIT. AVT
CACARIT. HABEAT

B 5 DE-

(f) In *Muſis lapidar. p.* 148.
(g) *Inſcr. pag.* DCCCCXVII. I.
(h) DCCCCXXII. 3.
(i) *Inſcr. p.* III.

DEOS. SVPEROS. ET
INFEROS. IRATOS.

Verum et Chriſtiani ſimiles formulas, Paganorum exemplo, in ſepulchris admiſerunt, qualem Romae ad viam Nomentanam prope ſphaericum Sanctae Conſtantiae templum obſervavit MABILLONIVS: (k)

MALE. PEREAT. INSEPVLTVS
IACEAT. NON. RESVRGAT
CVM. IVDA. PARTEM. HABEAT
SI. QVIS. SEPVLCRVM
HVNC. VIOLARIT.

Plures Chriſtianorum execrationes, quas contra REINESIVM (l) pietati et manſuetudini minime difformes probat, recenſet FABRETTVS (m), quales ſunt: SI. QVI. HVIC. LOCO. MANVS. IN TVLERIT. HABEAT. DOLO REM. MEVM. QVEM. EGO. HA BVI. deinde: SI. QVIS. LOCVM. ISTVM. BIOLABERIT. PARTEM. ABEAT. CVM. IVDA. TRADI TIOREM. DNI. NOSTRI. IHV. XPI. AMEN. denique: ET. SI. QVIS. SE. PRAESVMSERIT. CONTRA. HVNC. TVMVLVM. MEVM. BIOLARE. ABEA. INDE. IN

(k) *It. Ital. T. I P. I p.* 149.
(l) *Claſſ. XX n.* 440.
(m) *l. c. p.* 110.

INQVISITIONEM. ANTE. TRIBVNAL. DNI. NRI. Sic et, in aris ipſis imprecationis formulas deprehendi, MABILLONIVS (n) docet, et, Romae in horto quodam baſin arae profanae offendiſſe ſe, teſtatur, cum hac Inſcriptione:

QVIS. HANC. ARA
LAESERIT. HABEAT
GENIVM. IRATVM
POPVLI. ROMANI
ET. NVMINA. DIVORVM

Quin nonnulli adeo perverſi fuere, ut ſepulchris ſuis neminem, et ne quidem haeredes ſuos, inferri paterentur, diris contra eos execrationibus vibratis, qui ſecus fecerint. Docet hoc pulchre ſatis IOANNES BONIFACIVS in rariſſimo Opere *de Epitaphiis componendis*, (o) Capite ſecundo, ubi inter alias ſequentem profert Inſcriptionem;

SEX. VALERIVS. MERCVRIA
LIS. AVGVR
T. LABICO. FESTIVO. ALVMNO
DVLCISS
VIX. ANN. XVI. HOR. XVIII. S
HVNC. A. DIS. SENECTVTI
MEAE. SERVATVM
SPEM. DELICIASQVE. VORAX
ABSTVLIT. ORCVS.

OPTO

(n) *l. c. p.* 147.
(o) *Impr. Rhodigii* 1629. 4.

OPTO. SI. QVOD. OBLECTAMEN
TVM. APVD. MANES. EST. PRO
NEQVITIIS. IOCISQVE. QVI
BVS. COEVOS. CAPI
ENS. OBLECTARE
SOLEBAT
INSONTEM. ANIMVLAM. RE
FICIANT.
IN. H. S. SIVE. SERVVS. SIVE
LIBERTVS. INFERATVR
NEMO
SECVS. QVI. FECERIT. MITEM
ISIDEM. IRATAM. SENTIAT
ET. SVORVM. OSSA. ERV
TA. ATQVE. DISPER
SA. VIDEAT

Denique et hoc obſervatione dignum eſt, medio aevo apud Chriſtianos nullum fere teſtamentum, in quo legatum aliquid ad pias cauſas, fuiſſe conditum, cui non additae ſolennes in eos maledictiones, qui abuſi legatis fuerint. Harum illuſtre ſpecimen nuper admodum Cl. LEVCKFELDIVS (p) dedit, ubi fundationis VValckenredenſis Abbatiae, ab Adelheide, Comitiſſa de Clettenberg, ſolenni ritu factae, meminit; quod cum omnium inſtar eſſe poſſit, huc transſcribere, etſi longum ſit et copioſum, non gravabimur: *Si quis hominum, quod ab-*

(p) In *Antiquitat. VValckenred. P. I Cap. 4 p.* 33.

*abſit, cuiuscunque ille exiſtat dignitatis vel honoris, vel humilitatis, teſtamentum hoc malo ingenio infirmare et infringere praeſumſerit, illud, quod DEO ac Domino noſtro Ieſu Chriſto, omnibusque Sanctis eius, de ſubſtantia noſtra devote offerendo conſtruximus, deſtruere voluerit, illius nomen citius deleatur de libro vitae, et omnibus ſubiaceat maledictionibus, quibus DEVS Regem Pharaon afflixit. Maledictus ſit in tabernaculo, ſuo, ut nunquam habitet cum iuſto. Eiiciat iſtum DEVS de poſſeſſione ſua, et tradatur ea inimicis ſuis, ſit portio eius cum traditore Iuda, et manſio cum Dathan et Abyran. Fiant agri ut Sodom, et ignis cum ſulphure deiiciat domum eius ſicut Gomorrham. Maledictum ſit ſuper ipſum coelum, et terra, quam calcat, ſit ferrea, et ſterilis, et agri zizaniis abundent. Fulgura, Domine, coruſcationem, et diſſipa hoſtem, emitte ſagittas, et transfige inimicum. Pluat ſuper rapionem laqueos Dominus, ignis et ſulphur perdant eum; nuditas cum frigore ipſum affligant. Ardor et aeſtus cum egeſtate perfodiant animam eius. Aer ſuper ipſum emittat legiones Daemonum, et pereat tandem ab angelo percutiente. Maledictus igitur in terra ſocium habeat Cain. Deficiat ipſi pabulum, quod bovi praeſtet, et abſcindatur de ovili ſuo pecus. Maledictus*

*ctus ſit in corpore ſuo a planta pedis usque ad verticem, abſit ab eo ſanitas. Heliodori plagas & verbera perpetiatur, et Antiochi tormentis ac vermibus ſcaturiens, cum foetore imputreſcat, ac, niſi reſipiſcat, miſerrime conteratur. Eiiciat viſcera ut Iudas et Herodes, et deſcendat in infernum, ut Pilatus. Sit cadaver eius abiectum in eſcam volatilibus terrae, et pabulum beſtiarum, et non ſit, qui abigat. Filii et filiae eius eiiciantur de habitaculis ſuis, et ſtirps ſua perpetuo maneat captiva, et, ſicut Sodoma et Gomorrha in praeſenti ſeculo percuſſa eſt, ſimiliter percutiatur habitatio eius. Auferat DEVS memoriam eius de terra viventium, ne videat filios filiarum, et filii eius in miſeria pereant, nec ſit, qui pupillis eorum miſereatur. Orphani ac viduae in domo eius frequentes ſint, nutantes transferantur et mendicent, Fiat menſa eius coram eo in laqueum, univerſum ſtratum eius vertatur in infirmitatem. Maledicta opera eius. Maledictus ingrediens et egrediens, maledictus apud vicinos ſuos, ſit ipſis fabula ac riſus, nec memoretur nomen eius ultra. Maledicta ſit mors eius ut canis, et pereat, qui ſepelit corpus eius. Maledicta terra, quae os aperit, et eius cadaver recipit. Maneat cum diabolo et angelis eius, et, ſi non poenituerit, transeat in ignem aeternum, Amen.* Marpeſia

caute

caute duriorem eſſe oportet, qui ad tam atroces imprecationes non horreat atque obſtupeſcat. Quod ſi tamen recte conſideremus legata omnia, quae pauperum in gratiam conſtituuntur, nullum eſt, quod non maledictionem, etſi expreſſis verbis non conceptam, ſecum trahat, ſi legatarius legato abutatur, quemadmodum ex adverſa parte ſecunda omnia promittere ſibi poſſunt, qui bene legatis utuntur, et ut decet. At quotusquisque eſt, qui iſta animo recte perpendat? etc.

---

## DISSERTATIO IV.

# EXHIBENS DELINEATIONEM OPERIS MONTEFALCONIANI, QVOD INSCRIPTUM EST: PALAEOGRAPHIA GRAECA.

INgens hoc tempore inter eruditorum quosdam Principes de criteriis MSptorum Codicum controverſia eſt, quorum alii, ſuppeditari poſſe certiſſima, alii, lubrica eſſe omnia et incerta, quae ſuppeditantur, exiſtimant. Ante alios doctiſſimus Benedictinorum, IOANNES MABILLONIVS, *de Re Diplomatica* Opus egre-

gregium cedroque dignum Pariſiis A. 1681 vulgavit, in quo, productis canae vetuſtatis monumentis, et literarum, qualis in illis comparet, ductu accurate cum ſequioris aevi ſcribendi ratione comparato, id potiſſimum egit, ut oſtenderet, quomodo Diplomata vera a falſis ſecerni, deque aetate eorum, cum annus ſubſcriptus fuerit nullus, accurate iudicari poſſit. Miratus eſt orbis eruditus ingenium viri, nec quisquam per complures annos, quae ille tanta fiducia adſtruxerat, in dubium vocare auſus eſt, donec abhinc fere quadriennio BARTHOLOMAEVS GERMON, S. I. Presbyter, vir haud perfunctorie doctus, *de veteribus Regum Francorum Diplomatibus, et arte ſecernendi antiqua Diplomata vera a falſis*, Diſceptationem Pariſiis ederet, in qua Diplomata, quibus ille totum fere rei Diplomaticae ſyſtema ſuperſtruxerat, genuina eſſe negavit. Quo libello provocatus iam ſenex MABILLONIVS, mox A. 1704 ibidem novum Opus in folio, quod aiunt, edidit, nimirum *Librorum de re Diplomatica Supplementum, in quo Archetypa, in his libris pro regulis propoſita, ipſaeque regulae denuo confirmantur, novisque ſpeciminibus et argumentis aſſeruntur et illuſtrantur.* Quin et nactus eſt MABILLONIVS fortiſſimum promachum

chum, IVSTVM FONTANINVM, Foroiulienſem, qui *Vindicias antiquorum Diplomatum* adverſus GERMONIVM Romae A. 1705 in 4 vulgavit, quo in libro multam eruditionem veterumque Diplomatum notitiam prodidit Autor doctiſſimus. Et, quanquam in eum ſtricturas quasdam Trevoltienſes ſuo Diario inſperſiſſent, attamen et DOMINICVS LAZZARINI ex Nobilibus DE MVRRO *Epiſtolam ad Amicum Pariſienſem pro Vindiciis antiquornm Diplomatum Iuſti Fontanini, Foroiulienſis*, Romae A. 1706 vulgavit, et, cum IACOBVS BERNARDVS *Novis Reip. Literariae M. Nov. A. 1706* Amici cuiusdam Galli relationem de hac controverſia, MABILLONIO et FONTANINO minus placentem, inſeruiſſet, prodiit nuperrime hoc ipſo anno (†) ANTONII GATTI I.C. *Epiſtola ad Virum Cl. Iacobum Bernardum, pro Vindiciis antiquorum Diplomatum Iuſti Fontanini*, cui etſi ſubſcriptum ſit: *Amſtelodami, apud Henricum Desbordes*, conſtat tamen, eam alibi, ſive in Gallia, ſive Italia, excuſam. Nec interea GERMONIVS victas manus dedit; quippe et *de veteribus Regum Francorum Diplomatibus Diſceptationem II ad R. P. D. Io. Mabillonium* Pariſiis A. 1706 vulgavit, et paratam quoque FONTANINO reſponſionem minatur. Contra MABILLONIVS quo-

C que

(†) 1707.

que ad GERMONII dubia ſingulari libello reſpondiſſe, et eiusdem ordinis vir doctus, PETRVS CONSTANT, illius partes in ſe ſuſcepiſſe fertur, editis Lutetiae *Vindiciis MS. Codicum a R. P. Barthol. Germon impugnatorum*, de quibus libris pauca quidem nobis conſtant, cum ipſi in has oras nondum ſint perlati. Cum vero et MABILLONIVS et reliqui de Latinis fere tantum MSptis fuerint ſoliciti, laudem utique eximiam meretur BERNARDVS MONTFAVCONIVS, quem *Palaeographiam Graecam*, *ſive de ortu et progreſſu characterum Graecorum, et de variis omnium Seculorum ſcriptionis Graecae generibus, additis Figuris et Schematibus*, Pariſiis proxime editurum, e literis Amici accepimus. (†) Nec ingratum forte Lectoribus futurum eſt, ſi brevem totius libri ſciagraphiam hoc loco inſeramus. Dividitur Opus Libris ſex, quorum primo, qui *de inſtrumentis Graecorum ad ſcriptionem, de chartis, de libris, de amanuenſibus, et eorum notis*, inſcribitur, de atramento, et aliis liquoribus ad uſum Graecorum, de picturis Codicum ad rerum repraeſentationem, de chryſographia, (ubi et de inſtrumentis arandi ex Scholiaſte *Heſiodi* MSpto,) de phi-

(†) Eam poſtea A. 1708 in fol. editam, nemini ignotum puto. Iuvat tamen, eius Operis ſumma argumenta hic velut in tabula repraeſentata conſpicere.

philyra, tilia, papyro Aegyptiaca, charta plumbea, tabellis ceratis, de charta elephantina, coriacea, membranea, et de bombycinae uſu ac vetuſtate, de pugillaribus, et de libris linteis, porro et de ſtylo, calamo, et penna, (qua occaſione ſchemata S. Lucae et Halicarnaſſaei ſcribentium ex antiquis exemplaribus depromta exhibentur,) de nominibus et forma librorum, ſive interius, ſive exterius ſpectata, de operimentis, ſcilicet quaternionibus, de columnis, de diſtinctionibus, de interpunctione, ac eius ortu, et carptim de proſodia, de contaciis et diptychis, de Scribis etiam et Amanuenſibus, de Calligraphis nimirum et Notariis, de Chryſographis, variisque Calligraphorum ritibus et notis, agitur. Unde porro in eodem libro notae ac nomina Calligraphorum a tertio Seculo ad decimum ſextum adduntur, et de regionibus quoque ac locis, ubi Graeca ſcriptio frequentata fuit, quaedam annotantur. Liber ſecundus, *de Origine literarum Graecarum, et progreſſu earundem usque ad quintum a Chriſto nato Seculum*, inſcriptus, literarum Graecarum originem ex Phoenicibus derivat, et, praeter literarum priſcam formam, ac ſchemata marmorum Baudelotiani et Farneſiani, charactere Ionico veteri ſcriptorum, alphabetum ex marmore Grimano, alphabeta item ex nummis

Antiochorum et Ptolemaeorum, ſiglasque et monogrammata, exhibet, ubi et de mutationibus, quae primis Imperii Romani temporibus in Graecis literis factae ſunt, nec non de Abraxeis figuris et literis, de ſchematibus animalium Deitatumque Aegyptiarum, earumque commixtione cum Chriſtianis myſteriis; quibus adduntur alphabeta Baſilidianorum Graeca, et inſcriptiones Ancyranae, quarum pars inedita, aliaque Graeca, ad Auguſtorum priora Secula pertinentia. Libro tertio, *Exempla librorum antiquiſſimorum, unciali charactere quinto ſextove Seculo ſcriptorum*, complexo, ubi de vetuſtiſſimis libris membraneis agit Autor, in quibus characteres unciales alii quadri, alii rotundi ſunt ſine accentibus, ſpecimina Codicum, Colbertini, Regii, Caeſarii, et Baſiliani, producit, pariterque duorum Codicum, *Dioſcoridis Caeſarei*, qui ſexto ineunte Seculo, curante *Iuliana Auguſta*, ſcriptus eſt cum figuris, et Neapolitani, paris aetatis, nec non Codicis Graeci corticei *Turonenſis*, ſine accentibus et ſpiritibus ſcripti. Inde ad Codices ſeptimi Seculi pergens, purpureum Neapolitanum cum accentibus, exemplum item Codicis Colbertini, ſpecimina exemplarium Regii et Sangermanenſis, et alphabetum Pſalterii Murbacenſis, exhibet, ac denique noni quoque Seculi ſpecimina

cimina Graeca apud Latinos ex Pſalterio Monaſterii Sancti Michaelis in Lotharingia, quod SEDVLII SCOTI manu exaratum fuit, aliaque, affert. *De Characteribus* porro *ligatis, ſive ductu calami coniunctis*, Libro IV acturus, formam ſcriptionis Graecae noni ac decimi Seculi e Codicibus Florentino et Patavino explicat, plurimaque decimi inprimis Seculi ſpecimina, a ſe invicem diverſiſſima, propinat, et de κρυπτογραφίᾳ quoque Graecorum erudite differit. Denique in eodem Libro Seculorum undecimi, duodecimi, decimi tertii, et decimi quarti, ſpecimina notatu digniſſima producit, quibus Libro quinto *Tabulas* omnium formarum Graecae ſcriptionis, abbreviationum item nominum propriorum, aliarumque, (qua occaſione de ſphalmatibus, per abbreviationes in exemplaria inedita invectis, agit,) et monogrammata, demumque Libro ſexto *Diplomata* quaedam *Graeca* regni Neapolitani, ſubiungit. Accedit ultimo loco Deſcriptio montis Atho, a IOANNE COMNENO, Graeco, vulgari idiomate edita, et nunc Latine verſa, cum gemino montis proſpectu, in ſchemate delineato. Sic optime de Manuſcriptis Graecis mereri inſtituit Clariſſimus MONTFAVCONIVS, qui ut pulchrum hunc foetum ſecundis auſpiciis emittat in

lucem, ex animo precamur. Equidem et novi, doctiſſimum Anglum, HVMFREDVM VVANLEY, longe plurima Latinae non minus, quam Graecae, ſcriptionis ſpecimina collegiſſe, eoque inſignem rei Diplomaticae ſcientiam ſibi comparaſſe, cuius in *Transactionibus* quoque *Philoſophicis Anglicanis* (a) peregregium documentum dedit, ubi oſtendit, qua circumſpectione opus ſit, ubi de aetate MSptorum iudicium ſit ferendum. Nec diffiteor, me quondam, huius potiſſimum exemplo incitatum, ſpecimina in itinere meo non modo ex antiquiſſimis MSptis, unciali charactere ſcriptis, verum et iis Codicibus, depromſiſſe, quibus, quod rariſſime tamen obſervamus, annus, quo ſcripta erant, additus ab Amanuenſi fuiſſet, quod, collatis pluribus huius generis ſpeciminibus, et literarum ductu, qui ſingulis fere Seculis alius fuit, diligenter conſiderato, de reliquorum etiam aetate promtius iudicari poſſe ſperarem. Itaque et ex Alexandrino S. Bibliorum Codice, in Bibliotheca Regia Londini, e *Novi Teſtamenti* Codice, qui BEZAE fuit, Cantabtigiae exſtante, ex antiquiſſimis item *Geneſeos* et *Evangeliorum*, Bibliothecae Cottonianae, nec non *Novi Teſtamenti* Codicibus, Sangermaniano et Clara-

(a) *A. 1705 Menſe Iunio p. 1993. ſeq.*

Claramontano Regio, quorum ſpecimina doctiſſimus Jo. MILL mecum communicavit, loca quaedam eodem tractu depinxi, variaque characteris Longobardici monumenta e Bibliotheca Bodleiana, Collegio item Lincolnenſi, quod Oxonii, et Greshamenſi, quod Londini eſt, collegi, quibuscum contuli elegantiſſimum Codicem Graecum, quem Vir eximiae humanitatis, IO. COVELIVS, Cantabrigiae poſſidet, circa finem Seculi X, ut ſubſcriptio docet, ſcriptum. Quin et Celeb. FRANZIVS Amſtelaedami Epiſtolarum Paulinarum Codicem non ultimae aetatis, literis quippe quadratis, verum, ut mihi videtur, in Eccleſia Latina ſcriptum, liberaliter mecum communicabat, quem hodie in Ampliſſimi BOERNERI, Collegae et Amici mei aeſtumatiſſimi, manibus eſſe gaudeo. Ex his vero Codicibus Graecis, qui minusſculis literis conſignati ſunt, antiquiſſimum deprehendi in Bibliotheca Bodleiana Synodicon ſub Leone Imp. et Nicolao Patr. C. P. circa annum 904, aut ſequentem, ſcriptum. Succedit Pſalterium in eadem Bibliotheca, intra annum 951 et 956 ſcriptum, nec non Homiliae *S. Chryſoſtomi* in Geneſin, A. 972 exaratae, tum Acta Apoſtolorum cum Epiſtolis et Apocalypſi, quae anno Mundi 6595, hoc eſt, Chriſti 1087,

anno VII Alexii Comneni, Indictione X, deſcripta, apud laudatum COVELIVM vidi. Seculi porro duodecimi ſpecimen ex Octateucho Bibliothecae Collegii Vniverſitatis Oxonienſis, quippe A. 1126 ſcripto, decimi tertii vero ex Antiochi Monachi Homiliis, in Bodleiana, et ex Evangeliis ſumſi, in inſtructiſſima HENRICI MORI, Epiſcopi Norvicenſis, Bibliotheca obviis, quorum Codicum alterum A. 1290, alterum A. 1297 ſcriptum apparet. Nec praetermiſi THEODORI Iſagogen Grammaticam Graecam, Cantabrigiae in Bibliotheca publica exſtantem, quae Romae A. 1479 Nov. 10 ſcripta eſt. E Latinorum Codicum ſpeciminibus primum eſt, quod ex donatione Aedelbaldi Regis, cui annus 749 ſubſcribitur, in Cottoniana petivi. Factum etiam Illuſtris LEIBNITII commendatione, ut Codices nonnullos Bibliothecae Guelferbytanae luſtrare liceret. Vnde incidi in Martyrologium, A. 772 ſcriptum, cuius Viennenſis Blumenii nomine meminit FR. MARIA FLORENTINIVS in Praefatione Martyrologii Romani, cui tamen illud ceu ſerius acceptum non inſeruit. Ad Seculi ſequentis Codices ſpectant, quos in Bodleiana vidi, Venerabilis BEDAE Commentarius in Epiſtolas Canonicas, A. 818, liber de Computo Eccleſiaſtico, a ROE-

GEN-

GENBOLDO, Sacerdote de VVentonia, intra A. 855 et 867, et Liber Synodicus, ſub Ioanne VIII Papa et Ignatio Patriarcha CP. in ſedem reſtituto, intra A. 872 et 878 ſcriptus. Neque minus Codices S. AVGVSTINI in Apocalypſin, circa annum 970, et in Evangelium Ioannis, A. 1167 deſcriptos, quorum ille in Bodleiana, hic in Bibliotheca Collegii Aedis Chriſti, quod Oxonii eminet, inter cimelia alia exſtat, accurate conſului. Vt taceam MSpta alia plura, quae, etſi annum ſubſcriptum haberent nullum, digniſſima tamen mihi viſa ſunt, ob ſingularem maxime ſcribendi rationem, quorum ectypos haberem. Nec indictum in his relinquere poſſum praeſtantiſſimum *de Vita contemplativa* Codicem, in auguſtiſſima Guelferbytana Bibliotheca conſpicuum, cuius character prorſus ad eum accedit, quem in Teſtamento BEZAE, ſupra memorato, obſervavi. Hunc, etſi nomen auctoris MSpto nusquam compareat, reperi tamen poſtea, PROSPERVM AQVITANICVM Autorem agnoſcere. Quare in ea ſum ſententia, librum, ſi minus ab ipſo Autore, certe illius Seculo, manu exaratum fuiſſe, maxime cum et orthographiae ratio plane antiqua hic deprehendatur, ut in verbis *laburare*, *ſpecolator*, *inlecebris*, *habundantia*, et ſimilibus. Sed longius dilabimur ab inſtituto. etc.

DIS-

# DISSERTATIO V.
## DE
## VARIIS ANGLIAE MVTATIONIBVS.

MEdiis in undis, velut alter orbis extra orbem, iacet Britannia Magna, coeli, ſoli, maris bonis dives, a vicinis regionibus, commodo undique intervallo, disiuncta, gremiisque patentibus univerſi orbis commerciis opportuna, et tanquam ad invitandum advenas avide in mare ex omni parte ſe proiiciens. (a) Verum, quaſi Oceanus non tantum tempeſtatibus ſaepe iactatus, ſed et aeſtibus ſuis flumina retro agens, excurſionibus ſuis terreſtria deprehendens animalia, recurſu deſtituens marina, procellas ac turbones iniiceret, ita inſulani diſſidiis, bellis, ſeditionibus crebris, agitati ſunt. Vix Romani Britanniam, cuius magnam partem ſub imperio a Caeſare ad Conſtantinum M. tenuerant, ſub Valentiniano III, Imperatore, reliquerant, cum Picti Scotique eam ferro et igne devaſtarent. Adverſus hos Rex *Vortigerus* Anglos et Saxones ex Germania in auxilium vocavit, qui, circa A. CCCCXLIX advenientes, Pictos et Scotos repulerunt, allecti autem Inſulae fer-

(a) LANSIVS *In Orat. pro Britannis.*

fertilitate, in eadem manere conſtituerunt. Igitur, evocatis ſuorum plurimis e Germania, ingenti multitudine obrutos Britannos tandem in montana Cambriae retrocedere coegerunt. Inde ſeptem Reges Anglo-Saxonum exorti ſunt, eum inter ſe veluti ſupremum Dominum comiter agnoſcentes, qui potentia praevaleret ceteris. Regna iſta ad unum A. DCCC *Ecbertus*, qui ſub Carolo M. militarat, redegit, a Saxonibus occiduis Rex conſtitutus, ceteris ſubiugatis. Idem ſanxit, omnem illam regionem uno nomine Angliam, ipſosque incolas, Britannico et Saxonico nomine deleto, Anglos appellari. Circa idem tempus, inter continuas Anglorum, Scotorum et Gallorum inimicitias, *Achaius*, Rex Scotorum, cum Gallis perpetuum foedus pepigit. Tunc Dani Angliam variis invaſionibus infeſtare coeperunt, easque CCCXXX annis continuando tributum ab Anglis exegerunt, quotannis pendendum, donec *Sueno*, Danorum Rex, Imperii in Anglia initium faceret A. cIↃIIX, mox pulſus ab *Ethelredo*, Rege Anglorum. Id filius *Suenonis*, *Canutus*, recuperavit dimidium ex pacto cum *Edmundo*, Rege Anglo-Saxonum; paulo poſt, hoc interfecto, integrum obtinuit. Ita permanſit Anglia in poteſtate Danorum annos XXVI, debili-

bilitata vero eorum potentia, *Eduardo* Confeſſori, *Ethelredi* Regis filio, reſtituta fuit. Hoc defuncto abſque prole, A. cIↃLXVI *Haraldus*, Comes, eam occupavit, ſed *Guilielmus*, Normanniae Dux, cui *Eduardus* Confeſſor, dum in exilio eſſet, tanquam cognato ſuo, ſucceſſionem deſtinaverat, cum exercitu traiecit, Anglos vicit, *Haraldum* interfecit, regnum ſub nomine Conquaeſtoris accepit. Ex eius familia, in *Eliſabetha* demum extincta, per Secula aliquot Reges habuit. Poſt *Henricum I*, nepotem eius, qui Normanniam Angliae adiecerat, inteſtina bella regni cauſa *Stephanus*, Comes Bleſenſis, et Mathildis, *Henrici I* filia, geſſerunt, quae adoptio *Henrici II*, Mathildis filii, terminavit. Hic *Henricus II*, disſidentibus inter ſe Hibernorum Regulis oppresſis, Hiberniae Dominus factus eſt A. cIↃCLXXII. *Ioannem*, *Richardi I* ſucceſſorem, Papa et Barones vehementer exagitarunt, veneno denique ſublatum. *Henrico III* civile bellum funeſtum exitium attulit. Hinc tres *Eduardi* ordine regnarunt. Primus, Dux Eboracenſis, praelatus fratri maiori, *Edmundo*, Duci Lancaſtriae, (ex qua cauſa poſtea ferales factiones enatae ſunt,) *Alexandro III*, Rege Scotorum, absque prole defuncto A. cIↃCCXCI, Scotis ingenti praelio proſtratis, regno fere toto potitus eſt:

eſt: *Eduardus II* duobus maximis praeliis victus, idque *Roberto Bruſio* relinquere coactus, ab uxore *Iſabella et Eduardo* filio captus, regno exutus, in carcere occiſus eſt: *Eduardus III*, feliciſſimus in praeliis contra Gallos, *Richardum II* ſucceſſorem habuit, *Eduardi* Nigri, Principis VValliae, filium, qui, cum negligenter adminiſtraret Rempublicam, odium populi incurrens, ab omnibus deſertus, in carcere periit. *Roberto Scoto* vero ſucceſſit filius, *David*; hoc ſine haerede mortuo, familia *Stuarti* ad regnum pervenit A. cIↃCCCXX, quae, ſi maternam ſtirpem reſpicias, e Principum VValliae familia, adeoque a vetuſtiſſimis Britannis, ortum cepit. Ex ea qui ſex ordine *Iacobi* imperavere, unus diem ſuum obiit, reliquis violenta morte extinctis. Poſt *Richardum II* Angliae regnum familia Ducum Lancaſtriae obtinuit, in qua natum *Henricum V*, patris *Henrici V* filium, Regem Galliae coronatum, aſt bello infeliciſſimum, *Eduardus*, Dux Eboracenſis, regno depulit, et in carcerem coniecit A. cIↃCCCCLX. Liberatus, *Eduardum* in Flandriam fugavit, quem Carolus Audax, cuius ſororem duxerat in matrimonium, reſtituit. Tunc *Henricus* iterum captus, et in carcere occiſus eſt. *Eduardus*

iſte

iſte quartus eſt, qui regium axioma in familiam ſuam reduxit, cui Lancaſtrenſis deiecta reſtitit. Ex qua aemulatione Eboracenſium, qui ſeſe vocabant Roſam albam, et Lancaſtrenſium, qui Roſae rubrae nomen ſumebant, ab inſignibus, quae gerebant, funeſta bella Angliam lacerarunt. Filiolum *Eduardum V* Tutor Patruus, *Richardus*, Dux Glouceſtriae, occidit, et regnum invaſit. Eum *Henricus*, Comes Richmondiae, Lancaſtrenſium caput, victum obtruncavit, Rexque Angliae *Henricus VII* ſalutatus eſt A. cIↃCCCCLXXXV. (b) Princeps prudentiſſimus, *Eliſabetha* ſuperſtite, ex Eboracenſium familia, in uxorem ducta, et aemulis ſublatis, duas adverſantes ſibi familias in unam coniunxit, eoque regnum, internis diſſidiis per plurimos annos fatigatum, pacavit. Scotos quoque Anglis, qui a duodecim Seculis mutuis bellis ſe afflixerant, conciliaturus, *Margaretham* filiam *Iacobo IV* Regi dedit coniugem. Ita circa confinia Seculi XV et XVI malacia aliqua fuit, ſed mox multis magniſque procellis interrupta. Ab *Henrico VIII* repudiatae duae uxores, duae carnificis ſecuri ſubditae, (c) poſt abrogatam Pontificis

(b) *Verulamius* in *Vita.*

(c) Seſquiſeculum Anglicanum.

ficis Romani poteſtatem in Eccleſia Anglicana diſſenſiones in religione, ex diſſenſionibus ſeditiones et ſupplicia: bellum cum *Iacobo V*, Rege Scotorum. Sub *Eduardo VI*, filio *Henrici VIII*, tumultus Papiſtarum, non niſi caedibus multorum ſedandi: in locum *Eduardi* defuncti *Ianae Graiae*, *Henrici VIII* ex *Maria* ſorore neptis, in ſolium regium, praeteritis *Maria* et *Eliſabetha*, *Eduardi* ſororibus, evectio, ac deturbatio: Populus ac nobiles *Mariae* Reginae, *Philippo II*, Regi Hiſpaniarum, nubenti, obnitentes: *Eliſabethae* in cuſtodiam traditio: Papiſtarum in Reformatos ſaevitia: poſt mortem *Mariae* Britannicae, regnante *Eliſabetha*, Puritanorum metuenda Reipublicae Secta: Scoti Papiſtae ope Gallorum Reformatos in Scotia perſequentes: Reformati, *Eliſabethae* copiis auxiliaribus ſuffulti, vincentes, et Gallicos milites expellentes: *Henricus Stuartus*, Scotiae Rex, in lecto noctu occiſus, et cum domo, ſuppoſito pulvere pyrio, in aerem proiectus: *Maria*, uxor eius, captivata, et *Iacobo VI* filiolo regnum cedere adacta, ex carcere elapſa cum aſſeclis fugata, in Angliam fugiens cuſtodiae data, et tandem decollata. Vt exceſſit vita *Eliſabetha*, immortalis memoriae Regina, Parlamentum proximum ei agnatum, *Iacobum VI*, Regem

gem Scotiae, in Anglia primum eo nomine proclamavit. Nunc Regnis tribus ſub uno hoc Rege pocatior ſtatus affulſit. Ipſe Rex ſapientiſſimus, ad arctius coniungendum animos, Magnae Britanniae nomine Angliae Scotiaeque Regna non ſolum complexus eſt, ſed etiam in Comitiis graviſſima oratione unionem, qua poſſet dici uterque populus ſub uno Rege, ſub una lege vivere, ſuaſit. (d) Etiamſi vero, diſſentientibus utriusque Regni Statibus, ob rationes a THVANO annotatas (e) non procederet, tranquillum tamen habuit imperium, poſtquam divina providentia exitialem ipſi ac Regno coniurationem pulverariam irritam feciſſet. Verum poſt exceſſum eius quam horrenda tempeſtas Britanniam Magnam concuſſit, in caput regium, ſtupente orbe, detonans? Alia, poſt annorum aliquot decurſum exſurgens, Britannis ſervitutem, religioni exilium, toti Regno fatalem converſionem allatura erat, niſi a Deo miſſus *Guilielmus III* illam mature diſſipaſſet. Huic Heroi glorioſiſſimaeque Reginae Coniugi, *Mariae*, Britannia magna libertatem, religionem, pacem, debet. Quam ſummam felicitatem, in qua Regnum paternum accepit

(d) In *Operibus Iacobi Regis fol.* 237.
(e) *ad A.* cIↄIↄcIV. *Lib.* CXXXI.

accepit Sereniſſima *Anna*, ex *Stuartorum* familia, quae quadringentis annis Scotiam rexit, decima quarta, et ex ordine Imperantium Scotiae omnium ſucceſſione haereditaria centeſima decima tertia, ut firmaret magis, tum omnes alias ſuas curas ſapientiſſime intendit, tum praecipue unionem regnorum Angliae et Scotiae, tentatam aliquoties, impeditam ſemper, perficere aggreſſa eſt. Et perfecit, cum Summum Numen, quod ad hoc opus conſummandum *Annam* ſuam deſtinaverat, eandem utriusque regni Statibus cum Regina optima mentem dediſſet. Iam licet gratulantibus Reginae acclamare: *Henricus roſas, Iacobus nomina, Anna regna coniunxit*. Iam precari fas eſt Magnae Britanniae: Tueatur unita Deus: Quae Deus coniunxit, nemo ſeparet.

---

## DISSERTATIO VI.
### DE
# FASCINANDI VI, QVAM LAVDIBVS INESSE CREDIDERVNT VETERES.

INter anilia ſuperſtitionum genera, inde a gentilibus ad noſtram aetatem pro-

pagata, haud poſtremum eſt, laudibus immodicis faſcinum contrahi, cui averruncando multum prodeſſe certas deprecandi formulas, exiſtimatum eſt. Nam, ut a Graecis ordiamur, plurimum illi credebant laudes officere infantibus. Quare PLVTARCHVS (a) teſtatur, eos etiam a familiaribus et cariſſimis faſcinari potuiſſe. Nec facile laudabant Graeci, niſi invocata pace Adraſteae, quam Deam quippe ſuperborum ultricem credebant. Quo ſpectat inſignis locus in *Rheſo* EVRIPIDIS:

Ἀδράστεια παῖ Διὸς
Εἴργοις στομάτων φθόνον,

& in eadem fabula: - - σὺν δὲ Ἀδραστείᾳ λέγω; pro quo dicebant etiam ὡς σὺν Θεῷ εἰπεῖν. Alii, cum laudarent, ἀπίτω βασκανία addebant, quod vel ex ARISTAENETO (b) patet, qui inter alia: ὦ πότνια Ἀφροδίτη· τί σοι τῆς Λαΐδος ἕνεκα θύσω; ἣν οἱ προσβλέποντες ἀποτροπιάζουσιν, ὧδε σὺν θαύμασι προσευχόμενοι τοῖς Θεοῖς· ἀπίτω φθόνος τοῦ κάλλους· ἀπίτω βασκανία τῆς χάριτος. Sic & ἀβασκάντως Graeci dicebant, quod Romani *praefiſcine*, teſte BRISSONIO. (c) Quis enim vocis *praefiſcine* uſus apud iſtos fuerit, plures

(a) *Lib. V Sympoſ. Cap.* 7.
(b) *L. I Epiſtola I.*
(c) *de Form. L. VIII p.* 738.

res obſervarunt, ut Alsarivs, (d) Lavrenbergivs, (e) Ramirez de Prado, (f) VVernervs, (g) Cellarivs, (h) alii. In laudibus propriis ea voce Plavtvs utitur, (i) et ad aliorum quoque laudes adhibitam fuiſſe, Titinnivs, poeta, teſtis eſt, qui in *Setina*, cum aliquem introduxiſſet Paulae puellae laudes parantem: *Paula mea amabo*, mox alterum fingit monentem: *Pol tu ad laudem addito praefiſcine*, nimirum, ut Charisivs (k) obſervat, *ne puella faſcinetur*. Et hinc *Feſcennini* quoque *verſus* dicti apud veteres, quos novis nuptis poſt laudes a pueris acclamari volebant. Sic Catvllvs in *Carmine nuptiali Iuliae et Manlii*, cum prolixe laudaſſet ſponſam, ne laudibus iis nova nupta faſcinaretur, admonet pueros, ut Feſcennina ſtatim acclament:

*Nec diu taceat* procax
Feſcennina locutio,

quod ante alios egregie obſervavit Fr. Bern-



(d) *de Invidia et Faſcino ap. Graev. Theſ. Ant. Rom. T. XII p.* 898.
(e) In *Antiquario p.* 351.
(f) In *Pentecontarcho Cap.* 31 *p.* 252.
(g) *Opuſc. Philol. Cap.* 10.
(h) *Theſ. Fabr. voc. Faſcinum.*
(i) In *Aſinaria Act.* 2 *Sc. ult.* et *in Rudente Act.* 2 *Sc.* 2.
(k) *L. IV Inſtit. Grammat.*

BERNARDINVS FERRARIVS (l). Iam, ut ad hodiernas Europae gentes nobiliores veniamus, Hiſpani, apud quos regnat ſuperſtitio, magnam certe laudibus faſcinandi vim adſcribunt, eoque, ut ERYCIVS PVTEANVS (m) refert, etiam hodie poſt laudationes ſimiles manum conſtrictam, inſerto inter indicem et medium digitum pollice, protendere ſolent, et addere: *Higa para vos*, verba (ſicut et ipſe geſtus) contemptui, iniuriae et ignominiae nata, ut ſcilicet vituperio hoc, ceu antidoto, effectum impediant atque averruncent laudis. Cuius etiam conſuetudinis mentionem facit RAMIREZ DE PRADO, (n) qui praeterea Hiſpanis *Bendigale Dios* idem valere ac *praefiſcine* addit. Et BALTHASAR DE VIAS (o) ſcribit: *Accipitur etiam Iynx pro mentula et pro amuleto adverſus faſcinum, quo etiam hodie virgines Hiſpanae utuntur, ſuſpenduntque collo ex lapide Gagate Iynga, quem Hyga corrupte vocant, religioſum id geſtamen arbitrantes amovendo faſcinum.* Eum morem plane a veteribus originem ducere, quis non

(l) *de Veterum Acclamationibus et plauſu L. VI Cap. 25 p. 342.*

(m) In *Reliquiis Convivii priſci p. 82.*

(n) *l. c. p. 251 ſeq.*

(o) In *Via Regia p. 333.*

non videt? Hos enim pueris rem turpiculam e collo ſuſpendiſſe, ut faſcinum, quod ex oculis inprimis emitti credebant, averterent, e VARRONE et PORPHYRIO diſerte probat ALSARIVS (p). Atque, ut ea nunc mittamus, quae de faſcino oculorum veteres fabulati ſunt, qua de re plurima collegit BALTHASAR BONIFACIVS, (q) certe in hunc diem propagata ſuperſtitio eſt ad Italos, ut, qui laudant, malos oculos averti optent. Teſtatur PVTEANVS, (r) mulieres Mediolanenſes puerorum paſſim laudes et commendationem hiſce verbis proſequi: *de ſalditch, per non faſnait;* ubi *ſalditch* dictum putat pro *ſal' l' t' occh'*, et Hetruſcos quoque hodie incorrupte laudatos reſpondere: *di gratia, non gli date mal d' occhio.* Pervulgatum etiam novimus in Italia proverbium: *Dio vi guardi da mal' occhi e da donna ch' addochi.* Eadem fere dicendi ratio apud Hibernos obtinet, qui vernaculo ſermone dicere conſuevere: *que ſhachenna Die er yrohulif e*, i.e. Deus eum a pravis oculis liberet. Et, quamvis Germani noſtri nulla fere in re, praeterquam in luſu, invidis oculis faſcinum quoddam attribuant,

D 3 pluri-

(p) *de Faſc. vet. p.* 894.
(q) In *Hiſt. ludicra L. XIII Cap.* 17, 18.
(r) *l. c.*

pluribus tamen perſuaſiſſimum eſt, niſi infantulum, inprimis ſex hebdomadas nondum ſupergreſſum, equum item, atque alia, laudans, voces addideris, *Gott behüte es*! facile hoc illis damno eſſe poſſe: cumque mali quid aliunde acceſſerit, e laude faſcinum contractum putant, eoque dicere ſolent: *ſie habens beſchrieben.* etc.

---

## DISSERTATIO VII.

### DE

# HIS, QVIBVS SINGVLARIS QVIDAM AC INSOLITVS AVDITORVM APPLAVSVS CONTIGIT.

Iam pridem eruditis obſervatum eſt, plauſum et acclamationes e theatro in ſcholas atque auditoria migraſſe, et Rhetores olim Sophiſtasque ac Declamatores, coenis ſportulisque datis, plauſum redemiſſe, domique aluiſſe acclamantium et plaudentium chorum, qui dicturo aut recitaturo ſemper adeſſet, prodeuntem comitaretur, et in ipſa etiam deductione acclamaret; imo et magnificas potentiorum aedes conduxiſſe, et numeroſa

merоſa poſuiſſe ſubſellia, quo maior alliceretur auditorum numerus. Qua de re Viri omnium confeſſione doctiſſimi, LVDOVICVS CRESOLLIVS, (a) et FRANCISCVS BERNARDINVS FERRARIVS, (b) pereleganter atque erudite commentati ſunt; ut taceam IOSEPHVM LAVRENTIVM, libelli perexigui (c) autorem haud prorſus contemnendum. Enimvero non minori hodie cura atque ſolicitudine eruditi de plauſu ſibi conciliando laborant, eoque artibus propemodum utuntur iisdem, quas mimi atque hiſtriones in theatris ad concitandos populi plauſus et cachinnos adhibere conſueverunt. De qua captatione plauſus, quam uno, quanquam barbaro, vocabulo *Charletaneriam* Eruditorum dixeris, cum in ipſa Magiſtrorum Panegyri proxime verba facturus ſim, (†) nunc tan-



(a) *Theatr. Rhet. L. III Cap.* 20.

(b) *De Veterum Acclam. et plauſu L. III.*

(c) *De Acclamationibus, ap.* GRONOV. *Theſ. Gr. T. VIII.* Conf. et GAVDENTII *Obſtetrix liter. p.* 70.

(†) Diu eſt, quod in lucem exierunt, et communem eruditorum plauſum tulerunt, quas de *Charletaneria eruditorum* publice recitavit MENCKENIVS, Orationes binae, in vulgus notiſſimae, ſaepiusque poſtea tam Germanorum, quam Batavorum et Italorum, prelis iteratae. Recentiſſima omnium editio eſt, quae A. 1726 *Lucae, typis Leonardi Venturini, in* 12, ru-

tum Programmatis loco quaedam de iis praefari conſtitui, qui miro quodam ac inſolito Auditorum applauſu, ſive in praelectionibus, ſive declamationibus, gaviſi ſunt. Et, ut veteres praetermittam, ut Theophrastvm Ereſium apud *Laertium*, aliosque, qui ultra bis vel quater mille auditores habuere, primus quidem hic occurrit Petrvs Abaelardvs, qui, cum in ea incidiſſet tempora, quibus ſordebant bonae literae, ſpiſſiſſimisque tenebris obvolvebantur, auditores nactus eſt prope innumeros, qui non ex Gallia tantum univerſa, verum et Hiſpania, Italia, Germania, Belgio, ac Britannia, certatim ad illum convolabant, et ruſticationis cauſa Lutetia emigrantem tanta frequentia comitabantur, ut, ſi ipſi credimus, (d) *nec locus hoſpitiis, nec terra ſufficeret alimentis.* Nec minor poſtea Petri Rami applauſus fuit, qui cum

bro ornata ſequenti, prodiit: Io. Bvrch. Menckenii *de Charletaneria eruditorum Declamationes duae, cum Notis Variorum. Acceſſit Epiſtola Sebaſtiani Stadelii ad Ianum Philomuſum, de Circumforanea literatorum vanitate: ac tandem Supplementi loco in hac editione adiectae ſunt N. N. Notae tumultuariae. Editio quarta, ad tertiam Amſtelaedamenſem adornata.*

(d) *Operum pag.* 19. Conf. Bayle *Dict. Cr. tit. Foulques.*

cum Ariſtotelicos fortiſſime oppugnaſſet, clariſſimae ſectae, quam plurimi inde, in Germania inprimis, Angliaque et Scotia, ſecuti ſunt, autor exſtitit. Is vero, cum aliquando contra Carpentarium vehementius excanduiſſet, *ubi ſunt*, inquiebat, *illa tempora, ubi duo millia hominum, qui Ramum volentes audire, non potuerunt?* (e) Circa eadem tempora florebat in Italia lepidiſſimum IOANNIS ANTONII CAMPANI ingenium, qui vir quanto hominum concurſu Peruſiae, cum primum ſcholas aperiret, declamaverit horas tres, ex eiusdem Epiſtolis, a nobis editis, (†) iucundiſſime patet. Ita enim, ut alia nunc praetermittamus, loquitur: (f) *XII Cal. Novembris Orationem habui apud Peruſinos longe glorioſiſſimam. Aderat Beneventanus Antiſtes urbis; aderant et ICti octo et quadraginta: quid tibi dicam Medicos, Grammaticos, Oratores, paene innumerabiles? quales ſunt Oratores hodie, ſi ſolum non barbare illatineque loquantur. Praeterea homi-*



(e) NAVDEE *dans le Maſcurat p.* 111.

(†) *Lipſiae, A.*1707, 8. Eius *Vitam Brachianam, Vitam Pii II, Pontificis, de Ingratitudine fugienda libros tres*, et *de dignitate matrimonii* libellum, ipſe ego his diebus luce donavi publica, quicquid supereſt *Orationum* eius, foras daturus quam proxime.

(f) *L. II Ep. I p.* 50 *ed. noſtrae.*

*hominum plus quam tria millia, qui ad me, de quo aliqua praeceſſerat exſpectatio, audiendum convenerant frequentia incredibili.* Et paulo infra: *Effeci, ut totum triduum ingens quidam in civitate ſtupor ac tumultus eſſe videretur, omnes me loquebantur, digitis me, quocunque irem, oſtendebant.* Quin et teſtatur MICHAEL FERNVS in *Vita Campani,* (g) GVIDVM, Grammaticum, ex eo tempore Peruſiae publice docere haud auſum. Quanta et Florentiae eadem aetate FRANCISCI PHILELPHI fuerit exiſtimatio, ipſe alicubi (h) glorioſius praedicat, ubi non tantum ipſas nobiliſſimas foeminas honorandi ſui gratia via cedere ſibi, verum et auditores eſſe quotidie quadringentos et amplius, et hos quidem magna ex parte viros grandiores et Senatores, teſtatur. De IANO PARRHASIO referunt, eum tanto Mediolani plauſu docuiſſe, ut inter iuvenes auditores Senex Trivultius, ſummi nominis et autoritatis Imperator, conſpiceretur. (i) Et ſcripſit de ſe ipſo ANGELVS POLITIANVS, (k) cum *Catullum* forte Veronae in officina quadam, viris nonnullis literatis, paene cogen-

(g) *Operibus, Ven.* 1502, *f.* editis, praemiſſa.
(h) *Lib. II Ep.* 2.
(i) IAC. GADDIVS *Script. non Eccl. T. II p.* 182.
(k) In *Miſcell. Cap.* 19.

gentibus, explicaret, non minus multos ſpectata doctrina viros, quam magnam ſcholaſticorum manum, pronis auribus cuncta accepiſſe, ac identidem clamaſſe, *demiſſum coelitus Angelum ſibi, qui poetam conterraneum interpretaretur.* His proximus Ivlivs Pomponivs Laetvs fuit, vir Latini ſermonis ac veteris hiſtoriae gloria illuſtrisſimus, qui, etſi in familiari conſuetudine haeſitante lingua balbutire ſolitus eſt, (l) tanta tamen eloquentia, tamque expedite ac venuſte, e ſuggeſtu ad cupidam iuventutem verba fecit, ut auditores a media nocte ad occupanda ſubſellia in auditorium concurrerent. (m) Quod idem ferme de ſummo Theologo, Ioanne Maldonato, teſtantur ſcriptores, qui, duabus quotidie tribusve horis certatim diſcipulos ſubſellia occupaſſe prius, tradunt, quam ille ludum ingrederetur, ſaepeque eum in aperto atque adeo in viis publicis docere coactum eſſe, ob multitudinem auditorum, quos nullae exhedrae capiebant. (n) Quemadmodum vero Maldonatvs inter Theologos, ita inter Iureconſonſultos illa

(l) Pavl. Iovivs in *Elog.*

(m) Vignevl Marville *Mel. d' Hiſt. et de Litt. T. I p.* 226.

(n) Antonivs in *Bibl. Hiſp. Nov. T. I p.* 558. et Teissierivs in *Add. aux Elog de Thou T. III p.* 303.

illa aetate IACOBVS CVIACIVS, quem per eminentiam *Iureconſultum* appellatum fuiſſe THVANVS autor eſt, incredibili nationum omnium concurſu (o) docuit, ac id inprimis impetravit, ut in tanto auditorum numero nemo vel minimum obſtrepere auſus fuerit. (p) Spectatque huc, quod MENAGIVS refert, CVIACIVM, cum MALDONATVM, qui prior illum inviſerat, reſalutaret, *corona octingentorum iuvenum ſtipatum* (q) proceſſiſſe, quos nnnquam non auditores habuerit. Sed non inferior CVIACIO fuit ANDREAS ALCIATVS, qui in Epiſtola ad CALVVM ita loquitur: *Octingentis et eo amplius auditoribus profiteor; atque in his cum Epiſcopi, Abbates, Comites, aliique proceres ſunt, ſed et de remotiſſimis nationibus quam plurimi, qui ob ſolius Alciati nomen confluxerunt.* (r) Ita prorſus de FRANCISCO BALDVINO, doctiſſimo ICto, refert SAMMARTHANVS, (ſ) teſtis oculatus, quod ſaepe eum viderit Lutetiae profitentem, *cum ad eius auditorium permulti primae notae homines,*

(o) TOLLIVS *de Infel. Lit. in noſtris Anal. p.* 474.
(p) *Scaligerana* 2.
(q) *A la tête de* 800 *ecoliers.* v. *Menagiana Vol. I p* 13.
(r) *Epiſt. doct. Vir. e Bibl. Gud. Ep.* 3 *p.* 78.
(ſ) *Elog. L. II p.* 101.

*mines*, *Epiſcopi*, *Senatores*, *Equites*, *libenter et maxima frequentia confluerent.* Et, ut taceam IOANNEM CORASIVM, (t) quem Toloſae Iura profitentem quater mille iuvenes ſtudioſos audiviſſe ferunt, reliquis haud immerito ſubiungimus HIERONYMVM BVCCAFERRVM, Iuris in Italia decus, de quo iuvat audire ERYTHRAEVM: (u) *Duos et quadraginta annos, quibus Ius civile docuit, tanti ad eum concurſus fiebant, ut non modo locus in ſubſelliis mature occuparetur, verum etiam ſchola, atque adeo ambulacrum, ſcholae adiunctum, auditorum frequentia compleretur: tantum a corona ſilentium fiebat, ut nemo ne mutire quidem auderet; tam multae aſſenſiones, tam crebrae admirationes oriebantur, ut, qui procul adſpexiſſet, ſummum eſſe in ſchola magiſtrum et tanquam in ſcena Roſcium intelligeret.* etc. Verum nemo auditorum numero ſuperavit AZONEM, Bononienſem, cuius, priſtina iura primum revocantis, *celebritas ex omnibus Italiae regionibus excibat auditores, ita, ut Bononiam attraxerit iuvenum fere decem millia*, ut loquitur elegantiſſimus I.V. GRAVINA. (x) Nec Medici exemplum deeſt,

(t) VVEISIVS *de Fatis erud. in aula Cap.* 1 §. 5.

(u) *Pinacoth. n.* 146.

(x) *De ortu et progr. Iur. Lib. I n.* 151 *p.* 180.

eſt, IACOBI SYLVII, qui, cum ne gradum quidem Doctoris obtinuiſſet, in ipſa tamen Pariſienſi Academia tanto plauſu docebat, ut de illo I. VAEVRAEVS (y) caneret:

*Quem certa methodo medicis de rebus agentem*
*Aſſidue in ludo totius principe terrae,*
*Mille acri aſſidue ſpectabant lumina viſu;*

quanquam ipſe tantummodo *auditores* numeraverit *circiter quadringentos.* (z) Cui forte adiungi poſſet CAROLVS PATINVS, qui, cum iuvenis admodum cadaver foemininum cultro anatomico ſubieciſſet, maximo applauſu gaviſus eſt; id quod de illo pater, GVIDO, (aa) his verbis teſtatur: *il a un ſi grand nombre d' Auditeurs, qu' outre le theatre, la cour eſt encore toute pleine.* Et, quoniam hactenus de Gallis tantum Italisve dictum eſt, e Germanis nunc producamus PHILIPPVM MELANCHTHONEM, quem auditores interdum mille quingentos habuiſſe tradunt. (bb) Neque incommode huc referas, quae de illo refert IACOBVS

(y) *apud* MORELL. in *Vita Sylvii.*
(z) *Praef. libri de oſſibus.*
(aa) *L' Eſprit de Guy Patin p.* 57.
(bb) KOENIG in *Bibl. p.* 527.

COBVS VERHEIDEN. (cc) *Tantus*, inquit, *ſtudioſorum hic concurſus atque frequentia: tanta miniſtrorum Eccleſiae et Ludimagiſtrorum multitudo ex una Melanchthonis ſchola progreſſa, ut ampliſſima Germania vicinaeque regiones doctos piosque miniſtros ac praeceptores, beneficio Melanchthonis, paſſim ſuis in locis habuerit, ita, ut non immerito miniſtrorum praeceptorumque Pater dictus ſit.* Ita IOANNES REVCHLINVS, vulgo CAPNIO, qui inter MELANCHTHONIS familiares praecipuus fuit, in Epiſtola ad IO. SECERIVM, (dd) fortunam ſuam praedicat, dum eſſe ſibi ſcribit in ſcholis Graecis et Hebraicis quotidie auditores prope quadringentos, numerumqne augeri in dies. His addi poſſent multo plures, ut EOBANVS HESSVS, aliique, etiam recentiores, qui plauſum ut meruerunt, ita nacti ſunt, longe maximum. Quibus adiungi hoc loco illi etiam poſſent, qui, cum omnium primi applauſum meruiſſent, illo tamen ita deſtituti ſunt, ut, qua hora diſcipulorum multitudini doctrinae praecepta tradenda erant, a corona derelicti, ante ſcholae oſtium cum uno

(cc) *Praeſtant. Theol. Effig. et Elog. p.* 29.

(dd) Praemiſſa eſt *Xenophontis Apologiae Socratis* GR. HAGEN. 1520, 4, a SECERIO editas.

no aut altero obambularent; id quod de ALDO MANVTIO diſertis verbis teſtatur ERYTHRAEVS. Cui PAVLVM BENIVM, IVLIVM PACIVM IC. ipſumque LIPSIVM, PVTEANVM, aliosque, addere poſſemus, niſi ad id nunc propius accedendum eſſet, cuius cauſa haec praemiſimus. etc.

---

## DISSERTATIO VIII.

### DE

# VITA ET IN REM LITERARIAM MERITIS MARTINI GEIERI, THEOLOGI INCOMPARABILIS.

CUm nihil in Republica Literaria iucundius ſit, quam fata et res geſtas cognoſcere Virorum eruditiſſimorum, quorum exempla velut in illuſtri poſita intueamur, non erit ab hoc loco alienum, vitam exponere ſummi Viri, MARTINI GEIERI, magnam partem e commentariis, ipſius manu ſcriptis, qui hodie ſunt in manibus tanto Avo digniſſimi Nepotis, D. CHRISTIANI FRIDERICI BOERNERI, P. P. Collegae noſtri coniun-

iunctiſſimi, excerptam: quod officium Viri de Saxonia noſtra immortaliter meriti manibus hoc lubentius praeſtamus, quo pauciora de illo publicis hactenus typis exſcripta proſtant. (a) Natus fuit Lipſiae A. 1614 die 14 Aprilis, qui illo tempore in primam feriam Paſchatos incidit, parentibus MARTINO GEIERO, cive et mercatore, et Sabina, nata Fiſcheria, cuius mater Suſanna e clara SCHILTERORVM progenie deſcendit, habuitque fratrem, Theologum apud nos inſignem, D. ZACHARIAM SCHILTERVM, Prof. Publ. Cum quartum aetatis annum attigiſſet, in ſcholam miſſus, incredibili animi voluptate viam ingreſſus eſt, ex quo omen haud ſiniſtrum cepit pater indulgentiſſimus. Scholis, noſtra, et poſtea Torgavienſi, relictis, vitam Academicam amplexus eſt apud nos A. 1628, cum annum ageret decimum quartum. Triennio poſt, A. 1631, cum ipſi etiam Saxoniae graviſſimum bellum incumberet, Argentoratum petiit, ibique CONRADO DANNHAVERO diligenter



(a) Exſtat quidem nonnihil de eius vita in Lexico Hiſtorico, quod auſpiciis Celeb. BVDDAEI prodiit; verum fruſtra ibidem citatur VVITTE, in cuius *Memoriis Theologorum* nihil de GEIERO reperire potuimus. (†)

(†) Etſi de GEIERO nihil nos doceant VVITTENII *Memoriae Theologorum Germanorum*; leguntur tamen de eius vita aeque ac ſcriptis nonnulla in eiusdem Autoris *Diario Biographico T. I ad A.* 1680.

Google

adhaeſit, ac eodem anno Theſes quasdam Philologicas illo Praeſide publice defendit, Io. SCHMIDIUM quoque praecipuum Maecenatem expertus. Mortuo inter haec Patre, cum bellicae turbae univerſam propemodum Germaniam occupaſſent, proſpero tamen itinere Ienam primum ac deinde in patriam rediit, laureaque Magiſteriali Lipſiae decoratus fuit A. 1633. Mox inde VVittebergam adiit, atque, intima illic familiaritate cum IACOBO VVELLERO, Philoſophiae tum Adiuncto, quem poſtea in ſupremo Concionatoris Aulici munere excepit, contracta, LYSERVM, HVLSEMANNVM, ROEBERVM, aliosque, Theologiam docentes, ſedulo atque diligenter audivit. Cumque praeterea intelligeret, quanto uſui Theologis eſſe poſſit linguarum orientalium notitia, Celeb. TROSTIO in iis addiſcendis praeceptore uſus eſt, ne ullam quidem horam, quin docenti TROSTIO adeſſet, praeterlabi paſſus, niſi eam, qua publice diſputavit. (b) Itaque digniſſimus habitus eſt, cui A. 1639 Profeſſio Linguae

(b) Cum primum TROSTIVM docentem audiret, tantum taedii cepit, ut parum abfuerit, quin animum hanc linguam colendi plane abiecerit; verum, cum ſecundum audiret, tanta illum perdiſcendae linguae cupiditas inceſſit, ut omnes moleſtias, etſi per totam civitatem ipſi eundum eſſet, poſthaberet. Vid. B. GEIERI *Com. MS.*

guae ſanctae Lipſiae demandaretur; cumque pariter Theologiae operam daret aſſiduam, una cum IO. BENEDICTO CARPZOVIO et ABRAHAMO TELLERO inſtituendae novae Societati, quae COLLEGII GELLIANI nomine venit, autor fuit, cuius inſtituti haec fuit ratio, ut ex optimis Interpretum Commentariis colligerent, et conſtituto tempore explicarent, quae ad ſacras literas intelligendas pertinerent. (†) Etſi vero D. HENRICO HOEPFNERO, qui morti vicinus eum Theologis noſtris impenſe commendaverat, A. 1624 in Theologica Profeſſione ſuccedere non poſſet, eo quod ad tam arduam provinciam illa aetate nondum adſpiraret, nec Patronos ſolicite ambiret; mox tamen anno ſequenti Diaconi ad D. Thomae munus vix opinanti delatum eſt, quod non ſine trepidatione ſuſcipiens, primo ſtatim poſt inaugurationem die haud modicis tentationibus vexatum ſe ſenſit, quas quidem precibus tandem ardentiſſimis ſuperavit. Hinc A. 1657 poſt obitum CARPZOVII Archi-Diaconus, et Theologiae Profeſſor, A. 1658, mor-

E 2 tuo

(†) Huius Societatis, ad incrementa literarum inſtitutae, hiſtoriam ex inſtituto nuper doctiſſimeque perſecutus eſt Celeb. GEORG. CHRISTIAN. GEBAVERVS, Academiae noſtrae inſigne decus, in *Diſſertationum Anthologicarum*, coniunctim A. 1733, 8, editarum, Faſciculo, Opere erudito, et, cui publice applaudatur, digniſſimo.

tuo TELLERO, Paſtor ad D. Thomae, et mox Theologiae Doctor, A. 1659 Academiae noſtrae Rector, et, HVLSEMANNO demum A. 1661 defuncto, Superintendens factus, nihil intermiſit, quod ad ornandam Academiam vel Eccleſiam ſpectaret. Deceſſerat Dresdae A. 1664 d. 22 Auguſti Vir pientiſſimus, IACOBVS VVELLERVS, Sereniſſimo Electori, IOANNI GEORGIO II, a Confeſſionibus et Conſiliis Eccleſiaſticis, in cuius locum ſurrogari GEIERVM noſtrum Elector optabat. Enimvero, quam ſerio tam grave munus fuerit deprecatus, nemo melius deſcripſit CASPARE ZIEGLERO, Iureconſulto celeberrimo, qui hinc demum occaſionem arripuit, *de Clero renitente, ſeu muneris eccleſiaſtici fuga*, doctiſſimam edendi Commentationem. (c) Inprimis vero Vir quietis amans aulae ſtrepitus magnopere averſabatur, et, cum omnino Dresdam evocaretur, obſecutus eſt quidem voluntati Electoris, verum ad eius

(c) Ita de noſtro ZIEGLERVS in *Praef. lib. cit. Tum vero ille multis verbis deprecari iſtud onus, imparem ſe ei ferendo dicere, in propenſa Lipſienſium ſuorum voluntate quieſcere ſe velle, et petere proinde, ut ſibi liceret, quod reſtaret vitae, in poteſtate ſua habere.* Et paulo poſt: *Cum autem nihil omnino proficeret, non tergiverſari amplius, ſed reſiſtere prorſus, et reluctari, et modis omnibus adverſari pergebat, adeo, ut in lachrymas tandem reſolverentur et diffluerent, quibus ſe premi animadvertebat, anxietates.*

eius conſpectum admiſſus, longe graviſſimis argumentis Electorem ab inſtituto dimovere conatus eſt. Quibus auditis, optimus Princeps, *memento*, inquit, *te ab ipſo Deo vocari*, *me quidem interprete:* unde ceſſit demum divino nutui GEIERVS, ſaepius illa Iobi uſurpans *Cap. III, 25, 26.* Quanta vero prudentia tam arduum munus geſſerit, quam pulchre exemplo ſuo praeluxerit omnibus, atque non aulicis modo, verum et ipſi Electori, ſi quid forte reprehenſione dignum admiſiſſet, nunquam pepercerit, vix ſatis verbis enarrari poteſt. Accepimus, GEIERVM aliquando Electorem liberius coarguiſſe, ideoque quorundam aulae miniſtrorum indignationem ſubiiſſe, qui illi autores fuerunt, ut huic dicendi libertati obicem poneret; at reſpondit D. Princeps: *Feratis, quaeſo, hoc mecum patienti animo; certum exploratumque habeo, Geierum commodis noſtris ſtudere, et bene nobis cupere.* Et videtur iſtud omnino memoria dignum, quod, cum, exſtincto Principe, continuo viſus eſſet ſubtriſtior, ac ſaepe precari, ut rebus humanis eximeretur, non multis diebus poſt, ſcilicet d. 12 Sept. A. 1680, Fribergae vitam et ipſe cum morte commutaverit. Vbi nec illud quidem omittendum, quod, cum coenanti allatus eſſet nuntius, Amicorum quendam ſubito obiiſſe, dixerit

 *Vtinam*

*Vtinam et mihi ſubita, ſed beata, mors obtingat!* Damnatus eſt voti, eademque nocte mortalitatem explevit. Etenim hunc Virum graviſſimis laboribus iam pridem deſtinaſſe ſupremum Numen, vel illud indicio eſt, quod A. 1642 d. 9 Nov. contigit. Obſidebat tum Lipſiam *Leonardus Torſtenſonius*, qui, ut urbem in poteſtatem acciperet, crebris tormentorum ictibus eam petebat. Evenit vero, ut quodam die mane ſurgens Noſter, ſecurus certe et Dei praeſidio nixus, muſeum ingrederetur, Caput aliquod S. Scripturae lecturus. Et iam legere inceperat, quando velut mali quid praeſagiens, mutato conſilio muſeo excedit. Vix extulerat pedem, quando globus ex tormento exploſus muſeum perrumpit, librum, quem manu verſarat, diſcerpit, lacerat, nonnullas muſei partes laedit. Id quod dum ipſe B. Praeſul loco quodam narrat, mirifice ſe hoc modo, quo deſtinata ſumma contentione perſequeretur, confirmatum eſſe teſtatur. (d) Iam in virtutibus eius enarrandis prolixi eſſe nolumus, cum publice conſtet, quanta eius fuerit doctrina, prudentia, ſanctitas, quam pura ac gravis oratio, quae aculeos relinqueret in animis auditorum. Et, quantus Vir fuerit, ſcripta eius loquuntur, quae ſtrictim nunc enu-

(d) In *Commentariis MS. de vita ſua.*

enumerabimus. Sunt nimirum *Commentarius in Danielem*, *1666*, *4*, quem publicis ſcholis Lipſiae abſolvit, tum *Commentarius in Eccleſiaſtem*, *1642*, *4*, *in Proverbia*, *1653*, *4*, *in Pſalmos*, *1667*, *4*; Exercitationes porro, ut *ad Ezech. XIV*, *9*, (e) *de Protevangelio*, *de morte & reſurrectione Chriſti*, *ad Ieſ. LIII*, *8*, *9*, *10*, *de adventu Chriſti glorioſo*, *de miniſterio*, *de ſuperſtitione*, *de Iudaeo-Papismo*; nec non Diſſertationes duae *de ritibus lugentium*, e quibus eius *de luctu Ebraeorum* libellus natus eſt, item *de ratione coenandi apud Ebraeos*; quibus et addi poſſet eius *Introductio ad Ebraeam linguam*, quae nondum prodiit, et quae *de animo ad mortem praeparando* vernacula commentari ipſe morti vicinus coeperat, quae fragmenta B. SAM. BEN. CARPZOVIUS cum Praefatione Dresdae edidit; denique ſermones ſacri, ut *Zeit und Ewigkeit*, 1669, 4, *Ioannis Buſs-Stimme*, 1686, 4, *der geiſtliche Braut-Schmuck*, ſive de ſpe, fide et amore, 4, *Liebe zu Gott und dem Naechſten*, 8, *Allgegenwart Gottes*, 8, *Leichen-Predigten*, 1670, 4, et longe plures adhuc in ſcriniis S. Rev. BOERNERI noſtri latentes. Idemque aſſervat Epiſtolas

 mul-

(e) Hanc Vitembergae A. 1637 Praeſide GVIL. LYSERO habuit, ſed ipſe conſcripſit, ut teſtatur in *Com. MS.*

multas lectu digniſſimas, quibus conſilium rebus Theologicis aut Philologicis expetebanti Viri doctiſſimi, HENRICVS HOEPFNERVS, IAC. VVELLERVS, IO. BVXTORFIVS, IO. ZECHENDORF, IO. FRISCHMVTHIVS, aliique, imo ipſi Viri Principes, IOANNES GEORGIVS II, Elector, cuius multae adhuc ſuaviſſimae exſtant Epiſtolae, et RVDOLPHVS AVGVSTVS, Dux Brunſuicenſis, qui, cum de verſione S. Scripturae, a SAVBERTO confecta, lis glisceret, GEIERI potiſſimum ſententiam exquiri voluit. Magnum inprimis in manibus amantiſſimi Collegae noſtri eſt Volumen literarum, quas ABRAHAMVS CALOVIVS et IO. MESNERVS de acerbiſſima inter ipſos mota lite Viteberga ad GEIERVM, ceu arbitrum, transmiſerant, quorum animos apta et huic negotio accommodata ratione flexit, ut a publicis ſcriptis temperaverint, et digladiandi animum depoſuerint. Quo ipſo ut ſingularis moderationis documentum dedit, ita merito de eo iudicavit HERMANNVS CONRINGIVS, neminem ad dirimendas, quae CALIXTO eiusque aſſeclis cum quamplurimis intercedebant, lites GEIERO aptiorem magisque idoneum eſſe. Ceterum, quod ad rem familiarem B. GEIERI noſtri attinet, duas quidem uxores duxit, primam *Margaretham*, ZACHARIAE SCHVRERI, Bibliopolae apud

apud Lipſienſes clariſſimi, filiam unicam, alteram *Chriſtinam Eliſabetham*, D. IO. BENEDICTI CARPZOVII, Paſtoris ad D. Thomae, et Profeſſoris Theol. celeberrimi, filiam unicam. Nec ſterile fuit utrumque coniugium, quamvis, qui e SCHVRERIA nati erant, omnes vix ſatis matura aetate deceſſerint: e CARPZOVIA vero ſuperſtites habuit duas filias, *Catharinam Eliſabetham*, et *Ioannam Chriſtinam*, filiumque *Ioannem Chriſtianum*. Et vidit quidem filias ſummis in Republica Viris collocatas, illam nempe IOANNI GEORGIO BOERNERO, cauſarum tum Patrono exercitatiſſimo, ac poſtea ad Eccleſiae ac Aulae Conſilia a ſummo Principe vocato, cuius adeo curis plurimum hactenus debet Academia noſtra, alteram vero Perilluſtri hodie et Excellentiſſimo Viro, IOANNI AEGIDIO ALEMANNO, Dynaſtae clientelarum Schmidebergae, Potentiſſimo Regi noſtro a Conſiliis ſanctioribus, et ſupremi rerum metallicarum Directoris vicem gerenti, cui quantum obſtringatur univerſa Saxonia, omnes, nobis etiam tacentibus, ſatis intelligunt. Superſunt vero hoc tempore e *Boerneriano* thoro ſupra laudatus BOERNERVS noſter, qui ad famam et laudes magni Avi feliciſſime adſpirat, ex *Alemanniano* filia unica, virtutibus ſexum

decentibus ornatiſſima, IOANNA ELISABETHA, nupta illuſtri et Generoſiſſimo Viro, IO. FRIDERICO DE HORNIG, Dynaſtae in Zingſt, Potentiſſimo Regi Pruſſiae a Conſiliis Camerae Ducatus Magdeburgici. Qui unicus ſupererat GEIERIANI nominis haeres, IO. CHRISTIANVS, in medio aetatis flore, dum Magiſtri dignitatem apud nos nactus, veſtigiis B. Parentis ſtrenue inſiſteret, rebus mortalibus ereptus eſt quidem A. 1687 d. 24 Febr. at memoriam tamen ſui reliquit acceptisſimam Muſis noſtris, quibus victu neceſſario proſpexit.

---

## DISSERTATIO IX.

### DE HONORIFICO MAGISTRI NOMINE, EIVSQVE IVRIBVS INSIGNIORIBVS.

DUm ad capſſendos ſupremos in Philoſophia honores iuveniles animos erigere atque incitare conſtituimus, id agendum nobis videtur, ut nec eorum probemus timiditatem, qui perpetuo ad pedem Heliconis haerentes, dignitates omnes

mnes faſtidiunt, et faſtum reprimamus illorum, qui ad ſplendidos Magiſterii titulos non ſecus atque ad tiaram vel diadema rapiuntur. Etenim, ſi primam vocis in Romana Republ. conſuetudinem contueamur, principes ex omni ordine viros Magiſtros appellatos fuiſſe deprehendimus. Habebant Romani *Magiſtrum Officiorum*, quem ſequiori atque ipſa Caroli M. aetate *Magiſtrum Aulae Imperialis*, et hoc tempore in aula Rom. Pontificis *Magiſtrum ſacri Palatii* dictum novimus: *Magiſtrum Scriniorum*, qui *Magiſtros Memoriae*, *Libellorum*, *Epiſtolarum*, *Diſpoſitionum*, complectebatur: *Magiſtrum Archivi*, cui *Archeota* ſucceſſit: *Magiſtrum Admiſſionum*, quem *Oſtiariorum* poſtea dixere. Quid referam *Magiſtrum Populi*, ſeu *Dictatorem*, *Magiſtrum* porro *curiae*, *cenſus*, *ſocietatis*, *pagorum*, aut *vicorum*, ſeu *Vico-magiſtrum*, tum in re ſacra *Magiſtrum Collegii Augurum*, *Larum*, *Saliorum*, *Fani*, denique *Magiſtros militiae*, *navium*, *armorum*, *equitum*, *peditumve?* Quin et *Magiſter* erat *plauſus*, qui Muſicam ordinabat, et *Magiſter bibendi*, qui leges ferebat bibiturientibus, ut alios taceam longe plures. Tranſiit inde nomen ad ſcholas, primaque Pariſienſis Academia *Magiſtros* habuit *Scholarum*, quorum prin-

princeps *Magiſtri Maximi* elogio ſuperbiebat. Non memorabo eos, qui *Magiſtri* nomine in re literaria fuere illuſtres, *Magiſtrum Sententiarum* LOMBARDVM, *Magiſtrum Decretorum* GRATIANVM, *Magiſtrum Hiſtoriae Scholaſticae* PETRVM COMESTOREM, tum et Graecos, THOMAM *Magiſtrum*, SIMEONEM *Magiſtrum* LOGOTHETAM, aliosque; illud mihi praecipue viſum eſt memoria dignum, tantam olim Seculo XII in univerſa Gallia *Magiſtri* fuiſſe exiſtimationem, ut nemo ad ſuprema in Eccleſia et Republ. munia admitti poſſet, qui *Magiſtri* honores non eſſet conſecutus, ipſique Cardinales et potentiſſimi in curia Regia viri titulum hunc ceteris omnibus anteponerent, quod diſerte docet doctiſſimus BVLAEVS. (a) Atque id et alibi eveniſſe obſervamus, quoties ipſe Princeps amaret bonas literas, quod Anglorum inprimis Annales teſtantur. Iacobo I imperante, Magnae Britanniae Rege, quem ob ſingularem in ſtudia ardorem Henricus IV, Galliae Rex, *Magiſtri (Mons. le Maître Iacques)* elogio compellare conſueverat, nemo erat paulo in aula ſpectatior, quin publico ac ſolenni ritu *Magiſterii* honores capeſſeret; et, quo quis fortius ſub Carolo I in obſidione Oxonienſi

(a) In *Hiſt. Acad. Pariſ. Tomo II p.* 369.

nienſi cauſam optimi Principis tuebatur, (pugnabant vero certatim pro Rege ſtudioſi iuvenes,) hoc promtius conſequebatur *Magiſtri*, vel Doctoris, titulos ac privilegia, ſcilicet ne laurea deeſſet in utroque campo, Martis, et Apollinis, ſtrenue decertantibus. Equidem et fuere tempora, cum perexigua haberetur Magiſtrorum ratio, ſive quod Magiſtelli immenſo numero veluti fungi una nocte propullularent, ſive quod optimarum literarum amor barbaris et obſcuris Seculis refrigeſceret. Nam et MICHAEL MONTANVS ſuo tempore idem fuiſſe narrat *Magiſtri* atque *Paedantae* cognomen, teſte HVBERO, (b) et, ſi NAVDEO credimus, (c) ſpectatur Romae Epitaphium, cuius haec Inſcriptio: *Hic iacet Iodocus, qui fuit Romae coquus, Magiſter in Artibus, et Doctor in partibus; de gratia ſpeciali mortuus in hoſpitali.* Atque ita fit utique, ut nihil ſit tam eximium, nihil tam laudabile ac glorioſum, quod, ubi abuſus acceſſerit, deriſioni haud exponatur ac deſpectui. Noſtra certe Academia eam hactenus ab aequis rerum arbitris ipſisque adeo exteris laudem obtinuit praecipuam, quod bardos, ſtupidosque, ac infacetos, et vervecum e patria natos, a ſummis hono-

(b) *Or. X.*
(c) In *Dial. le Maſcurat p. 6.*

honorum titulis longiſſime arceat, iique demum docti, probi, literisque perpoliti et ſubacti, vulgo cenſeantur, qui ex alma Lipſienſi Academia lauream deportarunt. Quodſi vero et iura atque privilegia, quae noſtris competunt Magiſtris, perpendere paulo diligentius velimus; nullam omnino eſſe Academiam, quae cum noſtra componi penitus queat, vix erit quisquam, qui dubitare auſit. Non urgebo nunc illud, quod *Rex Potentiſſimus*, ceterique Academiae *Nutritii benigniſſimi*, in Literarum, quae ad Academiam mittuntur, inſcriptionibus (*dem Rectori, Magiſtris und Doctoribus der Vniv. Leipzig* etc.) Doctores Magiſtris poſtponant, quod olim et a Carolo V factum fuiſſe, apud GOLDASTVM (d) legimus. Id enim ex eo ortum conſtat, quod ſuperioribus Seculis, qui ſupremum in Theologia gradum conſecuti eſſent, Magiſtri potius Theologiae, quam Doctores, appellarentur. Idemque in Iure etiam ac Medicina antiquiſſimis temporibus obtinuiſſe, proclive eſt, quandoquidem, Seculo demum XIII Doctoris vocem auditam fuiſſe, obſervarunt viri eruditi. Quamprimum itaque, ut reliqua perſequamur, Magiſter fueris ſalutatus, nullis tibi ambagibus utendum, nec,

(d) In *Conſt. Imp. p.* 245.

nec, quod fit alibi, a praeceptore in cathedram inferiorem deducendus es; ſuprema patet; neque enim decorum eſt, ex hac ipſa, quam iam ſemel ſuperaveras, rurſus ad infima deſcendere, ut loquuntur leges noſtrae; atque ita ſumtuum quoque compendium facies. Cum probe depugnaveris, nulla ad docendum indulgentia opus habes; utere iure tuo, et ad ſcholas Philoſophicas publice invita iuvenes ſtudioſos: nam et lubens volensque Decanus Facultatis noſtrae, et gratis, calculum apponet. Licebit vero philoſophari libere: dudum enim a nobis exulavit lex crudelis iurandi in verba Magiſtri; id caveas tantum, ne aut rationem aut ſanctam religionem laedas: nugivendulis enim et obſcoenis divini Numinis contemtoribus nullum in Philuraea praeſidium. Patet hinc aditus ad ſacros Patrum conſeſſus; quoties vel Rector eligitur Academiae Magnificus, vel Canonicus, vel Syndicus, vel Decemvir, vel Senior, vel Aſſeſſor Concilii, non erit minoris ponderis ſuffragium tuum, etiamſi infimum locum tuearis, quam vel Primicerii, vel Secundicerii, aut cuiuscunque e Docemprimis, ut vocabulis utar ſcholae veteris. Deinde habes paratam ad honores et praemia viam. Nam, ubi bina Diſputatione dignum te praeſtiteris,

teris, allegeris in conſortium Aſſeſſorum Facultatis Philoſophicae, tumque et locus tibi patebit inter Quatuorviros in Concilio perpetuo, quo tota regitur Vniverſitas, quem honorem tanti habitum fuiſſe a viris haud obeſae naris meminimus, ut, quamvis alibi ſummis muneribus praefecti, adduci tamen haud potuerint, ut titulum *Aſſeſſoris Concilii perpetui Lipſienſis* abiicerent. Et quotusquisque ignorat, ſaepiſſime Magiſtros noſtros, ſpectatiſſimis ex omni ordine, etiam Profeſſorio, Viris inſuper habitis, in Collegiatorum numerum adſcitos, eoque illorum rei familiari pulchre fuiſſe proſpectum. Enimvero haec ita comparata ſunt, ut facile allicere poſſint Viros iuvenes ingenuos, doctos, probos, diligentes, quibus de meliori luto finxit praecordia Titan.

## DISSERTATIO X.

### DE HISTORICORVM IN REBVS NARRANDIS INTER SE DISSIDIIS, HORVMQVE CAVSIS.

CUm una ſit, conſtans atque immutabilis, rerum geſtarum veritas; nae mirum

mirum videri poterat, Hiſtoricos pleroſque omnes maximopere inter ſe diffidere, in quibus tamen nemo facile deprehenditur, qui non publice profiteatur, ſe nihil admiſiſſe, quod veritati minus ſit conſentaneum. Enimvero de his, quae longiſſime a noſtra aetate remota ſunt, non admodum nunc ero ſolicitus, cum pleraque parum fidis autoribus, imo incerto ſaepe rumori, debeantur. *Infida eſt enim*, ut graviter loquitur ſuperioris Seculi Hiſtoricus, (a) *veritatis rerum geſtarum cuſtos et conſervatrix vulgi fama, quae plerumque vana a vanis et ignaris accepta autoribus pro certis arripit, ſincera pro libidine ſingulorum augendo atque immutando corrumpit, et in omnibus fere plus aurium voluptati ſtudet, quam veritati.* Et, quod Iosephvs de ſcriptoribus Graecis olim profeſſus eſt (b), in univerſi orbis hiſtoria locum habet; nimirum, *cum ab initio non fuerit ſtudium publicas de iis, quae aguntur, proferre tabulas, hinc praecipue et error et poteſtas mentiendi poſteris, velut aliquid ſcribere volentibus, conceſſa eſt.* Accedit, quod ſuae quisque patriae amore ducitur maxime, quo fit, ut in originibus ſeu rebus

 anti-

(a) Arn. Oihenartvs in *Notit. utr. Vaſcon. p.* 213.
(b) *Lib. I adv. Appion. Grammat.*

antiquis regnorum ac rerum publicarum, quarum cives ſunt, recenſendis huic mentiendi libidini lubentius indulgeant Scriptores, tanto quippe plus felicitati ſuae accedere rati, quanto vetuſtiores nobilioresque aut gentis aut imperii ſui origines finxerint. Res digna riſu iam olim LVCIANO viſa eſt, qui, *at, urbes iam gentesque totas*, inquit, (c) *una voce ac publice mentiri, an non hoc ridiculum? veluti cum Cretenſes Sepulchrum Iovis oſtendere non pudet: Athenienſes Erichtonium editum e terra ferunt, primosque illos homines in Attica olerum more ex terra emerſiſſe. Hi autem multo verecundiores, quam Thebani, qui ex ſerpentis dentibus ſativos quosdam progerminaſſe narrant: quod ſi quis haec, cum ſint ridicula, vera eſſe non credat, ſed ea prudenter examinet, impius nimirum hic atque inſanus videbitur: usque adeo obtinet mendacium.* Vt taceam Arcadum fabulas, (d) qui *Proſelini*, velut ante Lunam nati, dici amarunt; praecipua olim Athenienſium laus erat inter Graecos, quod αὐτόχθονες, ſeu Aborigines, appellarentur, atque ſoli adeo eſſent indigenae terrae parentis. Nec defuere inter veteres Scripto-

pto-

(c) in *Philopſevde.*

(d) POPELINIERE in *Hiſt. des Hiſt. Part. II p.* 106.

ptores, qui poſt Timagenem Graecum, Gallos, Hiſpanos, Italos, aliasque gentes, in patriis ſedibus veluti fungos e terra natos traderent. Atque id tolerandum forte in his, qui, unicam eſſe mortalium omnium ſtirpem, ex Moſe nunquam didicerant: at, quod poſt C. Tacitvm, Andreas Althammervs, Ant. Coccivs Sabellicvs, et plures alii, Germanos, ac poſt I. Caesarem, Polydorvs Vergilivs, et reliqui, qui in maxima luce verſabantur, Britones inter Aborigines referendos eſſe contenderunt, id quidem et mirum cunctis et prorſus abſonum videbitur. Nimirum ſuam quisque gentem, ſuos Principes, extollit; quod Romanorum inprimis Scriptorum exemplis patet. Quis enim non videt, Titvm Livivm (e) per univerſum Hiſtoriae ſuae corpus Romanis blandiri maxime, eorumque hoſtes, Gallos inprimis, ubique contumelia afficere ac proſcindere? De Velleio, qui totus in laude verſatur, abunde conſtat, quam callide, quavis arrepta occaſione, et Auguſto et Tiberio aſſentiatur. Nec alio comparata videntur, quae Valerivs Maximvs collegit, exempla virtutum, quam ut Romanos Imperatores, ac praecipue Tiberium,



(e) Idem *p.* 44 *et* 63.

rium, quem veluti Numen quoddam in prologo invocat, ad coelum usque laudibus extolleret. *His laudationibus hiſtoria rerum noſtrarum eſt facta mendacior*, ut Tvllivs (f) queritur. *Multa enim*, pergit, *ſcripta ſunt in ea, quae facta non ſunt, falſi triumphi, plures Conſulatus, genera etiam falſa.* Iam, ut ad recentiores veniamus, nulla aeque gens aliorum res bene geſtas diſpicit, ſuasque promtius laudat et commendat, ac Gallica, quae ſola tamen aliis ſcribendae hiſtoriae viam demonſtrare conatur, ut ex ſcriptis Bodini, Lanceloti de la Popeliniere, Mothii Vayerii, Rapini, aliorumque, conſtat. Enimvero, ut taceam, per aliquot Secula pro lilio Francico et ampulla Remenſi, veluti pro Palladio, acerrime pugnaſſe Scriptores Gallicos, ac noſtra demum aetate cordatiores aliquos verum fateri coepiſſe; quotusquisque eſt, qui, ubi in bellis Hiſpanicis, ac praeſertim Anglicis, magnas ſaepe copias ab exigua manu fuſas diſſimulare non poteſt, aut ducum imprudentiam aut pigritiam militum accuſet? Neque tamen in iis rebus, quae Callos inter et Anglos geſta ſunt, Ioanni Frossardo, Hiſtorico, fides adhibenda eſt, qui, Valentianae quippe

(f) In *Bruto.*

pe in Hannoniae Comitatu natus, Philippae, Guilielmi III, Comitis Hannoniae, filiae, eiusque marito, Eduardo III, Angliae Regi, aeque, ac eiusdem ſucceſſori, Richardo, a quo fuerat multis beneficiis provocatus, paullo plus aſſentitus creditur. (g) Quare aliqui potius commendant ENGVERAMVM MONSTRELETVM, qui, cum Cameraci viveret, quae urbs tum a Gallorum tum Anglorum Burgundorumque partibus aliena erat, liberius ſcripſit, quamvis, cum nec Gallis, nec Anglis, nimium faveret, affectum interim erga Burgundicam domum celare omnino non potuerit. Ita pariter in iis rebus, quae Gallos et Burgundos interceſſere ſub Ludovico XI, nec COMINAEVM, Scriptorem praeclarum, qui nimium tamen dedit amori erga Regem, cuius aulam ſequebatur, nec IACOBVM MAYERVM, non indiligentem Annalium Rerum Flandricarum autorem, (h) qui Ludovicum perfidum et fratricidam ſubinde vocare non veretur, fidem mereri, verum his longe praeferendum PAVLVM AEMYLIVM, patria quippe Veronenſem, nec ipſi Galli diffitentur. De BELLAIO, cuius Commentarii Gallici

 ple-

(g) BVLLART *Acad. des Scienc. p.* 125.

(h) LA MOTHE LE VAYER *de l' Hiſt. Opp. T. II p.* 172.

pleriſque ſunt in deliciis, teſtatur MICHAEL DE MONTAIGNE, (i) quod Advocatum potius egerit Franciſci I, quam Hiſtoricum, cuius, ne quid humani paſſum fateretur, amores quoque ſolicite celaverit, adeo, ut ne ſemel quidem Stampenſis mentionem fecerit. Quibus, neſcio, num addi mereatur ANTONIVS VARILLASIVS, mendaciorum iam pridem convictus, qui, quod eſſet natus Marchiae *(la Marche)*, vel ea de cauſa de Principibus Borboniis, Dominis ſuis, nunquam niſi honorificentisſime locutus perhibetur. (k) Ita pariter ſe res habet cum Hiſpanis, ſi unum forte excipias CASPARVM IBAÑEZ DE SEGOVIA, qui primus noſtro tempore civium ſuorum fabulas liberius revelavit; reliquos omnes vere dixeris egregios laudum ſuae gentis buccinatores. Ecquid enim HIERONYMVM ROMANVM DE LA HIGVERA, ANT. LVPIANVM ZAPATAM, GREGORIVM DE ARGVEZ, aliosque, de quibus et alibi diximus, (l) permoviſſe putemus, ut tot Chronica ſuppoſititia, FLAVII nimirum LVCII DEXTRI, MARCI MAXIMI, BRAVLIO-

(i) *Eſſais L. II Cap.* 10.

(k) MARVILLE *Mel. T. II p.*394.

(l) in *Catal. des princ. Hiſt. p.*324 *ſeq.* it. *Decl. de Charl. p.* 126.

LIONIS, HAVBERTI, LVITPRANDI, obtruderent orbi erudito, quam ut, avitam pietatis gloriam Hiſpanis aſſerendo, fucum facerent lectoribus. In civili Hiſtoria plerique vel amorem patriae nimium vel odium produnt aliarum gentium, quod nec ipſe IO. MARIANA diſſimulare potuit, ſcriptor tantae cetera dexteritatis, ut nihil eorum, quae perperam a Regibus geſta ſunt, reticuerit. Is vero, quoties Gallorum fit mentio, eos invidia gravare ac proſcindere haud veretur. De HIERONYMO SVRITA, gravi Scriptore, obſervant, quod, cum inſigne aliquod praelium deſcribat, longe plurimos, qui interfuerint, enumeret, ſaltem ut nobilioribus quibusdam familiis, quibus ſe obſtrictum ſenſit, blandiretur. Inprimis autem aliorum cenſuram in ſe provocavit PRVDENTIVS SANDOVALIVS, qui in Hiſtoria Caroli V, tum maiores eius inde usque ab Adamo iuſta ſerie enumerat, tum cuncta ab illo, velut a quodam Numine, geſta miratur et ſuſpicit; qua de re elegans exſtat MOTHII VAYERII Diſſertatio. (m) Sic, ſi Hiſpanos ſcriptores cum Luſitanis vel Belgicis conferas, proh quantum ubique diſſidiorum apparet! Nec Angli ſuae gentis amore vacant, qui ceteras na-



(m) in *Opp. T. I p. 213 ed. in f.*

nationes alto plerumque ſupercilio deſpiciunt, et praeterea partium, quas ſequuntur, ſtudiis ita dividuntur, ut, ſi e. g. RICHARDVM BAKERVM', eiusque continuatorem, EDVARDVM PHILIPS, et praecipue ROBERTVM BRADY, legas, Reges Angliae a primis initiis ad haec fere tempora haereditario ac nullis legibus circumſcripto iure Anglis imperaſſe, ſi IOANNEM MILTONVM, IACOBVM TYRREL, aliosque, eos nunquam non regni ſenatui, quem Parliamentum vocant, ſubſuiſſe putes. Accuſat Henricum VIII NICOLAVS SANDERVS, multisque conviciis onerat; contra egregie tuetur GILBERTVS BVRNETVS, cui publicas ideo grates decrevit ſuprema regni curia: at huius tamen Hiſtoriam *fabularum farraginem* nuper admodum vocare auſus eſt THOMAS HEARNE. (n) Quantum in hiſtoria Caroli I ſcriptores diſcrepent, publice conſtat. Quis enim GEORGII BATEI, PHILIPPI VARVICII, EDVARDI Comitis CLARENDONI, aliorumque, qui Regis cauſam agunt, tum GVILIELMI DVGDALE, THOMAE MAY, EDMVNDI LVDLOVII, ROBERTI PVGH, MILTONI, et ceterorum, pro Cromvvello et Regni Curia ſcripta ignorat? Quae

(n) in *Praef. Collectan.* LELANDI §. 19 *ſq.*

Quae ſi quis inter ſe componat, difficulter admodum verum a falſo diſtinxerit. Idem de Italis, Germanis, aliarumque gentium Scriptoribus, ſi prolixis nobis eſſe liceret, doceri poſſet, cum vix ullus ſcriptor deprehendatur, qui non aliquid aut affectui in patriam et principem, aut odio erga inimicos, dederit. Inprimis vero et ſpe metuque, quae tyrannos Hiſtoricorum nonnemo vocavit, ducuntur plerique, ut multum adeo interſit, ea, quae ad vitam ac ſtatum cuiusque ſcriptoris pertinent, habere perſpecta. Et, quamvis ſint forte, qui nec ſperent, nec metuant; attamen iidem perſaepe natura ſua ſingulari quodam affectu in hos, odio in illos, feruntur, ut, tametſi nullam eius rei cauſam inveniant, aliorum tamen perperam geſtis colorem inducant, aliorum pulchra facinora opprimant vel accuſent, nec, quo conſilio, quam prudenter res geſta ſit, diſpiciant, verum ex eo potius iudicent, prout res vel bene vel ſecus cecidit. Alii amicis liberalius ſtudent; qua in re omnium inſtar eſt PAVLVS IOVIVS, circulator Hiſtoricorum (o) haud immerito dictus LANCELOTO DE LA POPELINIERE; (p) quippe interrogatus, cur vera falſis miſceret, procul omni pu-

 dore

(o) *Le vray Charlatan des Hiſtoriens.*
(p) in *Hiſt. des Hiſt. T. II p.* 172.

dore reſpondiſſe fertur: ut amicis gratificaretur; (q) nam, de fama admodum ſe ſecurum, addebat, quod, licet unus forte errores ſuos detexerit, reliqui tamen, operis pulchritudine deluſi, facile fidem habituri ſint in his, quae perſuadere lectoribus ſuis conſtituerit. Denique multum etiam ipſa valet religio, quam, ſive vera ſit et ſalutaris, ſive ſpuria, multum detrimenti paſſuram, exiſtimant Scriptores, ſi verum fateantur. Itaque in ſuae partis hominibus nihil agnoſcunt, quod non ſanctum, pium, iuſtumque fuerit, et, ſi quid humani admiſerint, premunt, aut certe egregie palliare ſtudent, contra, quae ab adverſa parte praeclare geſta ſunt, identidem carpunt et ſugillant. Ita IVLIANVS Imp. non alia de cauſa maiorum ſuorum, Conſtantini M. inprimis, aliorumque, qui Chriſtianorum ſacra propagarunt, res perſtrinxiſſe fertur, quam quod ipſe ſacra iſta deſeruiſſet, et IVLIANO tamen, Principi, ſi religionem excipias, incomparabili, pariter iniquiores fuiſſe Patres, (r) luculenter demonſtravit PETRVS CVNAEVS. Utque in ZOSIMO paganae, (ſ) ita in EVSEBIO, SOCRATE, SOZOME-

(q) Ibid.
(r) *Act. Er. ad A.* 1683 *p.* 311.
(ſ) POPE - BLOVNDT *Cenſ. p.* 209 *ſq.*

ZOMENO, THEODORETO, et reliquis, Chriſtianae religionis ſtudium nimium reprehendunt veri rerum aeſtimatores. Et, ſi recentiorum, ſpeciatim in Belgio Remonſtrantium et Adverſariorum, inter ſe ſcripta componamus, vix ſatis liquet, VYTEMBOGARTONE, an TRIGLANDIO, an RVILIO, vel LEYDEKKERO, fides adhibenda ſit; quin et ipſa Acta Synodi Dordracenae, quae ſeorſim pars utraque edidit, mirum in modum inter ſe diſcrepant. Idem de Pontificiis ERASMVS fatetur, quando, *nulli*, inquit, (t) *laudibus invidioſius extulerunt Franciscum, quam qui illius erant diſſimillimi moribus et vita. Contra, qui ſe vocant Auguſtinenſes, efferebant Auguſtinum ſuum, nec a conviciis in Franciſcum temperantes: Dominicani Dominicum, ac Thomam, et Catharinam Senenſem, ultra aequum efferebant. Nimirum hic*, pergit, *eſt affectus humanus, quo quaeque provincia favet ſui patroni laudibus, ut Romani favent Petro, Graeci Paulo, Pariſienſes Dionyſio, Helvetii Gallo, Germani Henrico, Imperatori, Angli Georgio, atque idem de ceteris.* Imo ne noſtros quidem omnes neutrarum partium Scriptores dixeris, cum ea deſcribunt, in quibus religionis commoda verſantur. Neque enim ipſe SLEI-

DA-

(t) *Eccleſiaſt.* L. II p. 286.

DANVS, qui nihil admiſit, quod a vero alienum eſſet, diſſimulare ſatis potuit, quod Proteſtantibus faveret. Haec hactenus. etc.

---

## DISSERTATIO XI.
## DE
# CAERVLEI COLORIS VSV APVD VETERES.

CVm nuper fama allatum eſſet in Angliam, claſſem inſtructiſſimam, Suecica navium ſigna monſtrantem, in littore Britannico viſam eſſe, cum mox deinde compertum eſt, fuiſſe Belgicam, plures mirati ſunt, quo pacto Belgicae naves, quae rubri potiſſimum coloris ſigna gerunt, pro Suecicis caeruleo colore inſignibus haberi potuerint. Qua occaſione de caerulei coloris uſu, quantum e veterum monumentis conſtat, nonnihil hoc loco commentari in animum induxi, de aliis forte coloribus alibi dicturus. Etenim videtur ipſa natura gaudere colore caeruleo; quando et caelum (*caeruleum* enim quaſi *caeluleum* dici, quidam (a) obſervant,) quod Deorum domicilium vocant,

(a) IOSEPH. LAVRENTIVS *de re veſt. Cap.* 6.

cant, et mare, quod caeli faciem quodammodo aemulatur, iucundo hoc colore nitet, unde *caerula aequora* CATVLLVS, (b) et *freta caerula* VIRGILIVS (c) vocat. Ex quo facile patet, cur Plancus caeruleus caputque arundine redimitus, Glaucum, piſcationibus quippe maritimis celebrem, ſaltaſſe perhibeatur P. VELLEIO. (d) Inprimis vero hic producendus mihi erit EVSTATHIVS, HOMERI Scholiaſtes, qui eos, qui particulam ex Iliade recitare olim dramate conſueverint, rubra veſte, qui ex Odysſea, caerulea indutos fuiſſe teſtatur, quod apte ſane ad rem factum, cum Ilias circa navigationes, quae in mari inſtituuntur, potiſſimum verſetur. Sed dignus eſt locus, quem exſcribamus: (e) *Ἐι τὴν Ὁμηρικὴν ποίησιν, οἱ ὑπεκρίνοντο δραματικώτερον, τὴν μὲν Ὀδύσσειαν ἐν ἁλουργοῖς ἐσθήμασι, τὴν δὲ Ἰλιάδα ἐν ἐρυθροβαφέσιν, ἐκεῖνο μὲν κατὰ τὲς παλαιὲς, διὰ τὴν ἐν θαλάσσῃ πλάνην τȣ̃ Ὀδυσσέως, τȣ̃το δὲ διὰ τὲς ἐν Τροίᾳ φόνȣς· καὶ τὰ ἐντεῦθεν αἵματα.* Quo plane pertinet, quod ANT. THYLESIVS (f) obſer-

(b) *LXIV.*
(c) *Aen. X v.* 209.
(d) *Hiſt. L. II Cap.* 83.
(e) EVSTATHIVS in *Comm. in Hom. p. 6 Ed. Rom.*
(f) *de Color*, *Cap. I ap.* GRONOV. *Th. A. Gr. T. IX pag.* 713.

obſervat, veteres nimirum Iliada HOMERI propter caedes, de quibus illic Poeta loquitur, colore exornaſſe ſanguineo, Odyſſeam vero, ubi Ulyſſis maritimos ſcribit errores, membrana contexiſſe caerulea. Et ipſe Neptunus, (g) Maris Deus, non ſolum totus *caeruleus* audit, verum et κυανοχαίτος, h. e. caeruleis crinibus, et γλαυκωπὸς, glaucis oculis, vulgo repraeſentatur. Equidem et Minerva frequentiſſime γλαυκῶπις HOMERO dicitur, quae, ſi ad Libycas fabulas recurramus, Neptuni et Tritonis lacus filia fuiſſe traditur, quamvis nonnihil hic diſcriminis agnoſcant Latini cum M. TVLLIO, (h) qui *caerulos* Neptuno, Minervae vero *caeſios* oculos attribuunt; caeſios vero ideo vocare amant, quod caedem oculis minetur Dea ferox et aſpera. (i) Memoratu dignum etiam, quod SVETONIVS (k) refert, M. Agrippam in Sicilia poſt navalem victoriam caeruleo vexillo ab Auguſto fuiſſe donatum; et DIO CASSIVS, (l) qui idem poſt victoriam Actia-

(g) LVCIAN. *de Sacrific.*
(h) *de Nat. Deor.*
(i) THYLESIVS *l. c. Cap.* 2.
(k) *Aug. Cap.* 25.
(l) *L. I pag.* 458.

Actiacam contigiſſe teſtatur, cauſam diſerte addit: Τὸν μὲν Ἀγρίππαν ἄλλοις τε τισὶ καὶ σημείῳ κυανοειδεῖ ναυκρατητικῷ προσεπεσέμνυνε, *Agrippam praeter alios honores vexillo caeruleo, victoriae navalis teſtimonio, ornavit.* Quin et obſervatum eſt, Romanos in conſcribendis equitibus caeruleo vexillo uſos, quod equus Neptuno, caeruleo dicto, ſacer eſſet. (m) Et ſpectant huc quoque, quae de exploratoriis veterum navibus FLAVIVS VEGETIVS habet. Nimirum, *ne candore prodantur*, inquit, (n) *colore Veneto, qui marinis eſt fluctibus ſimilis, vela tinguntur, et funes: cera etiam, qua ungere ſolent naves, inficitur. Nautae quoque vel milites Venetam veſtem induunt, ut non ſolum per noctem, ſed etiam per diem, facilius lateant explorantes.* Cumque naves has *Pictas* vocari Britannis, idem VEGETIVS aſſerat, hinc GVIL. CAMDENVS (o) arguit, ipſam quoque Scotiae gentem antiquiſſimam, quae caerulei, ſeu Veneti, coloris herba inciſas ſtudio corpori cicatrices inficiebat, (nimirum ut hoc horribiliore ſint in pugna aſpectu, ut autor

(m) SPENERVS in *Theor. Inſ. P. I p.* 125.
(n) *de re milit. L. IV Cap.* 37.
(o) in *Britannia p. m.* 41.

autor eſt I. CAESAR (p), nomen *Pictorum* ſortitam eſſe. Quo utique pertinet CLAVDIANVS (q):

Inde Caledonio velata Britannia monſtro
Ferro picta genas: cuius veſtigia verrit
*Caerulus Oceanique aeſtum mentitur* amictus.

Quanquam paulo altius rem repetit Io. PICARDVS, (r) qui ab Agatharſis, Scythiae populis, qui et ipſi *Picti* dicti fuerint, quod capillis eſſent caeruleis, (†) et faciem haberent verſicolorem, propter mentitum, quem ſibi inducebant, fucum, non modo Scotorum Pictos, ſed et Aquitaniae, Gallicae provinciae, habitatores, Pictones, ſeu Pictavos, derivat. Imo et hodie morem illum in gentibus, quae Magellanicum ſinum accolunt, vigere, DIONYSIVS VOSSIVS (ſ) obſervat; et in Africa foeminae, conciliandae gratiae cauſa, non manus modo et pedes, verum et frontem

(p) *de B. G. Lib. V Cap.* 14. *Conf.* STEPH. FORCATVLVM *de Gall. Imp. et Phil. L. I p.* 32. *ſeq.*
(q) *Lib. II de laudibus Stiliconis.*
(r) *de priſca Celtopaedia L. IV p.* 160.
(†) Ita et *caerulam barbam* APVLEIVS *Mileſ.* 41, et *amictum caerulum* idem *lib.* 10 memorat.
(ſ) *Not. ad l. c. I. Caeſ. p.* 118.

tem et goenas caeruleo colore inducere memorantur. Galli ſcutum Regum ſuorum, quod campum caeruleum liliis aureis ſparſum exhibet, magnopere extollunt, et Chlodovaeo Regi caelitus transmiſſum tradunt: (t) at, cum caeruleus color caeleſtis vulgo vocetur, forte non inepte quis exiſtimaverit, fabulam hanc inde ortum traxiſſe, quandoquidem et aliunde conſtat, multo recentiorem eſſe inſignium inventionem. Quomodo vero ex eo, quod color hic omnium ſit pretioſiſſimus et caeleſtis, Regibus Galliae ſupra alios Reges praerogativam vindicare poſſint Scriptores Galli, (u) haud ſatis liquet, cum idem affirmari queat de Suecis, qui coronas tres aureas geſtant in ſcuto caeruleo, nec non et de Auſtriacis, qui praeferunt quinas aquilulas vel alaudas aureas in ſolo cyaneo. Nec absque ratione in Gallia Equites S. Spiritus crucem cum figura columbae e faſcia caerulea ſuſpendere, ſibi perſuadent Scriptores Galli, (x) quod eo colore et magnanimitas, et fidei Chriſtianae, quam tuentur, puritas, deſignetur. Multas e-

 nim

(t) LA MOTHE LE VAYER *Oeuvres T. II p.* 301 *ed. in fol.*

(u) CHIFFLETIVS *in Lil. Franc. Cap.* 18 *p.* 126.

(x) VARENNES *le Roy d' Armes P. I p.* 33, VVLSON DE LA COLOMBIERE *Scienc. Her. Cap.* 4 *p.* 34.

nim colori huic, quem *Azur* vocant, virtutes adſcribunt Heraldici, iuſtitiam nempe, humilitatem, caſtitatem, felicitatem aeternam, tum laudem, pulchritudinem, modeſtiam, nobilitatem, victoriam, conſtantiam, opes, vigilantiam, delectationem: (y) quin et eundem colorem e ſeptem planetis Iovi et Veneri, e duodecim ſignis caeleſtibus Tauro et Librae, e totidem menſibus Aprili et Septembri, e ſeptiduo diei Veneris, e lapidibus pretioſis Sapphiro, (quo gratiam apud ſummos Principes conciliari, quidam finxerunt,) e quatuor elementis aeri, e quatuor anni partibus aeſtati, e complexionibus ſanguineae, ex aetatibus puerili, e numeris denique quarto et nono, attribuunt; quae tamen merito exploſit princeps Heraldicorum, SPENERVS. (z) Plura ſpeciatim de violaceo colore addi poſſent, quem Pontificibus et Viris ſacris familiarem et in aula Gallica luctui proprium eſſe conſtat; quae, ne prolixiores eſſe videamur, praetermittimus.

---

(y) DE BARA *Blaſ. des Arm. p.* 14.

(z) *P. I Cap.* 4. §. 35.

DIS-

# DISSERTATIO XII.
## DE
## ILLVSTRISSIMARVM STIRPIVM, AVSTRIACAE ET SAXONICAE, DIVTVRNA ET VINCVLO MVLTIPLICI CONFIRMATA CONCORDIA.

POtentiſſima Domus Auſtriaca, inde a *Rudolpho Habspurgico*, qui Seculo XIII ad imperii Germanici clavum, poſt diuturnum Interregnum, feliciter collocatus eſt, eximie floruit, et adhuc floret, ſummam in Imperio dignitatem et poteſtatem tenens. Sereniſſima Domus Saxonica, ex quo Ducatus Electoratu auctus ad VVitikindeos rediit, ſucceſſione continua gaudet. Raro iſta genti ſeu familiae cuidam ita propria et diuturna eſt felicitas, in honore, potentia, divitiis, aliisque rebus lubricis, poſita: ſaepe cum filiis aut nepotibus ipſa ſtirps, aut eius ſaltem claritas, interit. Qui ergo res in orbe geſtas conferunt, non poſſunt non intelligere, Deum in Archi-Duces Auſtriae tot terras, Ducatus, Regna, contuliſſe, ut eſſent, per quos Turcarum multoties repetitos impetus Chriſtiano orbi exitiales repelleret, et adverſus alios hoſtes libertatem tueretur et conſervaret. Domui Saxonicae Duces et

Electores, divina gratia, obtigere, qui fide et meritis in Imperium illuſtria cognomina *Piorum*, *Fortium*, *Gravium*, *Strenuorum*, *Bellicoſorum*, *Placidorum*, *Sapientum*, *Conſtantium*, *Magnanimorum*, *Animoſorum*, *Pacificorum*, ſunt conſecuti, quibus et Domus Auſtriacae incrementa promoverunt, et ſuae Domus potentiam auxerunt. *Sigiſmundus*, Imperator, *Friderico Bellicoſo*, tum ob Maiorum merita, et operam adverſus rebelles Bohemos, inprimis in Brixienſi praelio navatam, tum quod ob viciniam ditioni defendendae maxime idoneus haberetur, exſtincta in *Alberto III* Anhaltina Urſorum familia, Saxoniae Electoratum in Feudum dedit. *Fridericus II Placidus*, ſucceſſor Patris, pro *Alberto II*, Imperatore, in Bohemos bellum geſſit, quos ad Satium, deinde Sebritiam, fudit, et copias Polonicas diſſipavit. *VVilhelmus*, frater, Landgravius Thuringiae, ſocero ſuo, Imperatori, *Alberto*, contra Bohemos adſtitit, et, cum ob uxorem ſuam, *Annam*, Rex Bohemiae ab aliquibus deſtinaretur, amore tranquillitatis publicae amoreque Auſtriacae Domus iure ſuo abſtinuit. Cum Reges tres, *Caſimirus*, Poloniae, *Matthias*, Hungariae, *Vladislaus*, Bohemiae, in Sileſiam duxiſſent exercitus ſuos, de Regno Bohemiae dimica-

micaturi, *Erneſtus*, Elector, Princeps prudentiſſimus, providens mala, quae in Romanum Imperium ex iſto bello proventura erant, ipſe, et Elector Brandenburgicus, cum 6000 equitibus Vratislaviam progreſſi, pacis ſequeſtros ſe iis obtulerunt, addentes, hoſtes ſe fore ei, qui meliora conſilia aſpernaretur, et ambitioni modum ponere detrectaret. Quibus auditis, Reges legatos ſuos Vratislaviam miſerunt, et in conditiones pacis conſenſerunt. Frater Erneſti, *Albertus* Animoſus, Rolandus, Dextera Imperii cognominatus, in exercitu Imperii 80000 militum adverſus *Carolum* Burgundum labarum geſſit. Ab avunculo, *Friderico*, Imperatore, qui expectationem ſucceſſionis in Ducatibus Iuliacenſi, Cliviae et Montenſi, ſi *VVilhelmus* ſine maſculis decederet, promiſerat, rogatus eſt, ut contra *Matthiam* Hunniadem, fortiſſimum Hungariae Regem, a quo Vienna Auſtriae et alia occupata tenebantur, bello praefici ſe pateretur. Etſi vero nec auxilia nec pecuniae ſubminiſtrabantur, et ex ſuo furioſos milites ſedaturus, 30000 nummum ſolvebat, ad conditiones tamen aequas Matthiam adegit, faſſum, hunc ſolum obſtare, ne in media Germania caſtra figeret. *Maximiliano*, Regi Romanorum, a Brugenſibus capto,

accurrit, ſed iam reſtitutum reperit: Imperator autem ei curam filii, nepotis Philippi, cuius tutelam Gandavenſes ſibi vindicabant, et ditionum bellique imperium demandabat, Flandris cum hoſte Gallo conſilia agitantibus. Sed *Albertus*, militibus, ob non ſoluta ſtipendia tumultuantibus, ſuas pecunias erogans, ad obſequium reductis, urbes praecipuas obſeſſas occupavit: Ducem in ſolenni Principum Conventu Norimbergae Imperator praedicavit: *Philippus* etiam, Archi-Dux, Equitibus Aurei Velleris adſcripſit. Reverſus in Belgium, cunctos, qui adhuc repugnabant, ad obſequium *Maximiliani* redire compulit. Pace cum Friſiis facta, gubernationem provinciae, quam haereditarius Inperii Vicarius regeret, in compenſationem laborum et ſumtuum a *Maximiliano* Imperatore ſuſcepit. Cui gubernationi ſuo nomine *Henricum* filium praefecit: quem, a Friſiis, rectorem pati inſuetis, obſeſſum, Franeckerae ſuperveniens liberavit; at in obſidione Groeningae morbo correptus, vitam finiit. Poſt eius mortem filii, *Georgius* et *Henricus*, Friſiam rebellem, accepta magna pecuniae ſumma, Carolo V permiſerunt. *Fridericus III*, Sapiens dictus, Palatinum vel Bavaricum bellum compoſuit, et Electorem Palatinum, Philip-

lippum, proſcriptum, et ab omnibus Statibus deſertum, *Maximiliano I*, Imperatori, reconciliavit. Poſt Maximiliani obitum diverſae de creando Inperatore erant opiniones, diverſa Electorum ſtudia: cum duo potentiſſimi Principes, *Carolus*, Rex Hiſpaniae, et *Franciſcus I*, Rex Galliae, imperium ambirent, et uterque ſibi addictos in Senatu Electorum amicos ſuffragatores haberet: tum divinitus *Friderico*, Saxoniae Duci, et Praeſidi Senatus, *Alberto*, Moguntino, ſuggeſtum eſt, ut primum iurarent Electores, ſe nullam electionem publice renuntiaturos eſſe, priusquam unus aliquis communi conſenſu deſignatus eſſet, alioquin diſſentientes Electorum ſuffragationes horribilibus diſcordiis et bellis Germaniam totam implicaturae fuiſſent. Tandem poſt graviſſimas et acres in ſummo illo Imperii Senatu diſputationes, cum, Galliae Regis cauſam ſe obtinere non poſſe, ipſius ſuffragatores cernerent, ad *Fridericum*, Saxoniae Ducem, imperium detulerunt. Erant, qui, quod bene ei vellent, valde ſuaderent, ut imperium oblatum acciperet, ac, ſi ipſe honorem hunc ſummum non cuperet, Domum tamen ſuam ad tantam dignitatem eveheret. Is vero, ſe iam ſenem, et alieniſſimum ab ambitione, ſolam Reipublicae ſalutem ſpectare,

dicens, plane recuſavit: nec quemquam alium, in quo cum ſumma potentia et felicitate virtus tanto muneri ſuſtinendo par ſit, quam *Carolum*, ſibi videri, conſtanter pronuntiavit. Ita *Carolus*, in Hiſpaniis abſens, communi Electorum conſenſu tandem Imperator renuntiatus eſt. Electi legati *Friderico* obtulerunt donum triginta millium florenorum, quos conſtantiſſime repudiavit: inſtantibus illis, ut tantum decem millia pateretur inter Miniſtros ſuos diſtribui, reſpondit: Accipiant, ſi velint, attamen nullus manebit poſtero die apud me, qui vel unum aureum acceperit, ac ſine mora Francofurto abiit, ne ulterior ipſi crearetur moleſtia. Quam magnanimitatem retulit, qui ex ore Epiſcopi Leodienſis, electioni praeſentis, audivit, ERASMVS ROTERODAMVS. (a) Talem cum noſſet *Carolus*, abſentis ab Imperio vices ſuas ei commiſit, quas etiam pro *Friderico* et *Maximiliano* prudentiſſime geſſerat. Poſt *Friderici* mortem Electoratus pervenit ad *Ioannem Conſtantem.* Hic, adoleſcens in Hungaria *Maximiliano* militans, primus Albae Regalis moenia conſcendit, et in Italia operam militarem navavit. Eo regente, diſſidium in religione exortum, ab ipſo et Proteſtantibus gratiam Caeſaris avertit, quod ſub ſucceſſore filio, *Ioanne*

*Fri-*

(a) *Lib. XIII Epiſt. IV.*

Google

*Friderico* in bellum exarſit, in quo victor Caeſar, victus *Ioannes Fridericus* et captivus Electoratum amiſit, quem in *Mauritium*, couſobrinum eius, tranſtulit. Iſte, avi animoſitate incitatus, anno vigeſimo primo aetatis, ductore ſummo exercitus Imperii, *Ioachimo*, Electore Brandenburgico, in Hungaria adverſus Turcas militare coepit. In obſidione Budae ab excurrentibus hoſtibus cinctus, equo confoſſo, cataphractus cecidit: accurrens Miniſter Nobilis Thuringus, *Io. Rübiſch*, eique incumbens, vulnera excepit, donec advenirent milites Saxonici, qui Principem liberarent. In bello quoque contra Gallos ſtrenue pugnavit. In initio belli illius Smalcaldici partes Caeſaris ſecutus eſt, ditiones *Ioannis Friderici*, iuſſu illius, occupavit, Magdeburgum ſibi deditum in fidem eiusdem accepit. Sed, cum poſtea ſoceri ſui, *Philippi*, Landgravii, promiſſam liberationem ſuis aliorumque precibus conſequi non poſſet, et religionis cauſa in periculo verſaretur, expeditione repentina ſuſcepta, permovit Imperatorem, ut *Ioannem Fridericum* et *Philippum* captivos clementiſſime dimitteret, et Pacem Religionis concederet. Poſt quae exercitum in Hungariam contra Turcas duxit *Mauritius*. Hunc ſecutus *Auguſtus*, cui, ſi

 fra-

frater decederet, ſucceſſio deſtinata erat, Electoratum adiit. Caeſari ſub fratre in bello Belgico, Gallico, et deinde in Germanico, meruerat. Quod in Conventu ſolenni Numburgico renovaſſent foedus haereditarium Domus Saxonica, Brandenburgica, et Haſſiaca, atque ſimul Auguſtanae Confeſſionis conſervationem decreviſſent, Caeſari ſignificavit, ne aliud ſuſpicandi cauſa eſſet. Pacem Religionis, Paſſavii *Mauritio* promiſſam, a Caeſare et Rege Romanorum confirmari urſit, et in Comitiis Auguſtanis obtinuit, in qua libera religio iuxta Auguſtanae Confeſſionis doctrinam atque fidem permiſſa, bona Eccleſiaſtica poſſidentibus Proteſtantibus relicta ſunt: tum ſelectos equites mille contra Turcas miſit: vivendo attigit quatuor Imperatores, *Carolum*, *Ferdinandum I*, *Maximilianum II*, *Rudolphum II*, quorum gratiam ſubiectione, fide, obſequio, mereri et conſervare ſtuduit. *Maximilianus*, cum quo et fratribus eius in aula Bohemica adoleverat, et amicitiam contraxerat, fratrem ſuum nominabat, et filio ſuo, Rudolpho, patris inſtar habendum proponebat: quos ambos etiam ſuo ſuffragio ad dignitatem Imperatoriam extulit. Iidem omnes glorioſiſſimi Inperatores Domui Saxonicae privilegium de non appellando, quo ab imme-

memoriali tempore gaviſa eſt, renovarunt et corroborarunt. Patri, *Chriſtiano I*, quem, ingentis atque excelſi animi Principem, ad eandem laudem pertingere, fatum praeproperum non permiſit, ſuccedens *Chriſtianus II*, ad *Rudolphum II*, Imperatorem, et *Matthiam*, Archiducem, fratres, bellum parantes, conciliandos operam contulit: ab Imperatore Feudum Ducatuum Iuliae, Cliviae et Montium, accepit, quod *Alberto* Animoſo iam dudum promiſſum fuerat: Bohemis, Sileſiis, Moravis, Luſatis, Literas Maieſtatis, quibus exercitium religionis Evangelicae liberum concedebatur, per interceſſionem ſuam impetravit. Symbolum hoc ſuum in cubiculo aliisve locis adſcribi iuſſit: *Timeo Deum, amo iuſtitiam, honoro Caeſarem meum.* Vita excedens, fratri, *Ioanni Georgio I*, Electoratum reliquit. Huic pietatem in Imperatorem naturalem ipſi Romano-Catholici tribuerunt. Certe *Matthiam*, *Ferdinandum II*, *Ferdinandum III*, *Ferdinandum IV*, Reges Romanorum et Imperatores elegit, Imperator *Matthias*, Rex *Ferdinandus II*, Archidux *Maximilianus*, teſtaturi gratiam, amorem et amicitiam, Dresdam ad eum venerunt. Coronam, a Bohemis oblatam, noluit accipere, hortatus eos, ut ad obſequium Regis ſui redirent: Electo-

ctorem Palatinum vero, ut idem faceret, monuit. Quare in bello Bohemico, cum hinc Palatinus Bohemiam, Sileſiam, Moraviam, Luſatiam, illinc Bethlehem Gabor, Dux Transſylvaniae, Hungariam et Auſtriam maxima parte occupaſſent, afflictae Domui ſuppetias tulit, accepta nova ſecuritate Auguſtanae Confeſſionis, Luſatiam et Sileſiam Regi ſuo vindicavit: pro expenſis in bellum Caeſar Luſatiam, quae ſuperiori tempore ad Marchiones Miſniae pertinuerat, ipſi dedit. Poſt Caeſarem ſubiectiſſime precatus, ne bona eccleſiaſtica, in Pace Religioſa Proteſtantibus conceſſa, permitteret vi repeti, invitiſſimus ſumſit arma. Quam ob cauſam etiam primus poſuit, pace Pragae inita. Propter quam etſi pateretur graviſſima arma Suecica, conſtanter tamen Caeſari adhaeſit. Erat hic tunc *Ferdinandus III*, qui omnibus viribus conantem, ut pax univerſalis ſequeretur, Leitmeritziam ad ſe invitabat. Idem laudatiſſimus Imperator A. 1647 ad Regem Hiſpaniae ſcripſit: Iam ab omnibus, praeterquam a dilecto noſtro, veteri et perfideli Saxone, deſerti ſumus, qui unicus pro noſtris commodis permagna fide et conſtantia laborat. Pace reducta, iterum ad Caeſarem invitatus, Pragam ſe contulit. In Electione *Ferdinandi IV* in

in Regem Romanorum, inter grraviſſimas deliberationes ſuaviſſime *Ferdinandum* amplexus, gemmeam torquem collo eius iniecit, et, venerationis oſculo fronti affixo, Romani Imperii caput eum ſalutavit. Debemus hoc narranti et laudanti NICOLAO AVANCINO, e Societate Ieſu, in Panegyrico, in funus luctuoſiſſimum *Ferdinandi IV* dicto. In ultimis voluntatis ſuae tabulis adhortantem accepimus Sereniſſ. Succeſſorem, et ceteros Principes filios, ut Imperatoriam Maieſtatem ſubiectiſſimo obſequio venerarentur, et univerſam familiam Auſtriacam reverenter haberent, amicitiamque cum ea conſtanter cuſtodirent et ſervarent, cui magna beneficia Domus ſua debeat. Cuius paterni moniti obſervantiſſimus *Ioannes Georgius II*, exſtincto *Ferdinando III*, Francofurti electioni Regis Romanorum ipſe interfuit, et inter invidorum molitiones, inter armorum terrores, poſt accepta nuper regna Hungariae et Bohemiae, *Leopoldo*, cum reliquis Electoribus Principibus ſuffragantibus, coronam Regni Germanici decrevit et contulit. In Bohemia A. 1673 cum Principe ſuo haereditario Imperatorem convenit, multa amoris atque honoris ſignificatione habitus. Anno ſequente validas cohortes militares auxilio adverſus Gallos miſit ad Rhenum,

quas

quas Princeps Electoralis haereditarius duxit. Legati Gallici et Suecici, quod illum avertere ſuſciperent, reſponſum tulerunt, neminem fore, qui ſe a fide in Caeſarem, et Romanum Imperium, quoad viveret, dimovere valeat. Vbi patri filius, *Ioannes Georgius III*, ſucceſſit, exercitum ſuum cum Regis Poloniae exercitu et Caeſareanis coniungens, Vienna obſidione ad extremum pene redacta, primus Turcas aggreſſus depulit. In expeditionibus contra Gallos quantos labores, quanta pericula, ſubiit! Nec arma exuiſſet ante pacem, niſi e caſtris Tubingam delatus aeger, deplorando patriae fato, vitam poſuiſſet. Imitaturus patrem effictur usque erat Sereniſſimus *Ioannes Georgius IV*, terris tantum oſtenſus. Sereniſſimo et Potentiſſimo FRIDERICO AVGVSTO, qui nunc Electoratum gubernat, Domino noſtro clementiſſimo, *Leopoldus* Magnus, Caeſar, dum in aula ſua commoraretur, virtutes, Principem iuventutis ſingulariſſime ornantes, conſpicatus, gratiam et amorem ſuum clementiſſime declaravit. Eius memor, *Ioſepho* Archi-Duce Auſtriae, et Rege Hungariae, quem ex paternarum virtutum aſpectu et imitatione didiciſſe et tenere noverat populos regere, non alium meliorem habuit, cui ſalus Germaniae et maieſtas Imperii crederetur.

tur. Hoc proh dolor! vivis erepto in vegetae aetatis flore, Sereniſſ. *Carolus*, Rex Hiſpaniae, ſupererat, Gentis Auſtriacae nativitate, Imperii Romani divina deſtinatione, et Collegii Electoralis conſenſu, unicum columen. Qualem *Carolum V* electum ſapientiſſimus MERCVRINVS GATTINARA veluti vaticinabatur, dicens PONTANO, Electoris Saxoniae Cancellario, bene feciſſe Principes Germaniae, quod *Carolum* Imperatorem elegiſſent: experturos enim eſſe, quod ſit ſapiens et bonus; talem iam *Carolus VI* ſe exhibet, ut Germanorum Imperium, regna et ampliſſimae provinciae, habeant, venerentur, colant, ament in fratre fratrem, in filio patrem. Adhaec ſilentio praeterire non debemus connubia, quibus utraque Domus Sereniſſima aliquando coniuncta fuit. Omiſſis antiquioribus, Albertus II, Elector Saxoniae, Agnetem, Rudolphi Habspurgici filiam, Fridericus Placidus, Elector, Margaretham, Erneſti, Archiducis Auſtriae, filiam, Friderici IV, Imperatoris, ſororem, VVilhelmus, Dux Saxoniae, Annam, Alberti III, Imperatoris, filiam, coniuges habuerunt; Catharina, Alberti filia, Sigismundo, Archi-duci Auſtriae, nupſit. Nunc, iterato affinitatis indiſſolubili vinculo, utramque Domum Sereniſſimam duo uniones, unus Saxo-

niae,

niae, Sereniſſimus Princeps regius, FRIDERICVS AVGVSTVS, Electoratus haeres, alter Auſtriae, Sereniſſima Archiduciſſa, MARIA IOSEPHA, glorioſiſſimae memoriae Caeſare, IOSEPHO, nata, coniungunt, coniuges fauſtiſſimis ominibus, poſt remotos longe a finibus Germaniae a Caeſare victorioſiſſimo Turcas, inter nuncios victoriarum e Sicilia, ad ſubiectionem Regi ſuo ſe ſubmittente. etc.

---

## DISSERTATIO XIII.
### DE
# DVBIA GVSTAVI ADOLPHI, SVECORVM REGIS, CAEDE.

CVm incerta admodum ac dubia hactenus fuerint, quae de caede Herois incomparabilis, Guſtavi Adolphi, Sueciae Regis, circumferuntur, atque inde, ut fit in rebus obſcuris, arcani quidpiam rimari coeperint Scriptores aliqui, operae pretium nos facturos exiſtimamus, ſi nonnullas Hiſtoricorum ſententias hoc loco exponamus. Primum audiamus Io. BAPTISTAM BVRGVM, qui, cum ipſe pro Caeſare militans praelio ad Lut-

Lutzenam interfuerit, nihil eorum omiſit, quae certo comperta habuit. Ita autem ille: (a) *Cum obſervandi gratia propius noſtros acceſſit Guſtavus, gravioris ſclopi glande ſiniſtro brachio comminuto, delapſus in deliquium, ab aulicis flexo ad ſuorum dextrum latus itinere, per manipulos tranſiens, ne milites terreret, ad curandum deducebatur; cum in quandam noſtrorum equitum legionem, redeuntem ad praelium, incidens, dilapſis aulicis, trucidatus ab ignaris, quem occiderent, militibus, atque ſpoliatus eſt. Ferunt, cum imminens vidiſſet periculum, neque ſalutis ſpem eſſe, oraſſe Franciſcum Albertum Lauenburgicum, e Saxoniae Ducum familia, qui ſolus ſuſtinendo Regi remanſerat, ut, poſtquam perierat, ipſe ſibi conſuleret, vulgataque ſunt ipſius ad Lauenburgicum verba, Gallico idiomate prolata, quae latine ſonant: Perii, tibi conſulas, Frater: noluiſſe tamen illum deſerere Regem, atque aciem ſuam verſus aſportare niſum, donec ab aſſultantibus quatuor Caeſareis, qui ante legionem ad ſe cucurrerant, interceptus, dum brevioris ſclopi ictum vitat, Regem, quem amplexu ſuſtentabat, dimittit, atque, ambuſta ſulphureo pulvere facie, elabitur.* Addit ulti-

H mo

(a) *de bello Suec. L. III p. 262 ſeq. ed. Leod. in 4.*

mo (b) Autor, pluribus aliis interiectis: *Ceterum, occiſi Regis gloria ad quem ſpectet, incompertum eſt: hoſtes quidem Holcae, aut Ghettii, legionibus tribuunt, et Holcae tubicen eius calcar oſtendit; at Piccolomineus thoracem habet ex alcis corio, qui is eſſe fertur, quem Rex ea die geſtaverat, et Piccolominei commilito, Buccella, dum in campum excurreret, occiſum Regem cognoviſſe dicitur, cuius alias fuerat captivus, ac Piccolomineo oſtendiſſe, qui fidem aſſerenti non adhibuit; neque de Regis veſtibus aliud exſtat, et Cyanos, quam aurea catenula appenſam collo geſtabat, ſingularis magnitudinis gemma, atque antiquum Sueciae Regum decus, nusquam inventa eſt, quamvis Rex omnino ſpoliatus in campo deinceps repertus ſit.* Conferamus cum his, quae habet non inelegans belli illius ſcriptor, Adolphus Brachelius. (c) *Inter equites*, ait, *primus Rex foſſam equo tranſiliens, dum ſuos exemplo et voce hortatur, brachium ſclopeti ictu traiicitur, quo vulnere, emanante largiter ſanguine, ita mox affectus eſt, ut linqui animo inciperet, rogaretque, e proelio in locum aliquem ſecuriorem ad curam educi. Aderat illi Franciſcus Albertus, Dux Saxoniae, non ita*

(b) *l. c. p.* 268.
(c) in *Hiſtor. noſtri temp. p.* 233.

*ita pridem, relicto Caeſare, Regi, ad Norimbergam haerenti, iunctus. Hic ergo dum in eo eſt, et per furientium armatorum manipulos Regem, iam vix ſeſe equo et annixu ſuo ſuſtinentem, eripere diſcrimini laborat, ſimul nebula fumoque et pulvere viſum adimente, ſimul confuſione et diſcurſu legionum territus, longiuſcule a ſuis aberrans, in cohortem Caeſareorum imprudens incidit. Ibi Rex ab ignaris, quem peterent, binis adhuc ictibus, uno caput, altero pectus, traiicitur, ac, diffugientibus, qui circa eum erant, vitae iam exſors in campo deſtituitur.* Alii cum Io. PETRO LOTICHIO, (d) *Regem,* tradunt, *paulo ante coeptum praelium cum duobus ſtabulariis, ad quingentos fere paſſus ab acie ſua progreſſum, ut locum ſtatuendis tormentis legeret, ingruente mox nebula, dum incautius progrederetur, in turbam Croatarum incidiſſe, et, cum ſe dedere nollet, ab ignaris multis vulneribus interfectum ſpoliatumque.* His addere non gravabimur, quae P. LANSBERGIVS (e) recenſet: *Spectandi hoſtium aciem pro more cupidus Rex, ſuetusque ab adverſo agmine vincendi occaſiones venari, inquietus, periculique contemtor, duobus non amplius equitibus*

H 2 co-

(d) *Rer. Germ. Lib. LIII Cap. 6 pag.* 1119 *ſeq.*
(e) in *Guſtavi M. Bell. German. pag.* 491.

*comitatus, in hoſtilem aciem fere ad bombardae iactum proceſſit; et, quanquam bruma ſuperveniente proſpectu impediretur, non intermiſſo itinere, neſcius, tam propinquum eſſe, in primum hoſtium agmen ſubitus incidit; inter tenebras viſum praeſentemque conferti ſtatim circumſtitere, percontati, quis eſſet? ac ſe dedere iubentes; unde periculi gnarus, ad vim converſus, utraque bombarda in hoſtem fulminabat, manum gladio etiam admovens, quo ſe tueretur; ſed multorum ſimul iaculis petitus, ſtatim concidit; ſtapedique implicitus, profugo ab tumultu equo, ad multos paſſus trahebatur, donec liberato pede exanimis iacuit.* etc. Ex his, quibuscum, paucis immutatis, aliae Hiſtoricorum narrationes conſentiunt, id ſaltem liquet, Regem per tumultum, ac paucis admodum praeſentibus, occiſum fuiſſe, ut mirum non ſit, plures repertos fuiſſe, qui caeſi Regis gloriam ſibi vindicarent. De Mauritio Falckenbergio, equeſtris legionis Goezianae in exercitu Caeſareo legato, refert Ferdinandvs Fvrstenbergivs, Epiſcopus Paderbornenſis, quod *captus a Suecis, et paucis diebus ante dimiſſus, quam ad Lutzam fuit dimicatum, eidem praelio interfuerit, Regemque Sueciae, quem paulo ante captivus, et propter merita Theodori Falckenbergii* (Sue-

ciae

ciae Regis aulae Mareſchalli) *familiariter habitus, optime de facie norat, plumbea glande ſauciatum equo primus deiecerit, pariterque hoſtili telo transfixus, conciderit proxime Regem; cui, humi proſtrato, fatali ictu ſuperveniens Georgii ab Oynhauſen, Goezianae legionis equitum magiſtri, legatus Ioannes Schneberg, ex Bokendorp, Dioeceſis Paderbornenſis vico, oriundus, ilia enſe confodit, peremit, ſpoliavitque exanimem.* Non defuere tamen, qui ipſum Pappenheimium caedis huius autorem vellent, quod dum refert Autor libri lectu digniſſimi, *le Soldat Suedois*, quem FRIDERICVM SPANHEMIVM ferunt, ſimul accurate refutat. Sed en verba: (f) *Quelques uns ont eſtimé que c' avoit eté Pappenheim, qui avoit fait le coup, parce qu' il ſ' eſtoit vanté ſouvent, qu' une prediction ancienne ſe trouvoit és archives de ſa maiſon,* qu' un Roy eſtranger mourroit de la main d' un Pappenheim balafré, et monté ſur un cheval blanc; *et pour ce ſuiet ayant le viſage couſu auſſi bien que divers endroits de ſon corps, il en avoit fait reflexion ſur ſoy, et cru que cela devoit étre accompli par ſes mains. Mais outre que cela ſent les Romans, ce rapport eſt contredit par l' abſence de Pappenheim et le* H 3 temps

(f) *Tom. I p. 688 ed. A. 1634.*

*temps de la bleſſure du Roy, qui fuit dés l'entrée de la meslée, et avant que Pappenheim peuſt étre de la partie.* Quod vero Cl. STRVVIVS, (g) ad BVRGVM provocans, Piccolomineum, thoracem Regis monſtrantem, caedis illius gloriam ſibi arrogare voluiſſe, tradit, vix ſatis perſuaſerit iis, qui locum BVRGI, ſupra allegatum, accurate inſpiciunt. Sed hactenus de iis diximus, qui ab hoſtibus caeſum Regem exiſtimant; ſunt alii, qui ſe non quod pueri in faba reperiſſe credunt, ſi ſummae dignitatis Viros in exercitu Suecico in ſuſpicionem caeſi Regis adduxerint. Non eſt hic tacendus Autor *vitae Mareſchalli de Gaſſion*, (h) qui et Richelio et P. Ioſepho certo perſuaſum fuiſſe teſtatur, inſidias ſtructas fuiſſe Regi, ſimulque narrat, Germanum quendam Hontaſio, Gallo, qui in exercitu Suecico militabat, et Regis lateri adhaerere in conflictibus conſueverat, paucis ante pugnam diebus equum admodum generoſum, ſed vulpinis auribus notabilem, vendidiſſe, vixque orto praelio equo globo traiecto excuſſum ſeſſorem, quae non fruſtra ita eveniſſe Autor exiſtimat. Quod vero de Principe quodam Germano, qui Regem, nihil ab amico timentem, oppreſſerit, muſſitatum

(g) in *Synt. Hiſt. Germ. l.* 35 §. 58 *in Not.*
(h) in *Hiſt. du Mar. de Gaſſion T. I p.* 110 *ſeq.*

tum olim fuerit, primus, quod ſciam, revelavit Scriptor Italus, MAIOLINVS BISACCIONVS, Comes, (i) qui ſigillatim ſub initium *Libri IV Commentar. Hiſt.* de caedis Guſtavi Adolphi origine diſſeruit. Scribit is, quendam inclytae Germanorum ſtirpis et Evangelici cultus principem, cuius nomen quidem diſſimulandum prudenter cenſet, Rege adhuc iuvene, in Sueciam acceſſiſſe, ac mox viduam quandam nobilem ac forma elegantem, quam ipſe Rex deperierat, ita ſibi devinxiſſe, ut nec ipſa, cum Rege ac Principe chartis ludens, amorem diſſimulare poſſet. Imo rem eo deveniſſe, ut Rex alapam infligeret Principi, atque hic, Holmia relicta, Regem ad duellum provocaret, ſed fruſtra. Hinc illum poſt multos quidem annos, velut oblitum iniuriarum, Regique reconciliatum, occaſionem vindictae ſolerter aucupatum, tandem eam reperiſſe ad Lutzenam, Regeque caeſo, ſaepe amicis veſtem ſanguine regio conſperſam monſtraſſe, additis verbis: *num quid hoc ſanguine deletam alapae iniuriam creditis?* Hinc PIASECIO nonnihil ea de re innotuiſſe videtur, cuius haec ſunt verba: (k) *Ipſe Rex Suecus duobus lethalibus vulneribus, (incer-*



(i) *Memorie Hiſt. Part II p. 1 ſq.*
(k) in *Chron. p.* 436.

*certum a quo, ſeu a tali, qui ibidem ſimul perierat, aut a familiari ſuo, cui de hoc gloriari non licuit,) pugnando acceptis, occubuit. Franciſcus Albertus, Dux Saxoniae Laoburgicus, qui paulo ante a Caeſarianis partibus ad eum defecerat, individuus ipſius comes, in iſto praelio illaeſus manſit, idemque primus Valnſtenio (iſti fuit familiaris, et poſtquam tranſiſſet ad Suecum, et poſt illam pugnam,) de caede eius nuntiarat; et inter cadavera caeſorum non agnitum, cum lixae ſpoliaſſent, ac diverſi diverſa ex eius armis ac veſtibus circumferrent, hora antemeridiana increbuerat rumor de morte eius.* Sed longe apertius rem ediſſerit PVFENDORFIVS, (l) cuius hic verba paulo prolixiora repetere non gravabimur: *Pertinax eo tempore rumor erat, Regi poſt vulneratum brachium a Franciſco Alberto, Lauenburgico Duce, lethalem ictum illatum; ſuſpicione inde orta, quod nuper, miſſione a Caeſare obtenta, ad Saxoniae Electorem ab iſto ablegatus fuerit, ut hunc regiis partibus abſtraheret; quodque ſtatim poſt praelium ad Lutzenam, relictis Suecis, operam ſuam Saxoniae Electori addiceret. Sane, cum ad Regem in caſtra Noribergica tanquam voluntarius miles accederet, Oxenſtirna dubitare ſe profitebatur, quantum*

(l) *Rer. Suec. Lib. IV p.* 83.

*tum ipſi foret fidendum. Ferunt etiam, interrogatum, quare ipſe, qui proxime circa Regem verſatus erat, illaeſus manſiſſet, reſpondiſſe, id debere ſe viridi taeniae, qua corpus cinxerat, quaſi eo ſigno a Caeſareanis eſſet agnoſcendus. Et ipſe poſt veſtem, regio ſanguine adſperſam, oſtentaverat. Atque iſthaec mihi omnia expendenti vero quam ſimillima videntur. Sane, quin Caeſarei crediderint, Suecorum res ſola Guſtavi virtute ſtare, eoque ſublato, iſtas quoque ultro ruituras, dubitare non licet: nec minus, ipſos omnes vias circumſpexiſſe, eundem e medio removendi. Eiusmodi porro facinori patrando quis idoneus magis reperiri poterat, quam Franciſcus Albertus, cui Principis Germaniae dignatio, et ſacra, quae profitebatur, hactenus ſaltem fidem apud Regem magnanimum et in ſuſpiciones non pronum adſtruebant, ne facile ſicarii perſonam ſuſcepiſſe crederetur; eoque inobſervato ſceleri patrando occaſionem per otium licebat captare, cum familiarem ad Regem acceſſum nobilitas et militaris vitae profeſſio conciliaret. Ipſe porro pauper, ſtipendiis Caeſaris innutritus, queis nulla idonea cauſa deſertis, ad hoſtem Regem acceſſerat, eiusque lateri diligentius, quam pro vulgari officio, adhaeſerat; ac, peracto flagitio, confeſtim a Suecis digreſſus fue-*

 *rat,*

*rat, quorum et partes capitali odio ſemper proſecutus, iisque impugnandis demum immortuus eſt. Fridlando inſuper et plerisque Caeſareis ducibus intima familiaritate innexus. Principe autem loco natum eſſe, et ſacra Reformata profiteri, uti per ſe aliquem a ſcelere immunem non praeſtat; ita ſubdolus animus, eo ſchemate minus ſuſpectus, tanto fidentius ad faciendam caedem adrepere poterat.* Haec quamvis ſpecioſe ſatis proponantur, nondum tamen ita comparata ſunt, ut fidem mereantur, nec auſus forte fuiſſet PVFENDORFIVS hanc tanto Principi maculam adſpergere, niſi illi res Saxonicas quavis occaſione ſugillare, nec ipſis ſummis Saxoniae Principibus parcere, ſolenne foret. Nam, quod a Suecis poſt caeſum Regem diſceſſit Lauenburgicus, quod princeps argumentum eſt, cauſas alias habere potuit, ſive quod Suecorum ducibus parere detrectaret, ſive quod res eorum, caeſo Rege, minus proſpere ceſſuras ſperaret, ſive quod apud Suecos, de caede Regis ſiniſtra omnia ſuſpicantes, minus ſe tutum crederet. Et quis Principem, de cuius vita probroſa nihil alioquin conſtat, eo putet adduci potuiſſe, ut puriorem doctrinam, ob quam Caeſareas partes, ſi quid coniicere licet, deſeruerat, quam, armis ſuis ſtrenue defen-
ſam,

ſam, ad extremum usque vitae finem profeſſus fuit, cum tanti Regis, qui eam tuendam ſuſceperat, caede peſſum daret. Neque odium eum in Regem, nec amor erga Caeſarem, aut ſpes lautioris praemii, incitare potuit. Nam, quod odii in Regem cauſam iuſtam habuerit, PVFENDORFIVS aſſerere non audet; quo minus vero ad Lauenburgicum transferas, quae MAIOLINVS de Principe quodam Germano vel narrat vel fabulatur, multa quidem prohibent, inprimis quod et nusquam conſtet, eum in Sueciam fuiſſe delatum, et, ſi fuerit, tenues quidem eius facultates obſtitiſſe videantur, quo minus regiis luſibus ſe immiſceret. Praeterea, ſi tanta eius fuiſſet in Caeſarem proclivitas, cur non Caeſari potius, quam Saxoniae Electori, operam ſuam addixit? Cur nullum tam infandi facinoris praemium retulit? Cur non ſtatim poſt patratum ſcelus, vel ultro, vel ſub captivi ſaltem ſpecie, ad Caeſareos tranſiit? Num ſperare potuit, ſe, criminis convictum, (neque enim latere poterant, quae in utriusque exercitus conſpectu geſta ſunt,) tutum apud Saxoniae Electorem receptum inventurum, cuius tantopere, Regem ſuperſtitem eſſe, intererat? Et, cum duo ad minimum acceperit lethalia vulnera, (plura accepiſſe, ſunt, qui teſtantur,) ecquis

ecquis credat, tantum Principi temporis ſuperfuiſſe, ut et ſecundum ictum et tertium inſerre tuto poſſet? Cetera, quae de viridi taenia, de veſte regio ſanguine adſperſa, aliisque, afferuntur, incertis rumoribus hauſta fuiſſe, nemo dubitaverit. Poſſent haec latius deduci, ac plurium Scriptorum, CHEMNIZII, GVALDI, NANI, SIRI, PRADII, VASSORII, ZEILLERI, LVDOLPHI, aliorumque, teſtimoniis confirmari; ſed accedendum ad rem eſt. etc.

---

## DISSERTATIO XIV.
### DE
# HIS, QVI MERCEDE CONDVCTI, AD COMPONENDOS COMMENTARIOS HISTORICOS ANIMVM APPVLERVNT.

Oppido ridiculi mihi viſi ſunt ſemper, qui paupertatem tanquam cotem ingenii extollunt nimium, omnesque artes ac ſcientias ex inopia pullulaſſe, abſurde iactitant. At ita Poetae inprimis ludunt, AVLVS PERSIVS, (a) cui *venter*, ſeu fames, *magiſter artis inge-*

(a) in *Prolog. Sat.*

*ingeniique largitor* praedicatur, PLAVTVS, qui, *Paupertas*, ait, (b) *omnes artes perdocet, ubi quemque attigit*, et his altius ſapiens THEOCRITVS, (c) qui *ſoli paupertati artium incrementa deberi cenſet*:

ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει.

Eadem mens et Gaditanis olim fuiſſe videtur, (d) quos eandem aram et Paupertati et Artibus conſecraſſe accepimus. Verum enim vero nihil aeque bonis literis inimicum et adverſum, ac egeſtatem, nec quemquam plus damni exiſtimo afferre Reipublicae literariae, quam qui ventri ſtudet. Nam, cum plerique alii in vita humana lucrum ſpectent et divitias, nec ullis parcant laboribus, dummodo illis potiantur, una eruditos nominis fama erigit ac ſolicitat, una ſupra reliquos mortales longiſſime extollit. Quo magis dolendum, mercenarias fere nunc factas eſſe Muſas, noſtrosque homines non tam famae hoc tempore, quam fami, ſcribere, quo fit, ut plures quotidie libri protrudantur in lucem, quam fungi naſcuntur una nocte. Sed,

(b) in *Sticho*.
(c) in *Idyll.* 21 v. 1.
(d) PHILOSTRATVS *Lib.* 5 *Cap.* 1 *Vit. Apoll.*

Sed, ut alios patiar e Philoſophia, eloquentia, poeſi, et linguarum cognitione, turpiter quaeſtum facere, in Hiſtoricis certe, quorum tanta hoc et ſuperiori Seculo ubertas fuit, ut, ſi e librorum numero iudicium ferri debeat, ſola fere Hiſtoria triumphaſſe hactenus videatur, id tanto ferendum minus, quanto plus intereſt Reipublicae, rerum geſtarum memoriam apte ac ſincere ad poſteros propagari. Quam ob rem veteres quoque publicorum Annalium curam Viris in ſummo dignitatis faſtigio conſtitutis demandaſſe legimus, (e) id quod exemplis patet Moſis, ab ipſo Deo ad Hiſtoriam ſcribendam evocati, Ioſuae item, Prophetarum, et Sacerdotum, apud Ebraeos, Magorum ipſorumque Regum, apud Perſas, Pontificum Maximorum, apud Romanos, Evangeliſtarum ac poſtea Protonotariorum, apud Chriſtianos. Et obſervatu dignum videtur, neminem fere e veteris aevi Hiſtoricis ad nos perveniſſe, qui non in lauta ſorte vixerit. (f) Nam et THVCYDIDES, exercitus in Thracia dux, opibus affluebat, quarum partem haud modicam iis rebus comparan-

(e) *Conf.* MASCARDI. *dell' Arte Hiſtorica Cap. II.*

(f) *Conf.* I. A. FABRICIVS in *Bibl. Graeca et Lat. ſ. I.*

randis abſumſit, quibus opus erat ad ſcribendam Hiſtoriam; et POLYBIVS, Achaicae Reipublicae, ac DIO CASSIVS, Pannoniae ſummo cum imperio praefectus fuit; C. SALLVSTIVS et VELLEIVS ad Praeturam evecti; CORNELIVS TACITVS, Conſulatum et ſummos honores alios adeptus; T. LIVIVS in aula Claudii Imperatoris, cuius ſtudia moderabatur, florebat; et ipſe C. IVLIVS CAESAR Dictator erat et Romanae Reipublicae Princeps. At neſcio, quomodo, poſt inventam inprimis artem typographicam, ſtudia quoque, quae liberalia eſſe decebat aeque ac operas viles alias, coeperint eſſe in commercio, ut dubites fere, utrum illa plus emolumenti, an damni, attulerit bonis literis. Nam, quod Itali de Pontifice Romano dicere conſueverunt: *al Papa non mancano mai denari, quando non manca la mano et la penna*, idem fere nunc de Hiſtoricis dixeris, quibus, dummodo manu ſint et penna inſtructi, nunquam fuerit eſuriendum. Enimvero, cum non parum expediat, eos habere cognitos, qui mercede conducti ad componendos Commentarios hiſtoricos animum appulerunt, ex ingenti eorum numero paucos nunc in medium producemus. Primum ſuo merito inter Gallos nominamus FRANCISCVM BEL-

LE-

Google

LEFORESTVM, (g) qui, ut varii generis ſcriptis aliis, quae, prout titulos ſuppeditaverant librarii, tanta feſtinatione in lucem protruſit, ut non tam ſcribere, quam fundere libros ad formas inſtar plumbi, crederetur; ita hiſtoricis quoque, Hiſtoria ſcilicet Galliae generali, Hiſtoria novem Carolorum, aliisque, victum quaerebat. Succedat VERDERIVS, Hiſtoriographi Franciae elogio mactatus, (h) cuius Hiſtoriis Galliae, Angliae, Hiſpaniae, Turcarum, aliisque, quantum fidei tribuendum ſit, vel ex eo intelligitur, quod nec illae Autori ad vitam ſuſtentandum ſuffeciſſent, quippe in xenodochio Pariſienſi, in quo aliquot annos cum uxore miſere vixerat, exſtincto. Praeſtantior utroque GIRARDVS DE HAILLAN, Gallorum pariter Hiſtoriographus, qui, cum primus elegantem edidiſſet et concinnam Galliae Hiſtoriam, eximia laude dignus fuerat, niſi in dedicatoriis ad Henricum III et IV Epiſtolis de immenſo labore nondum ſatis penſato querens, animum lucri cupidum nimium nudaſſet. (i) De clariſſimo Viro,

(g) VERDIER in *Bibl. de Fr. p.* 367. Conf. BAYLE *in Lex. t. Belleforeſt.*

(h) ROCOLLES *Vie du Sultan Gemes p.* 132, 133.

(i) Conf. prolixam BAELII ea de re obſervationem *t. Haillan nota (M).*

ro, ANDREA DV CHESNE, MENAGIVS (k) obſervat, non eodem omnia eius ſcripta pretio aeſtimanda, nec eius Hiſtoriam Pontificum, nec Hiſtoriam Angliae eruditis ſatisfeciſſe, cuius rei cauſam pronuntiat, quod librariorum ſtipendiis familiam alere cogeretur. Ipſum quoque DAVIDEM BLONDELLVM, magnum Reformatorum Theologum pariter et Hiſtoricum, venalem habuiſſe calamum, ſunt, qui teſtantur, (l) quippe ab aliis, ut fabulam de Ioanna Papiſſa confutaret, et BARONIO parceret, ab aliis, ut Primatum Papae impugnaret, aere haud modico conductum. Accedunt his PETRVS DV RYER, Hiſtoriographus Galliae, (m) variis Hiſtoricorum veterum verſionibus, quam propriis ſcriptis, celebrior, et IO. BAVDOIN, qui et Hiſtoricos tranſtulit, et alia vulgavit; (n) quandoquidem typographis obnoxii, ſcripta ſua perpolire, ut par erat, atque emendare, neutiquam potuerunt. Quantus porro inter Italos literarum foenerator fuerit PAV-

I LVS

(k) *Menagiana T. II p. 240*, it. *Melang. de* VIGNEVL-MARVILLE *T. I p.* 195.

(l) MARESIVS et ANCILLON *apud* BAELIVM *t. Blondel.*

(m) Anonymus in *Syllabo Autorum, Lexico Richeleti praemiſſo.*

(n) VIGN. MARVILLE *Mel. T. I p.* 194 et 196, it. BAILLETVS in *Iug. T. I p.* 446.

LVS IOVIVS, Hiſtoricorum omnium turpiſſimus, publice conſtat. (o) Duobus enim calamis luſus ille fertur, aureo altero, altero ferreo, quorum illo quidem Principum, a quibus beneficiis affectus ac muneribus donatus fuerat, facta pulchre exornabat, et ad coelum laudibus extollebat, hoc vero depexos dabat, quorum liberalitatem expugnare nulla arte poterat. Ea certe fuit impudentia, ut, teſte Ios. SCALIGERO, (p) *in aula Henrici II R. G. obſcuriſſimo cuique claritatem generis mercede polliceretur, maledicentia ulturus, qui eius nundinationi adverſaretur. Quod quidem expertus eſt Annas Mommorantius, Comes Stabuli Franciae, traductus a venali Hiſtorico, non aliam ob rem, quam quod neſcio quid impudenter petens, repulſam tuliſſet.* Sed illo haud paulo moderatior VICTOR SIRI fuiſſe videtur, (q) monachus Italus, cuius Opera, quae *Mercurium* et *Memorias* inſcripſit, cum raro admodum integra proſtent, immenſo nunc pretio veniunt. Nam et ipſum plus offerentibus calamum vendidiſſe traditur, unde dicere conſuevere Itali, Hiſtoriam eius eſſe *non da' Iſtorico*

(o) TEISSIER in *Elog. de Thou T. I p.* 67.
(p) *Epiſt. de vetuſt. gentis Scalig. p.*3.
(q) VIGNEVL-MARVILLE *Melang. T. I p.* 82, 83.

*rio mà da ſalario.* Et, quamvis Mazarini Cardinalis beneficio Hiſtoriographi Regii dignitatem aliaque ab aula Gallica obtineret, nullo tamen id factum ferunt SIRI merito, ſed quod timeret Cardinalis, ne, quae ſibi eſſent praeiudicio, impudenter effutiret. Taceo FRANCISCVM PHILELPHVM, (r) qui, cum a Ludovico Gonzaga, Mantuae Marchione, aureos quinquaginta ad dotem filiae conſtituendam emendicaret, promiſit, ſe in Sfortiade, quod moliebatur opus, conflatum aes omne Principi ita exſoluturum, ut pro debitore fiat creditor: taceo LVDOVICVM DOLCE, (ſ) Vitae Caroli V pluriumque Operum Autorem, atque Italos alios, qui, ſimul ac doloſi ſpes refulſiſſet nummi, nunc panegyricos, vel ſatyras, aut fabulas Mileſias, pro iuſta hiſtoria nobis obtrudere, nunc miſera ſua commenta celeberrimis ſcriptoribus ſupponere, nunc in aliorum ſcripta velut in ſuam meſſem involantes, addere, demere, mutare impune conſueverunt. Neque apud Anglos, acerrimos illos librorum cenſores, mercenariorum Hiſtoricorum exempla deſideraveris, e quibus nunc FVLLERVM tantum et RICHARDVM BAKERVM producemus, quorum il-



(r) *Epiſt. L. XI Ep.* 30.
(ſ) BAILLET in *Iug. T. I p.* 446.

le (t) vaſtum Opus, quod *VVorthies of England und VVales* inſcripſit, per ſummam feſtinationem conſcripſiſſe faſſus eſt, ut aliquid inde lucraretur, hic (u) *Chronicon Angliae*, quod methodicam potius locorum communium collectionem, quam iuſtam Hiſtoriam, dixeris, aliaque eo maxime compilavit, ut ſe ab aere alieno, quo demum gravatus nimium in carcere obiit, liberaret. Quibus neſcio an addi mereatur DEGOREVS VVHEAR, (x) primus, nec indignus, Hiſtoriarum in Academia Oxonienſi Profeſſor Camdenianus, qui tam exiguas facultates reliquiſſe fertur liberis ſuis, ut filiae corpore, quemadmodum ille ingenio, quaeſtum facere cogerentur. Ceterum, quanta magni illius Angliae Cancellarii, FRANCISCI DE VERVLAMIO, de re domeſtica cura ac ſolicitudo fuerit, ex Epiſtola eius ad Regem patet, qua de paupertate ſua ſerio conqueritur, vereturque, ne, qui hactenus vixiſſet, ut literas coleret, in poſterum literas colere neceſſum habeat, ut eſſet, unde viveret. (y) Denique, quod ad Germanos noſtros atti-

(t) NICOLSON *Engl. Hiſt. Library p. 6.*
(u) ECHARD *Hiſt. of England T. II p.* 513, et VVOOD *Hiſt. Vniv. Oxon. Lib. II p.* 348.
(x) VVOOD in *Athen. Ox. T. I p.* 56.
(y) *Patiniana p.* 21.

attinet, vix tot inter eos numeraveris polygraphos, niſi edendis libris ſpiritum ducere neceſſe habuiſſent. Ipſe MELCHIOR GOLDASTVS, *Vir editis antiquis Germaniae monumentis*, CONRINGII (z) ſententia, *tam bene de patria meritus, ut absque dubio Athenienſes illum in Prytanaeo aluiſſent, ſi quidem illud in aevum incidiſſet*, maiori haud dubie cura in vulgandis, quae undique corrogaverat, documentis verſatus fuiſſet, ſi ſors illi lautior beatiorque obtigiſſet, quippe exempla librorum Magiſtratibus civitatum et Conſiſtoriis diſtribui ab amicis curabat, ut aliquid inde praemioli reportaret. (aa) Vir magnus inter Germanos fuit CONRADVS GESNERVS, (bb) Polyhiſtor ſui temporis clariſſimus; at maior haud dubie futurus erat, niſi illi continuo Deabus, ut ipſe loquitur, inexorabilibus, Paupertati et Neceſſitati, obtemperandum fuiſſet; quo factum, ut limam, prout deceret, adhibere nequaquam poſſet. Idem plane dixeris de GVILIELMO XYLANDRO, principe Hiſtoricorum Graecorum interprete, cuius aerumnis et ino-

 piae

(z) in *Praef. Tac. de Mor. Germ.*

(aa) GOLDASTVS in *Epiſt.* 131.

(bb) TEISSIER in *Elog. de Thou* *T. II p.* 198.

piae tribuendos eſſe naevos nonnullos, LEVNCLAVIVS (cc) arbitratur, qui, non ſemel eum dixiſſe, refert, *lucubrationem Dioniam et alias, non a fama, ſed fame, ſibi extortas et praecipitatas fuiſſe.* Sed volumen nobis ſcribendum eſſet, ſi mercenarios omnes ſcriptores Hiſtoricos vel leviter percenſere animus eſſet. Quotus enim quisque hodie tam lauta fortuna ad ſcribendam Hiſtoriam accedit, ut, THVCYDIDIS vel GVICCIARDINI (dd) exemplo, pecuniam, ut veritatem diſcat, in hoſtes factioſos profundere vel poſſit vel velit? Accedamus ad rem. etc.

---

## DISSERTATIO XV.

# SISTENS ELENCHVM SCRIPTORVM SAXONICORVM.

CVm Viri doctiſſimi, LANGLETI DV FRESNOY, Catalogum praecipuorum Hiſtoricorum, eiusdem Methodo Hiſtoriarum

(cc) *Praef. in Dion Caſſ.* Conf. MORERY, TEISSIERIVM, et alios.
(dd) TILEMANNVS *de Hiſtoricorum delectu p.* 180.

rum ſubiunctum, cum Supplementis ac Notis quibusdam Gallice A. 1714, iterumque cum novis Additionibus Germanice A. 1718, recuderem, in claſſe XLVII, Scriptores Miſniae, Thuringiae et Variſciae complexa, obiter Scriptorum, in Bibliotheca mea exſtantium, adhuc quidem ineditorum, mentionem feci, nec male bonis literis conſulturum cenſui, qui eos in unum corpus compingere, ſimulque ſparſim edita, ſed vel raro obvia, vel ſumto nimio comparanda, addere cupiat. Id cum ita caperent nonnulli, quaſi ipſe de edendis Scriptoribus illis conſilium cepiſſem, eoque continuo aurem mihi vellicarent, meque promiſſi mei admonerent, coepi nuper magis ſerio ea de re cogitare, operae pretium me facturum ratus, ſi elenchum quendam Scriptorum, tum editorum, tum ineditorum, quos ipſe poſſideam, et Collectioni huic inſerendos cenſeam, praemitterem, ſimulque alios ad ferendam opem ſolicitarem. (†) Quae itaque ad conſarcinandum



(†) Prodiiſſe poſtea Lipſiae A. 1728 et 1730 tribus Tomis in fol. hanc Scriptorum Saxonicorum Collectionem, ſed plura longe, quam hic complectitur catalogus, continentem, multorum etiam, quae hic legis, utpote non magni adeo pretii, expertem, iam quidem ignorare puto neminem. Interim, cum iucundum ſit, Scriptores

*Corpus Scriptorum hiſtoricorum Miſniae, Thuringiae, et Variſciae*, parata habeo, ſunt: I. ERASMVS STELLA, (alias *Stüler*) Hyppocenius Libanothanus, artium liberalium et Medicinae Doctor, Conſul et Phyſicus Cygneae, *de origine, vetuſtate, appellatione et regionibus Tubantinorum, Cygneorum, Libanothanorum, (vulgo civitatis Lipzk) et Miſnenſium*, ut et eiusdem *Molbii fluminis Deſcriptio metrica;* quos libellos, a PETRO ALBINO fruſtra cum animadverſionibus promiſſos, in MSto pervetuſto ſervamus. II. REINERI REINECCII liber admodum eruditus *de Miſnenſium origine et rebus geſtis*, Lipſiae A. 1576, 4, Germanice, iterumque Hanoviae A. 1612 Latino idiomate editus. III. GEORGII SPALATINI, Norici, Hiſtoriographi Saxonici primi, *Chronica et origines Electorum et Ducum Saxoniae*, libellus calumniis Henrici Brunſuicenſis, dicti Iunioris, oppoſitus, ac Germanice primum VVitteb. A. 1541, 4, ac rurſus cum Praefatione PHIL. MELANCHTHONIS ibid. A. 1553, 8, editus, demumque a FRIDERICO HORTLEDERO Operi maiori de cauſis belli Germanici L. IV Cap. 23 e prima editione inſertus, ac paſſim eruditis HORTLEDERI notis illuſtratus;

**patriae habere cognitos, non catalogum hunc, ſatis quippe confectum diligenter, duximus ab hoc libello removendum.**

tus; quem in Latinum nunc ſermonem converti curabimus. IV. Petri Albini, Hiſtorici, et Secretarii Electoralis, *Chronica Ducum Saxoniae*, a Matthaeo Dressero ſub titulo *Saechſiſches Stammbuch* Lipſiae A. 1602, 4, vulgata et continuata, quae cum aliis in ea editione vulgatis Latina verſione non plane indigna iudicamus. V. Eiusdem *Novae Saxonum Hiſtoriae progymnaſmata*, VVitteb. A. 1585, 8, edita. VI. Eiusdem *Chronica Miſniae maiora*, ter antea atque ultimo Dresdae A. 1689 in fol. Germanice edita, quae tametſi noſtris hominibus non ſint ignota, merentur tamen, ut Latine translata exteris quoque innoteſcant; quod et Celeb. Schvrzfleishii conſilium fuiſſe accepimus, cum ad ſimilem compilationem animum appuliſſet. VII. Georgii Fabricii *Rerum Miſnicarum Libri VII;* et *VIII.* Siffridi, Miſnenſis Presbyteri, *Epitomes* Libri II; quem utrumque librum ex editione Lipſiae A. 1571, 4, eleganti typo expreſſa, dabimus; Siffridvm vero inſuper cum Codice Bibliothecae noſtrae Paulinae MS. conferemus. IX. VVilhelmi Ernesti Tentzelii, Conſil. et Hiſtoriographi Regii et Elector. Sax. *Saxonia Numiſmatica*, Dresdae A. 1705, 4, Tomis IV edita, quem librum quidem Latine tantum (nam ſimul et

Germanice excuſus eſt) exprimemus, omiſſis etiam, ut ſumtibus parcatur, nummorum ectypis, quibus hiſtoriarum ſtudioſi, ad explicationem tantum reſpicientes, facile carent. X. CHRISTIANI SCHLEGELII *Diſſ. de Cella Veteri, Marchionum conditorio*, Dresdae, 1703, 4; cui addentur, quae in Bibliotheca noſtra Paulina de Cella veteri exſtant. Conf. Catal. MSS. p. 136. XI. MICHAELIS HEMPELI *Luculenta Deſcriptio Sacelli Fribergenſis, quo trium Electorum et reliquorum Principum et Ducum Saxoniae XXI monumenta continentur*, Lipſ. 1604, 4. XII. SAMVELIS REYHERI *Monumenta Landgraviorum Thuringiae et Marchionum Miſniae*, non quidem, ut habet editio Gothana A. 1692, fol. in aes inciſa, ſed typis expreſſa, et eruditiſſimis VV. E. TENTZELII notis, hactenus ineditis, quas exemplo in Bibliotheca Regia exſtanti adſcripſerat, illuſtrata: quamvis nec tabulas quoque aeneas, Gothae ſolicite hactenus ſervatas, optimi piiſſimique Principis munificentia impetrari a nobis poſſe deſperemus. XIII. CONR. SAM. SCHVRZFLEISCHII Diſſertationes *de Antiqua Saxonum dignitate*, et *de Marchia Miſnenſi*, ut et eiusdem *Hypomnemata ad vet. Thuringiae Hiſt.* XIV. *Chronicon Montis Sereni*, ante annos fere quingen-

tos

tos a CONRADO Presbytero Lauterbergii, ut creditur, ſcriptum, quo plurima de rebus Miſnicis ab A. 1124 ad 1225 continentur; ut et XV. *Chronicon Monaſterii Gozecenſis*, cumprimis veterum Saxoniae Comitum Palatinorum, Thuringiaeque Landgraviorum ab A. 1041 ad 1135 geſta Complectens; quod utrumque IOACH. IO. MADERVS primus cum Genealogiis Marchionum Miſniae in lucem protraxit Helmſtadii A. 1665, 4. XVI. Scriptoris vetuſti *Hiſtoria de Landgraviis Thuringiae*, quae exſtat in Collectione rerum Germ. IO. PISTORII pag. 908 ſeq. cuius quidem libri novas collationes mecum communicari peroptarem. XVII. PAVLI LANGII, Cygnaei, Monachi Bozavvienſis, *Chronicon Citizenſe* ab A. 968 ad 1515, apud eundem PISTORIVM l. c. p. 755, cuius codicem MS. nullum expiſcari hactenus potui. XVIII. Eiusdem PAVLI LANGII, *Benedictini in Monaſterio Poſavienſi prope Cizam*, *Chronica Neumburgenſis Eccleſiae a tempore Ottonis M. usque ad Carolum V Imp. ſeu ab A. 967 ad A. 1536*, quae tum Germanice cum Dedicatione ad IO. VVELLENECKER, civem Cizenſem, et Philippi, Epiſcopi Friſingenſis et Numburgenſis, Palatini Rheni, et Ducis Bavariae, Conſiliarium, tum paulo fuſius Latine, in vetuſto Codice, ipſius, niſi

niſi me omnia fallunt, Autoris manu ſcripto, poſſideo, dignum profecto, quod tandem in publicam lucem prodeat. XIX. CASPARIS SAGITTARII *Hiſtoria Epiſcoporum Numburgenſium*, Ienae, A. 1683, 4, impreſſa. XX. Io. GEORGII PERTSCHII *Origines Voigtlandiae et celebris in hac urbis Bonſideliae*, A. 1677, 4, editae, liber non vulgari ſtudio elaboratus, cui et XXI. Io. ANDR. PLANERI, Prof. Vitemb. *de Variſcia* Diſſertatio, ante paucos annos edita, haud incommode iungetur. XXII. AVGVSTINI BRVNNII, Annaemontani, *Catalogus Electorum Saxoniae*, ex eiusdem *Triade Electorali*, Francof. 1600, 8, edita, qua non minus Saxonicorum, quam Brandenburgicorum, Electorum et Palatinorum ad Rhenum inde ab Ottonis III Imper. aetate res geſtas haud proletarie tradidit, decerptus. XXIII. CONR. SAM. SCHVRZFLEISCHII *Arminius*, eiusdemque XXIV. *VVittekindus*. XXV. CASPARIS SAGITTARII *Hiſtoria Eccardi II, Marchionis Miſniae*, Ienae, 1680, 4. XXVI. VVILH. ERN. TENTZELII *Fridericus Fortis redivivus, h. e. Vita et fata Friderici Fortis, ſive Admorſi, Landgravii Thuringiae, Marchionis Miſniae etc. ex monumentis avthenticis variisque Scriptoribus collecta et illuſtrata:* liber ipſius Autoris manu nitide deſcriptus

ptus, prorſusque prelo paratus, ſed quem paulo poſt rebus humanis ereptus prelo ſubiicere non potuit: et faſſus nobis eſt TENTZELIVS, ſe plus operae in eo concinnando, quam in ſcriptis ſuis omnibus, poſuiſſe; ut adeo vel hoc Opus Collectioni noſtrae inſigni ornamento ſit futurum. XXVII. Io. GARZONIS, Bononienſis, *de rebus Saxoniae, Thuringiae, Libanotriae, Miſniae, et Luſatiae, Libri II ad Federicum, Saxoniae Ducem*, quibus inprimis de bellis inter Adolphum Imp. et Fridericum Admorſum, fratremque Ticemannum, geſtis agitur, eiusdem TENTZELII opera accurate deſcripti, additis variis lectionibus diverſarum editionum, notisque perpetuis, quibus errores Scriptoris deteguntur, praemiſſisque variorum de Autore teſtimoniis, ipſiusque TENTZELII ad haec obſervationibus. XXVIII. PHILIPPI MELANCHTHONIS *Oratio de Friderico, Landgravio Thur. et March. Miſniae, cuius fuit a matre admorſa gena*, cum Praefatione et Notis MS. VV. E. TENTZELII. XXIX. *Epitaphium Titzmanni, Landgr. Thur. March. Miſnenſis et Luſatiae, per* DANTEM ALDIGERIVM, *Florentinum Octovirum, et Hetruſcum Poetam Laureatum, conſcriptum*, una cum iis, quae, de eius exuviis, in templo noſtro Academico aſſervatis, traduntur.

XXX.

XXX. IO. GEORGII DE PONIKAV, Equ. Luſ. nunc Pot. Regi Pol. et El. Sax. a Conſiliis Appellationum, *Diſſertatio de Electoratu Saxoniae Friderico Bellicoſo iure meritoque collato*, quam A. 1709 meo ſub moderamine defendit. XXXI. GEORGII SPALATINI *Diarium rerum ab Electoribus Saxoniae, Friderico I et II, Erneſto, Friderico III, ſeu Sapiente, Ioanne, Friderico III, et Ioanne Friderico, usque ad A. 1542 geſtarum*, hactenus ineditum, variaque memoratu digna, paucis adhuc nota, complexum, quod e Germanica, qua conſcriptum eſt, lingua in Latinam transferri curabimus. XXXII. MICHAELIS BOEMI *Vita Alberti III Animoſi, Ducis Sax.* cum animadverſionibus CONR. SAM. SCHVRZFLEISCHII, eiusdemque Appendice, quae inter Opera Schurzfleiſchiana exſtant. XXXIII. Eiusdem SCHVRZFLEISCHII *Fridericus III, Saxoniae Elector*, in iisdem Operibus. XXXIV. IOANNIS ROSINI *Exempla pietatis illuſtris, ſeu vitae trium Elect. Sax. Friderici III Sapientis, Ioannis Conſtantis, et Io. Friderici Magnanimi*, Ienae, 1602, 4. XXXV. CASP. SAGITTARII *Vita Io. Friderici*, Ienae, 1678, 4. Cui forte ſubiicientur *Annales rerum a Ioanne Friderico geſtarum*, quos accurate congeſtos in ſchedis reli-

quit

quit IO. GEORGIVS VVILCKIVS, Scholae Miſenenſis Rector, et *Nepotis Saxonici* Autor doctiſſimus; ſiquidem illi a S. Rev. Filio, cuius me quondam doctrina inſtitutum gratus profiteor, impetrari poterunt. XXXVI. D. GEORGII ARNOLDI, Epiſcopatus Numburgenſis Cancellarii, *Vita Mauritii*, *El. Sax.* quam e Germanica *Davidis Schirmeri*, Bibliothecarii Electoralis, verſione, ut aliis haud incognitam, ipſe iam pridem cum pluribus codicibus collatam auctamque poſſideo, Gieſſae quidem A. 1719, 8, minus integre editam. At, poſtquam compertum eſt, codicem, prout ab Autore exaratus eſt, Latine conſcriptum, quem pauci hactenus viderunt, in Ill. ICti, CHR. THOMASII, Bibliotheca exſtare, nulli dubitamus, Virum publicis commodis promovendis natum, haud aegre nobis eius copiam facturum. XXXVII. IO. CHRISTOPH. BARTENSTEINII, Argentinenſis, *de Bello Imper. Carolo V a Mauritio, Saxon. El. illato, turbisque inde in Imperio ortis*, *Diatriba*, Arg. 1710, 4. XXXVIII. CORN. KRVLL *Vindiciae Mauritianae*, *de iuſtitia belli Saxonici Mauritiani*, Lipſ. 1631, 4. XXXIX. OSVVALDI HILLIGERI, ICti, *Vindiciae Mauritianae, commentis Bodini oppoſitae*, Ienae, 1617, 4. XL. FRID. GOTTH. GOTTERI

*Hi-*

*Hiſtoria Saxoniae tempore Auguſti, Electoris*, Ienae, 1708, 4. XLI. Io. Friderich, Prof. Hiſt. Lipſ. *Rerum memorabilium Chriſtiani II Index Chronol. 1611, 4.* XLII. Eliae Martini Eyringii *Vita Erneſti Pii, D.* S. Lipſ. 1704, 8. His accedent XLIII. Hieronymi Emseri *Vita Divi Bennonis, Epiſcopi Miſnenſis*, Lipſ. 1512, fol. et XLIV. Martini Heidenreich *Vita Bennonis, Epiſcopi Miſnenſis*, Dresd. 1694, 8, tum et alia nonnulla, ad canonizationem, quam vocant, Bennonis ſpectantia, quae in Bibliotheca Univerſitatis noſtrae exſtant, ut patet e Catalogo MSS. p. 310 ſeq. Sequentur deinde, qui in urbibus Miſniae et Thuringiae Latino ſermone tum breviter tum paulo fuſius deſcribendis verſati fuere. Nimirum XLV. Davidis Peiferi *Lipſia*, Martisb. 1689, 8. XLVI. Io. Iac. Vogelii Diſſ. *de Inſignibus Lipſiae*, Lipſ. 1683, 4; quibus accedet *Oratio* noſtra *de viris eruditis, qui Lipſiam ſcriptis atque doctrina illuſtrem reddiderunt*, quam in ipſa Iubilaei Academici celebritate A. 1709 d. 4 Dec. recitavimus. (†) XLVII. Tobiae Simonis, Dresd. Scholae Rect. *Oratio de Dresda*, Dresdae, 1622, 4.

XLVII.

(†) Huic, eodem A. 1709, 4, editae, proxime locum dabimus in Collectione *Orationum* Menckenii, iam ſub prelo ſudante.

XLVIII. GEORGII AGRICOLAE *Dominatores Saxonici Fribergae*, Frib. 1611, 4. XLIX. IO. BOCERI *Fribergum in Miſnia*, Lipſ. 1677, 4. L. GEORGII FABRICII *Freibergi deſcriptio atque Annales*, eiusdemque *Metalli Scharffenbergici deſcriptio*, quae, dudum a me in MSto ſervata, publicavit demum *Godofr. VVagnerus* VVittemb. 1710, 4. LI. PAVLI IENISII *Annabergae urbis hiſtoria, et de incendio A. 1604 immaniter in urbe graſſante*, Dresdae, 1605, 4. LII. IO. VVOLFFG. ROESCHII *Auguſtoburgum*, Ienae, 1671, fol. LIII. GEORG. GVIL. KIRCHMAYERI *Commentatio de VVitteberga Saxonum*, VVitteb. 1713, 4. LIV. IO. FRID. FRENTZELII *Ileburgum*, Lipſ. 1690, 4. LV. PHIL. BENEVVITZ, *ſive* APIANI, *Equus VVurcenſis, ſeu monumentum oppido VVurzenae ſacrum*, Lipſ. 1688, 4. LVI. IO. VVINCKLERI *de Borna Oratio ſynodalis*, Altenb. 1670, 4. LVII. IVSTINI PERTVCHII *Chronicon Portenſe*, Lipſ. 1612, 4. LVIII. ISRAELIS CLAVDERI *Altenburgum*, Altenb. 1647, 4. LIX. ABR. ROSENERI *Oratio de Altenburgo*, Ienae, 1593, 4. LX. IO. MAVR. GVDENI *Hiſtoriae Erfurtenſis Libri IV*, Duderſtadii, 1675, 8. LXI. Anonymi *Iuſtitia Protectionis Saxonicae in civitate Erfurtenſi*, 1663, 4. Poſtemo ſuccedent varii



Digitized by Google

generis ſcripta, quibus familiae illuſtres, inſignia item, et iura publica, ſtatusque literarum Saxoniae, illuſtrantur. Cumque in manibus noſtris ſit peregregius BENIAMINI LEVBERI, ICti, Codex, ab ipſo Autore A. 1650 nitide deſcriptus, quo familiae Comitum, Baronum, ac Nobilium Germaniae celebriores plus quam mille quingentae, accurate ſecundum decem Circulos deſcribuntur, operae pretium nos facturos exiſtimamus, ſi eas inde decerpamus LXII. *Familias illuſtres, quae ad Saxoniam ſuperiorem ſpectant.* Excipient haec LXIII. ADAMI RECHENBERGII *Diſſ. de Nobilitate Miſniae literata*.. LXIV. Io. CONRADI KNAVTHII et LXV. VVILH. ERN. TENTZELII *Origines Beichlingianae*, laudabili doctrinae aemulatione eodem ferme ab utroque tempore editae. LXVI. Anonymi *Tractatus* haud inelegans *de familia Schoenbergia*, nondum publici iuris factus. LXVII. MART. PFVNTELII, Plav. *Analecta de familia Vodlandica a Feilitſch*, Curiae Var. 1628, 4. LXVIII. Ill. Viri, BERNARDI ZECHII, νῦν ἐν ἁγίοις, *Evolutio inſignium Saxoniae*, ante complures annos Francof. in fol. edita. LXIX. MICH. HENR. GRIBNERI, Viri de Iuribus Saxoniae praeclare merentis, *Diſſert. de Sigillo Maieſtatis Saxonico*, VVit.

VVit. 1718, 4. LXX. Eiusdem *de Palatinatu Thuringiae*, nec non LXXI. *de Iuribus Palatinatus Saxoniae Duci Electori propriis*, VVit. 1715, 4. LXXII. CASP. HENR. HORNII *Diſſ. de Comitibus Palatinis Saxoniae*, VVit. 1709, 4. LXXIII. BVRCARDI GOTTHELFF STRVVII *Diſſ. de Comitia Palatinatus Saxonici*, Ienae, 1712, 4. LXXIV. Eiusdem *Diſſ. de ruta Saxonica*, Ienae, 1705, 4. LXXV. CONR. FRID. REINHARDI *Diſſ. de Officiis Imperii Saxonicis*, Ienae, 1713, 4. LXXVI. *Diſſ.* noſtra *de Graecarum et Latinarum literarum in Miſnia inſtauratoribus*, Lipſ. 1701, 4, publicata. Quibus denique annectemus farraginem Epiſtolarum, Diplomatum, aliorumque monumentorum, ad Saxoniae noſtrae ſtatum pertinentium. Atque haec quidem cuncta nobis ſunt ad prelum parata; neque tamen ignoramus, paſſim adhuc latitare, quorum nobis copiam fieri vehementer optamus. Sunt vero ſequentes: Autor *de fundatione Coenobii Bigaugienſis*; Autor *Hiſtoriae Fundationis Monaſterii Boſaugienſis in Epiſcopatu Citizenſi*; ANTONII SIFFRIDI ZOPACHII *Annales Coenobii Buchavienſis ad Muldam*; Autor *Chronici Lipſienſis Thomani*; HIER. EMSERI *Chronicon Epiſc. Miſnenſium*; PRIAMI CAPOCII, LILIBETHA-

NI SICVLI, et FRIDIANI PIGNVTII, Itali, *de rebus Friderici Admorſi et Dicemanni* ſcripta; D. IOANNIS SALIANI, Medici et Mathematici Auſtriaci, *Hiſtoria Miſnica et Saxonica*, cuius in Opere totius Carinthiae additoque Commentario de Sylva Hercynia et Civitate Montis Annae meminit: GEORGII FABRICII *Chron. Chemnicenſe*, PETRI ALBINI *Annales Schneebergenſes;* eiusdemque *Hiſtoria VViperti, ſive Genealogia Comitum Leiſnicenſium*, et *Aulaeum veterum Saxonum;* Io. RIVII *Mariaeberga*; ut et AZZONIS, Canonici regularis Martisburg. Capituli S. Ioannis, *Chrocon* MS. ſeu *Vita Henrici Aucupis*, quem librum ſe in manibus habuiſſe refert IO. VVLPIVS in Praef. Megalurgiae Martisburgicae. Ex his ſi quos nobiſcum libros communicare non gravabuntur poſſeſſores, non modo publice id grati praedicabimus, verum etiam eos omni, quod aequum eſt, pretio penſabimus. Nec eorum monita inſuper habebimus, qui ſuam ſententiam vel de omittendis quibusdam ſcriptis, vel addendis aliis, nobis exponere non gravabuntur, cum ſanioribus aliorum conſiliis obtemperare, quam noſtro arbitrio rem gerere, malimus.

DIS-

# DISSERTATIO XVI.

## DE

# RITIBVS VETERVM, INPRIMIS ROMANORVM, CELEBRANDI DIES NATALITIOS.

AVguſtiſſimi AVGVSTI noſtri ſacra Natalitia celebraturi, haud abs re putamus, de Veterum ritibus, qui diebus natalitiis fere proprii fuere, nonnihil commentari. Quae apud Aegyptios, Perſas, Graecos, diei natalis fuerit feſtivitas, non attingemus: nec Thracibus immorabimur, qui dies natales non laetitia, ſed luctu, proſecuti ſunt, emortuales vero ſummo gaudio, perinde ac ſi naſcamur miſeriis, moriamur felicitati. (a) Enimvero apud Romanos natalem quisque ſuum praecipua religione et laetitia proſequebatur, convivia amicis dabat, (b) et vina largiter profundebat. Qui



(a) Io. LAVRENTIVS *de Natalitiis Conviv.* etc. *Cap.* 3.

(b) Quod quidem et Graecis et Perſis in uſu fuiſſe, docent I. C. BVLENGERVS *de Conviv. Cap.* 16, et I. P. TOMASINVS *de Teſſeris Cap.* 9: *Caenam* inprimis *ii dabant* apud Romanos *amicis et magiſtris, quorum natalis eſſet celebrandae lucis annuae, quam principem ſibi vitae habuerant.* GELLIVS XIX, 9.

mos ad Chriſtianos quoque manabat, qui natales Martyrum dies conviviis celebrabant, prout GREGORIVS NYSSENVS (c) diſerte meminit his verbis: *Cum animadvertiſſet, quod propter corporis voluptates ſimplex et imperitum vulgus in errore ſimulacrorum cultus permaneret; quo maxime id praecipuum in eis interim aſſequeretur, ut, vanis ſuperſtitionibus relictis, ad Deum converterentur, permiſit, ut in memoriam Sanctorum ſe exhilararent, et oblectarent, atque in laetitiam effunderentur.* Non vero crapula mentem occupabat, ſed in his epulis aqua calida convivis propinabatur, quae et apud gentiles ſubinde in uſu erat (d). Praeterea hoc die cultu nitido et laeto incedebant cives Romani, pexi nempe, annulati, et in veſte alba. Quam ad rem egregie PERSIVS: (e)

> - - *pexusque togaque recenti*
> *Et natalitia tandem cum ſardonyche albus.*

Vbi vetus Scholiaſtes: *Quidam habent annulos*

(c) in *Geſtis B. Gregorii Thaumaturgi.*

(d) Io. NICOLAI *de ritu Bacchanal. Cap.* 16: Apud gentiles vero *potiones vix honeſtas natalibus liberorum podagricus ſenex hauriebat.* SENECA *de Ira II,* 33.

(e) *Sat. I,* 14.

Digitized by Google

*annulos, quos die tantum natali gerunt.* Munera quoque a clientibus et amicis accepiſſe, non eſt, ut exemplis doceamus, cum eorum innumera fere exſtent. Fuere denique his feſtis Dii genethlii, Genius inprimis viris, et Iuno foeminis culta, unde illi per Genium, hae per Iunonem, iurabant, ut de Iove nunc, Neptuno, et Lucina, taceamus. (f) Et de Genio pulchre Tibullus (g) in Genethliaco, quo Cornutum die natali donavit:

*Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras*
*Quisquis ades, lingua, vir, mulierque, fave.*
*Urantur pia thura focis, urantur odores,*
*Quos tener e terra divite mittit Arabs.*
*Ipſe ſuos adſit Genius viſurus honores,*
*Cui decorant ſanctas mollia ſerta comas.*
*Illius puro deſtillent tempora nardo,*
*Atque ſatur libo ſit madeatque mero.*

 Qua-

(f) Vid. Lavrentivs *l. c. Cap.* 2, et Tomasinvs *l. c.* Conf. Plinivs *II*, 7.
(g) *Lib. II Eleg.* 2.

Qualis vero hic Deus fuerit, apte et ſuccincte docuit HORATIVS: (h)

*- Genius, natale comes qui temperat aſtrum,*
*Naturae Deus humanae.*

Alii vocant Deum, cuius in tutela, ut quisque natus eſt, vivit; quem ſeminudum veteres pingunt cum cornu copiae in ſiniſtra, et calathò in capite, dextera pateram vel ſimpulum tenentem, ſtantem ante aram verbenis ornatum, quaſi ſacrificantem, modo puerili, modo iuvenili, modo ſenili forma. Quamvis Platonici per Genium non niſi vim mentis et promtitudinem animi, qui in ſingulis eſt, intelligant. (i) Huic nimirum non modo liba, ſolennes in omni ſacro natalitio dapes, ſeu placentas, ut SERVIVS (k) teſtatur, de farre, melle et oleo, libabant, ſed et eum thure, floribus, pulte quoque, et inprimis mero, placabant. (l) Antequam enim convivia natalitia cele-

(h) *Lib. II Epiſt.* 2 *v.* 187.

(i) BOXHORNIVS in *Quaeſt. Rom. Qu.* 34.

(k) In *L. 7. Aen.* 109.

(l) De his BOXHORNIVS *l. c. Qu.* 21: *Veteres, cum die natali munus annale Genio ſolverent, manum a caede et ſanguine* (hoſtiis nempe) *abſtinuerunt, ne die, qua ipſi lucem accepiſſent, aliis demerent. Vino autem ſacra fecere, quia*

celebrarent, merum largiſſime profundebant Genio, cumque perſuaſum eſſet Romanis, nihil eo die negare Genium, quo magis vino animi exhilarentur, liberius bibebant, adeo, ut vulgi verbo *genio vacare, indulgere*, idem ſit ac epulari, *genium* vero *defraudare* dicantur, qui parco victu utuntur. Quam tamen ſuperſtitionem minime ferendam Chriſtianis, ſtatuit *Theodoſius*, qui ſevere, ne quis mero Genium veneretur, interdixit. (m) Vti vero ipſi etiam Deorum dies natales magna feſtivitate colebantur, ut Apollinis

*illud facit ad promovendam hilaritatem. Natura enim innatum, laetari ob id ipſum, quod ſumus, dolere autem, cum perimus. An non puls, quam fritillam nominabant, ideo adhibita, quod primum natis illa praeſtet alimentum, vix dubitamus.* Conf. CENSORINVS *de die Natali Cap.* 2.

(m) *L. Nullus* 12 *C. Th. de pag. ſacrif.* quam legem corruptam ita bene interpunxit legitque LINDENBROGIVS *ad Cenſorinum p.* 14: *Nullus omnino ex quolibet genere, ordine, hominum, dignitatum, vel in poteſtate poſitus, vel honore perfunctus, ſive potens ſorte naſcendi, ſeu humilis genere, conditione, fortuna, in nullo penitus loco, in nulla urbe, ſenſu carentibus ſimulacris, vel inſontem victimam caedat,* (nam id quoque ſequioribus temporibus a Romanis factum,) *vel ſecretiore piaculo Larem igne, mero Genium, Penates odore, veneratus, accendat lumina, imponat thura, ſerta ſuſpendat.*

nis VII Aprilis, Dianae ſexto die menſis eiusdem (n), et illius quidem a pueris maxime, huius a puellis, (o) quaſi ipſi etiam Dii prodeant ex utero, ut loquitur ARNOBIVS (p); ita hac quoque in re nihilo minores Diis haberi voluere ſummi Principes et Imperatores, diesque ſibi natales, aeque ac Deorum, Romanis in perpetuum feſtos et auſpicatos eſſe, vel paſſi ſunt aequo animo, vel praeceperunt ipſi, et, ſi negligeretur hic cultus, indigniſſime tulerunt. Legi hic meretur Decretum de celebrandis Auguſti et Tiberii natalibus, apud GRVTERVM (q):

AEDICVLAM. ET. STATVAS. HAS. HOSTIAM. DEDICATIONI. VICTIMAE. NATALI. AVG. VIIII. KAL. OCTOB. DVAEQVAE. P. P. IMMOLANT. CONSVETAE. SVNT. AD. ARAM. QVAE. NVMINI. AVG. DEDICATA. EST. VIIII. KAL. OCT. IMMOLETVR. ITEM. NATALI. TIBERI.

(n) TOMASINVS *l. c.*

(o) ACRON in *Horat. Od. II*, 12.

(p) VII *p.* 238: *Telluris natalis eſt. Dii enim ex uteris prodeunt, et habent dies laetos, quibus eis adſcriptum eſt auram uſurpare vitalem.*

(q) *Tom. I p.* 228 *edit.* 2.

BERI. CAES. PERPET. ACTVRI. DECVRIONES. ET. POP. CENET. QVAM IMPENSAM. C. CASCELLIO. LABEONI. IN. PERPET. POLLICENTI GRATIAE. AGANTVR. MVNIFICENTIAE. EIVS. EOQVE. NATALI. VT. QVOTANIS. VITVLVS. IMMOLETVR. ET. NATALIB. AVGVSTI. ET. TIBERI. CAESS. PRIVSQVAM. AD. VESCENDVM. DECVRIONES. EANT. THVRE. ET. VINO. GENII. EORVM. INVITENTVR.

ARAM. NVMINI. AVG. PEC. NOSTRA. PONENDAM. ET. LVDOR. EX. IDIB. AVG. DIEB. SEX. FACIVNDOS. CVRAVIMVS.

NATALI. AVGVSTAE. MVLSVM. ET. CRVSTVLA. MVLIERIB. VICANIS. AD. BONAM. DEAM. PEC. N. DEDIMVS.

Et Auguſti quidem natalem Equites Romanos biduo ſemper, nullo quidem decreto, ſed *ſponte atque conſenſu*, celebraſſe, SVETONIVS (r) teſtatur, cum quo conſpirat fere DIO CASSIVS (ſ), qui, *Natalis*, inquit, *Auguſti in circo et variis*

(r) *Aug. Cap.* 57.
(ſ) *LIV p.* 545, *LV p.* 552.

*is aliis urbis locis venationibus celebratus eſt, idque etſi non decretum, tamen quotannis fere a Praetoribus factum:* nec ingratum id fuiſſe memorat Auguſto, qui bene vertit, quod natalitiis ſuis perpetui ludi eſſent equeſtres. De Nerone quoque decretum deprehendimus in fragmento Inſcriptionis fratrum arvalium: (t)

IN. CAPITOLIO. OB. NATALEM. NERONIS. AVG. GERMANICI. IOVI. B. M. IVNONI. VACCAM. MINERVAE. VACCAM. FELICITATI. PVBLICAE. VACCAM. CONCORDIAE. VACCAM. GENIO. IPSIVS. TAVRVM.

At is, ut erat honorum initio parum appetens, *Natalem ſuum, plebeiis incurrentem Circenſibus, vix unius bigae adiectione honorari paſſus eſt*; (u) quod hoc luculentius in Principe iuvene modeſtiae ſignum fuit, cum inter cauſas, quibus ludi fiebant Circenſes, ipſi etiam dies natalitii exſtiterint. (x) Ab hoc longe

(t) Apud GRVTER. *p.* 120 et STRVV. *Syntagm. Antiq. Rom.*

(u) Teſte SVETONIO *Tib. Cap.* 26.

(x) Vid. ON. PANVINIVS *de lud. Circ. Lib.* I *Cap.* 9.

longe diverſus fuiſſe videtur Caligula, de quo pariter SVETONIVM (y) audiamus: *Conſulibus, oblitis de natali ſuo edicere, abrogavit Magiſtratum, fuitque per triduum ſine ſumma poteſtate Reſpublica.* Ceterum, ut male imperantium natales dies pro nefaſtis habiti fuere; (z) ita mirum, quam auſpicati illi fuerint nonnullis Principibus, ac praeſertim belli ducibus, qui ſecundam fere ſemper in bello fortunam natali die ſuo experti ſunt. Vt enim taceam Timoleontem Corinthium, *qui praelia maxima natali die ſuo fecit omnia, quo factum, ut eiusdem natalem feſtum haberet univerſa Sicilia*; (aa) conſtat de Alexandro M. eum die natali non Darium ſolum, verum et alios ſubinde hoſtes feliciter ſuperaſſe. Nec quemquam latet, quam boni ominis fuerit Carolo V. Imp. dies 24 Febr. quo natus eſt, cum eo die Franciſcum I, Galliae Regem, ſuperaverit ceperitque A. 1525; Bononiae coronam ſuſceperit Imperatoriam A. 1530; Mauritio, Saxoniae Duci, Electoralem dignitatem ſolenni ritu contulerit A. 1548; demumque Ferdinando I Imperii faſces detulerit A. 1556. Et quidni Natalem quoque

(y) *Calig. Cap.* 26.

(z) Ita Nero diem natalem Agrippinae inter nefaſtos referendum ſuaſit. SVET. *Cap.* 53.

(aa) CORN. NEP. *Cap.* 4.

que *Potentiſſimi ac Sereniſſimi Principis ac Domini*, DN. FRIDERICI AVGVSTI, *Regis Poloniarum, et Electoris Saxoniae*, DOMINI noſtri longe Clementiſſimi, quem proxima *die XII Maii* inter publica tripudia pie celebrabimus, nobis inprimis, auſpicatum praedicemus: qui praeſentem hoc die, et priſtinas vires, quas fatalis morbus attriverat, recuperantem, *Optimum Principem* devoto cultu veneramur. Romani ei, qui natalem ſuum celebrabat, ſolenni more acclamabant: HOC DIE NATE, SALVE! Hac formula quidni et *Potentiſſimum Regem ac Electorem* noſtrum excipiamus: SALVE HOC DIE NATE! SALVE REIPVBLICAE! SALVE ACADEMIAE NOSTRAE! Quibus verbis ſubiungimus illud TIBVLLI (bb) votum:

> *At tu, natalis, multos celebrande per annos,*
> *Candidior ſemper, candidiorque redi.*

(bb) *Lib. I Eleg.* 8.

DIS-

# DISSERTATIO XVII. DE

# STATVRA HVMANA, NVM NOSTRA AETATE MVLTVM A PRISTINA PROCERITATE DEFECERIT? CONTRA PETRVM DANIELEM HVETIVM.

CVm *Huetiana*, nuper admodum Pariſiis edita, perluſtrarem, miratus ſum, Virum gravem et doctrina non minus, quam rerum uſu, confirmatum, Petrvm Danielem Hvetivm, quo magis veteres prae noſtris hominibus extolleret, ſerio in eo laborare, ut, effoetam rerum naturam in dies magis enervari, atque ipſam hominis ſtaturam multum hoc tempore a priſtina proceritate defeciſſe, doceret. (a) Nimirum iſtud ſenum fere vitium eſt, ut praeteriti aevi felicitatem ac delicias magni facientes, praeſentia aſpernantes, de futuris peſſime ominantes, continuo nobis ogganniant Horatianvm illud:

*Noſtra aetas, peior avis,*
*Tulit nos nequiores,*

*Mox*

(a) *p.* 32, 33.

*Mox daturos progeniem*
*Vitioſiorem.*

Enimvero ipſum inter veteres PLINIVM (b) ille producit, qui, *cunſto*, inquit, *mortalium generi minorem in dies fieri menſuram, propemodum obſervatur, raroſque patribus proceriores.* Et poterat ad HOMERVM provocare, mille annis PLINIO antiquiorem, qui ſaepius in Iliade teſtatur, maiora ac validiora Troiani belli, quam ſua aetate, fuiſſe hominum corpora. Cuius autoritatem non PLINIVS tantum eo loco, quem modo adduximus, verum et IVVENALIS (c) ſequitur in his:

*Nam genus hoc vivo iam decreſcebat Homero:*
*Terra malos homines nunc educat atque puſillos.*

Sed illud perridiculum et vere ſenile argumentum, quod ex menſura veterum petit HVETIVS, quando, pedem VITRVVII aetate ſepties fere maiorem, quam noſtra, fuiſſe, arguit; cui ſi vis ineſſe debet, ſequeretur, ex iuſtae proportionis lege, ſepties maiorem tum hominis ſtaturam fuiſſe. Atqui ſibi ipſi ad-

(b) *Hiſt. Nat. L. VII Cap.* 16.
(c) *Satyra XV,* 69.

adverſatur bonus ille ſenex: vix enim centum annis antiquior Plinio fuit VITRVVIVS; an igitur intra unius Seculi ſpatium tam enormiter defecit humani generis vigor? Immo de ſe ipſo fatetur VITRVVIVS, (d) vir unus omnium in arte ſua praeſtantiſſimus: *mihi autem ſtaturam non tribuit natura.* Dicis: ipſi olim Germani, (e) ſi TACITO credimus, *proceri omnes, et in tanta multitudine unus fuit corporis habitus*, id quod POMP. MELA, IVL. CAESAR, COLVMELLA, QVINTILIANVS, IOSEPHVS, confirmant; unde et VEGETIVS, *quid*, ait, *adverſus Germanorum proceritatem Romanorum brevitas potuiſſet?* Et Burgundiones ſeptipedes non uno in loco appellantur SIDONIO; nunc promiſcui, breves, longi, comparent: hoc indicium eſt degenerantis, aut ſenio quaſi delirantis, naturae. At Poeni (f) olim, teſte SILIO ITALICO, breves erant et puſilli; nunc Africa ſatis proceros homines gignit. Ergone illic iuveneſcit natura, dum apud nos ad ſenium vergit? Nugae. Mediocritatem amat illa, nec magis defectu peccare videtur, cum puſillos, quam exceſſu, cum longos

L ſupra

(d) *L. 2 in Praefat.*
(e) Conf. CONRING *de Habitu Corpor. Germ.*
(f) *Conringiana Epiſtolica altera p. 708.*

ſupra modum et excelſos homines producit. Celebrat Italia illuſtres *Piccininorum* et *Piccolominorum* gentes, qui, quod iuſto breviore ſtatura gauderent, nomen adepti ſunt: (g) ſed et habet *Contarenos* ſuos, (h) *Grandis* cognomine conſpicuos; et parum utique refert, brevis an longus fueris, modo virtute, doctrina, ingenio, moribus, alios antecellas. Equidem, ſi fatendum, quod res eſt, magna fuit quondam apud gentes, praecipue Orientales, proceritatis commendatio, nec quisquam dignior imperio habitus, quam qui exſtantem humeris ſuſpiceret altis, qua de re, ut alios taceamus, Saulem quoque Samuel (i) commendabat: *videtis, quem elegit Dominus, quoniam non eſt ſimilis illi in omni populo.* Atque hinc etiamnum, qui ad clavum ſedent Venetiis, omnes velut heroas ſtatura eminere dicunt, (k) quod exiſtimatum eſſet, qui ſtatura praeſtant, eosdem et autoritate, conſilio, prudentia, ceteros vincere. Quid ergo? Num vel ALEXANDRO M. vel IVLIO CAESARI, maximarum Monarchiarum ſtatoribus, gibboſitas ſua, aut ſtaturae mediocri-

(g) NAVDAEVS in *Praef. ad A. Niphi Opuſc.*
(h) BARTH. BONIFACIVS in *Elog. Contareni p.* 29.
(i) 1 *Sam. X,* 24.
(k) BONIFAC. *l. c.*

ocritas nocuit, quo minus orbem propemodum univerſum, atque adeo et barbaras gentes, quibus, ob formam, erant deſpicatui, ſub imperio haberent? Nec certe CAROLVS M. (l) quantumvis *magno atque robuſto corpore, ſtatura eminente*, rebus maximis gerendis par fuerat, niſi patrem habuiſſet PIPINVM *Parvum*, qui Gallorum regnum incredibili virtute ad ſe rapuit, primusque feroces Longobardorum, Bavarorum, Saxonum, animos viresque fregit. Ita vero de PIPINO Io. DE BVSSIERES: (m) *Pipinus parvo in corpore magnas animi dotes obtinebat: nam, natura quidem puſillus, quaternos ſupra dimidium pedes vix implebat, unde illi Brevis, aut Parvi, cognomen; at animus in arcta ciſta ampliſſimus, uni imperio conditus, adeo non capiebatur corpuſculi modo, ut nec Franciae terminis, qua patebat late, conſcriberetur.* Numquid vero de ANTAEO, TYPHONE, CYCLOPE, praeter ſtaturam, memoratu dignum celebratur? Et ne nomina quidem GABBARAE, POSIONIS, et SECVNDILLAE, ad nos perveniſſent, niſi novem et amplius pedum menſuram impleviſſent. (n) Rarus

 *prae-*

(l) EGINHARD. *Conf.* FREHERVS *de Stat. Car. M*
(m) *Lib. IV p. m.* 242.
(n) PLIN. H. N. *l. c.*

> - - - - *praeſtanti corpore* TVRNVS
> *Vertitur arma tenens, et toto vertice ſupra eſt*;

plures TYDEO ſimiles, de quo HOMERVS: (o)

> Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής,

et ex eo STATIVS: (p)

> - - - - *ſed non et viribus infra*
> *Tydea fert animus; totosque infuſa per artus*
> *Maior in exiguo regnabat corpore virtus.*

Quid? quod, vocabulum μέγας apud Romanos pro inſulſo et ſtolido dictum fuiſſe, Critici obſervant. (q) Et BACO DE VERVLAMIO, cúm de legato Gallico, admodum procero, ſententiam dicere a Iacobo VI, Angliae Rege, iuberetur, illum ſibi ſimilem videri, reſpondebat, altiſſimis palatiis, quorum vulgo partes ſupremae neglectiſſimae habeantur, minusque ſplendide exornentur. (r) Inepte

(o) *Il. E. v.* 801.
(p) *Thebaid. L.* 1.
(q) DOVSA F. in *Not. var. ad* CATVLLI Epigr. LXVIII.
(r) HOVVELLS *Letters Sect.* 2 *Lett.* 1.

Inepte vero et loco plane alieno barbarus ille et inficetus Gloſſator ad verba *L. 1 ff. de Iurisd. omn. iud. Ius dicentis officium latiſſimum eſt*, allevit in gloſſa: *Cur non longiſſimum? Reſpondetur, quia viri longi raro ſunt ſapientes.* Quae quam parum veritati conſentanea ſint, plurimis exemplis, ſi inſtituti ratio permitteret, poſſet doceri. Nam et ſuperior aetas THEODORVM BEZAM, M. HIER. VIDAM, HADRIANVM IVNIVM, IOANNEM DV BOSC, aliosque Viros admodum proceros, (ſ) ſed et eruditiſſimos prudentiſſimosque, tulit: et noſtra NOODTIOS et BENTLEIOS (t) ſuos habet, non minus domi proceritate, quam doctrina foris, conſpicuos. Sunt porro, qui nimium tribuunt parvitati, et, quo plus decedere vident humano corpori, eo maiorem animi vim deprehendere ſibi videntur. Vnde et BERNARDVS CONNOR, minuta quaeque corpora perfectiſſima, ratus, concludit, (u) fore, ut homines, qui cum naturali, ſeu ponderoſo et craſſiori, corpore olim obierunt, cum ſpirituali quodam microſomate, ſeu puſillo corpuſculo, paſſerum forſan, immo fortaſſis et muſcarum, in-



(ſ) FRANCII *Poſthuma p.59 et 177.*
(t) GYRALDVS *de Poet. Dial. 4 p.203.*
(u) Ex *Evang. Med. Acta Er. A.* 1698 *p.359.*

inſtar, leves maxime, agiles, et ſumme mobiles, renaſcantur; quem quidem Scriptorem ſuo ſenſu abundare, facile patimur. Pertinet tamen huc quodammodo EVNAPII locus (x) de ALYPIO, Philoſopho: ὁ διαλεκτικώτατος Ἀλύπιος ἔτυχε μὲν σώματος μικροτάτου, καὶ τὸ σῶμα πυγμαῖον παρέβαινον ἐλάχιστον· ἐκινδύνευε δὲ καὶ τὸ φαινόμενον σῶμα, ψυχὴ καὶ νοῦς εἶναι· οὕτω τὸ φθειρόμενον οὐκ ἔδωκεν εἰς μέγεθος δαπανηθὲν εἰς τὸ θεοειδέστερον, κ. τ. λ. Et, quoniam patitur hic locus, addamus exempla alia doctorum omnis aetatis Virorum, qui tenui corpore excelſas animi dotes condiderunt. Non minor διαλεκτικωτάτῳ ALYPIO CHRYSIPPVS fuit, de quo dictum accepimus, *ſi apud Deos uſus eſſet Dialecticae, non futuram aliam, quam* CHRYSIPPEAM; (y) at erat is τὸ σωμάτιον εὐτελής, ut ex imagine eius, in Ceramico poſita, apparuit, quae cum prorſus fere occuleretur a vicino equite, CARNEADES eum, mutato paullo nomine, Κρύψιππον nuncupabat. PHILETAS, Ptolemaei Philadelphi quondam praeceptor, in Grammatica et Poeſi, Elegia praeſertim, princeps, tam puſillus erat et macilentus, ut plumbo, ad pedes appenſo, opus haberet, ne vento diffla-

(x) in *Iamblicho p.* m. 28.

(y) DIOG. LAERT. *L. VII Segm.* 181 et 183.

diſſlaretur. (z) Erat TYRTAEVS gibboſus, monſtroſus HIPPONAX, uterque puſillus: (aa) at ille fervidiſſimo carmine Lacedaemonios ad victoriam incitabat, hic ſatyra mordaciſſima, quoscunque impetebat, adigebat ad reſtim. Quibus e Graecis SAPPHO accedit, mira Lyrici carminis ſuavitate commendabilis, quae ita de ſe apud OVIDIVM: (bb)

*Nec me deſpicias, ſi ſum tibi corpore parva,*
*Menſuramque brevis nominis ipſa fero.*

HORATIVM, inter Latinos, brevi fuiſſe corporis habitu, et ipſe teſtatur in Satyris, et AVGVSTVS (cc) in hac Epiſtola: *Protulit ad me Dionyſius libellum tuum, quem ego, ne accuſem te, quatuluscunque eſt, boni conſulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui ſint, quam ipſe es. Itaque, licebit, in ſextariolo ſcribas, cum circuitus voluminis tui ſit, ſicut eſt ventriculi tui.* Nec minus ſuae ſibi parvitatis conſcius OVIDIVS erat, qui nunc:

*Pondere, non nervis, corpora noſtra carent,*



(z) ATHENAEVS *Lib.* 12 *Cap.* 13 *p.* 552.
(aa) LE FEVRE *Vies des Poetes Gr. p.* 16 *et* 45?
(bb) *Epiſt. Heroid.*
(cc) SVETON. *in vita Hor.*

Google

nunc ait:

*Aptaque ſubducto corpore membra dedit.*

Omittimus CORN LICINIVM CALVVM et L. ACTIVM, Poetas non ignobiles, aliosque veteris aevi virunculos, (dd) ut propius accedamus ad recentiores. Inter Italos primus mihi offertur AGNELLVS, cuius Vitas Pontificum Ravennatum in lucem a BENED. BACCHINIO protractas novimus, nomen, ni fallor, a puſilla ſtatura nactus, ſiquidem Poeta barbarus in praemiſſis Operi verſiculis eum vocat

*Formoſum facie, verbo rutilum, ore loquacem,*
*Corporis exiguum membris, ſed mente capacem.*

De MARIANO SOZINO, ICto, ita ſcribit AENEAS SYLVIVS: (ee) *Nihil ei, praeter formam, natura invidet. Homuncio eſt: naſci ex mea familia debuit, cui* Parvorum hominum *eſt cognomen. Vir eſt eloquens, Iuris utriusque conſultus. Hiſtorias omnes novit. Poeticae peritus eſt. Carmen facit et Latinum et Tuſcum. Philoſophiae tam ſcius, quam Plato. Geometer, Boetius. In numeris*

(dd) Conf. GYRALDVS de Poetis Dial. 4 p. 224, et CRINITVS de Poet. Lat. L. II Cap. 28.

(ee) Praef. ad lib. de Euryali et Lucretiae amor.

*ris Macrobio ſimilis. Nullum inſtrumentum ignorat muſicum. Agriculturam quaſi Virgilius novit. Nihil civile ignotum viro. Pretioſiora ſunt interdum parvi corporis vaſcula, ut gemmae lapillique teſtantur. Dii formam huic homini et immortalitatem ſi dediſſent, is etiam erat Deus* etc. MARSILIVS FICINVS, clariſſimus ſua aetate Platonicae Philoſophiae inſtaurator, tam brevi fuiſſe corporis ſtatura perhibetur, ut ad virorum ſolitae magnitudinis lumbos vix pertingeret: (ff) at magnus illi animus erat et conſtans. E Gallis CAROLVS MOLINAEVS, (gg) ingens Iurisprudentiae lumen, exiguo fuit corpore: idem tamen ipſius Annae Montmorantii elogium meruit, qui coram Henrico II, Rege, faſſus fertur, *plus parvum hunc hominem parvo libello effeciſſe apud Pontificem, quam Regem exercitu triginta millium.* IACOBVM FABRVM, *Stapulenſem*, homunculum genere ſtaturaque perhumili, ſed ab ardenti ingenio cum optimatibus haud dubie conferendum, IOVIVS (hh) vocat. De PETRO VIRETO, qui Eccleſiae Reformatae in Gallia ſuo tempore

 de-

(ff) BVLLART *Acad. des ſcienc. T. II L. 2 p. 72.*
(gg) TEISSIER *Addit. aux Eloges de Thou T. II p. 262.*
(hh) *Elog. T. II p. 203.*

decus exſtitit praecipuum, idem fere teſtantur ſcriptores. (ii) Quibus accedit ANTONIVS GODELLVS, vir Hiſtoriae Eccleſiaſticae peritiſſimus, quem, ob ſtaturae brevitatem, *Embryonis* elogio mactavit VETTVRIVS. (kk) Ex Anglis duumviros producimus, THOMAM LYDIATVM, in antiquitatibus, linguis, Theologia, principem, quem, ob parvitatem ac deformitatem, contemtui fuiſſe pleriſque, ferunt; (ll) et IO. OVVENVM, callidum Epigrammatum artificem, qui ita de ſe ipſo luſit:

*Parva tibi ſtatua eſt, quia parva ſtatura, ſupellex*
*Parva, volat parvus magna per ora liber.*

Inter Belgas CORNELIVS A LAPIDE (mm) puſillus quidem corpore, at ingenio magnus, celebratur: cui forte adiungi IAC. GRONOVIVS, FRANCIVS, et BROVCKHVYSIVS, poſſent, qui, etſi puſilli non fuerint, infra mediocritatem tamen ſubſtitere. Vnus denique e Germanis inſtar omnium nobis erit HERM. CON-

(ii) M. ADAMI *Vitae Theol. exter. p.* 121.
(kk) *Oeuvres de* VOITVRE *T. II p.* 84.
(ll) ECHARD *Hiſt. of Engl. T. II p.* 565. Conf. VVOOD *Ath. Ox. p.* 401.
(mm) DESSELII *Bibl. Belg. p.* 145.

CONRINGIVS, qui, ut brevitate ſua fabellas et ſatyras in ſe provocavit, ita vaſta doctrina laudes longe maximas et meruit, et ſuperavit.

---

## DISSERTATIO XVIII.

# EXHIBENS DE COCCINEO, NIGRO, ET ALBO COLORIBVS, NEC NON DE RITV CELEBRANDI FESTVM AVREI VELLERIS, QVAEDAM SINGVLARIA.

INter celebriores Ordines militares principatum quodammodo hodie obtinere ſplendidiſſimum Ordinem Aurei Velleris, nemo facile inficiabitur. Qui, cum a PHILIPPO BONO, Duce Burgundiae, A. 1429 pie inſtitutus eſſet, tanta paulatim, Burgundia inprimis ad potentiſſimam gentem Auſtriacam tranſlata, incrementa cepit, ut a ſummis Regibus ac Principibus certatim expeteretur. Nec maior ulla fuit, quam Ordinis huius, celebritas annua; quod tum adeo patuit, cum MAXIMILIANVS, qui primus hoc decus, ducta MARIA, Burgundica, in gentem ſuam intulit, IOANNEM II, Aragoniae Regem, ad feſtivitatem Ordinis huius, cui is adſcriptus erat, Monti-

bus

bus A. 1478 celebrandam invitaret, qui, cum ipſe praeſens eſſe non poſſet, miſit tamen eo Procuratores ſuos, primariae dignitatis viros. (a) Tanta quoque fuit eius apud Hiſpanos exiſtimatio, poſtquam ad eos cum Burgundia imperium quoque huius Ordinis pervenit, ut ceteri Ordines, qui ſummo antea in honore habebantur, S. Iacobi nempe, Alcantarae, et Calatravae, vileſcere propemodum coeperint. Et CAROLVS V Imp. Feſtum Aurei Velleris inter auſpicatiſſima numerabat, quod A. 1519 eodem die, quo illud Barcinone incredibili pompa celebrabat, nuntius ipſi de electione ſua in Imperatorem afferretur, (b) non vano augurio, futurum nempe noſtris temporibus, ut ius creandi Equites Aurei Velleris, deficiente in Hiſpania Auſtriaca ſtirpe maſcula, cum ipſo Circulo Burgundico ad Germanum Imperatorem, Auguſtiſſimum CAROLVM VI, revertatur. Habet vero id inter alia praecipuum hoc Feſtum, quod triduo integro continuatur, ſancitumque iam pridem a PHILIPPO BONO, ut Ordini huic adſcripti prima die punicea, ſeu coccinea, (*Cra-*

(a) HIER. SVRITA *Annal. de Aragon. T. IV p. 295.*

(b) ALONSO LOPEZ DE HARO *Nobiliario Genal. P. II p. 149.*

(*Cramoiſin*), altera nigra, tertia candida, veſte induti, in publico comparerent. (c) Quod cum minime videatur temere ita conſtitutum, non erit ab hoc loco alienum, cauſas eius rei paullo altius inveſtigare. Optime nimirum color ille, quem coccineum vocamus, accommodatus videtur huic Ordini, cuius princeps fere praeceptum eſt, ut Equites promittant, ſe Eccleſiam ac fidem Chriſtianam adverſus quoscunque eius hoſtes vel ſanguine ſuo tuituros. (d) Eadem enim ratione motum, Pontificem Innocentium IV, primum ferunt Lugduni (cum is Friderico II Caeſari diem diceret) ſplendidiſſimo Romanae Eccleſiae Senatui cauſiam puniceam conceſſiſſe, nempe ut eo colore defenſionem Eccleſiae ad ſanguinem uſque profiterentur. (e) Atque ita de Principe Tarenti, Boemundo, Guiſcardi, Apuliae Ducis, filio, obſervant, (f) quod expeditionem ſacram parans, ſciſſis ac diremtis in taeniolas coccineis duabus veſtibus, cruces confe-

cc-

(c) Helyot *Hiſt. des Ordr. rel. et Mil. T. VIII p.* 346, 347.
(d) Idem *l. c.*
(e) Silv. Petra Sancta *Teſſ. gentil. p.* 22. Conf. Cohellvs *Notit. Cardin. Cap. XI p.* 28.
(f) Petra Sancta *l. c.*

cerit, aſſueritque illas ſagulis duodecim millium bellatorum, quo nimirum admonerentur, proprium unicuique ſanguinem eſſe profundendum pro Regionis Sanctae liberatione. Nimirum iam olim Seculo III a C. N. Eutychianus Pontifex praeceperat, ut, qui Martyrem ſepelirent, rubea veſte incederent, quo illum ſanguine fidem Chriſtianam confirmaſſe oſtenderent. (g) Fuit vero color ille antiquiſſimis temporibus maximo in pretio: unde SERVIVS triplex genus trabeae conſiderans, primum ex ſola purpura Diis conſecrat, alterum ex purpura et cocco ait fuiſſe indumentum Augurale. (h) Et Regibus quidem ac ſummis in pace ac bello magiſtratibus ideo tributus creditur, ut ſanguinis poenam a reis ſibi exigendam meminerint. Quae ratio etiam in ipſo Ordine Aurei Velleris locum habet, cuius ſtatuta, praeter fidei, ut diximus, defenſionem, iuſtitiae quoque cuſtodiam Equitibus iniungunt. Praeterea coccineam fuiſſe ferunt chlamydem illam ALEXANDRI M. cum qua poſt trecentos annos Cn. Pompeius de Aſia triumphavit; (i) et veſtis purpurea,

(g) EX ANASTASIO *Bibl.* BONANNI *della Gerarchia Eccl. Cap.* 84 *p.* 350.

(h) PETRA SANCTA *l. c. p.* 21.

(i) Id. *p.* 28.

rea, ſeu coccinea, Romae Senatum diu ab equite et plebe diſtinxit, (k) ut diſerte MARTIALIS:

*Diviſit noſtras purpura veſtra togas.*

Sed de rubeo in genere colore alia occaſione diximus uberius. Ad nigrum pergimus, quem, noctis aemulum, parum fauſti olim ominis fuiſſe conſtat. Nam et Manes nigros, et totam Plutonis et Hecatae, quibus et nigra victima deſtinata, aulam nigram, Orcum nigrum, (l) Cerberum atrum canem, (m) Plutonis equos nigros, (n) et curam atram, (o) atrumque timorem, (p) veteres dixere; ut taceam, quae de infauſti ominis ave nigra, de homine nigro, quem cavendum HORATIVS ſuadet, et ſimilibus, memorantur. Quo pertinet et illud M. TVLLII (q) ad Vatinium: *Cui de balneis exeunti, praeter te, toga pulla unquam data eſt? cum tot hominum millia accumberent, cum ipſe epuli dominus, Q. Arius, albatus eſſet, tu in templum Caſtoris te cum C. Fidulo atrato,*

(k) Id. *p.* 21.
(l) HORATIVS *L.* 4 *Od.* 2.
(m) SENECA *Her. fur. v.* 58.
(n) OVIDIVS *Metam. V.*
(o) HORATIVS *L.* 3 *Od.* 1 *et* 14.
(p) VIRGILIVS *IX Aeneid. v.* 719.
(q) *Orat. in Vatin.*

*atrato, ceteriſque tuis furiis, funeſtum intuliſti.* Pleriſque etiam gentibus pro luctus indicio habitus fuit hic color, primique Ægyptii pullati luxerunt caedem Oſiridis. (r) Nec forte memoratu indignum, quod, poſt funeſta CAROLI V Imp. bella, ubique locorum, maxime in Germania noſtra, pullum veſtium colorem, qui tamen et apud nos et vicinas gentes infrequentiſſimus antea fuerat, in uſu eſſe coepiſſe, nonnulli obſervant. (s) Cum tamen et fuſcus color terrae ſit proprius, eoque et Ægyptii Iſidi, quae coniux Oſiridis perhibetur, et Graeci Romanique Cereri, fauſtis Numinibus, quod frugalitatem et abundantiam promovere crederentur, et velum et veſtem nigram tribuerint, eundemque colorem amarint, qui ſacra his Deabus facerent, μελανηφόροι inde dicti, (t) hinc patet, nec nigredini ſuum defuiſſe decus. Inprimis vero virum gravem hunc maxime colorem decere, olim exiſtimatum eſt: quamobrem Philoſophi, qui ipſo habitu, ut notum, gravitatem ſectabantur, pallio fuſco, ut Rhetores rubro, ſeu purpureo, ince-

(r) SERV. *ad II Æneid.*

(s) VVOLFG. HEIDERVS in *Hypotyp. p. 9.*

(t) STEPH. LE MOYNE *de Melanophoris, apud* CVPERVM *in Harp. p. 260 ſeq.*

incedebant, nec, eiuratis licet paganorum erroribus, mores mutabant: (u) id quod, ut alios taceam, IVSTINI MARTYRIS exemplo patet, de quo EVSEBIVS teſtatur, (vv) quod habitu Philoſophi verbum Dei praedicaverit. Ex quo non ineptam facit coniecturam doctiſſimus STEPHANVS LE MOYNE, (x) habitum et pallium Philoſophorum paulatim ad Epiſcopos, Presbyteros, Aſcetas, et Monachos, tranſiiſſe. Sed neque ingratus adeo eſt color ille, quem et amantibus convenire quodammodo, exiſtimavit AVGVSTINVS NIPHVS. (y) *Nam niger color*, inquit, *firmitatis indicium atque perſeverantiae eſt, quod ſuper eo nulla alia ſit tinctura.* Quid, ſi ergo dicamus, nigrae veſtis ſymbolo Equitibus Aurei Velleris, quos mutuo amore ſe complecti decet, fidei conſtantiam ac firmitatem commendari? Niſi forte iterum malis ad ſalutem Eccleſiae morte tuendam reſpicere, cum et mors atra dicatur, quia cadaver, exſtincto calore illo vitali, quo corpus alitur, atrum relinquitur, ut carbo, exſtincta favilla, et ſanguis effuſus ac frigefactus, amiſſo rubore, tanquam in carbonem



(u) Id. *p.* 275.
(vv) *Hiſt. Eccl. L. IV Cap.* II.
(x) *l. c. p.* 276.
(y) *de Amore Cap.* 61, in *Opuſc. p.* 359.

nem mutatus, ater paſſim appellatur; (z) unde non immerito, qui primo die coccineo amictu incedebant, altero utuntur nigro. Eodemque, ni fallimur, iure tertii diei feſtivitas veſtem albam requirit, quae, ut nunquam non puritatis, religionis, iuſtitiae, innocentiae, humilitatis, libertatis quoque, et felicitatis, ſymbolum fuit, quae pluribus diducere hoc loco non licet, ita ſerenitatem inprimis perpetuam et aeterna gaudia promittere videtur fortiter pugnantibus. Nam, etſi albus etiam color infauſti ominis ſit apud fuſcas gentes quasdam barbaras, adeo, ut Chinenſes eo utantur in luctu, et Malabares daemonem ſibi album fingant, (aa) attamen reliquis omnibus gratiſſimus utique exiſtimatur, quod lumini, cuncta illuſtranti ac recreanti, aeque, ac niger color tenebris, proxime accedit. Itaque iam olim a Graecis pariter ac Romanis ipſi Deo, Patri luminum, conſecratus fuit, prout teſtantur PLATO et CICERO, uterque in libris de Legibus; et PYTHAGORAS autor erat, ut, qui Diis hymnos decantarent, candida veſte incederent. (bb) Quan-

(z) THILESIUS *de Color. Cap.* 3, *ap.* GRONOV. *Th. Ant. Gr. T. IX p.* 715.

(aa) *Oeuvres de* LA MOTHE LE VAYER *T. II p.* 297 *ed. in fol.*

(bb) LA MOTHE LE VAYER *l. c.*

Quanta porro ſit coloris huius praeſtantia in veſtibus, exemplis Moſis, Salomonis, et ipſius Servatoris noſtri Opt. Max. qui eo uſi perhibentur, docet SOCRATES. (cc) Inde non veſti modo, ſed diademati, Regum familiaris fuit, quod natura ferme inſtituit, ut album eſſet. Nam *in Regis apum fronte*, ut PLINIVS (dd) loquitur, *macula eſt*, *quodam diademate candicans*, et de baſiliſco, ſerpentum Rege, idem obſervat, quod *candida in capite macula*, *velut quodam diademate*, *inſignis* ſit. Nec Heroibus indignus habitus hic color, quo et a STATIO (ee) induitur Amphiaraeus:

> *Ipſe habitu niveus*, *nivei dant colla iugales*,
> *Concolor eſt albis et caſſis et infula criſtis.*

Eodem et apud Athenienſes et Plataeenſes utebantur Iudices, et Romae Conſules, Praetores, Aediles, Quaeſtores, ac demum Tribuni et Centuriones, ex quo tempore iis conceſſa fuit ab Auguſto praetexta et Senatoria dignitas; et, qui ſupremos honores petebant, candidati comparebant, ut ſe puros a ſordibus comitio-



(cc) *Hiſt. Eccl. L. VI Cap.* 20.
(dd) *L. XI Cap.* 6.
(ee) *Lib. VI Thebaid.*

mitiorum eſſe et ab omni ambitu, ea coloris innocentia teſtarentur. (ff) Vtque matronis olim, ita novis nuptis, inprimis fuit familiaris; quo ſpectat, ut vetera exempla praetermittamus, quod de CATHARINA, HENRICI VIII, Angliae Regis, ſponſa, ARTVRI vidua, referunt, quae, ut ſe virginem teſtaretur, in ipſis HENRICI nuptiis candida veſte induta comparuit. (gg) Taceo alia: infinita enim ſunt, quae de huius coloris, non in veſtibus modo, ſed in templis, armis, teſſeris gentilitiis, et ſimilibus, uſu proferri poſſent. Revertor potius ad ipſum Ordinem Aurei Velleris, qui nobis tanto magis ſuſpiciendus ac venerabilis eſt, quod et ipſum *Potentiſſimum Regem ac Electorem noſtrum, et Sereniſſimum Principem Regium, Patres Patriae longe clementiſſimos*, eo decoratos conſpicimus. etc.

(ff) PETRA SANCTA *l. c. p.* 19.

(gg) BAKER'S *Chronicle of England p.* 254.

DIS-

# DISSERTATIO XIX.
## DE
# IVRANDI, VEL PEIERANDI, FORMVLIS, QVIBVS ADSVEVERE OLIM SVMMI PRINCIPES.

CVm rarus ſit inter homines veritatis amor, fidesque, quae ſancta eſſe debebat, fluxa plerumque et lubrica deprehendatur, nullum publicae privataeque ſecuritatis inſtrumentum ac vinculum fortius exiſtimatum eſt, quam iusiurandum, quod ſacramentum, quaſi ſacra et incorrupta mente prolatum, non inepte dixere veteres. Duplex vero haud immerito conſtituimus iurisiurandi genus, ſolenne alterum, quod conceptis verbis coram magiſtratu, vel in foederibus firmandis, pactisve conſtituendis, adhibetur, alterum minus ſolenne, et fere proletarium, quo ſive in re vera, vel minimi momenti, ſive in falſa aſſerenda, frequentiſſime abuti conſueverunt miſeri mortales. Equidem noſtrum non eſt vel ea in utroque nunc excutere, quae moralitatis ratio, Principumve, aut Rerumpublicarum, leges, exigunt, a Iuris Naturae et Civilis Scriptoribus integris Commentariis illuſtrata, vel in antiquitatem ipſam excurrere, et, quae gentes, quas iurandi for-

mulas ac ritus admiſerint, fuſius ediſſerere; ne, ut paucos nominemus, ALEXANDRI AB ALEXANDRO, (a) BARNABAE BRISSONII, (b) IACOBI LYDII, (c) et Regiae in Gallia Numiſmatum ac Literarum elegantiorum Academiae, (d) ſcrinia compilaſſe videamur. Id agemus potius, ut iurandi, vel potius peierandi, formulas, quibus adſueviſſe ſummos Principes animadvertimus, e variarum gentium annalibus colligamus, quo id nos conſecuturos quodammodo ſperamus, ut de illorum ingenio, moribusque, ac familiari conſuetudine, quae parcius plerumque attingunt Hiſtorici, paullo rectius conſtet. Etenim, ut, praetermiſſis exemplis vetuſtioribus, ab Imperatoribus Romanis initium faciamus, exſtat AVGVSTI, Caeſaris, ad TIBERIVM Epiſtola, qua ille hunc ita inter alia alloquitur: *Vale. Iucundiſſime, et*, ITA SIM FELIX, *Vir fortiſſime. Vale.* (e) Nec inſuetas illo tempore fuiſſe ſimiles iurandi formulas, ut

(a) *Genial. dier. L. V Cap.* 10.
(b) *de Formul. L. VIII.*
(c) *Diſſ. de Iureiurando*, quae acceſſit eius *Syntagmati de re milit.*
(d) *Memoir. de Litter. T. I p.* 191, *T. IV p.* 1 *ſeq. ed. Par.*
(e) SVETONIVS in *Tiber. Cap.* 21.

ut *ita vivam, ita me Dii ament*, etc. docent eruditi. (f) Paulo atrocius videtur iusiurandum, quo uſus TIBERIVS NERO, ubi ſcribit ad Senatum: DII ME DEÆQVE PEIVS PERDANT, QVAM QVOTIDIE PERIRE SENTIO, SI SCIO. (g) Vti vero Philoſophi per Sectae ſuae caput iurare conſueverant, (h) ita paſſim Romanis ſolenne fuiſſe, ut per nomina eorum, quos ſummo in honore habebant, iurarent, vel ipſis C. CALIGVLAE et TIB. CLAVDII, Imperatorum, exemplis patet, quorum ille poſt mortem nimium dilectae ſororis, Druſillae, *nunquam, qualibuscunque de rebus, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, niſi* PER NOMEN DRVSSILLAE *deieravit*, (i) hic *iusiurandum neque ſanctius ſibi, neque crebrius, inſtituit, quam* PER AVGVSTVM. (k) Sed feſtinamus ad Principes Chriſtianos, atque unicum ex Imperatoribus Orientis producimus MANVELEM COMMENVM, qui



(f) HANSEN *de Iureiur. vet. Cap.* 13, BRISSONIVS *de Form. l. c.* DOVZA et PASSERATIVS *in Propert. I*, 7, 3, VECHNERVS *Hellen. II*, 13, §. 3, SCHOTTVS *in Senec. Contr. III*, 16.

(g) SVETONIVS *l. c. Cap.* 67.

(h) LYDIVS *l. c. p.* 303.

(i) SVETONIVS *Calig. Cap.* 24; Conf. DIO *L.* 59.

(k) SVETONIVS *Claud. Cap.* 11.

PER CHRISTI SEPVLCRVM iuraſſe fertur. (l) Inter Germanos Imperatores OTTO M. et FRIDERICVS BARBAROSSA, quibus ingens in barba decus poſitum fuiſſe videtur, PER BARBAM ſuam iurare conſueverunt, ille quidem hac formula: *Bi Otten Barde*, (m) hic vero iſta: *Bi min rothen Barde.* (n) CONRADVS SALICVS vero PER S. CRVCEM DOMINI, (o) et VVILHELMVS, Rex Germaniae, PER VITAM DEI ET EQVITIS S. GEORGII, (p) iuraſſe feruntur. De CAROLO V etſi tradat Gallus quidam Autor parum certae fidei, quod, cum certo aliquid affirmare voluerit, dextram pectori impoſuiſſe ſatis habuerit, (q) conſtat tamen aliorum teſtimoniis, eum PER FIDEM VIRI NOBILIS vulgo iuraſſe, (r) ſeu, ut

(l) NICETAS CHONIATES *Libro V in Manuali Comn.*

(m) GOBEL. PERSONA *Coſmodr. Cap.* 48.

(n) CRVSIVS in *Annal. Suev. P. II L. XI p.* 441.

(o) VVIPPO in *Vita Conr. Sal. ap.* PISTOR. *p.* 434.

(p) LEHMANN *Chron. Spir. p. m.* 602.

(q) VARILLAS *Vie de Franc. I. L.* 13, his verbis: *Charles V ſe contentoit pour aſſurer les choſes de mettre la main ſur l' eſtomach.*

(r) IO. ZAMOSCIVS in *Liter. ad Carolum Suderm. D. apud* THVAN. *L.* 127 *p.* 966, *et in* LVNIGII *Liter. Proc. Eur. T. I p.* 938.

ut Galli contendunt: FOY D' HOMME DE BIEN. (s) Simili, vel eadem, iurandi formula uſum fuiſſe aequalem CAROLI, FRANCISCVM I, Galliae Regem, nempe FOY DE GENTILHOMME, ſunt, qui teſtantur. (t) Vt vero ad Galliae Reges ſimul tranſeamus, PHILIPPVS AVGVSTVS PER SANCTOS FRANCIAE, (u) LVDOVICVS XI PAQVE DIEV, i. e. *per paſcha Domini*, CAROLVS VIII PAR LE IOVR DIEV, i. e. *per diem Dominicam*, LVDOVICVS XII LE DIABLE M'EMPORTE, i. e. *Diabolus me perdat*, iuraſſe memorantur. (vv) Vti

(s) Ita et, SANDOVALLIVM ſecutus, expreſſit LA MOTHE LE VAYER *Diſc. de l' Hiſt. Oeuvr. T. II p.* 241, qui non ſine cauſa hac aſſeueratione uſum putat CAROLVM, ſcilicet quod non ignoraret, viri dextri ac probi promiſſa maiorem fidem invenire, quam Imperatoris.

(t) VARILLAS *l. c.* et VIGNEVL-MARVILLE *Mel. Hiſt. T. II p.* 167.

(u) MATTH. PARIS *ad A.* 1208.

(vv) De his VIGNEVL-MARVILLE *l. c.* ubi et Ducum quorundam bellicorum peierationes commemorat, his verbis: *Dans le ſiecle dernier c' etoit la mode à la cour de iurer. Mr. de la Tremouille Grand-Capitain iuroit* le vray corps Dieu, *le Chavalier Bayard,* Faite Dieu Bayard, *Mr. de Bourbon,* Sainte Barbe, *le Prince d' Orange,* S. Nicolas, *la Roche du Maine,* Tête Dieu toute pleine de Reliques.

Vti vero, Catharina Medicea res Gallorum moderante, Itali, in aula Gallica frequentes, peierandi et blaſphemandi artes damnatas Gallis inſtillaſſe creduntur, ita nemo CAROLVM IX ea in re ſuperavit, qui, etſi eſſet natura integer moribus et apertus, ita tamen paulatim, praeeunte ALBERTO GONDIO Mareſchallo DE RETZ, Florentino, periuriis blasphemiisque adſuetus fuit, ut non ſine ſummi Numinis vindicta factum quidam exiſtiment, quod praepoſtera morte deceſſerit. (x) Hoc paulo modeſtior HENRICVS III PER MEAM FIDEM iurare ſatis habuit. (y) At HENRICVS IV continuo in ore habebat illud: VENTRE DE S. GRIS, i. e. *per ventrem S. Griſii*, quem Sanctum cum fruſtra in Martyrologiis quaeri conſtet, facile fidem habemus iis, qui, HENRICVM puerum ita a praeceptoribus ſuis inſtitutum fuiſſe, perhibent, ut huic formulae, quae erat re vera nullius ponderis, adſuetus, a blaſphemandi libidine avocaretur. (z) LVDOVICVM vero XIII nunquam peie-

(x) BRANTOME *Mem. de Grands Capit. de Fr. T. IV p.* 6, 7, 24. *Conf.* MARVILLE *l. c.*

(y) PIASECIVS in *Chron. p. m.* 43.

(z) DE L'ETOILE *Mem. pour ſervir à l' Hiſt. de Fr. T. II p.* 15 *et* 17, *et* VIGNEVL-MARVILLE *l. c.*

peieraſſe, et eius ſucceſſorem, LVDOVICVM XIV, tantum abſuiſſe ab illa levitate ferunt, ut peierationes omnes et blaſphemias ex aula prorſus eiecerit. (aa) Pergimus ad Anglos, qui, uti omnium fere gentium in comminiſcendis exſecrationum formulis ingenioſiſſimi perhibentur, (bb) ita Regum quoque peierantium exempla plurima nobis ſuppeditant. Vt ab ipſo VVILHELMO Conquaeſtore ordiamur, tradunt Autores, eum vulgo *per ſplendorem et reſurrectionem Dei*, BY GOD'S RESVRRECTION AND HIS BRIGHTNES, iurare conſueviſſe. (cc) VVILHELMVM II, ſeu Rufum, PER VVLTVM DE LVCA frequentius iuraſſe conſtat, (dd) quam iuran-

(aa) VIGNEVL-MARVILLE *l. c. p.* 168.

(bb) Spectat huc utique domeſticum teſtimonium IAC. HOELII, qui ita in *Famil. Lettr. Sect. 5 p.* 15 diſſerit: *This infandous cuſtom of ſvvearing i obſerve raignes in England more then any vvhere els, though the German in his higheſt puff of Paſſion ſvvears by a hundert thouſand Sacraments, the Italian by the vv - re of God, the French by his Death, the Spaniards by his Fleſch, the VVelshman by his Svvet, the Irishman by his five VVounds, though the Scot commonly bids the Devill hale his Soul, yet for variety of Oats the English Roarers put dovvn all.*

(cc) R. BAKER *Chronicle of England p.* 30.

(dd) GVILIELMVS MALMESB. *L. IV,* it.

iurandi formulam inter eas referunt, quae per ſacra et reliquias Sanctorum, quas inter vultum quoque Chriſti a Luca pictore depictum fuiſſe memorant, fieri conſuevere. (ee) Cuius Frater, ROBERTVS, Normanniae Dux, PER ANGELOS DEI iuravit. (ff) STEPHANVS PER DEI NATIVITATEM, (gg) HENRICVS II PER OCVLOS DEI, (hh) IOANNES nunc PER DENTES DEI, nunc PER PEDES DEI, (ii) EDVARDVS I PER DEVM, (kk) RICHARDVS II PER IOANNEM BAPTISTAM, (ll) EDVARDVS IV PER DEI SACRAM VIRGINEM, (mm) et RICHARDVS III *per conſcientiam*, ON MY CONSCIENCE, (nn) iuraſſe memorantur. De ELI-

*Anon. Contin. Chron.* ALBERICI *Monachi ad A.* 1093, in MS.

(ee) LYDIVS *L. V p.* 307.

(ff) GVIL. GEMMETIC *Hiſt. Norm. L.* 8 *Cap.* 2.

(gg) TYRRELL *Hiſt. of Engl. T. II p.* 216, it. *Compleat Hiſt. of Engl. T. I p.* 126 *in not.*

(hh) TYRRELL *l. c. p.* 311.

(ii) MATTH PARIS *ad A.* 1208, BAKER *l. c. p.* 70.

(kk) *Hiſtory of Man p.* 131.

(ll) BAKER *p.* 147.

(mm) Id. *p.* 206.

(nn) *Compl. Hiſt. of Engl. T. I p.* 179 *not.* et BAKER *p.* 223.

ELISABETHA, Regina, relatum accepimus, eam ſape Gallicis verbis, ſed illepida pronuntiatione, iuraſſe: PAAR DIEV, PAAR MAA FOY, quam pronuntiationem cum traduxiſſe per ſatyram BVZANVALIVM, Gallorum quondam rem in aula Anglica agentem, comperiſſet Regina, ita ea res animum illius (ut erat non iniqua ſui aeſtimatrix) commovit, ut non BVZANVALIO modo, verum et ipſi Proteſtantium cauſae, maximo propemodum fuerit praeiudicio. Inprimis vero inter Reges Anglos ob peierandi levitatem notatus fuit IACOBVS I, (pp) qui, praeter complures

(oo) AVBERY DV MAVRIER *Mem. pour ſervir à l' Hiſt. de Holl. p.* 213.

(pp) Lubet hic referre, quod de eo obſervavit elegantiſſimus Anglorum Hiſtoricus, LAVR. ECHARD, in *Hiſt. of England T. I p.* 966. Nimirum, cum pacta matrimonialia inter CAROLVM, filium, et Principem Hiſpanicam, iam ſignata, et ab ipſo Rege et Principe iureiurando ſolenni confirmata, accepiſſet, adeo de ea re perſuaſus ſibi videbatur, ut in haec coram Miniſtris quibusdam verba erumperet: *Now all the Devils in Hell can not break the Mariage*, i. e. Iam omnes, quotquot ſunt in inferno, Diaboli matrimonium ſolvere haud valent; quibus auditis, quidam adſtantium lepide inſuſurrabat: *There was never a Devil left in the Hell, for they were all gone into Spain, to make it up*, i. e. nullus nunc Diabolorum in inferno reſidet;

res alias, has inprimis formulas, quas vernacula, hoc eſt, Scotica, dialecto proferebat, ON MY SO'L AND SVVOVNDS MAN, frequentiſſime adhibebat. (qq) Et hoc Regis exemplum tantae fuiſſe aiunt autoritatis apud Anglos, ut ex eo inprimis tempore nullum fecerint peierandi modum. (rr) Vt ceteros ceterarum gentium Reges praetermittamus, tacere non poſſumus POPIELVM, Poloniae ſive Regem, ſive Ducem, quem ſe ſuosque ſaepe muribus devoviſſe, et, quoties aliquid affirmare vellet, ITA ME GLIRES DEVORENT, exclamaſſe, atque ita votum tandem inſanum in filio POPIELO II et nepotibus impletum eſſe, Scriptores huius gentis plerique omnes teſtantur. (ss) E Ducibus inſuper unum nominamus HENRICVM, qui primus Ducis axioma in familiam Auſtriacam intulit A. 1156, nobiliſſimi Hiſtorici, OTTONIS FRISINGENSIS, fratrem, qui, cum identidem dictis ſuis fidem facturus,

omnes enim ad unum in Hiſpaniam profecti ſunt, ad illud conciliandum.

(qq) *Baconiana pag.* 55 *et* 56, et COKES *Detection of the Court and State of England p.* 62.

(rr) COKE *l. c. p.* 151.

(ss) CROMERVS *Hiſt. Pol. L.* 2 *p.* 26, HERBVRTVS DE FVLSTIN *ſ. l.* CONNOR *Hiſt. Pol. p.* 21, alii.

ſturus, hac formula, paulum detorta, IASAMMERGOTT, quaſi diceret, *ita me Deus adiuvet*, uteretur, nomen vulgo nactus eſt HENRICI IASAMMERGOTT. (tt) Iam ab his ſaltum facturo ad actum, quem paramus, philoſophicum, Philoſophorum quoque veterum iurandi formulas ſingulares ediſſerere proclive eſſet, ut SOCRATIS, qui, ut abſurdos Athenienſium Deos rideret, non modo PER HIRCVM et ANSEREM, ſed et frequentius PER CANEM iuravit (unde, cum cani raro conveniat cum fele, Italus quidam, Xantippen contra iuraſſe PER FELEM, haud abſurde finxit,); (uu) Socraticorum, qui per ipſum SOCRATEM (vvvv) PYTHAGORAE, qui PER AQVAM ET AEREM, (xx) eiusque diſcipulorum, qui PER QVATERNIONEM Magiſtri ſui, quo *Mentem*, *Scientiam*, *Opinionem*, et *Senſus*, referebant, (yy) et ZENONIS CITTIAEI, qui PER CAPPARIM iurabat; qua voce hodieque Itali, ceu interiectione quadam, utuntur. (zz) Sed

(tt) ZEILLERVS in *Itin. Germ. p.* 157, et alii.

(uu) MENAGIVS *Obſervat. in Diog. Laert. T. II p.* 93.

(vvvv) ALEX. AB ALEXANDRO *L. V Cap.* 10.

(xx) MONTAGNE *Eſſais L. XIII p.* 886.

(yy) ALEX. AB ALEXANDRO *l. c. et* LYDIVS *de Iur. p.* 302 *ſeq.*

(zz) Sed ad rem ipſam accedimus, producimusque Iuvenes Studioſos numero triginta, de quibus PER APOLLINEM ET NOVEM MVSAS aſſeverare poſſumus, eos in elegantiori literatura ac Philoſophia ſobria diligentiam ſtudiumque ſuum, inſtituto rite examine, nobis abunde probaſſe.

---

## DISSERTATIO XX.

# SISTENS PSEVDOPRINCIPVM EXEMPLA EX VETERIS ET RECENTIORIS AEVI HISTORIA.

RElatum nuper accepimus e Suecia, inventum fuiſſe emotae mentis hominem, qui, antehac arti aurariae deditus, poſt exercitum ductoris ſecundarii nomine ſecutus eſt, BENIAMINVM DVISTERVM, ſeu DVISTERSTIERNAM, quo nomine ipſe olim vocari maluit, qui perſonam Regis glorioſiſſimi, CAROLI XII, mentiri auſus eſſet; nec defuiſſe homines nimium credulos, vel lucri cupidos, qui, impoſtori fidem habentes, Dalekar-

(zz) ATHENAEVS *L. IX Cap. II*, et MONTAGNE *l. c.*

lekarlis, emiſſis literis clandeſtinis, pro Rege alium, qui eum facie referret, caeſum, ipſum vero variis fatis iactatum, in patriam tandem rediiſſe, perſuaderent. Sed, re comperta, comprehenſus homo miſer, et Vpſaliam, ac mox Holmiam, deductus, publicoque fatuorum ergaſtulo mancipatus; ceteri vero, qui eum ſecuti fuerant, capite damnati, eoque ſupplicio, ſingulari Regis Potentiſſimi, FRIDERICI, gratia, remiſſo, credulitatem fuſtigatione luere coacti ſunt. Haec cum legerem, illico in animum revocavi exempla aliorum Pſeudo-Principum, ſuperiorum Seculorum memoria celebratorum, quos, operae pretium puto, breviter, pro inſtituti ratione, percenſere. Vt vero praetermittamus vetuſtiſſima illa Pſeudo-Alexandri, Pſeudo-Philipporum, Pſeudo-Smerdis, Pſeudo-Antiochi, Pſeudo-Ariarathis, Cappadocum regnum affectantis, Pſeudo-Poſthumi Agrippae, Pſeudo-Neronis, Pſeudo-Druſi, aliorumque, de quibus multa paſſim apud Autores (a) invenias, illuſtriora profecto ſunt Pſeudo-Sebaſtianorum apud Luſitanos



(a) Vide inter alios DION. CASS. *L.* 58 et 72, VALER. MAX. *L. IX Cap.* 14 et 15, FORSTNERVM in *Not. ad* TAC. *L. V p.* 673, P. GREG. TOLOSANVM *de Rep. L. VII Cap.* 18, ZEILLERVM *Epiſt.* 45, MANLIVM *rer. Luſat. L. V Cap.* 19,

tanos, et Pſeudo-Demetriorum apud Ruſſos, exempla, quam ut taceri penitus hoc loco poſſint; de quibus dubium quidem nonnullis viſum eſt, utrum genuini Principes fuerint, an impoſtores; quandoquidem, ſi illi, Hiſpani tamen et Moſci, cur reiicerent, ſi hi, Luſitani et Poloni, cur tutarentur, et pro veris agnoſcerent, cauſas utique habebant praegnantiſſimas. Nam, ut de SEBASTIANO primum dicamus, quem alii digno temeritate ſua exitu in triſti illa in Africa clade A. 1578 periiſſe, eiusque corpus, quamvis ita vulneribus deformatum, ut aegre dignoſci poſſet, multis nummorum millibus redemptum a PHILIPPO II, Septae in Eccleſia primaria conditum, alii miris viginti annorum iactatum fatis, et nunc in monaſterio Algarbiae, nunc in deſertis Aethiopiae locis latentem, ſalvum tandem A. 1598 in Europam rediiſſe, primumque in Siciliae littora eiectum, mox Venetias delatum, contendunt. Etſi vero is oris totiusque corporis, laeva parte brevioris, ſimilitudinem, in ſupercilio dextro cicatricem, ex vulnere ab infantia notabilem, verrucam denique in imo pedis articulo, haud multum digito minorem, oſtenderet, quae omnia ante in vero SEBA-

et inprimis D. Io. SCHMIDIVM in *Diſſ. de Pſeudo-Principibus.*

BASTIANO obſervata, authenticis teſtimoniis confirmatum fuerat: praeterea ad quaeſita apte ac graviter reſponderet, et, quae antea inter ipſum et Legatos Hiſpanicos, Comitem de Lemos, et Ducem de Medina Sidonia, huiusque Coniugem, acta fuiſſent, quaeque, praeter ipſos et SEBASTIANVM, nemo ſcire poterat, exactiſſime haberet perſpecta; pulſus nihilominus a Venetis, Hiſpanorum iram metuentibus, et a FRANCISCO, Magno Duce Hetruriae, poſtulante PHILIPPO II, Hiſp. Rege, Hiſpanis traditus, et Neapolin abductus, ad tranſtra damnatus, demum miſſus in Hiſpaniam, aeternoque carceri mancipatus, anno demum 1610 moerore et inedia periit. (b) Sed, praeter hunc, quem Calabrum vulgo vocant, tres alii memorantur Pſeudo-Sebaſtiani, vel rerum novarum ſtudio, vel odio Luſitanorum in Hiſpanos, excitati; quorum primus Carmelita, qui verum nomen perpetuo celavit, A. 1585 remis admotus, alter, GONSALVVS ALVAREZ, Eremita, haud diu poſt e furca ſuſpenſus, tertius GABRIEL DE ESPINOSA, piſtor Madrigalenſis, qui aliquamdiu ſub



(b) Vide omnino Io. MERKENII *Trauer-Schaubühne p.* 483 *ſeq.* Conf. THVAN. *L.* 126 et A. MAVROC. *Hiſt. Ven. L.* 16. et I. A. TENNEVRII *Veritas vind. adv. Chiffl. P. I p.* 64.

ſignis Luſitanorum meruerat, et a MICHAELE A SANCTIS, Presbytero Luſitano, qui, SEBASTIANO, Regi, fuerat a concionibus, inſtigatus, Regemque illum impudentiſſime referens, ad patibulum tandem A. 1595 raptus, corpusque eius in quatuor partes diſſectum, et caput haſtili praefixum eſt. (c) Quamvis ne ſic quidem ſpem omnem recuperandi SEBASTIANI amiſerint Luſitani, qui in IOANNE GAVERELLO, nobili Belga, iter illuc A. 1633 faciente, levibus rationibus ducti, eum agnoviſſe ſibi viſi ſunt. (d) De DEMETRIIS quoque pauca et quaſi in tranſcurſu referre non pigebit. Reliquerat IOANNES BASILIVS, Dux Moſcoviae, duos filios, THEODORVM, qui, iam adultus, ſed infirma valetudine, Patri ſuccedens, imperii curas Stabuli Praefecto, BORIS GVDENOVV, permittebat, et DEMETRIVM, infantem, a BASILIO in ultima ſenectute ſuſceptum, quem mater in propinquo quodam caſtro, Vgleca dicto, educabat. Hunc puerum novennem BORIS ille, THEODORO iam morti propinquo, per ſicarios interemerat, illoque A. 1597 mortuo, imperii habenas ad ſe trahebat: quas tamen paucis annis geſſit, A. 1605 ſu-

(c) De his fuſius egit CHIFFLETIVS in *Tennevrio expenſo Cap.* 7 *et* 8.

(d) CHIFFLETIVS *l. c. Cap.* 9.

ſubita morte ereptus. Interea iuvenis quidam, cuius verum nomen GRISKA VTRAPEIA, re cum callidiſſimo quodam monacho deliberata, tractisque in rem ſuam aliquot Poloniae Proceribus, DEMETRIVM mentitus, eo rem deduxit, ut rerum ſummam obtineret apud Ruſſos, quorum tamen mox odium provocans, ipſo nuptiarum, quas cum Palatini Sendomirienſis filia, MARINA GORGONA, celebrabat, die, miſere dilaniatus eſt A. 1606. (e) Sed non defuit alter, qui alium ſui loco trucidatum, ſeque verum DEMETRIVM oſtenderet, a ſponſa quoque Polonica agnitus et receptus, quem, IOANNEM dictum, in Polonia ludimagiſtrum egiſſe, affirmant, poſt multa cum Moſcis praelia, et infelicem Moſcuae obſidionem, a Tartaris occiſum. Mox tamen et tertius DEMETRIVS, ignotis natalibus homo, in Occidentali Ruſſia fautores reperit, qui quidem, cum Pleſcovia eiectus, equum conſcenderet, haſta confoſſus, periit. Et ne tum quidem finita tragoedia: quandoquidem et ſub MICHAELE novus impoſtor, qui ſe DEMETRII ex MARINA filium iactabat, et, hoc iuſſu MICHAELIS palo affixo, rurſus alius, qui



(e) PIASECIVS in Chron. *ad h. a.* et OLEARIVS *Itin. Ruſſ. L. 3 p. 230 ſeq.*

qui eundem referebat, et nomen DEMETRII a matre tergo inſcriptum monſtrabat, ſub initium imperii ALEXII nonnihil Ruſſiam turbabat, qui demum ab Holſatis, ad quos ſe receperat, ALEXIO traditus, et capite truncatus, membris quoque in partes diſſectis, A. 1653 finem memorabili tragoediae impoſuit. (f) Sed nec Germania noſtra vacavit impoſtoribus; quos inter primum producimus Pſeudo-FRIDERICVM II, Imperatorem. Nam, ut taceamus, decem poſt FRIDERICI mortem annis, quendam in Italiam magno cum exercitu veniſſe, qui ſe pro illo gereret, et MANFREDVM, Apuliae Principem, ſtrenue perſequeretur, (g) cuius temeritatis quis exitus fuerit, non memorant Autores; notum eſt, diu poſt, ſub RVDOLPHO Habſpurgico, fabrum quendam ſatis provectae aetatis, quem quidam FRIDERICVM HOLZSCHVCH, plerique TILE KOLVP, vocatum ferunt, Coloniae primum, mox Noveſii, ac poſtremo VVezlariae, FRIDERICI perſonam induentem, non paucos inveniſſe inter ipſos Principes et Comites fautores, qui vel renitentem, ob

(f) REVTENFELS *de rebus Moſchovit.* L. I *Cap.* 14.

(g) IO. VITO-DVRANVS *Chron.* in LEIBNITII *Acceſſ. p.* 19.

ob ſingularem faciei et morum ſimilitudinem, pro Imperatore venerarentur: parumque abſuiſſe, quin Duces Brunſuicenſes et Marchiones Miſniae, e filiabus FRIDERICI II procreati, partes eius amplecterentur, qui nec muneribus eum proſequi dedignati ſunt. Vtrum illi ad conciliandos tot hominum animos plus profuerit, quod iuvenis in aula FRIDERICI verſatus, et quorundam arcanorum particeps factus, fuiſſet, an quod magicis artibus uſus eſſet, in medio relinquimus. Magiae convictum, vel certe accuſatum, fuiſſe, illud nobis indicio eſt, quod RVDOLPHO a VVezlarienſibus traditus, vivicumburio damnatus, A. 1285 periit. (h) Ceterum PEVCERVS, (i) neſcio quo autore, hunc eundem non pro FRIDERICO, Imperatore, ſed pro FRIDERICO, Auſtriae Duce, qui cum CONRADINO A. 1268 capite truncatus Neapoli, ſe vendidaſſe, affirmat. Quo loco non poſſumus praetermittere, quod AVENTINVS (k) narrat, nimirum reliquias exercitus hu-

(h) VITO-DVRAN. *l. c. p.* 25, ALB. ARGENTIN. ap. VRSTIS. *P. II p.* 104, AVENTIN. *Ann. Boi. L.* 7 *Cap.* 10, SPANGENB. Chron. *Mansf. Cap.* 267, et FVGGER. *Spec. Auſtr. L. I Cap.* 14.

(i) in *Chron. L. V p.* 550.

(k) *Annal. Boi. L. VII Cap.* 8 §. 15.

huius CONRADINI in Italia in Regem feciſſe fabrum quendam Herbipolenſem, CONRADVM STICHVM, Regi facie non abſimilem, etſi plurimum renitentem; eundem Germanos milites, tranſitu per Italiam vi patefacto, in patriam reduxiſſe, ſed, quam primum in Germaniam perventum eſſet, haud tutam amplius regii nominis uſurpationem ratum, clam ſe ab exercitu ſubduxiſſe, et poſt octo menſes Herbipolin ad incudem rediiſſe. Quo loco addit idem Autor, ſua memoria MARTINVM SMIDIVM, Oenipontanum, MAXIMILIANI Imp. auxilio ad Regnum Angliae adſpiraſſe. Nemo vero magis Germaniam, et ſpeciatim Marchiam, turbavit Pſeudo-VVALDEMARO, vero nomine IACOBO REBACHO, quem et MEINHARDVM quidam vocant, molitore Hundeluſtenſi apud Serveſtam, qui, VVALDEMARO defuncto aetate, ſtatura, moribus, ac voce, ſimillimus, cum annuli ſignatorii, quo ille uſus fuerat, indicio, et variis perſuaſionibus, Magdeburgenſi primum Antiſtiti ſe probaſſet, audacius a LVDOVICO Seniore, LVDOVICI Bavari, Imperatoris, a quo Electoratum Brandenburgicum acceperat, filio, ditiones repetebat, moxque a RVDOLPHO, Saxone, et Anhaltinis, qui ſanguine VVALDEMARO proximi, ſibi praereptam a LVDOVICO haere-

re-

reditatem indignabantur, immo ipſo CAROLO IV, Imperatore, odio in patrem LVDOVICI adhuc flagrante, qui et VVALDEMARO feudum Marchiae et Electoratus denuo contulit, et Saxoni Anhaltiniſque ius ſucceſſionis confirmavit VVittebergae, tum et aliis, Megalopolenſibus inprimis et Pomeranis, adiutus, pleraſque Marchiae urbes novennali bello ad obſequium redigebat. At, detecta tandem fraude, et LVDOVICO paulatim Imperatori, CAROLO IV, reconciliato, e Marchia pulſus, et ſive Deſſavi, quo aulam tranſtulerat, ſive alibi, in exilio mortuus eſt. (l) Referri huc etiam poteſt, quod de ſpectatae formae iuvene narratur, qui A. 1502 Erfurtum delatus, cum ſe e Comitibus Hennebergicis prognatum praedicaret, non modo a Senatu urbis magno honore affectus, verum et ab ipſa Academia ad ſplendidiſſimum Rectoris munus evectus eſt, moxque, fraude detecta, clam ſe ſubduxit: eundem enim carnificem re vera fuiſſe, compertum erat. (m) Poſtremum e multis producamus BALDVI-

NVM

(l) MANLIVS *rer. Luſat. L. V Cap.* 17, 18, et 21, ubi ſimul ſpiſſam Autorum, qui de VVALDEMARO hoc ſcripſerunt, nubem adducit. Conf. BVDDEVS in *Parerg. Hiſt. Theol. p.* 224 *ſeq.*

(m) SPANGENBERGIVS in *Chron. Henneberg. L. V Cap.* 44 *p.* 248.

NVM, Flandriae Comitem, et poſt res in Oriente proſpere geſtas Imperatorem Conſtantinopolitanum, qui tamen haud diu felicitati ſuae ſuperſtes, in infelici ad Adrianopolin pugna A. 1205 ſive occiſus, ſive captus, et clam decollatus, nusquam amplius comparuit. Prodiit tamen, velut ex eremo, viginti poſt annis Gallus quidam, BERTRANDVS, Remenſis, humili loco natus, qui, cum BALDVINVM vultu plane referret, facile ſibi perſuaderi paſſus eſt, ut a plebe, rerum novarum ſtudioſa, ad imperium eveheretur. Et iam aliquot menſes habenas ſecure tenebat, IOANNA, BALDVINI filia, et paternarum ditionum herede, pulſa, nec ipſi Galliae Regi, LVDOVICO VIII, ſe ſiſtere, accepta fide, dubitabat, cum, nodis quibusdam, qui proponebantur, non ſatis expedite ſolutis, dimiſſus tamen, et in Flandriam reverſus, captus eſt, et ad IOANNAM miſſus, quae eum ſibi non donatum, ſed magno pretio venditum, cruci affixit. (n) Sed ſatis de his impoſtoribus, de quibus agere paucis, arrepta ex tempore occaſione, lubuit: nunc ad rem. Enimvero eſt et honeſta quaedam et laudabilis filiorum et nepotum parentes atque

(n) IAC. MEYERI *Annal. rer. Flandr. Lib. VIII*, BVSSIER. *Hiſt. Gall. T. II p.* 115, TYRRELL *Hiſt. of Engl. T. II p.* 858.

que avos ſuos referendi, et quodammodo in vitam reducendi, ratio: cumque fortes creentur fortibus et bonis, quid mirum, ſi AMYNTAM filius PHILIPPVS, PHILIPPVM patrem ALEXANDER M. non modo reddiderit, verum etiam ſuperaverit? Celeberrimum eſt inter noſtrae Eccleſiae Theologos MARTINI GEIERI, viri incomparabilis, nomen: ſed non ſatis erat, tantum virum in ſcriptis eſſe ſuperſtitem, niſi et filius unicus, cuius memoria nobis nunc recolenda eſt, cum doctrina non poſſet, in medio quippe ſtudiorum curſu rebus mortalibus ereptus, beneficentia et liberalitate in Iuvenes ſtudioſos, et Nepos e filia, fulgidiſſimum hodie Academiae noſtrae et Eccleſiae decus, CHRIST. FRID. BOERNERVS, vita pariter et doctrina eum redderet. etc.

## DISSERTATIO XXI.
## DE EMINENTIA COMITVM SOLMENSIVM INTER S. R. IMPERII COMITES, ET DE VITA GVSTAVI FERDINANDI S. R. I. COMITIS DE SOLMS.

QVantum inter S. R. Imperii Comites emineat vetuſtiſſima ſplendidiſſimaque

que Comitum SOLMENSIVM domus, tot Principibus Regibusque ſanguine iuncta, nemo ignorat vel leviter in Hiſtoria verſatus. Etenim e Naſſovia gente oriunda, (a) variis ramis, quos ordine enumerare ſupervacaneum ducimus, diffunditur, ita tamen, ut, novis ſubinde acceſſionibus factis, nihil hactenus decori ac ſplendori gentis deceſſerit. Multos vero inprimis in toga et ſago Heroas dedit, quorum e ſingulis ſtirpibus aliquot tantum exempla producere, ab hoc loco minime putamus alienum. Notus e ſtirpe BRAVNFELSENSI IO. ALBERTVS Magnus, Aulae Palatinae Magiſter, a Foederatis Belgis poſtea Vltraiecto, tum Traiecto ſuperiori, praefectus, prudentia et fortitudine conſpicuus, qui ſua autoritate effecit, ut, quae in turbis Palatinis amiſerat bona, in ipſo Inſtrumento Pacis Osnabrugenſis Art. IV §. 32, 33 et 35, ſibi reſtituerentur, iterum-

(a) Vt taceamus omnium Genealogorum conſenſum, qui ab EBERHARDO, Naſſoviae Comite, Illuſtriſſ. Comitum SOLMENSIVM proſapiam deducunt, vel illud hodie quoque certiſſimum cognationis indicium eſt, quod, quemadmodum Naſſovii in parma coerulea Leonem aureum monſtrabant, ita contra Solmenſes in area aurea Leonem coeruleum oſtendunt. Vid. SPENERVS in *Oper. Herald. Parte Spec. L. II Cap.* 89.

rumque in Receſſu Imp. Ratisb. de A. 1654 ſolenni formula aſſererentur. Nec omittenda ſoror illius, Amalia, quae, Friderico Henrico, Principi Arauſionenſi, nupta, mater VVilhelmi II, et avia exſtitit Glorioſiſſimi Britonum Regis, VVilhelmi III. Inprimis vero filius Io. Alberti, Henricus, a Commendatura Ballaviae Vltraiectinae ordinis equeſtris Germani, quam ſuſtinebat, Traiectinus vulgo dictus, qui, Locumtenentis generalis in exercitu VVilhelmi III in Belgio, et praefecti Neomagenſis, munere defunctus, cum A. 1693 in cruento ad Thienen praelio lethale vulnus accepiſſet, ſequenti die vitam pariter et Bravnfelsensem ſtirpem finivit. E Lichensi gente memorabilis inprimis Philippvs fuit, cuius conſiliis multum tribuebat Fridericvs Sapiens, Saxoniae Elector. Nam, cum hic, in Imperatorem electus, ea de re conſultaret cum Philippo, duo ad dignitatem hanc tuendam requiri aſſerebat Philippvs, ſapientiam in rebus tanti momenti regendis, ac ſeveritatem et pondus in ſtatuendis poenis, addebatque, illam quidem in Electore minime deſiderari, at, utrum ſat ipſi virium futurum ſit ad ſuſtinendum tam grave onus, ſe nondum ſatis habere exploratum.

tum. Quibus verbis effecit, ut Elector, ſive illis adductus, ſive confirmatus, Imperium modeſtiſſime recuſaret. Nec minori apud ipſum CAROLVM V gratia floruit, qui eum, comprehenſa gratioſiſſime ipſius dextra, his aliquando verbis compellaſſe fertur: *Ach! mein alter Geſell und Rüſtmeiſter, ach! mein Vater.* Ex eadem ſtirpe illuſtris fuit REINHARDVS, qui, cum CAROLO V magna cum laude militaſſet, de rebus bellicis et Nobilitatis origine libros non inelegantes vernaculo ſermone conſcripſit. Inter LAVBACENSES claruit inprimis FRIDERICVS, qui Electoribus Saxoniae, MAVRITIO et AVGVSTO, propter ſapientiam, virtutem, integritatem, fidem, et uſum, oppido gratus, rebus ſub iis fortiter geſtis MAGNI cognomen meruit. SONNEVVALDENSIS rami ſator, HENRICVS VVILHELMVS, phalangis Suecicae ductor, tanta apud Regem GVSTAVVM ADOLPHVM gratia florebat, ut eius autoritate Comitatum Schvvarzenbergicum et Praefecturam Landsbergicam obtineret, demum A. 1632 in conflictu cum TILLIO ad Bambergam vulneratus ac caeſus. E VVILDENFELSENSIBVS pietate inprimis eminet IOANNES FRIDERICVS, cuius Symbolum memoratur:

*Spes*

*Spes mea in Deo.* Erat is verbi divini ſtudioſiſſimus, adeo, ut ipſe omnia Miniſtri Eccleſiae, quem conſtanter audiebat, verba calamo exciperet, et morti vicinus nihil omitteret, quod ad curam animae pertineret, filiumque natu maiorem, impoſita capiti dextra, his fere verbis compellaret: *Deus Tibi vires ſuas largiatur! Ego, quae mearum fuere partium, praeſtiti. Concordate animis, et ita de divina benedictione certi eritis.* Atque id quoque ſingulare fuit, quod, cum poſtremo ante obitum die horologium pro more diduxiſſet, praedixiſſetque, ſe nunquam poſthac idem facturum, eodem momento, quo animam efflavit, horologium iſtud ſubito a curſu ceſſavit. Sed quis omnia virtutum exempla enumeraverit, quorum plena plauſtra produxere Autores, qui de inclyta SOLMENSIVM Comitum gente curatius commentati ſunt. (b) Nec ita

(b) Praeter HIER. HENNINGES, REVSNERVM, DIEPHOLDVM, IMHOFIVM, SPENERVM, PECCENSTEINIVM, DILLICHIVM, aliosque, quos nuper Cl. LVNIGIVS noſter in *Theſauro Iuris derer Grafen und Herrn des H. R. Reichs* congeſſit, ubi vide *p.* 68, 218, 305 *et* 808, conferri etiam merentur, quae obſervavit BENIAMIN LEVBERVS IC. in *Catalogo familiarum Comitum et Baronum Germaniae plus*

ita longe arceſſenda ſunt, cum recens nobis, quamvis luctuoſum, pietatis, induſtriae, ac patientiae, exemplum luculentiſſimum praebeat e SONNEVVALDENSIVM gente *Illuſtriſſimus Dominus*, GVSTAVVS FERDINANDVS, *Comes de Solms et Tecklenburg*, *Dynaſta in Münzenberg*, *VVildenfels*, *Sonnenvvalda*, *Baruth et Pouch*, Iuvenis egregius, omnibusque, quas aetas fert, virtutibus inſtructiſſimus. Is Parentibus Illuſtriſſimis, Domino OTTONE HENRICO, Comite de Solms et Tecklenburg etc. etc. qui iam pridem coeleſtem animam coelo reddidit, et Domina CHARLOTTA SOPHIA, e vetuſtiſſima GROSIGKIORVM gente, hodieque per Dei Gratiam ſuperſtite, natus eſt A. MDCCVIII die XXIIX Maii. Cum nondum ex ephebis egreſſus Patrem optimum amiſiſſet, ſolicite curavit Mater pientiſſima, ne quid in educando puero deſideraretur, cumque bonis

*quam MD*, Opere hactenus inedito, quod In Bibliotheca noſtra aſſervatur. Speciatim vero huc ſpectant ALBERTI OTTONIS BILGENII *Genealogia Comitum Solmenſium*, Latine Gieſſae A. 1621, et Germanice Francof. A. 1622 edita, et CHRISTOPH. HENRICI ZEIBICH, Theologi hodie celeberrimi, *Genealogiſche Tabellen über das Vralte Reichs-Graeſliche Haus zu Solms*, Berol. 1709.

bonis literis, quae ad humanitatem ducunt, iam ſatis videretur inſtructus, optimae ſpei filium in Athenas noſtras Lipſienſes, quas noverat non literarum modo, ſed et morum elegantiorum, principem officinam ac ſedem, Ephoro Viro Cl. M. ANDREA FLORENTE RIVINO, dimiſit, die XXIX Martii anni MDCCXXIV Albo Academiae inſertum. Nec diu latuit generoſa indoles, quandoquidem nihil hic omiſit eorum, quae vel ad paſcendum animum, vel ad corpus exercitandum, pertinent. Quo rectius vero Reipublicae utilitatem aliquando promoveret, Hiſtoriam ante omnia ſibi reddidit familiarem, eoque uſus eſt in Notitia Statuum Europae meis ipſius, et ſigillatim in Hiſtoria Imperii Rom. Germ. ut et Iure Publico Germaniae IO. IAC. MASCOVII, I. V. D. et Senatoris graviſſimi, ſcholis privatis: neque minus diligenter Genealogiae, Geographiae, Heraldicae, Philoſophiae, Matheſi, et linguis exoticis, operam dedit, praeſtantiſſimos in cunctis duces ſecutus. Enimvero, dum acriter in ſtadio curreret, totusque in eo eſſet, ut ſibi compararet illa, quibus divini nominis gloria, ſalusque pa-

triae, et gentis illuſtriſſimae decus, promoveretur, ſubito eum corripuit febris catarrhalis, die XXVII Iunii anni MDCCXXV ingruens, quam etſi Medicus expertiſſimus feliciter poſt trium hebdomadum ſpatium coercuiſſet, recurrit tamen idem morbus Calendis Septembr. cum graviſſimo dentium dolore, quem aſthma ſpaſticum excipiebat. Nihil hic rurſus in ſe deſiderari paſſus eſt Medicus, iamque ceſſabat per aliquot dies paroxiſmus, cum mox iterum morbus recrudeſceret, et aſthma ſpaſticum in dies augeretur. Vocatus itaque in conſilium novus Medicus, qui eo rem adducebat, ut, oppreſſo poſt aliquot dies cum febri aſthmate, meliora ſperari potuiſſent, niſi urina adhuc turbida cum gravi ſedimento timorem inieciſſet Medicis. Et invaſere mox aegrotum febris lenta, reſpiratio difficilis, agrypnia, tuſſis ferina, ac ſumma virium proſtratio, quae, latere infarctum viſceris nobilioris, facile perſuadebant. Etſi vero, adſcito etiam tertio Medico, ſaluberrima medicamenta ad expugnandum morbum propinarentur aegroto, fruſtra tamen fuere omnia, quod divinum Numen eum ad meliorem vitam evocare conſtituiſſet. Et hic praedicanda nobis eſt incredibilis Illuſtriſſimi Comitis, in floren-

rentiſſima aetate conſtituti, patientia, qua factum, ut ne ſemel quidem de morbi acerbitate conquereretur, et magna cum animi voluptate cum Confeſſionario ſuo, Viro Summe Rev. D. Io. GOTTLOB CARPZOVIO P. P. et ad D. Thomae Archi-Diacono, qui eum frequenter inviſit, fidemque eius S. Coenae uſu confirmavit, de rebus divinis colloqueretur. Ita demum fortiter excepit horam decretoriam, et inter fervidas adſtantium preces die nupera IV Decemb. paullo ante horam VII matutinam, placide, et ſine ullis doloribus, exſpiravit, annos natus XVII, menſesque ſex et dies totidem.

---

## DISSERTATIO XXII.
### DE
# PILEO, LIBERTATIS SYMBOLO.

AD *pileum vocare*, ſolenni quaſi formula, Romanos conſueviſſe ſervos, hoc eſt, ad libertatem, pervulgatum eſt inter antiquitatum promos condos. Nec longe ratio petenda, cum ſolis ingenuis-

tametſi nudo capite plerumque incederent, ius tamen fuerit tegendi capita, quo carebant mancipia, quibus caput perpetuo nudum erat, quicquid demum accideret incommodi. Et, quamvis raro pileati in veterum monumentis reperiantur, attamen, vel ſolum pileum, in nummis depictum, libertatem deſignare, extra omnem dubitationem poſitum eſt. Ita Caſſius et Brutus, occiſo Caeſare, nummum cudi curarunt, pileum cum duobus gladiis a latere repraeſentantem, addita Inſcriptione: EID. MR. id eſt, IDIBVS MARTIIS, quod eo die caeſus eſſet Caeſar; et in Tib. Claudii Caeſ. nummo ſigillum, ſeu parvum ſimulacrum, conſpicitur, quod dextra pileum tenet, cum Inſcriptione: LIBERTAS COS. III. Praetermittimus alia, quae hic de Romanis afferri poſſent; illud mirum videri poterit, ab omnibus fere gentibus, omni tempore, quoties facienda fuit libertatis profeſſio, adhibitum eſſe pileum. HENRICVS II, Galliae Rex, publico ſcripto, quo rationem reddebat initi abs ſe cum MAVRITIO, Saxone, contra CAROLVM V foederis, in ipſa fronte praefixiſſe pileum fertur cum duobus pugionibus, ut ſe hoc ipſo libertatis Germanicae vindicem oſtenderet. Et quis extremos Cimbros, quos ho-

hodie Iutos dicimus, ſeculo barbaro docuit, pileo libertatem indicari? Qui, A. 1087 de oppreſſione CANVTI II, Regis Daniae, murmurantes, coniuratione facta, pileum publice praeferebant, libertatem ad internecionem usque vindicaturi. Nec ſine omine factum videtur, ut GEISLERVS ille in Helvetia, poteſtate, a Caeſare conceſſa, abutens, eo dementiae devenerit, ut pileum ſuſpenderit, cui, veluti ſibi ipſi, caput aperirent praetereuntes, hoc quodammodo ſigno futurae Helvetiorum libertati, quam turpiter oppreſſum ibat, praeludens. Nunc ego quoque, procul omni quidem ambitione, libertatis ſymbolum ſuſpendo, et *ad pileum voco* Iuvenes ſtudioſos, qui hactenus, ut diſcipulos decet, Magiſtri ſui nomen tulerunt, eiusque ſe ſententiis addicentes penitus, durum ſcholaſticae ſervitutis iugum portaſſe viſi ſunt. Ad pileum, inquam, voco Doctoris in Philoſophia, ſive Magiſtri, quo manumittendi quaſi ſunt, qui a doctrinis Philoſophorum ſatis inſtructi, non indigebunt ultra ductu Magiſtri, ſed dirigendis formandisque aliorum ſtudiis idonei deprehendentur; quique adeo plenam per pileum libertatem adipiſcentur docendi, quae ratio, uſu ac ſtudio confirmata, ſuppeditat.

Accedite itaque prompti, quicunque auream amatis libertatem; id tamen Vobis curandum praecipue, ne vacui, verum ut iis inſtructi ſcientiis accedatis, quibus vos pileo, ſeu libertate, dignos probetis noſtro Ordini. Cavete enim, pileipolas nos putetis, quibus perinde eſſe ſolet, quibus, quam ſplendidos, pileos vendant, modo iuſtum pretium adnumeretur. Quin potius fucos a praeſepibus arcemus, ac ſemper ſervos, ſemper ἀπιλοφόρους, (Galli dicerent *Meſſieurs ſans chapeau*) procul eſſe iubemus. Vos vero, Iuvenes, non minus optimis literis, quam caſtis moribus, ornatiſſimi, qui graviſſimae ſervitutis pertaeſi, ad pileum, ad libertatem, adſpiratis, ut in ſolenni, quam vocamus, completione, proximis Vigiliis Thomae, hora II promeridiana, inſtituenda, Ordini noſtro praeſentes Vos ſiſtatis, repulſae neſcii, ea, qua par eſt ac decet, humanitate invitamus.

---

DIS-

# DISSERTATIO XXIII.
## DE
# VITA ET SCRIPTIS GABRIELIS SYMEONIS.

INter Viros doctos Seculi XVI, quorum inſignis fuit in re antiquaria et nummaria induſtria ac ſagacitas, eminet haud dubie GABRIEL SYMEONE, Latine aliis SIMEON, aliis SIMONEVS dictus, dignus ampliori elogio, quod eximia Operum illius raritas quodammodo obſcuravit. (a) Nos, eum ab oblivione, quantum in nobis eſt, vindicaturi, cum vix aliunde adiumenti quidquam peti poſſit, tentabimus, quantum ex ipſius potiſſimum ſcriptis quibusdam, quae in manibus noſtris ſunt, elici ad tanti Viri vitam moresque cognoſcendos queat. Florentinum fuiſſe, cum illi, qui



(a) De eo ita ſcribit MICH. POCCIANTIVS in *Catal. Scriptor. Florent. p.* 74: *G. Simoneus, in humanioribus ſtudiis longo ſtudio exercitatus, Philoſophus non indoctus, ſed Conographus peritiſſimus, conſcripſit plura clara Opera, quibus nomen ſuum longe lateque divulgavit*; et optimus horum aeſtimator, ANSELMVS BAMDVRVS, in *Bibl. Nummar. ed. Fabr. p.* 17, 18, ita ait: *G. Simeon, cum vetera monimenta ſtudioſe conquireret, nummos non neglexit - - quos doctus Florentinus ſolerter et accurate expoſuit.*

qui de Scriptoribus Florentinis egerunt, (b) teſtantur, tum ipſe apertiſſime profitetur, (c) ubi DANTIS Epitaphium Ravennae conſiderans, in quo Florentia *parvi mater amoris*, atque ipſe *patriis extorris ab oris*, vocatur, eandem ſortem et Florentinos alios illuſtres, PETRARCHAM nempe, et BOCCATIVM, et ſe ipſum, invidia civium gravatum, expertum eſſe, queritur. Quo et pertinet, ubi in Coenotaphio, quod ſibi ipſe ſcripſit, (d) Magiſtratum ſe adeptum quidem eſſe, ſed et amiſiſſe, fatetur. Quo anno natus, aut mortuus, fuerit, nemo perhibet; ſaltem POCCIANTIVS, (e) eum adhuc A. 1572 in vivis fuiſſe, teſtatur, et, ſi iconem eius, qualis annis 1557 et 1561 fuit, in binis eius Operibus (f) contemple-

(b) POCCIANTIVS *l. c.* et GIVLIO NEGRI *nell' Iſtoria degli Scrittori Fiorentini p.* 229.

(c) *Illuſtres Obſervat. Ant. p.* 74, 75, 76.

(d) In libro: *Deſcription de la Limagne en Auvergne p.* 129, de ſe ita ſcribit: „ In patria Magiſtratum bis adeptus, in militia triennium „ apud Auguſtam Taurinorum, eorum unum „ adoleſcens, (mutato Reip. ſtatu) alterum ex „ invidia iuvenis, tertium Iani Carraccioli, Melphitani Principis, ſub Alphinorumque Proregis, orbatione vir factus amiſit. „

(e) *l. c. p.* 74. Conf. NEGRI *l. c. p.* 229.

(f) Nempe in titulo libri *Obſerv. Ant.* qui A. 1557, et in altero, *Deſcription de la Limagne*, qui A. 1561

plemur, in qua rugoſus et barbatus apparet, hoc tantum inde confici poterit, eum ad aetatem ſatis provectam perveniſſe. Diem tamen natalem ipſe indicat, vigeſimum quintum Iulii, (g) ubi ſimul in horoſcopum ſuum, ut fuit Aſtrologiae admodum peritus, ſolicite inquirit. Nobilibus parentibus natum eſſe, et paſſim in ſcriptis ſuis, et in Epitaphio ſuo, quod vide infra, teſtatur, patre nempe ingenuo, OCTAVIO, matre MARIA. Vxorem quoque duxiſſe, ſed poſt ſemeſtre ſpatium parentibus redditam, in eodem Epitaphio non diſſimulat. (h) Neque eam aliam ob cauſam dimiſiſſe videtur, quam ne exilii, quod eodem tempore arripuit, moleſtiam, uxorem ſecum circum-

prodiit, *p.* 127, et, quamvis in aliis, ornamentis inprimis, hae icones diſcrepent, in rugis tamen, et barba criſpa conveniunt.

(g) *Deſcr. de la Limagne p.* 130, ubi ait: *Ma nativité fut un Mecredy à l' aube du iour XXV de Iuillet, aſcendant la ſeconde face du Cancer avec Mars, et ſuccedant la premiere du Lion avec le Soleil, Venus et Mercure, entre la premiere et ſeconde maiſon: et pourtant principaux dominateurs de ma vie, meſme le Soleil tres vigoureux en ſon domicile.* etc.

(h) In *Deſcr. de la Limagne p.* 128, his verbis: „Vxori maritus duntaxat ſemeſter, quam paren„tibus exulabundus (dote non comminuta) com„mendavit, amplius non reviſit.

cumducendo, augeret: certe non male ipſi cum ea conveniſſe, ex loco aliquo *Obſervationum antiqu.* (i) patet, ubi ait, ſe et communi proverbio, et propria experientia, didiciſſe, quod bonus vir bonam faciat uxorem. Poſtquam ita in Gallias diſceſſiſſet, Lugduni inprimis commoratus, inſatiabilem prodidit vetera monumenta luſtrandi cupiditatem, quod nec ipſe diffitetur, (k) cunctis fere librorum ſuorum titulis, tum et Inſcriptionibus, a ſe ipſo compoſitis, vocabulum ΕΥΔΟΚΙΑΣ, (l) et praeterea nunc

(i) Pag. 6 his verbis: *Il pourroit être que l' indiſcretion et desloyauté d' aucuns Maris me contraindroient de donner contre eux la ſentence, ayant non ſeulement oui dire, mais encore experimenté, que les bons Maris font les bonnes Femmes.*

(k) Ita enim diſerte in libro *Obſerv. antiques p.* 19: *Mon naturel eſt, de vouloir touiours voire et apprendre quelque choſe.*

(l) Cauſam ipſe innuit in libro, *Deſcr. de la Limagne, p.* 83, his verbis: *Il ne ſe faut pas eſmerveiller, ſi m'ayant concedé la nature, outre tant d' exemples, ceſte bonne volonté, que les Grecs apellent εὐδοκία, et cette grande envie de faire proufit, a laquelle la Fortune deniant les forces, ie cherche avec toute mon induſtrie de celebrer et refraichir en mes livres (n'ayant aucune obligation iusques a maintenir avec les modernes) les noms inſignes, les oeuvres excellentes, et les nobles memoires des Anciens.*

nunc verba: *Sic nati videmur, ut contemplemur*, (m) nunc ſimillima: *Natura ſita impellimur, ut prodeſſe velimus*, (n) nunc illud: *Apollini genitori*, (m) apponens. Itaque, ut hunc animi ardorem expleret, HENRICO GVISIO, Duci, A. 1557 in Italiam proficiſcenti, comitem ſe dedit, eoque Obſervationes, in eo itinere factas, (de quibus paullo infra) ſequenti anno CAROLO GVISIO, Cardinali Lotharingiae, illius fratri, dedicavit. Primum quidem Lugduno Maſſiliam ſe contulit, de qua urbe, a Phocenſibus olim, ut probat, habitata, ſingularia quaedam annotavit. (p) Hic, conſcenſa navi, Romam abiit, cuius praecipua monumenta intra octiduum luſtravit, caſtrum Firmanorum inde, Anconam, Piſaurum, Ariminum, Ravennam, Clugiagos, Venetias, delatus, rurſuſ-

(m) Vt in titulo Operis, *Obſerv. antiques.*

(n) Vt in titulo libri, *Illuſtratione degli Epitaffi* etc.

(o) in *Deſcr. de la Limagne p.* 127, 130.

(p) in *Obſerv. ant.* ubi exponit iter univerſum, ita loquitur de hac urbe *p.* 16: *Les habitans du lieu, tant hommes que femmes, ſont encore auiourdhuy habillez à la Grecque, et ont la parole, la couleur de la chair, et la faſon du viſage de meſme: dont ie penſerois volontiers que ce fut quelque demeurant de ces Grecs nommez Phocenſes.* etc.

ſuſque per Patavium, Ferraram, Veronam, Breſſiam, Badam, Lauſannam, Genevam, Lugdunum reverſus eſt. Inde et Lutetiam Pariſiorum excurrit, ſed, cum iuſtos literarum aeſtimatores, qui ipſius commodis proſpicerent, haud inveniſſet, mox Lugdunum ad libros ſuos ſe recepit, dolens inprimis, ab iis ſe deſeri, quibus protinus immortalitatem donare queat. (p) Interfuiſſe illum quoque aliquo tempore Concilio Tridentino, ipſe diſerte fatetur, ubi familiariter verſatus eſt cum VVILHELMO DV PRAT, Epiſcopo Claremontano, magni illius Galliae Cancellarii, ANTONII, filio, cui cum ſagacitatem ſuam admodum probaſſet, hoc ab eo

(q) in libro, *Obſerv. ant.* in quo totum illud iter deſcripſit, de hac quoque excurſione ita loquitur *p.* 120: *Voyant, de n'avoir plus que faire à Paris (car ie perds mal volontiers temps à l'entour des vaines et longues eſperances et promeſſes des perſonnes, meſme de ceux qui ne ſe ſoucient, ſi non de leur proufit particulier, et ne ſcavent incontinent obliger un homme vertueux, qui en un moment peult rendre à iamais leurs noms immortels au monde) ie m'en retournay à Lyon entre mes livres.* Conf. eius *Deſcr. de la Limagne, p.* 143, ubi adverſae illius fortunae fit mentio, quam modeſtia et magnorum virorum, qui eam experti ſunt, recordatione vicit.

eo elogium retulit, ut dixerit: *Ego nunquam tale expertus ſum ingenium.* (r) Ceterum, etſi iuvenis aulae ſe mancipare noluerit, et oblatum a COSMO I, Magno Duce Florentiae, Oeconomi Ducalis munus detrectaverit, poſtremis tamen aetatis ſuae annis in aulam EMANVELIS PHILIPERTI, Sabaudiae Ducis, conceſſit, in qua et vitam finiiſſe videtur. (s) Quod ad ſcripta eius, in iis primum, ni fallimur, fuit Opus hiſtorico-politicum, cuius titulus: *Commentari alla Tetrarchia di Venetia, di Milano, di Mantova e di Ferrara*, Venetiis A. 1548 editum, et Venetiarum Principi, DONATO, conſecratum, eiusque pariter, ac Pontificis Romani, M. Ducis Florentiae, aliorumque, privilegiis munitum, quod *opus celeberrimum* vocat POCCIANTIVS. (t) Succedat liber elegans: *Illuſtrationi delli Epitaffi*

(r) Vide eius Dialogum, *Deſcr. de la Limagne, p.* 74, ubi ſtatim ſubiungit Collocutor, quem ſibi fingit, Dipiſtius: *Vous eſtes vrayement digne du nom celeſte, que vous avez: ie m'eſmerveille plus de ce que vous approchant du Ciel vous cherchez ſi volontiers les plus hautes montaignes.* Nimirum in eodem Dialogo ipſe Vranii nomen adſciverat.

(s) Vtrumque teſtatur NEGRI in *Scrittori Fior. p.* 229.

(t) *l. c.* Conf. NEGRI *l. c.*

*pitaffi e Medaglie antiche*, quem eundem eſſe putat Cl. BANDURUS (u) cum Gallico illo: *Les illuſtres Obſervations antiques en ſon dernier Voyage d' Italie l' an. 1557:* forte quòd utrumque librum Lugduni in Gallia A. 1558, 4, et apud eundem Typographum, editum cognoviſſet; at, cum et tituli diſcrepent, et Etruſcus ille liber ALPHONSO, Ferrariae Duci, (x) hic vero CAROLO, Cardinali Lotharingiae, inſcriptus ſit, res dubia iis videbitur, qui, quam longe a lucri ſtudio, quod duplex unius libri Dedicatio prodit, abfuerit SIMONEUS, intelligunt. Poſtquam tamen et ipſi librum Italicum *Illuſtratione* etc. inſpeximus, et cum Gallico contulimus, obſervavimus utique, pleraque convenire, hoc tantum diſcrimine, quod illic paullo latius excurrat, maxime poſt *p.* 137, paucaſque circumſtantias paullo aliter exprimat, et ipſa Marmora, quorum non pauca producuntur, aliis ſaepe ornamentis decorata in utroque libro conſpiciantur. Praeterquam vero, quod hic, itineris ſui ratione habita, quae ubique vetera monumenta, Inſcriptiones, nummos, obſervaverat, examinat et illuſtrat, ſubinde etiam alia, rem militarem, aut politicam, ſpectantia,

(u) *Biblioth. Numm. p.* 18.
(x) POCCIANT. *l. c.*

tia, attingit, (y) variaque paſſim inſpergit Poemata Etruſca, a ſe compoſita. (z) Proximus eſt eius libellus, quem BANDVRVS inſcripſit: *Dialogo pio e ſpeculativo, Lyone, 1560, 4;* ſed, falli illum, ex IVLIO NEGRI (aa) patet, qui hunc novae editionis titulum dedit: *Dialogo piu ſpeculativo che Iſtorico ſopra l' antiche Medaglie, con un Dialogo dell' Impreſe militari ed amoroſe di Monſig. Giovio, Veſcovo di Nocera, e con un Ragionamento di Lodoveco Domenichi. Lyone, per Guglielmo Roviglio, 1574, 8;* quanquam parum abeſt, quin hunc titulum quoad cetera non ſatis accurate expreſſum cenſeam, cum ipſe poſſideam libellum, eodem in loco, apud eundem typographum, eodem anno, et forma quoque eadem, editum, cuius hic plane titulus: *Dialogo dell' Impreſe militari ed amoroſe di Monſ. Giovio, Veſc. di Novara, et del S. Gabriel Symeoni, Fiorentino, con un ragionamento di M. Lodovico Domenichi, nel medeſimo Soggetto.* Eſt vero libellus ille de Emblematibus perexiguus,

(y) Ita *p.* 113 *ſeq.* multis rationibus evincit, quantum miles legionarius, ſeu domeſticus, praeſtet extraneo.

(z) Vt *p.* 7, 14, 20, 29, 32, 73, 77, 97.

(aa) *Scritt. Fior. l. c.*

us, (bb) ANNAE MOMMORANTIO, Comiti Stabuli Franciae, inſcriptus ſingulari Epiſtola, Lugduni d. 15 Maii A. 1559 data; unde facile concludimus, noſtram eſſe ſecundam editionem libri pridem antea editi. Maioris molis aeque, ac uſus, eſt liber, a POCCIANTIO, NEGRI, et aliis, non memoratus: *Deſcription de la Limagne d' Auvergne, en forme de dialogue, avec pluſieurs Medailles, Statues, Oracles, Epitaphes, Sentences, et autres choſes memorables, et non moins plaiſantes et prouſitables aux Amateurs de l' Antiquité, traduit du livre Italien de G. Symeon, par* Antoine Chappuys *de Dauphiné*, Lugduni, 1561, 4; et, quamvis ex hoc titulo credi poſſet, librum hunc Italice primum vulgatum, attamen, cum Italica editio ſolertiſſimi BANDVRI *l. c.* diligentiam effugerit, utique exiſtimandum, eum ex MSto Autoris fuiſſe Gallice ver-

(bb) Nempe *paginarum* 57, *a p.* 169 *ad* 215, et magnam partem complent figurae emblematum, quae Autor non, ut BANDVRVS tradit, per modum dialogi, ſed iuſta ſermonis ſerie, et breviter admodum, explicat. Notamus hic obiter, inter alia emblemata p. 203 luculentam Autoris iconem ſpectari, protenſa ſimul e coelo manu, quae digito monſtrat eius frontem, cum Inſcriptione: *Frons hominem praeſtat*; qua occaſione vultus ſui felicitatem e Phyſiognomiae regulis explicat.

verſum, nec Italice unquam prodiiſſe. Hoc libro, dialogo, inter Vranium, quo nomine ſe ipſum deſignat, et Dipiſtium inſtituto, primum de emblematibus, et, quae in illis comparent, ſententiis ponderoſis, diſſerit, et mox ad res naturales converſus, Deum, naturam etc. apte deſcribit, divinationem poeticam extollit, inprimis diligenter homines ad ea attendere iubens, quae ſaepe non cogitantes proferunt, quod exinde de futuris certi eſſe poſſint, (*p.* 22) Romanosque probat, quod haruſpicia, auguria, prodigia, diligenter rimati ſint, (*p.* 28) tum inſignia ac nummos Florentiae, patriae ſuae, argute explicat, nec Aſtrologiam ſpernendam eſſe, exemplis IVLII CAESARIS, CAROLI V, et COSMI Medicei, probat, qui, ſub Capricorno nati, eadem fere omnes auſi fuerint ac geſſerint, (*p.* 66) denique, aliis quoque intermixtis, (*p.* 89 *ſeq.*) ad ea accedit, quae titulus inprimis pollicebatur, et, propoſita Limaniae veteris tabula, inprimis docte demonſtrat, Clarum Montem in Arvernis eſſe Gergobiam antiquam IVLII CAESARIS, (*p.* 109) cuius hac occaſione loca plurima affert, ac multo doctrinae apparatu explicat, ultimo tandem loco Epitaphium ſibi ipſi ponens, idque pari eruditione illuſtrans. Hic etiam

libri, a ſe editi Pariſiis, ſed Italice nondum verſi, *Ceſar renouvellé*, quem fortiſſimi belli duces illius temporis, Mareſchallus DE BISSAC et Dn. D'VRFE magno in pretio habuerunt, meminit, (*p.* 92) de quo omnes tacent, et ſpem facit (*p.* 42) Hiſtoriae Romanae inde a diluvio usque ad FERDINANDVM I, Imperatorem, originem quippe Romae longe ante ROMVLVM petendam cenſens; (aa) quam tamen neutiquam in lucem exiiſſe, veriſimile videtur. Memorantur etiam eius *Obſervations militaires*, Etruſco ſermone, quas NEGRI ineditas putat, POCCIANTIVS vero *l. c.* Autorem eas typis excudendas curaſſe, tradit, qui tamen nec locum impreſſionis, nec annum, memorat. Enimvero, eundem hunc librum eſſe cum *Caeſare renovato*, non obſcure ex ipſis SIMEONII verbis patet. (bb) NEGRI quoque inter ſcripta eius tres

(aa) Ita nimirum inter alia p. 41: *De la quelle grandeur des Tuſcans ie vous reſoudray encore mieux en un autre mien livre, ou i'ay compris des le Deluge iusques à Ferdinand Empereur, an pour an, toute l'Hiſtoire Romaine et les choſes plus ſingulieres de la ville de Rome.*

(bb) Ita enim in Dedicatione *Obſerv. antiquis* praemiſſa: *Les faits de* Ceſar, renouvellez *et illuſtrez dernierement par mon livre des* Obſervations militaires etc.

tres libros refert Latinos, unum de Phyſiognomia, alterum de Chiromantia, tertium de Geomantia, non addito tamen loco et anno, hoc titulo: *Epitome nova, quam diligenter per Gabrielem Simeonem edita, et proprio veritatis nitori reſtituta*, cui addita Carmina quaedam Latina, teſtatur. Quibus accedit, eodem teſte, *Apologia contra l' Impugnatori e Cenſori delle ſue opere*, Lugduni, 1569. Praeterea vertendis etiam aliorum operibus non defuit. Nam et GVILIELMI CHOVL utrumque librum, alterum *della Religione antica Romana*, Lugd. 1559, fol. et 1569, 4, et *Metamorphoſin Ovidii*, Epigrammatibus Etruſcis expoſitam, ibidem dedit A. 1559, alterum *dell' Accampamento degli Eſerciti Romani* etc. ibid. cuius quidem titulum hunc exhibet Io. MARIVS DE CRESCIMBENI: (ee) *Metamorfoſeo d' Ovidio figurato, ed abbreviato in forma d' Epigrammi*, quae Epigrammata octo rhythmis, (*in ottava rima,*) quippe huic carminum generi inprimis accommodatis, compoſita eſſe, obſervat. Fuit enim Poeta haud infimae caveae, quippe qui, praeter haec Epigrammata, aliaque Carmina, ſupra memorata, (ff) Ve-

 ne-

(ee) *Commentari intorno all' Iſtoria della volgar Poeſia Vol. I L. III Cap.* 5.

(ff) Nempe *Obſervat.* eius *antiquis* inſerta. Vid. ſupra *ſub Nota x*).

netiis A. 1549 edidit Satyras, ad modum BERNAE, inventoris, compoſitas, *Satire alla Berneſca*, quibus acceſſere *Rime e Concetti Villaneſchi d' Ameto Paſtore, compoſti per la Tonia del Tantara.* (gg) Quo loco non eſt omittendum Hymenaeum Etruſcum, A. 1660 nuptiis Iſabellae et Margaritae, Galliae Principum, paullo ante, quam celebrarentur, conſecratum, in quo non uno in loco acerba fata CAROLI IX, Regis, poetica quadam divinatione praedixiſſe ſibi viſus eſt. (hh) Denique Epitaphium (ii) ſubiungimus, quod ipſe ſibi poſuit paullo ambitioſius, quo magis Lectori noſtro de ingenio atque indole viri conſtet. Eſt vero hoc:

HEVS BONE VIATOR!

EXPOLITVM QVOD VIDES, VIRTVTE, NON FOENORE, PARTVM EST, NEQVE OMNI-

(gg) CRESCIMBENI *l. c. Cap.* 5.

(hh) Exſtat illud integrum in eius libro *Deſcr. de la Limagne a p.* 23 *ad* 27, ubi mire ſibi placet hac praedictione *p.* 22 *et* 27.

(ii) Exhibet illud in *Deſcr. de la Limagne* p. 120 *ſeq.* et uberius illuſtrat usque ad finem operis p. 144, quod hac denique ſententia concludit: *Sapienter cogitant, qui temporibus ſecundis caſus adverſos reformidant.*

MNIBVS DECENS MONV-
MENTVM.

I. S.

Nomine GABRIEL, cognomine SYMEON, (illud angelicum, hoc vaticinatorum,) Florentino, eodemque ingenuo, patre, OCTAVIO, matre natus MARIA, regiumque ſortitus coelum, regios omnes mores prae ſe tulit. Arma, equos, venatum, aucupium, lautam, redolentemque ſupellectilem, muſicen, numiſmata, ſtatuas, ſigna, tabulas, nemora, prata, rivulos, locaque recondita, eo uſque dilexit, ut, nedum ceteras artes, et plebeculae coetum, ſed omnino urbes, faſtidiret. In conſilio perſpicax, in iudicio acer, inventionis acumine clarus, riſus et ſermonis parcus, invidit unquam nemini, amavit pertinaciter, breviter odit, neque amorem ſimulavit. Amicorum paucos novit, horarios multos invenit, non omnes recepit. In utroque dicendi genere libros conſcripſit, leges, ab ſe inventas, militibus dedit, murorum propugnacula direxit, locorum metitus intervalla, regiones pinxit, ſententias pronuntiavit, diligentiam coluit, liberalitatem exercuit, fidem ſervavit. Vxori maritus duntaxat ſemeſter fuit, quam parentibus exulabundus (dote non comminuta) com-

commendavit, amplius non reviſit. Nam plurimas terrarum orbis circumiens regiones, Oceanum, Mediterraneum, Adriaticumque, mare pertranſivit, collapſa ubique temporis vitio, hominumve incuria, inſignium virorum monumenta, (Ludgunenſium praeſertim,) Deorumque delubra, membranis reſtituens, Philoſophiaeque ac ſuae tantus libertatis amator, ut illam ceteris cupidinibus, hanc cunctis Regum divitiis, anteferret. In Patria magiſtratum bis adeptus, in militia triennium apud Auguſtam Taurinorum, eorum unum adoleſcens, (mutato Reipublicae ſtatu,) alterum ex invidia iuvenis, tertium IANI CARACCIOLI, Melphitani Principis, ſub Alphinorumque Proregis, orbatione vir factus, amiſit. Quibus omnibus eodem ſemper animo peractis, ſibi, amicis, praeſentibus, et poſteris, cum hoc, tum noviſſimum vivus id aliud monumentum dereliquit.

IPSE ANIMO SALTEM
VIXI
NEC REGIBVS IMPAR.

DIS-

## DISSERTATIO XXIV.

# HERMANNI BVSCHII, PASIPHILI, CARMEN, QVOD INSCRIPSIT LIPSICA, E LATEBRIS PROTRACTVM EXHIBENS.

CVm ante hos annos XXVI Graecarum et Latinarum literarum in Miſnia inſtauratores in cathedram adducerem, inter primos commendavi HERMANNVM BVSCHIVM, VVeſtphalum, Oratorem, Criticum, et Poetam, ſui temporis praeſtantiſſimum, nec in ſacris Literis, Iure, ac Medicina, hoſpitem, qui non Lipſiae modo, verum et in quamplurimis aliis Germaniae urbibus, ut mos erat eius temporis, bonas literas magna cum laude profeſſus eſt. Hunc, ſubodorabar tunc, obſcuris quidem indiciis, nonnihil de Lipſia noſtra commentatum; etſi, qui de vita et ſcriptis eius uberius egerunt, nullam eius opellae mentionem fecerint. Sed incidit illa ipſa nuper oportune in manus meas, dignaque mihi viſa eſt illico, ob carminis Virgiliani caſtitatem et elegantiam, quam, iam tum A. 1504, ſatis quidem perplexe, ob varia vocum compendia, editam, nitidiori paullo prelo recuderem, non neglecta, quam praemiſit

miſit Autor, facunda ad Ampliſſimum urbis Senatum adlocutione. Exhibet vero titulus rudem picturam, hominem nempe ſylveſtrem, quernea, ut veriſimile, cinctum corona, dextra inſignia Lipſienſium, Leonem cum trabibus, ſiniſtra ſtipitem ad modum clavae Herculeae, tenentem. Sed en ipſum libellum:

HERMANNI BVSCHII,
Paſiphili,
LIPSICA.

Conſulibus, Senatuique Lipſenſi,
HERMANNVS BVSCHIVS,
Paſiphilus,

Salutem!

*Praeclara ratio eſt, Viri Lipſenſes, meo iudicio, et inprimis utilis, qua omnes fere potentes et egregiae urbes, immo ipſi urbium, et regnorum, Principes, ſuas pace et bello, domi foriſque, res geſtas fidelibus literarum monumentis publice commendari, ab initio ſemper voluerunt; tanto etiam ſtudio eorum aeque favore, qui hoc opus aut tentare ſunt auſi, aut feliciter aggreſſi perfecerunt, ut maximis eos honoribus opibusque ſint perſecuti. Sic* *Thu-*

*Thucydidem, Imperatorem ſuum, Athenienſes civitate eiectum, cum ad ſcribendum res geſtas eorum ſe contuliſſet, in patriam ab exilio ipſum revocarunt, honorantes eloquentiam, cuius ante virtutem damnaverant. Sic et Alexander ille, totius Orientis domitor, cuidam Poetae minus idoneo, bella et opera ipſius, quanquam parum ex Regis dignitate, complexo, pro ſingulis verſibus ſingulos philippos aureos rependi iuſſit. Quem imitatus et ipſe, bellica virtute magnus, Cn. Pompeius, Theophanem Mitylenaeum, Scriptorem rerum ſuarum, in concione militum civitate donavit. Hinc Plinius inquit, moris antiqui fuiſſe, eos, qui vel ſingulorum laudes, vel urbium, ſuſceperant, aut honoribus, aut pecunia, ornare. Et certe, ut idem Auctor alibi quoque ait, ſi curae nobis eſſe ſolet, ut facies noſtra, quae brevi ſpatio aetatis canis deformatur, ab optimo quoque artifice exprimatur, cur non potius optamus, ut operibus noſtris, quae ſola eſt aeterna poſſeſſio, optimus ſcriptor praedicatorque contingat? Eſt hoc certe (ut dicam, quod ſentio,) vel maxime optandum curandumque, et praeſertim civitatibus. Nam in illuſtrium virorum aut nobilium civitatum rebus geſtis occurrunt vitae, mores, conſilia, temporum, fortunarum mutationes at-*

Google

*atque eventus, ex quibus, tanquam ab exemplari, multa in dies capere atque haurire poſteritas poteſt, per quae et publicis, et privatis, utilitatibus, rationibusque, provideant, conſulantque. Hinc Alexander, Princeps Romanus, quotiens ſibi deliberandam de negotio bellico foret, peritos hiſtoriae homines inprimis conſulebat. Vbi iam Scriptores nullo in pretio habentur et negliguntur, an non in illis civitatibus haec omnia interim pereunt, atque intercidunt, quorum (ſi tradita eſſent literis,) multiplici copia iuniores ad vitam non ſolum privatam, ſed etiam munera publica obeunda, inſtructiores reddi potuiſſent? Quid? quod non minus eſt utilis in civitate aliqua ingens copia bonorum exemplorum, quam bonae leges. Illae enim imperio cogunt: at infidelis recti magiſter eſt metus; exempla vero alliciunt atque invitant, et inprimis hoc in ſe boni habent, quod approbant, quae praecipiunt, fieri poſſe. Vbi autem haec nulla exſtant, ubi nullae hiſtoriae domeſticae, nulli Scriptores, qui bonos viros laudando extollunt, improbos vituperando deteſtantur, ibi ſine dubio peccare minus timet iuventus, et confidentius flagitia integrat, quaſi in tenebris verſetur, ignoreturque. Huiusmodi itaque infamiae atque dedecoris metu exterremur a vitiis,*

*is, et laudis dulcedine ad virtutem honeſtatemque accendimur. Nec Philoſophos hic magnopere, quid de contemnenda laude et gloria loquantur, adverto; ſed magis cum Cicerone dico: „Vt levitatis eſt, inanem aucupari rumorem, et „omnes umbras etiam falſae gloriae conſectari, ſic levis eſt animi, lucem ſplendo„remque fugientis, iuſtam gloriam, quae „fructus eſt verae virtutis honeſtiſſimus, „repudiare.„ Quanquam ſcio, quod maiore animo fructus honeſtatis in conſcientia, quam in fama, reponatur; quid propterea vetat, ſi recte facta ſequi volueris, eam aequo animo admitti? Sicut enim appeti fortaſſe non debet, ita neque ſponte adveniens extrudi. Et cur recta conſcientia honeſtae famae teſtimonium aſpernaretur, cum mala, etiam invita nolensque, ſuos teſtes ſit habitura? Sed quorſum haec tam longa oratio de rerum hiſtoriarumque conditoribus, de laude ac fama non repudianda? In hunc finem, ornatiſſimi prudentiſſimique Viri Lipſenſes, omnia haec a me dicuntur, non ut doceam vos, ſed ut veſtram laudem vos ipſos reſpicere aliquando atque agnoſcere cogam, quorum prudentia ſingularis, virtusque egregia, ut in ceteris omnibus, ita quoque in hoc genere, non mediocriter eniteſcit, qui fovendis bonis artibus ornan-*

Digitized by Google

*nandisque excellentium virorum ingeniis, nulli, non dicam urbium, ſed ne gentium, ſtudio conceditis. Hi mores veſtri, praeſtantiſſimi honeſtiſſimique Viri Lipſenſes, adeo me vobis iam pridem devinxerunt, ut aſſidue mecum cogitem, quo meo labore, meisque vigiliis, nomen Lipſenſium (alioquin per ſe illuſtre ſatis) manſuris (ut ita dicam) vocibus tradam. Idque me reperiſſe propemodum iam arbitror, ſed donec illud parturiam, quaeſo, hoc noſtrum, Viri humaniſſimi, de veſtrae urbis apparatu Carmen, Veſtro nomini dedicatum a me non minus religioſe, quam ſi Muſis ipſis dedicandum fuiſſet, fronte, ut ſoletis, ſerena legite atque ſuſcipite. Valete, optimi atque humaniſſimi Viri Lipſenſes, et me, veſtri honoris, nominis, dignitatis, ſtudioſiſſimum, Vobis commendatum habete. Anno MDIV, XV Calend. Nov.*

## HERMANNI BVSCHII,
Paſiphili,
DE
## LAVDE CVLTVQVE
## VRBIS LIPSENSIS SYLVA,
cui titulus
## *LIPSICA,*
feliciter incipit.

*Syl-*

Sylvas, antra, lacus, florentia paſcua, fontes,
Frugiferos et agros, et daedala rura, ſitumque,
Lips formoſa, tuum, moresque, et clara virorum
Pectora, nunc verſu facili deſcribere conor.
Horrida ſanguinei ſpirant qui praelia Martis,
Europae Troiaeque manus, funeſtaque fratrum
Funera, Thebanos late infamantia campos
Qui grandi ore loqui cupiunt, et pangere plectro,
Larga Meduſaei depoſcunt flumina ſaltus,
Aoniique rogant propiorem verticis auram,
Et data Caſtaliae maior ſit copia ripae.
Tu mihi, tu ſatis es, ſitienti carmine laudes
Amplecti, Lips clara, tuas. Non culmina Cyrrhae
Oſtendi mihi, non vitreas Permeſſidis undas
Exhaurire peto, plenisque recondere buccis,
Laurea nec bifido decerpta cacumine ſerta
Hinc poſco mihi, Phoebe, dari: Lips praemia nobis
(Si placeo) ſat digna feret, nec munera valde
Magna moror; tantum precor adverſata labores
Contemnat non illa meos, ſed fronte ſerena
Haec capiat noſtrae dona officioſa Camoenae.
Quae ſi laeta meum votum fortuna ſequetur,
Laetitia plenus caput inter nubila condam,
Et cedam nullis, hoc fiſus honore, Poetis.
Sed me, tempus erat, iam de dote uberis arvi,
Et genio agrorum, Lips, incepiſſe tuorum.
Horrea nam tantis hic aeſtas implet ariſtis,
Flaveſcitque ſeges campos hic tanta per omnes,
Tantaque fertilitas glebas foecundat opimas,

No-

*Nobilibus certare queat regionibus orbis*
*Vt Lipſenſis ager: non hunc Memphitica tellus,*
*Non etiam Siculi facilis proventus aratri,*
*Nec qui Stellates dicuntur nomine campi,*
*Iugera nec vincent hunc pinguibus Appula ſulcis.*
*Sibilat hic aura leni criſpata ſiligo,*
*Hic foecunda Ceres tritici turgeſcere ſpicas*
*Gaudet, et hinc meritas avet expectare coronas.*
*Hordea ſtant illic et canent aequore lato,*
*Stipatura domus, durus cum falce colonus*
*Coeperit in gravidam meſſem deſtringere dentes*
*Nudus, et a nimio factus iam decolor aſtro.*
*Hic viciae tenues foetus, hic ſurgere piſa,*
*Hic florere fabas, antiqua piamina patrum,*
*Hic cauſas placidi numeroſa papavera ſomni,*
*Hic dare materiam mappis nova lina videbis,*
*Hic grandes calamos laetae ſpectabis avenae.*
*Quid tibi nunc verſu ſylvas et paſcua dicam?*
*Quid de diverſis venientes partibus amnes,*
*Miſcentesque ſuas tacitis complexibus undas?*
*Qua ſurgit pinnis Arx alta, et verſa ſub auſtrum,*
*Exerit in nubes frontem, per florea rura*
*Serpit, et aſſuetas Nymphis Pleſa porrigit urnas.*
*Nunc, ubi ad Heſperii me verto lumina ſolis,*
*Inter gramineas lucenti gurgite ripas*
*Pica ſalit, ſequiturque ſuas, quas devehit, undas,*
*Raucaque per vitreas exercet murmura limphas.*
*Nec procul hinc ipſis terrae Lupa dicta colonis*
*Large perſpicuas affundere moenibus urbis*

*Cer-*

*Certat aquas, certatque ſuas hinc Parda, parentem*
*Naiades allapſae patulos comitantur in agros,*
*Et feriunt teneris vada tralucentia plantis.*
*In tales ſolvi latices (ſi triſtis in undas*
*Transformanda fuit,) legiſſet regia Dirce,*
*Has etiam Alphaeo Piſaea Arethuſa relicto*
*Permutaret aquas, et cui ſe pulcer Anapus*
*Miſcet Trinacriis et mallet flumina lymphis.*
*Huc Atys vellet ſpretis properare Sicanis,*
*Et Galathea ſuos fugiens ſequeretur amores*
*Illam, Nereidum ni coerula turba ſororum*
*Hunc retineret, amans niveis Galathea lacertis.*
*Nec tantum blandis piſcoſi fluxibus amnes*
*Appellunt Lipſim, potes hic ingentia iuxta*
*Moenia et ingenti vivaria cernere ſumptu*
*Effoſſa, et dives vix qualia fertur Orata,*
*Aut habuiſſe gulae poſt hunc ſtudioſior Hirrus,*
*Qui muraenarum ſex millia mutua caenis*
*Caeſaris appendit, vel qui vivaria Baulis*
*Baianis habuit vicina Hortenſius undis.*
*Aequoris haec inſtar mirantia lumina laſſant*
*Stagna, velutque patens mare largo littora tendunt*
*Circuitu, et liquido late ſola merſa profundo*
*Aſpiciunt, nullaque ſinus a parte coercent.*
*Te larium ſpectare putes et rauca cientem*
*Murmura Benacum, magnis et molibus ipſum*
*Nerea Lucrinum pellentem, Lidaque Tuſci*
*Regna lacus, quondam miſero tepefacta cruore*
*Con-*

*Conſulis, et Lybici poſſeſſa furore tyranni.*
*Nunc, quem delectant ſylvae, nemoralibus umbris*
*Condenſae, et ſpiſſis ramoſa cacumina luſtris,*
*Flectat in occaſum devexaque ſidera vultum,*
*Et lucum adſpiciat, quo non eſt denſior Ida,*
*Non Dodona Iovis, Phariis celebrata columbis,*
*Non nemus Hippolyti, Silari nec plurimus umbra*
*Lucus, et Alburni iuga frondoſiſſima montis.*
*Hanc vicina ſedens longo Lips ordine ſylvam*
*Proſpicit in latas extendere robora partes,*
*Inque polos altis et in aethera vergere ramis,*
*Sub quibus et Dryades niveae, Satyrique protervi*
*Capripedesque palam Fauni ſaltare chorosque*
*Inſtaurare ſolent, laſſique ſub arboris umbra*
*Suavia lacteolis molliſſima figere Nymphis,*
*Et laeti virides in vivo ceſpite menſas*
*Sternere, vimineis et agreſtia dona caniſtris*
*Promere, et ambroſium buxo miſcere capaci*
*Nectar, et impoſito crinem circumdare ſerto.*
*Paſtores hoc ſaepe vident, cum Syrius aeſtu*
*Findit agros, mediumque tenet ſol magnus Olympum.*
*Nam tunc ſiccato rore et ſitientibus herbis*
*A paſtu fugiunt, auramque umbramque ſequuntur,*
*Armenta, et mediis cupiunt requieſcere ſylvis.*
*Quo veniunt etiam gradientes pone magiſtri,*
*Crebraque ſeptena fundentes iubila canna,*
*Innocuo laevas expellunt carmine curas.*

*Hi,*

*Hi, quotiens ſeri redeunt in tecta iuvenci,*
*Sub patulis totiens dicunt ſe numina ramis*
*Vidiſſe, et feſtas, luco gaudente, choreas.*
*Verſus ad Auroram Phoebi et naſcentis ad ortus,*
*Hic aliam video numeroſo ſurgere ſylvam*
*Stipite, ſed duro gemit haec obnoxia ferro,*
*Lignaque fert rapidis et ſaevis caedua flammis.*
*At tibi nunc paucis, armenti copia quae ſit,*
*Quae ſit forma boum ſylva ſtabulata ſub omni,*
*Expediam. Caput eſt magnum, craſſiſſima cervix,*
*Oblongumque latus, torvum palearia pectus*
*Ima tegunt, hirta duo concava fronte minantur*
*Cornua, lunatis aures ſub cornibus horrent,*
*Ignavaque pedes abeunt gravitate biſulci,*
*Caudaque contactis verrit ſola putria glebis.*
*Tale erat armentum, ſtabulis quod victor Iberis*
*Abſtulit, et Tuſco lavit Tirynthius amne,*
*Seu quod Lambecie ſolis paſcebat in arvis,*
*Seu quod per Strophadum campos Cythereius heros*
*Errare, et nullo coram cuſtode uidebat*
*Candida demorſae latera acclinare geniſtae.*
*Hinc ſibi mactari tauros optaſſet opimos*
*Iuppiter a populo laetis victore triumphis:*
*Hinc ſibi iuſſiſſet auratam fronte iuvencam*
*Iuno devotas ſiſti genialis ad aras.*
*Nec minus haec regio, minus haec habet ora feroces*
*Alipedes: alto glomerant in pulvere greſſus,*
*Quos haec gignit humus, cervix velatur honeſtis*

*Luxuriatque iubis, aures modicae, atque ſubactus*
*Venter, et argutum caput illis, pinguia terga,*
*Exſuperansque thoris pectus, clunesque rotundi.*
*Horum pars equitem dorſo gerit, armaque gaudet*
*Adſpicere, et cantus procul exaudire tubarum;*
*Altera pars domito rapit eſſeda Gallica collo,*
*Stridenteſve rotas, attritave pondere plauſtra,*
*Aut grave tractat onus ternum renovantis aratri.*
*Si modo deflectas oculos ad amoena parumper*
*Paſcua, quas illic urentes culta capellas,*
*Quosve greges ovium, carpentes gramina, cernes?*
*Illis Endimion (pecori eſt ea gratia cuncto)*
*E coelo niveam poſſet deducere lunam:*
*Haec Deus Arcadiae ſi ſpectet ovilia, ſpernet*
*Maenala cum ſylvis Tegaeaque rura lyceis.*
*Nunc revocat noſtrum cultos me carmen in hortos,*
*Et quae umbroſa meam cingunt pomaria Lipſim.*
*Quid pira? Quid referam curvantia pondere ramos*
*Mala? Quid Arctoas ceraſa incendentia ſylvas;*
*Cortice purpureo, caſtasque imitante puellas?*
*Perſica quid dicam, tenera canentia lana?*
*Meſpila quid Regum claras induta coronas?*
*His tu iuglandes, corylique his adde minores*
*Caſtaneaeque nuces: hic ſunt, comprendere fructus*

*Quos*

*Quos ego nec ſpecie, numero, nec carmine, poſſum,*
*Alcynoi qui mite ſolum, Perſaeque potentis*
*Pomiferas aequo diſcretas limite ſylvas*
*Inſignesque hortos priſci miratur Adonis,*
*Et mala Heſperidum fulvo certantia villo,*
*Praedicat, ille tuos ſi, Lips, adſpexerit, omnes*
*Ridebit, quos eſt hortos mirata vetuſtas.*
*Laeta ſub his cives peragunt convivia ramis,*
*Cum ver pubeſcit, rapidisque caloribus aeſtas*
*Arboris effuſae iucundas efficit umbras.*
*Pocula nec deſunt, Veneris nec cura puellae,*
*Nec dulces iuvenum coetus, qui carmina dicunt,*
*Inſtituuntque choros, cythara modulante ſonora,*
*Et volucrum cantu tenues miſcente ſuſurros.*
*Tales divitias, tales vix poſſidet umbras*
*Bargaphie, vitreis Dianae cognita lymphis,*
*Maenala vix luco ſic defenduntur opaco.*
*Haec loca vel dici poſſunt molliſſima Tempe,*
*Calliopes vel iure ſolum natale vocari.*
*Vt taceam flores, ſuaves et odoribus herbas,*
*Et quae viva modis delectant gramina mille,*
*Luxuriantque comis, et mille coloribus urunt.*
*Hic roſa ſanguineos ardens diducit amictus,*
*Hic humiles violae dulci ferrugine florent,*
*Effigie calathi procera hic lilia ſurgunt,*
*Regius hic mitem diffundit amaracus umbram,*
*Hic ſaliunca viret, candent hic alba liguſtra,*
*Hic, narciſſe, nites, illic, hyacinthe, rubeſcis.*
*Nec melitotos abeſt, nec abeſt amaranthus, et*
*haeret*
*Proximus oenanthe, flore et vaccinia nigro,*

*Se ſociant, iungitque illis ſe baccar amicum*
*Frontibus, et flexi cum caltha vimen aranthi.*
*Nunc veſcum quis dicet olus? Quis plurima re-*
*rum,*
*Hortorum quae cura parit, foecundaque cultu*
*Terra ſuo? Vt late pandentes brachia betas,*
*Vtque habiles ventri malvas, ut ſectile porrum,*
*Vt ſiſer, ut pigro gaudentia frigore rapa,*
*Braſſica nec deſit, nec abeſt lactuca, ciborum*
*Grata quies quondam, nec ſtricti faſcis aveti,*
*Nec lapatum, nec ruta virens, nec raphanus acer,*
*Vrinamque citans nec amaris intiba fibris.*
*Plura nec hortorum iactat cultura Syrorum,*
*Hic quam ſubmittit gremio pia terra recluſo.*
*Adde, quod et Baccho haec ſit grata ac hoſpita*
*tellus,*
*Hic operit colles, et vitibus ornat apricos,*
*Pampineisque iubet late frondeſcere ſylvis,*
*Vinaque largitur gravidis Semeleius uvis,*
*Qualia vix pleno carpit de palmite Lesbos,*
*Qualia nectareo poſſint certare Falerno,*
*Aut certare tuis, clariſſima Setia, cellis.*
*Nunc me tecta vocant tua, Lips, nunc ardua,*
*celſam,*
*Moenia, turrigero tollentia vertice frontem.*
*Quae facies urbis? Quae forma eſt? Quaeve De-*
*orum*
*Culmina? Quisve loci genius? Quae ſtrata vi-*
*arum?*
*Qui cultus hominum? Felices omine laeto,*
*Felices animas, inquam, quae ſidere fauſto*

*His*

*His tam formoſis tribuere exordia muris.*
*Phoſphorus ut coelo micat inter ſidera toto,*
*Cum matutinis profert ſe roſcidus horis,*
*Vt micat electri puriſſima lumina culti*
*Iuxta vulnifici pugnacia ſemina ferri,*
*Vtque inter flores vernos in Chloridos horto*
*Plus ſpargit Veneris roſa ſanguine tincta decoris,*
*Vt nitidum plus lucet ebur, quod Tyburis aura*
*Semper habet, micat ut conchae candore marinae*
*Praecipuo partus, certatque ut lactis honori,*
*Plusque placet Parium, quam cetera marmora, Signum;*
*Sic, licet exſuperent auri argentique talentis*
*Multae urbes, maris et terrae ditione potentes,*
*Nulla ſitu tamen haec vincunt cultuque venuſto*
*Moenia: ſed, doctus, Veronae fama, Catullus*
*Vndivagis ut te celebravit, Sirmio, terris,*
*Sic eſt formoſas Lips urbes inter ocellus.*
*Huius quam celſo conſurgunt aggere muri?*
*Quam cingunt crebris munitam turribus urbem?*
*Quam latae occurrunt omni ſine ſorde plateae?*
*Hic pulchros alte faſtigia tollere cernis*
*Vndique, et aequata procedere fronte penates.*
*Efficit in medio ſpectabilis area viſu*
*Planitiesque forum, quo dextra Curia parte*
*Deſuper inſpectat coetu ſtipata verendo,*
*Iuſtitiae cui cura tenax, cui totus honeſti*
*Ardor ineſt animi, atque uſu prudentia longo*
*Nutrita, et virtus nullo non carmine digna.*

*Quem iuvat et populi mores audire, docebo.*
*Ille Patrum ſequitur ſtudium, ſanctique ſenatus:*
*Eſt placidus, clemens, affabilis, integer, aptis*
*Ingeniis, vultu pulcher, nec veſte, nec ore*
*Barbarus, in victu nitidus, ſed ſobrius odit*
*Vota gulae, et nimii damnat commercia luxus.*
*Nec ſolet ignavo luces transmittere ſomno,*
*Nec ſenſus hebetare mero, ventremque ſaginis*
*Tendere, nec ludo, foedave libidine, ſolvi.*
*Indulget tamen interdum, cum tempora poſcunt,*
*Laetitiae, cum cauſa monet, cum ſuadet honeſtas,*
*Tum coit excuſſis concors vicinia curis,*
*Explicat et frontem riſus ſermoque modeſtus,*
*Dulciaque unanimi ſtudio convivia fervent.*
*Nulla dies alias ſterili conſumitur uſu,*
*Intenti ſed opus faciunt, ſegnesque coercent*
*Emendantque moras, nec tempora caſſa labore*
*Effugiſſe ſinunt, omnique expertia fructu.*
*Quodque magis laudes, natos adſueſcere parvos*
*Officiis, quantumque valent, ad honeſta vocantes,*
*Erudiunt, et, qua vicinus parte iuvandus,*
*Quo conſanguineus, quo ſit peregrinus habendus*
*Ponendusque loco, quid diſcrepet utile recto,*
*Et quam ſit melius, contentum vivere parvo,*
*Nomine cum claro, quam cum rumore maligno*
*Poſſediſſe Deos, et quicquid caeca potenti*
*Sors poterit praebere manu, quod carpere nullus*
*Alterius famam, nec circumrodere vitam*
*Debeat, utque ſui potius ſit mantica tergi*

Spe-

*Spectanda, utque in ſe malit deſcendere quiſque,*
*Auribus inſtillant, et, quod cuiusque decorum,*
*Quidve ſit ut pulchrum, quid contra ut turpe tenendum,*
*Pro modulo aetatis, pro conditione locoque*
*Collibrare docent, trutinaque expendere cauta.*
*Nunc fora, nunc intra quae rerum eſt copia muros,*
*Vos mea plectra vocat, veſtros huc vertite cantus.*
*Quis tritici vidit, tantumque ſiliginis, unquam,*
*Quotidie huc quantum convectant ruſtica plenis*
*Vndique plauſtra viis? Credas, huc Gargara meſſes*
*Fundere tota ſuas, et, quicquid Moeſia iactant*
*Horrea, roſtratas huc transportaſſe carinas.*
*Quicquid habere poteſt felicis copia villae,*
*Educat et quicquid rus nobile, quicquid et affert*
*Pinguis ager, cupido foecundaque terra colono,*
*Hic ſpectare licet. Pullos iſte, ille columbas*
*Porrigit aerias, hic improbus obſtrepit anſer,*
*Hic fluvialis anas plaudit, decepta coturnix*
*Hic queritur, perdixque ſalax, turturque pudicus,*
*Nec deſunt Palamedis aves, aut ripa Cayſtri*
*Quos vehit argutos per ſtagna loquacia cygnos.*
*Explicat hic pavo gemmatae lumina caudae,*
*Adverſo gaudens ſpectari ſole colores:*
*Nobilitatque dapes hic cui ſua nomina Phaſis*

*Indidit. Vt taceam volucres, quas callidus au-
ceps
Caſſibus, et viſco, calamiſque, et carmine, traxit:
Ova nec hic refero, preſſique coagula lactis.
In ſcapulis teneros portat tibi ruſticus haedos,
Affert lactentes, pavidis cum matribus, agnos.
Hic et, quos canibus iuvat atque indagine ſal-
tus
Cingere, de ſylvis referunt, teſquiſque iugoſis
Captivos lepores, avidaſque excurrere damas,
Capreolos, inulos, et ſaevos dentibus apros.
Nunc ſupereſt, ut adhuc populi commercia dicam,
Multiplices et opes, mercatorumque catervas,
Qui fora turmatim tua, Lips, et moenia quae-
runt.
Cum Zephyrus verno foecundat rura ſereno,
Et redit Autumnus pomis umbratus et uvis,
Brumaque nos cogit Iani meminiſſe bifrontis.
Menſibus his ſemper, certiſque bis partibus anni,
Quicquid veſper habet, vel quicquid donat Eous,
Ad Lipſim rapitur curſu fremituque ſecundo,
Vix populum turbamque viis capientibus omnem.
Hic, quicquid Chalibes fodiunt, et Dalmata coeca
Sub tellure legit, quicquid Callaecia dives
Eruit, hic, quicquid pretioſo tinxit abeno
Fucavitque Tyros, et murice Sparta ſecundo,
Ponitur, huc avidi mittunt ſua vellera Seres.
Huc, quicquid pinxere Phryges, radioque ſonanti
Contulit Aſſyria Babylon, Chaldea ſub umbra,
Huc veniunt bimari certantia vaſa Corintho,
Huc auro ſolidi crateres, fulvaque paſſim,*

*Et*

*Et quae Mentoreo perfecta torevmata coelo,*
*Aut iures Phrygio ſolum tractanda miniſtro.*
*Nunc Indi rubrique poteſt quisnam aequoris ignes,*
*Quis gemmas numerare valet, non ſegnis Iaſpis*
*Hic viret, arcano hic Ametiſtus fulgurat oſtro,*
*Electra hic crebris delectant mixta Smaragdis,*
*Hic et Sardonices, Lychni, flammisque Pyropi*
*Collucent, variis Iacynti hic ducta figuris*
*Caerula praeradiant, Opalo confuſus Apiſtus*
*Splendet, et in fragili teretes Adamante Cylindri,*
*Et quoscunque ferat vaga Tethyos unda lapillos,*
*Quosque tumens Indus, clarus quos fundit Hydaſpes,*
*Et quos Aethiopum mittunt Lybiaeque coloni,*
*Quotque Ichnuſiacis Siculisque leguntur in oris,*
*Impiger huc alio transfert mercator ab orbe.*
*Hic tibi monſtrantur, Phydiae quae credere poſſis*
*Marmora; ſi pictas mavis ſpectare tabellas,*
*Hic eſt, quae Eoum vincat pictura magiſtrum;*
*Hic et felices iactant ſua thura Sabaei,*
*Hic Cylices et fila croci, ſua balſama molles*
*Hic redolent, venduntque Syri; nunc meſſis amomi,*
*Nunc caſiae non parca ſeges, nunc cynnama larga,*
*Caucaſeumque piper, Pharii nunc vimina Coſti,*
*Surgunt, et grato nares remorantur odore.*
*Hic Nomadum nec ceſſat ebur, nec barbara citrus,*
*Myrrhina nec cupidis hic, nec criſtallina, deſunt,*
*Nec calices, quos Nilus amat percurrere. Sed quis*

*Cuncta poteſt? Hic eſt procerum quod cura ducumque*
*Non fugiat, quod fortis eques, quod ſplendidus, et quod*
*Luxurioſus emat, nec non quo pauperis uſus*
*Indigeat, myſtesque pius quod venditet aere,*
*Et redimat quod turba ſuo ſtudioſa, decorus,*
*Hic eſt, quod iuvenis, puer, et virguncula, geſtet,*
*Et matrona decens, hic, quod tellure marique*
*Proſit, et humanos iuvet excipiatque labores.*
*Nunc ad poſtremum decus, et quo nomine claros*
*Lips adit ipſa polos, atque aethera vertice pulſat,*
*Appropero, ſileant Eurus, Nabathaeaque regna,*
*Secreto de fonte viros phialaque bibentes*
*Tantalea gentes, longaevos Gymnoſophiſtas*
*Aethiopum, taceant, pudeat te magne tuorum*
*Nile ſacerdotum, nec doctos Perſia iactet*
*Vnquam elata Magos, Druidas et Gallia clauſo*
*Ore premat tandem.*
*Quicquid ſole Rhodos celebrata, et moenia magni*
*Quicquid Alexandri docuere, Epheſique potentis,*
*Et quicquid Thebae veteres trivere per artem,*
*Quicquid et ingenuis Pallas monſtravit Athenis,*
*Ad Lipſim ſpretis migravit ab Hellade Graecis.*
*Hic adſunt, qui ſemper amant occulta latentis*
*Naturae, et varias coeli diſquirere cauſas,*
*Hic, qui virtutum morumque volumina condunt,*
*Quique ſciunt latebris obſcurum educere verum,*
*Quaeve necaturos tollant medicamina morbos,*
*Reſtituantque aegris ſolatia, ſpemque ſalutis*
*Non dubiam, poſitosque levent haud ſegniter artus.*

*Hic audita patent, fluctus ec ſcire natantis*
*Hic pelagi, hic terrae numeros orbisque licebit*
*Noſcere, et Archimedis curas ſpectare ſagaces,*
*Pythagoraeque ſonos, vatumque aeterna piorum*
*Carmina, et antiqui monumenta retexere ſecli,*
*Fluminaque eloquii, vimque omnem et fulgura*
*fandi,*
*Percipere, et duplicis nodos evolvere iuris,*
*Aethereasque domos tentare, atque extima mundi*
*Regna ſuper Phoebi radios, ſuper ignea Martis*
*Aſtra, ſuperque Iovis clemens et nobile ſydus,*
*Falciferique ſenis ſtellam, pigrosque meatus,*
*Et ſuper octavae flammata volumina ſphaerae,*
*Inque ipſo extremi mundi conſidere dorſo.*
*Sunt, ubi iuſtorum ſedes, campique pateſcunt*
*Luminis immenſi, maieſtatisque tremendae,*
*Regnaque ubi et ſtabiles rerum moderatur ha-*
*benas*
*Conditor omnipotens, quem pontus et arduus*
*aether*
*Terraque, et igniuomi lux tota tremiſcit olympi.*
*O nimium felix, o terque quaterque beata*
*Lips, illuſtre caput tantis quae dotibus effers,*
*Et fama magnas urbes poſt terga relinquis!*
*Vellere Miletos celebratur, murice vincit*
*Exultatque Tyros, calidis Sinueſſa ſuperbit*
*Fontibus, everſae vino valuiſtis Amyclae,*
*Et portu et niveis blanditur Luna metallis,*
*Marmore ſe viridi commendat Sparta, Venefrum*
*Palladio nomen, famamque meretur olivo,*
*Nobilitant Paeſtumque roſae, linique Faliſcos*

Glo-

*Gloria, Tyrrhenae Cluſinaque moenia teſtae,*
*Sed tecum, moneo, nunquam, me iudice, certent,*
*Quae luce ingenii, quae fertilitate, viriſque,*
*Et cultu, quasvis urbes, et moribus, aequas.*
*Quid dicam? Laudes vel feliciſſima cunctas*
*Hinc tibi praecerpis, hinc omnia ſemina, cauſas*
*Hinc trahis immodicas, et latae pignora famae.*
*Illuſtris quae te patria virtute tuetur,*
*Gaudet et eſſe ſuam, fovet, adiuvat, auget, amatque,*
*Quem longe mallet, quam priſcum, Aegyptus, Oſyrim,*
*Quam Phoebum geminus vertex, quam Caſtora frigus*
*Eurotae, foliis hederae quam Niſa virentem*
*Myctilcum, profugi quam ſtantia moenia Cadmi*
*Amphitrionidem Princeps fortiſſimus, inter*
*Claros Marte duces noſtri Georgius aevi,*
*Magnanimi Alberti ſoboles, et vera propago,*
*Aſtriferum cuius virtus transſcendit olympum,*
*Et terras implet numeroſis fama triumphis,*
*Surge, age, quae tantis excellis laudibus, et quam*
*Non niſi tranquilli meruerunt noſcere Divi,*
*Surge, age, et aethereo felix caput inſere coelo.*

## ODOEPORICON
### HIERONYMI EMSER.

QVi tua, Lips, primus curvo ſignavit aratro,
Moenia cum gemino candiduloque bove,

Te

Te, ſimul ut poſuit, fato ſubiecit et aevo,
  Et tua permiſit volvere fila Deas.
Vt poſſes longos, illis praeſentibus, annos
  Vivere, non aequis, ocyus eſſe nihil.
Sunt etenim, ut nobis, ſic urbibus omine certo
  Praeſcripti fines interitusque ſui.
Sicque Semiramidis ſublimia tecta ruere,
  Sic Pharaonaeae marmora picta domus.
Sic Thebae, ſic Troia iacet, ſic Pallados arces,
  Sic Solymae fato templa ſuperba ſuo;
Sicque renaſcentis flagrarunt moenia Romae
  Saepe, ſed exſtingui funditus illa nequit.
Nec tu, Lips, poſthac coecis obnoxia fatis,
  Debebis morti teve decuſve tuum.
Nam tibi perpetuae donavit munera vitae
  Buſchius, Aonio vota probante choro.
Quare, age, de tanto (ne ſis inamabile nomen)
  Munere iam vati ſis bene grata tuo.

Inter tot laudes, quibus Lipſia noſtra annis abhinc ducentis et ultra ornata fuit, iam tum praecipua ingenii gloria eminebat, quam in hunc usque diem ferme ad miraculum tuetur. Quod ne patriae amore dixiſſe videamur, non erit ab hoc inſtituto alienum, teſtem Gallum (quae gens in laudibus Germanorum memorandis alioquin parciſſima,) in medium producere. Eſt is Abbas ARCHIMBAVD, qui in libello, *Nouveau Recueil de Pieces Fugitives*, (a) dum texit elogium G. G. LEIBNITII, Lipſiae nati, ita loquitur: *Il etoit né à Leipſik, ville ou les ſciences ſont*

(a) *Tom. III p.* 145.

*ſont cultivées avec tant de ſuccès et ou il ſemble que l' on en prenne le gout des le berceau;* additque praeterea in Nota: *Le fameux Iournal de Leipſik, commencé en 1682 et continué depuis ce temps là ſans interruption ſous le titre d'* Acta Eruditorum, *a donné un nouveau luſtre à cette ville.*

---

## DISSERTATIO XXV.
### DE
# VETVSTISSIMO ET APVD OMNIVM AETATVM GENTES RECEPTO SATYRARVM VSV.

QVanta vis inſit Satyrae, etiam acerbiſſimae, et quae ad convicia proxime accedit, ad morum emendationem, nullo non tempore compertum eſt. Nam, cum nemo tam perditus, ſuaeque exiſtimationis prodigus ſit, quin, ſi cetera perdat, famam tamen ſervare meminerit, nihil magis certe pungit flagitioſos, quam ſi ſua ſcelera in apricum produci, et palam proſcindi, ſentiant. Itaque Romani quoque veteres, vel ſub imperio Principum, indulgentia uſi ſunt ſingulari tum in eos, qui ipſorum Imperatorum ac ſum-

ſummorum in Republica virorum vitia ſcriptis (ut SENECA in elegantiſſima Satyra, quam *Apocolocyntoſin* (a) vocat, Claudii, PETRONIVS in *Coena Trimalcionis*, (b) Neronis, HORATIVS, IVVENALIS, et PERSIVS, aliorum) tum et in hos, qui publica voce in maxima celebritate inceſſerunt. Quid magnificentius olim ſolenniusve triumpho Romano, ſive pompam ovantium ac tripudiantium, ſive incredibilem ſpectatorum turbam, ſpectes? At quanta impudentia milites in ipſum Imperatorem, cuius currum triumphalem ſequebantur, incondita carmina et dicteria iocularia iactabant? Iſti nimirum Iulio Caeſari, de Gallis triumphanti, acclamabant:

*Gallias Caeſar ſubegit, Nicomedes Caeſarem;*
*Ecce Caeſar nunc triumphat, qui ſubegit Gallias,*
*Nicomedes non triumphat, qui ſubegit Caeſarem;* (c)

ite-

(a) Vid. F. C. NEVBVRII *verſionem eius vernac. Lipſ.* 1728, 8, *in Praef.*

(b) Conf. *Hiſtoire ſecrette de Neron, ou le feſtin de Trimalcion, trad. de Petrone par Mr.* LAVAVR. Par. 1726, 12.

(c) SVETONIVS in *Iulio Caeſ. Cap. XLIX.*

iterumque:

*Vrbani, ſervate uxores, moechum calvum adducimus,*
*Aurum in Gallia effutuiſti; hic ſumſiſti mutuum.* (d)

Quo ſpectat apprime locus DIONIS, (e) quem Latine hic exhibemus: *Admirationem augebat maxima Caeſaris in militum dicacitate lenitas, qui et allectos ab eo in Senatum dictis mordebant,* (unde et alios in ea pompa impune ſugillatos fuiſſe intelligimus,) *et ipſi Caeſari inter convicia Cleopatrae amorem, conſuetudinemque, quam is adoleſcentulus cum Bithyniae Rege, Nicomede, habuerat, exprobrabant; adeo, ut dicerent, Gallos a Caeſare, Caeſarem vero a Nicomede ſubactum. His ita iactatis, tantum ab indignatione abfuit Caeſar, ut gaviſus etiam ſit, ea ſuos dicendi libertate uti.* Subiicit tamen DIO, aegrius paullo tuliſſe eundem Caeſarem exprobratam ſibi cum Nicomede conſuetudinem; at, cum vellet eam, iureiurando etiam adhibito, excuſare, iocis iterum ac riſu fuiſſe a militibus exceptum. Diſerte quoque DIONYSIVS HALICARNASSAEVS: (f) *Triumphorum deductio*

(d) *Id. in eod. Cap. LI.*
(e) *Lib. XLVII.*
(f) *Lib. VII p. 477.*

*ctio arguit, Romanis iam olim receptos fuiſſe ſcurriles iſtos et ſatyricos luſus. Permittitur enim victores deducentibus iambos et dicteria iacere in clariſſimos viros et ipſos Imperatores.* Et, perdurasse hanc conſuetudinem etiam ſequentibus temporibus, MARTIALIS teſtatur in Epigrammate ad Domitianum: (g)

*Conſuevere* iocos *veſtri quoque* ferre *triumphi,*
*Materiam dictis nec* pudet *eſſe Duces.*

Enimvero haec praeſentibus ſua vitia per iocum obiectandi procax libido in ipſa etiam optimatum convivia recepta eſt, qua de re SENECA (h) refert his verbis: *Nos mancipiorum noſtrorum urbanitas, in dominos contumelioſa, delectat, quorum audacia ita demum ſibi in convivas ius facit, ſi coepit a domino: pueros quidem in hoc mercantur procaces, et eorum impudentiam acuunt, et ſub magiſtro habent, qui probra meditate effundant.* Quo pertinent et PLINII (i) verba: *Scurrae, cinoedi, moriones, menſis inerrabant;* et

R

(g) *Lib. I Epigr.* 5; conf. F. B. FERRARIUM *de vet. Acclamat. et plauſu Cap.* 10 et 11.
(h) *de Conſtant. Cap. XII.*
(i) *Lib. IX Epiſt.* 17.

et LIVII: (k) *Cum in publico epulatus, domum reverteretur, proſequentibus mollibus viris, qui ioci cauſa convivio celebri interfuerant.* Sed quid Romanos hic memoro? Nemo certe ignorat, quantae a multis Seculis autoritatis apud omnes fere gentes moratiores, in aulis praeſertim Principum, fuerint homunciones iſti, quibus a dementia ſua privilegium quaſi conceſſum eſt, ut ſpectatiſſimi cuiusque viri mores revelent, ac liberrime traducant. Neque his immorabimur diutius, qui id tantum probare conſtituimus, quod ferendam ſemper iudicaverint prudentiores ſatyram ac linguae quandam petulantiam, dummodo recte ſimul conſuleretur in univerſum Reipublicae, ac vitia non modo civium, verum et optimatum, et eorum, qui ad clavum ſedent, coercerentur ac emendarentur. Nulla vero gens, ut cogitandi et ſentiendi, quod velit, ita et publice effutiendi ſcribendique, libertatem aeque amat, ac Britannica, quae quotidie aliquid parit novae ſatyrae, qua perſtringuntur in aulis primicerii, nec optimis Regibus parcitur. Nihil iam dicam de inſana plebis inconditae licentia, qua fit, ut infimus quisque et abiectiſſimus, in Thameſi navigans, praetervehentes foe-

(k) *Lib. XXXIII.*

foeminas nobiliſſimas, immo Principes, impudentiſſimis conviciis impune laceſſat, aucturus etiam iniurias, niſi illae hilari vultu velut adhinniverint; illud magis mireris, quod in hoc Regno (ſecus eſt in libera Republica) ne leges quidem ullae reperiantur, quibus linguae calamive dicacitas coerceri ſatis queat. Cui non notus MISTIVS? qui continuo in Diariis ſuis ſummos Viros ſatyrico ſale perfricat, et, quamvis poenas ſubinde dederit, (leviores quidem, quam par erat pro delicti atrocitate,) ſemper tamen ad vomitum redit. Et, licet non negem, cordatiores nonnullos effraenem hanc licentiam deteſtari, fatendum tamen, Anglos in univerſum indulgentiores eſſe in ſatyrae ſcriptores, ac facile pati, ut publice ſugillentur, qui publice peccant. Quod cum ita ſit, nemo mirabitur, in ipſis Angliae Academiis e longo tempore receptum fuiſſe, ut in Promotionibus aliisque Actibus ſolennioribus, ſeriis ab ſolutis, finem facerent ludicra, liceretque tum Iuveni cuidam ſtudioſo ingenii ac linguae paullo petulantioris, quem *Terrae Filium*, ideo forte, quod, velut ſubito e terra natus, inter commilitones prorumperet, dicere ſuerunt, in praeſentes Patres Academiae conſcriptos, Profeſſores, Collegiorum Praeſides, alios-

que viros graviſſimos, ſi quid admiſiſſent, quod vel prudentiae, vel honeſtatis, legibus repugnaret, publice ſatyram exercere, eosque bene depexos dare, modo id fieret ingenioſe atque circumſpecte, ita, ut in ius vocari ideo procax iuvenis non poſſet. Relatum memini, cum Oxonium ante annos hos fere triginta acceſſiſſem, paullo ante in ſimili Panegyri *Terrae Filium* tum alios praeſtantes viros, tum inprimis Bibliothecarium Bodleianum, (quem non nominabat quidem, etſi nemo ignoraret, virum celeberrimum, THOMAM HYDE, peti, qui et Catalogum huius Bibliothecae, ſcriptaque de religione Perſarum, de Scachiludio, aliaque elucubratiſſima, vulgavit,) acerbiſſime exagitaſſe, quod ſenex decrepitus iuvenculam haud optimae famae e theatro ſcenico Londinenſium in torum nuper vocaſſet; neque tamen hunc auſum fuiſſe lege contendere adverſus lepidum Oratorem, ne forte Bibliothecarii munere excideret, quod probe ſciret, ex inſtituto THOMAE BODLEII, fundatoris, Bibliothecae praefectum uxoratum eſſe omnino non debere. Etſi vero aliquot abhinc annis prope exoleverit mos ille, (alioquin non prorſus improbandus, ſi intra limites ſtetiſſet, quod ad eos, qui aliis exemplo

eſſe

eſſe debent, in officio continendos ſpectaret,) maluerintque Patres Academiae Oxonienſis carere omnino publicis Actibus, quam pati diutius, ut ſe omnibus deridendos propinaret homo laſciviens, et ad criminandum promtus; inventus tamen eſt, qui id ſibi negotii datum putaret, ut quaſi novus *Terrae Filius* publicis ſchedis, bis hebdomatim editis, naevos Academiae Oxonienſis revelaret, et quorundam in ea Profeſſorum ignaviam ac faſtum caſtigaret; quae deinde iunctim duabus Partibus recuſae ſunt ſub titulo: *Terrae-Filius: or the ſecret Hiſtory of the Vniverſity of Oxford in ſeveral Eſſays. Lond. 1726, 8.* Non erit abs re, ex hac Satyra pauca quaedam, quae nobis notatu digniora viſa ſunt, cum Lectore noſtro communicare. (l) Aegre fert ante omnia Autor ille anonymus, quod ii, qui albo Academiae inſcribi cupiunt, ſi decimum ſextum aetatis annum attigerint, iurare cogantur, ſe Statuta Academiae et conſuetudines, in ea receptas, diligenter obſervaturos. At illa, vaſto volumine contenta, nec ante, quam iuraverit, nec poſt iuramentum praeſtitum, legit quisquam; et ſunt re vera ita comparata, ut vix accommodari poſſint horum temporum conditioni;

R 3 quod

(l) *P. I p.* 12 *ſeq.* Conf. *p. 94.*

quod vel ex eo patet, quod in iis ipſis Statutis celebrationi miſſae ſedulo intereſſe iubentur, quam tamen iam pridem in Anglia publica lege abrogatam conſtat. Inde in Collegium quoddam admiſſi, novo iureiurando adſtringuntur de ſervandis ſingularibus eius Statutis, quae tamen Academicis illis plurimis in locis adverſantur. (m) Qui ſedecim annis minores in Academiam veniunt, ab omnis iurisiurandi, etiam fidelitatis Regi praeſtandae, vinculo liberi ſunt, nec eo poſthac unquam, etſi adultiores facti, obſtringuntur, niſi forte adſpirent ad honores Academicos: unde fit, ut multi inter Anglos, nulla ſe lege ad obedientiam Regi praeſtandam obligari, ſibi perſuadeant. (n) Iubent etiam Statuta Academiae Oxonienſis, ut *Ariſtotelem*, *totamque Peripateticorum doctrinam*, *pro virili defendere teneantur* Alumni; nec alias, quam Ariſtotelicas, theſes in publicis velitationibus proponere, integrum eſt. At, cum nonnulli hoc tempore inter Oxonienſes rectius ſapere coeperint, nihil ſe delinquere credunt contra Statuta, ſi aliter ſentiant publice, aliter privatim. Maiori tamen cultu, quod obiter addendum cenſemus, Philoſophum proſequuntur

tur

(m) *P. I. p.* 16.

(n) *p.* 120.

tur Cantabrigienſes, apud quos adhuc mos obtinet, (obtinebat certe, cum inter ipſos verſarer,) ut in Collegio quodam, cuius quidem nomen haud amplius ſuccurrit, e iunioribus aliquis, inter prandendum in genua procumbens, praelegat textum e libris ARISTOTELIS. Sed redeo ad Statuta Academiae Oxonienſis, quae (o) cum inter alia iubeant, quotannis ſemel ad minimum Actum publicum inſtitui, obſervat Autor, inde ab A. 1712, quo pax facta, celebratum fuiſſe omnino nullum, et ne tum quidem admiſſum *Terrae Filium*, Patribus conſcriptis nimis quidem ſuſpectum. In iisdem (p) de Lectionibus Profeſſorum publicis quatuor Facultatum *Tit IV Sect. I ſeq.* diſtincte, quaenam, a quibus, quo loco ac tempore, qua ratione atque methodo, quibus auditoribus, inſtituendae ſint, docetur. Enimvero, ex viginti Lectionibus vix tres aut quatuot, easque minime ad modum praeſcriptum, haberi, diſerte teſtatur Noſter, (q) graviterque indignatur, a Candidatis, e. g. Baccalaureatus, requiri, ut ſecundum Statuta primo anno, quo Academiam ingreſſi ſunt, ſcholis Grammaticis et Rhetoricis,

 eo-

(o) *P. II p. 100.*
(p) *p. 99.*
(q) *p. 64 ſeq.*

eoque exacto, Logicis atque Ethicis, ſedulo ac diligenter interfuerint, et, quamvis nullae utique huius generis Lectiones habeantur, adhuc tamen eosdem adigi, ut ſubmiſſe petant, ſibi diſpenſationem fieri ob neglectas Lectiones publicas, atque ita ſuo marſupio aliorum luant ignaviam. Neque enim ipſis parcit Profeſſoribus, inter alia narrans, (r) Profeſſorem quendam, quem tempore feriarum ſingulis Iovis diebus publice praelectionem Theologicam habere conveniebat, poſt longam moram ingreſſum demum Auditorium, tres praeter ſpem omnem reperiſſe Auditores, cum ante ne unicum quidem habuiſſet; itaque in area ter circumſpatiatum, tandem iterum exceſſiſſe, his dictis: *Magiſtri, vos non eſtis idonei Auditores; praeterea, iuxta legis Doctorem Boucher tres non faciunt collegium--valete.* Studiorum rationem, quam Praeſides Collegiorum ſuis commendant alumnis, minime probat. (s) Tantum enim abeſt, ut eos incitent ad eas literas, quae uſum in vita humana habent, Matheſin puta, Philoſophiam, Ius naturae, Hiſtorias, ut unam potius inculcent Patrum lectionem, quos ſi pro-

(r) *P. I p.* 56.
(s) *p.* 12.

ſi probe edidicerint, tum demum ſummum eruditionis culmen conſecuturos, pollicentur, ceteros omnes alto ſupercilio deſpicientes. Nec tacet Noſter, quibus artibus illorum benevolentiam aucupari queant iuvenes, ſuadetque, ut non modo ipſos, ſive procul conſpectos, ſive cominus compellatos, quam profundiſſimo cultu, ſummaque religione, proſequantur, verum etiam ſtudioſe ſibi concilient amanuenſes eorum. (t) Dici enim non poſſe, quanta horum ſit apud dominos autoritas, quanta in gravandis, vel ſublevandis, alumnis vis ac poteſtas. (u) Quod vero ad honores Academicos attinet, maximam utique in iis decernendis conferendisque cautionem adhibere videri Oxonienſes, non diffitetur Autor, teſtatus quippe, arceri non modo ab his ſacris, quisquis vel ob leviſſimam culpam *libro nigro*, (x) quem vocant, quemque ſervant Academiae Procuratores, nomen ſuum inſcribi meruerit, (y) verum et eos, qui alicuius e Profeſſoribus aut Senioribus indignationem, ſive iure, ſive iniuria, incurrerint, adeo, ut, ſi quis

(t) *p.* 70 *ſqq.*
(u) *P. II p.* 13, 22.
(x) P. *I p.* 128.
(y) *P. II p.* 72.

quis ex illis primo iterumque altero anno petenti non annuerit, eoque ab honore, quem ambit, eum deiecerit, ne cauſam quidem addere; quod ſi vero etiam tertio petitionem renovaverit Candidatus, aperire quidem cauſam, ſed non probare, teneatur, quia, ut dicere ſolent, delator *vir* eſt *fide dignus*. Docet tamen Noſter, quantopere conſuetudo illa repugnet aequitatis legibus, quantumque ex ea detrimenti quidam paſſi fuerint ante paucos annos, cum Torryani in Academia dominarentur. (z) Pariter, rigidiſſima illic examina inſtitui, facile credas, (aa) cum intellexeris, eos, quibus cura examinis demandata eſt, (ſunt autem duo in cuiusvis Candidati profectibus explorandis occupat,) iureiurando promittere debere, quod indignis induſtriae teſtimonium nequaquam praebituri, dignis vero haud denegaturi ſint. Obſervat autem Autor, (bb) licere Candidatis, ſi Procuratori, penes quem eſt Examinatorum electio, coronatum numeraverint, eos ſibi ipſis deligere, de quorum favore et indulgentia ſecuri eſſe poſſunt. Praetera ſolent Candidati die examen antecedente Examinatores ſuos coe-

(z) *P. I p.* 28.
(aa) *P. II p.* 66.
(bb) *p.* 68.

coena opipara excipere, eosque bene paſtos potosque, immo et aureo donatos, dimittere; cui hoſpitalitati tantam ſaepe vim ineſſe, Autor credit, ut etiam iuratis teſtimonium praeſtantiſſimum facile extorqueant mediocris doctrinae Candidati. Vt taceamus, (cc) certa Compendiola quaeſtionum ac reſponſionum in omnium manibus verſari, quae ſi vel paucis ante examen diebus edidicerint, qui ad honores hos contendunt, non habent, quod dubitent, rem ex voto ſucceſſuram.

(cc) *p.* 67.

FRI-

# FRIDERICI OTTONIS MENCKENII DE ROMANORVM VETERVM STIPENDIIS MILITARIBVS DISSERTATIO.

## I.

STipendii vox, a ſtipe pendenda (a) dicta, vaga iam, et ad quodvis beneficiorum

(a) VARRO *Lib. IV de Lingua Latina*: *Stipendium ab ſtipe dictum, quod aes quoque ſtipem dicebant. Nam quod aſſes librae pondo erant; qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, ſed in aliqua cella ſtipabant, id eſt, componebant, quo minus loci occuparent. A ſtipando ſtipem dicere coeperunt, ſtipare ab στείβειν fortaſſe, Graeco vocabulo.* Idem *Lib. II de Vita Populi Romani*: *Stipendium appellatur, quod aes militi ſemeſtre, aut annuum, dabatur.* Similiter VLPIANVS *Lib. XVII ad Edict. in l. 27 D. d. V. S.*: *Stipendium a ſtipe appellatum eſt, quod aes ſtipes, id eſt, modica aera, colligatur.* Et ISIDORVS *Lib. XVI Etymol. Cap. 17*: *Stipendium a ſtipe pendenda nominatum. Antiqui enim appendere pecuniam ſoliti erant magis, quam annumerare.* Non eſt, quod penitius ſcrutemur vocis originem, et, quid *ſtipis* vocabulo intellexerint veteres, operoſius inveſtigemus. Sufficiat nobis, vel ex FESTI *Lib. XVI de Verb. Sign.* conſtare, *ſtipem* idem fuiſſe antiquis, quod nobis *nummus*. Ita enim ille: *Stipem eſſe nummum ſignatum, teſtimonio eſt id, quod datur ſtipendi-*

rum genus traducta, anguſtisſimos olim limites habuit, et, ſi prima eius incunabula ſpectemus, ut plurimum (b) mer-

*um militi* etc. Dictum fuit etiam *Salarium*, de quo PLINIVS in *Hiſt. Nat. Lib. XXXI Cap.* 7: *Honoribus etiam militiaeque interponitur* (ſal), *ſalariis inde dictis, magna apud antiquos autoritate.* Habet eandem vocem, ſed a *ſtipendio* diſtinguit, IVL. CAPITOLINVS in *Clodio Albino*, unde ſibi perſuaſere acutiores Critici, *ſalario* non niſi ea, quae ad victum pertinent, *ſtipendio* pecuniam, intelligi. Nota etiam eſt *tributi* appellatio, quam VLPIANVS habet *l. c. Stipendium etiam tributum appellari, Pomponius ait. Et ſane appellatur ab intributione tributum; vel ex eo, quod militibus tribuatur;* nec non *attributi*, ut patet ex VARRONE *l. c.*: *Id, quod attributum erat, aes militare;* item *aeris*, quod docent PLAVTI illa:

*Ibi ad poſtremum cedit miles, aes petit;*
*Impranſus miles adſtat, aes cenſet dari;*

et alia VALERII MAXIMI *Lib. II Cap.* 7 §. 15 Denique *obſonium* dicitur, ex Graeco POLYBII *Lib. VI Cap.* 37 derivatum. Habet et Gloſſarium vetus: *Stipendium* ὀψώνιον ςρατιώτικον, μισθὸς ςρατιώτικος.

(b) Non me fugit, tributum etiam, ſeu vectigal, a victo populo victori pendi ſolitum, *ſtipendii* nomine ſcriptoribus antiquis, CAESARI *Bell. Gall. Lib. I Cap.* 44 §. 6, SVETONIO in *Iul. Caeſ. Cap.* 25, TACITO *Hiſt. Lib. IV Cap.* 74 §. 2, CVRTIO *Lib. V Cap.* 8 §. 16, pluribusque aliis, appellari. Nec incongrue; cum, ſi vocis originem ſpectes, quicquid nummorum alteri titulo quocunque penditur, dici ſtipendium poſſit. In-

mercedem militi ad ſuſtinendum militiae onus datam hoc vocabulo expreſſere veteres. Illis enim, qui pro patria armis cingerentur, et fortia hoſti pectora obiicerent, ut quoddam quaſi honeſtiſſimi laboris praemium decerneretur, nec ad vivendum neceſſaria deeſſent ſubſidia; prudenti utique conſilio Romani veteres non de victu tantum et frumenti copia, ſed de nummorum etiam iuſto quodam ſtipendio, militi proſpexerunt. Cuius cum non eadem omni tempore fuerit ratio atque indoles, ſed pro imperantium arbitrio nunc creverit in immenſum, nunc plurimum decreverit; non iniucundum fore Lectori putamus, ſi varias eius viciſſitudines, modosque varios, plana iam et breviuſcula oratione enarremus.

II.

Antiquiſſimis Vrbis conditae temporibus indignum putavit miles Romanus, mercenariam patriae operam praeſtare, ſed pro laribus ac ſocis quisque ſuis, pro patria, pro civitate, gladium ſtringebat, id officii ſui ratus, quod ſibi, et patriae, daret. (c) Itaque, penitus ignoratum aerarii

de *ſtipendiarios milites*, *ſtipendiaria oppida*, *ſtipendiarias provincias*, hoc eſt, quae ſuum quotannis vectigal ſolvunt, ſaepiſſime apud veteris aevi ſcriptores legas.

(c) Festvs *de Verb. Signif. Lib. XIV*: *Privato*

rarii ſtipendii nomen fuiſſe piſcis Romanis, haud eſt in dubio; frumentum tamen, quod ſub ſtipendii voce haud continetur, (d) iis negatum, vix usquam reperias. (e) Miſellam militis Romani vitam

*ſumtu ſe alebant milites Romani, antequam ſtipendia mererentur, quod in conſuetudine fuit paene ad idem tempus, quod fuit paullo ante, quam Romana civitas capta eſt a Gallis, a quo tempore ſine publico ſtipendio milites non fiebant*

(d) Diſtinguit has voces SALLVSTIVS in *Fragm. Lib. III Hiſt.*: *Vtrum cenſetis, me exercitum ſine frumento et ſtipendio habere poſſe?* Et ibidem: *Galliae exercitum ſtipendio frumentoque aluit*; nec non in *Fragm. Orat. Cottae ad Populum*: *Imperatores Hiſpaniae ſtipendium, milites arma, frumentum, poſcunt.* Similiter haec vocabula ſeiungit VALER. MAXIMVS *Lib. VII Cap. 6 §. 1*: - - *Quaerentibus, quod neque ſtipendium, neque frumentum, claſſibus eorum - - praeberet.* Non erat igitur, cur diceret LIPSIVS *Dial. XVI de Milit. Rom. p. 173*: *Stipendium triplex, in pecunia, frumento, veſte.* Vide etiam *Elector.* eius *Lib. I Cap. 2.* Neque tamen ipſos ſcriptores veteres hic accuratiſſime ſemper locutos, ex vocabulo *annonae*, proprie ad frumentum pertinente, patet, quo VEGETIVS, aliique, ſed ii recentiores tamen, aes militum mercenarium, ſignificarunt ſaepiſſime. Et *Codicis Iuſtinianei Lib. XII Titulus* 38, quem *de Erogatione militaris annonae* inſcripſit TRIBONIANVS, de cibariis et pecuniis militaribus promiſcue agit.

(e) Frumenti militibus conceſſi exempla vide apud

vitam diceres, niſi fortiſſimus quisque opimam ex bello praedam ſperaſſet.

III.

Primum vero, poſt geſtum cum Volſcis bellum, et Anxur oppidum expugnatione captum, anno V. C. 347 militi a Senatu ſtipendium decretum, memorat Livivs *Lib IV Cap. 59: Additum deinde omnium maxime tempeſtivo Principum in multitudinem munere, ut ante mentionem ullam plebis Tribunorumve decerneret Senatus, ut ſtipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de ſuo quisque functus eo munere eſſet.* De ſolo haec pedite intelligenda ſunt. Eques enim anno demum 350 ſtipendio mereri coepit. *Equiti*, ait Livivs *Lib. V Cap. 7, certus numerus aeris eſt aſſignatus. Tum primum equis equites merere coeperunt.*

IV.

Haec de origine ſtipendii Livivs. Quale autem, quantumque tunc fuerit, aliunde hauriendum eſt. Illud dubium non habet, nummos, militi mercedis loco datos, aereos fuiſſe; (f) ſed, quantam

Dion. Halicarn. *Lib. V* et *IX*, Livivm *Lib. II*, et alios.

(f) En verba Autoris incerti, qui de rebus belli-

tam quiſque aeris portionem acceperit, illud magis eſt in controverſia. Parum concinne ANT. AVGVSTINVS (g) ex verbis TACITI *Annal. Lib. I Cap. 17*, mox proferendis, quae non ad antiquiora, ſed ad Auguſti, tempora ſpectant, denos quotidie a priſcis Romanis aſſes militi datos, colligit. Meliora nonnullis ſuppeditare PLAVTVS dicitur in *Moſtellaria Act. II Sc. 1:*

S *Vbi*

cis ſcripſit ſub Theodoſio, Imperatore: *Potentia regalis, pro licentia ſpeciem ſuam tantum in auro argentoque ſignavit; quae pro reverentia in iure, nullis uſibus proficiens, ad honorem regium ſacrata permanſit. Aeris autem materia, quae prae copia vilior erat, ad dona militaria, et varia populorum commercia, ſignabatur.* Sed pertinent haec ad recentiora tempora. De antiquioribus hoc minus dubii ea res habet, quo certius conſtat, non ante victoriam de Pyrrho reportatam argentum a Romanis ſignatum, auri vero poſt Carthaginem demum et Corinthum devictas uſum invaluiſſe. Quam in rem Autorum teſtimonia proferri, vix opus iudico. Addo ſaltem illa OVIDII *Lib. I Faſtorum*:

*Aera dabant olim, melius nunc nomen in auro eſt,*
*Priſcaque conceſſit victa moneta novae.*

(g) *De legibus p.* 1285 *Theſauri Graev. T. II.* Sed iam ante AVGVSTINVM in eodem errore verſatus eſt ALEXANDER AB ALEXANDRO *Lib. VI Dier. Genial. Cap.* 22 *p. m.* 712.

*Vbi ſunt iſti plagipatidae, ferritribaces viri?*
*Iſti, qui trium nummorum cauſa ſubeunt ſub falas?*
*Vbi aliqui quindenis haſtis corpus transfigi ſolent.*

Vbi *nummum* pro *aſſe* dici PLAVTO, atque trium adeo aſſium fuiſſe PLAVTI tempore diurnum militum Romanorum ſtipendium, ſecure affirmant. At diverſa ab his afferre videtur POLYBIVS: (h) *Ὀψώνιον δ᾽ οἱ μὲν πεζοὶ λαμβάνουσι τῆς ἡμέρας δύο ὀβολοὺς, οἱ δὲ ταξίαρχοι διπλοῦν, οἱ δὲ ἱππεῖς δραχμήν.* Graeca hic computandi nummos ratione utitur POLYBIVS; unde maxima orta ſunt diſſidia interpretum, qui haec POLYBII cum PLAVTI verbis combinare laborarunt. LIPSIVS, (i) duobus obolis Graecis, ait, pretium fuiſſe trium aſſium Romanorum cum triente. At erudite contra eum VINCENTIVS CONTARENVS (k) oſtendit, non tribus,

(h) *Lib. VI Cap.* 37.
(i) *Elector. Lib I Cap.* 2, et *de Milit. Rom. Lib. III Dial. XVI.* Conf. etiam VALTRINVS *de Milit. Rom. Lib. III Cap.* 15, LAZIVS in *Comment. R. R. Lib. XI Cap* 14, HVGO *de Milit. Equeſtr. Lib. XI Cap.* 16, et PITISCVS *ad Suet. Iul. Caeſ Cap* 26.
(k) *De Militari Roman. ſtipendio p.* 1518 *Theſ. Graev. T. X.*

bus, ſed quinis, aſſibus Romanis aeſtimandos eſſe binos Graecorum obolos, atque adeo difficile combinari poſſe diverſiſſimas horum Scriptorum ſententia Mihi quidem ſimillima vero proferre videntur, qui, PLAVTO ſtipendium, non Romanorum, ſed Graecorum, memorari, et nummum hic, ut in aliis PLAVTI locis, pro didrachmo, qui valeat duos denarios, dici, atque adeo de Romanorum ſtipendio nihil prorſus conſtare ex PLAVTO poſſe, contendunt. (l) Sed quis controverſiam dirimat, iam olim inter tot ac tantos viros agitatam? Nobis ſufficiat, ex hac Scriptorum diverſitate cognoſci, parvum principio et exiguum, poſtea paullo lautius, fuiſſe militum Romanorum ſtipendium.

## V.

Non autem ſola tunc temporis pecunia data,



(l) Vid. ERYC. PVTEAN. *de Stipend. milit. Cap.* 6, IOSEPH. SCALIGER *de Re Num. p.* 13 *et* 16 *ſeq.* SALMASIVS *in Not. ad Plauti Epid. I,* 52, IO. FRID. GRONOVIVS in *Not. ad Plauti Truc. II,* 7, 10. Conf. etiam RAPH. HERM. SCHELIVS in *Not. ad Polyb. Cap.* 3. Sed quam vellem, hi ipſi melius inter ſe concinerent, nec tantis tricis involuta nobis dicta ſua proponerent.

data, ſed cum pecunia veſtes etiam. Vnde PLVTARCHVS refert, (m) primam a C. Graccho legem latam, ut, quae antea ſtipendio imputari conſueſſent, militum veſtes, gratis in poſterum ex publico miniſtrarentur. Mox tamen abrogatam hanc legem, ex TACITO, (n) ſed ſequentibus Seculis revocatam, ex VEGETIO, (o) et Codicis Iuſtinianei *Lib. XII Tit. 40 de Militari veſte*, coniicere licet.

## VI.

Militum non eadem fuit omnium conditio, ſed, quod POLYBII verba, modo adducta, docent, pedites binos obolos, duplum centuriones, equites Triplum, (p) id eſt, drachmam, Tribuni, quod coniiciunt nonnulli, quadruplum, (q) cepe-

(m) in *Vita C. Gracchi.*

(n) *Lib. I Annal. Cap.* 17: - - *hinc veſtem, arma, tentoria, hinc ſaevitiam centurionum, et vacationes munerum, redimi.*

(o) *Lib. II Cap.* 19: *Incongruum videbatur, Imperatoris militem, qui veſte et annona publica paſcebatur, utilitatibus vacare privatis.*

(p) LIVIVS *Lib. VII: Aeque impudens poſtulatum fuit, ut de ſtipendio equitum (merebant autem ea tempeſtate triplex) aera demerentur.*

(q) Eſt haec LIPSII *de Milit. Rom. l. c.*

perunt. Equiti ut tam ſplendidum daretur ſtipendium, autor fuit Cn. Cornelius, Tribunus militum, ſicut ex LIVIO (r) patet. Neſcio, an et ceteris ſtipendii mercede praelati fuerint, ut quidam (s) volunt, duplicarii illi, Graecis (t) διδραχμοι



*p.* 178, et HARDVINI *ad Plin. Hiſt. Nat. Lib. XXXIV Cap.* 3, coniectura, aut, quod verius dixerim, firma ſententia, cui occaſionem dedit unus unius APPIANI locus *Lib. II de Bello Civili p. m.* 103, ubi, militibus gregariis datas a CAESARE, teſtatur, quinquies millenas drachmas Atticas, duplum centurionibus, ac praefectis alarum quadruplum. Sed dubito, an his APPIANI verbis multum adeo ineſſe roboris putandum ſit, cum non de ipſo ſtipendio, ſed donativo quodam ſingulari, quod pro arbitrio datum eſt a CAESARE, ipſi ſermo ſit. Maius vero quadruplo Tribunorum ſtipendium fuiſſe, quidni ſuſpicer? cum ſolenne ſit Scriptoribus antiquis, ingentis pretii res quasque cum ſtipendio Tribunorum comparare, idque fere in proverbii formulam abierit. Ita PLINIVS *Lib. XXXIV Hiſt. Nat. Cap.* 3: *Nec pudet Tribunorum militarium Salariis* (candelabra) *emere?* Et IVVENAL. *Sat. III v.* 132:

*- - - - Alter enim, quantum in legione Tribuni*
*Accipiunt, donat Calvinae vel Catienae.*

(r) *Lib. V Cap.* 18.

(s) R. H. SCHELIVS *l. c.* et G. V. NIEVPOORT in *Compend. Antiqu. Rom. Sect. V Cap.* 5 §. 100 *p.* 489.

(t) POLLVX *Lib. IV Cap.* 22 *Segm.* 265.

διδραχμοι ὁπλῖται dicti, et LIVIO (u) memorati, qui, ob res feliciter et praeclare in bello geſtas, duplici a patribus frumento, aere neutiquam duplici, donati leguntur apud LIVIVM, (x) VARRONEM, (y) et VEGETIVM. (z)

## VII.

Annuum, an diurnum, fuerit, dum ſtetit Reſpublica, ſolvendis ſtipendiis tempus conſtitutum, nondum expedita ſatis res eſt. Vtrumque puto priſcis Romanis ſolenne fuiſſe. Diurnum vix neget, (aa) qui vera credit, quae loco ſupra prolato POLYBIVS (*Plautina* enim iam non moramur,) docet, annui autem mentionem loco plus uno LIVIVS (bb) iniicit. Quin DIODORVS SICVLVS, ab initio ſtatim fuiſſe annua, verbis commemorat hiſce: Τότε πρώτοις ἐπεψηφίσαντο Ρωμαῖοι

(u) *Lib. II Cap.* 59.

(x) *Lib. VII et XXIV* paſſim.

(y) *Lib. IV de Lingua Latina*: *Duplicarii dicti, quibus ob virtutem duplicia cibaria ut darentur, inſtitutum.*

(z) VEGETIVS *Lib. II Cap.* 7 *armaturas duplares* dicit, *quae binas conſequuntur annonas; ſimplares, quae ſingulas.*

(aa) Negat tamen SCHELIVS *l. c. p.* 1192.

(bb) *Lib. VIII Cap.* 2, *et Lib. IX, X, et XXIX*, paſſim.

Ῥωμαῖοι τοῖς στρατιώταις καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς ἐφόδια διδόναι χρήματα.

## VIII.

Haec fuit ſub Conſulum imperio militaris munificentiae facies, nec, mutatam ante Imperatorum dominationes, usquam legimus. Primus autem ex illis, qui ſummo in Rempublicam Romanam imperio potiti ſunt, Ivlivs Caesar, ne in novo, quod agitabat, dominationis faſtigio ipſum fiducia, in militum amore poſita, fruſtraretur, callide et prudenter de lautiore, quam huc usque ceperant, iis ſtipendio proſpexit. *Legionibus*, ait Svetonivs, (cc) *ſtipendium in perpetuum duplicavit.* Igitur in locum quinorum aſſium deni a Caesare, ſeu denarius, (etſi ſint, qui, denarium plus valere denis aſſibus, exiſtimant, (dd)) ſubſtitutus eſt. Vt adeo multum fallatur Avgvstinvs Babelonivs in *Notis ad hunc Suetonii locum*, ubi, neglectis prorſus, quae Polybivs tradidit, ſolis Plavti verbis, lubricis multum ac incertis, inhaerens, ad



(cc) in *Iul. Caeſ. Cap.* 26.

(dd) His vel Plinivs in *Hiſt. Nat. Lib. XXXIII Cap.* 3 ſatisfaciat: *In militari ſtipendio ſemper denarius pro decem aſſibus datus.*

ad ſenos ſaltem aſſes provectum a Caesare ſtipendium, exiſtimat.

## IX.

Iſtam a Caesare definitam mercedem militarem nec augere primi Caeſares, nec diminuere, auſi ſunt. Quamvis enim ex verbis Svetonii: (ee) *Quicquid ubique militum eſſet, ad certum ſtipendiorum praemiorumque formulam adſtrinxit Auguſtus: definitis pro gradu cuiusque et temporibus militiae, et commodis miſſionum*, colligant quidam, (ff) novum militi beneficium ab Avgvsto additum; docte tamen non minus, quam ingenioſe, oſtendit Pvteanvs, (gg) *ſtipendia* hic non de mercede militari, ſed de annis militiae, quibus cuique merendum ſit, intelligi debere, ſicut et praemia Svetonio nihil aliud ſint, quam illa miſſionum commoda, quorum facta eſt ultimis verbis mentio. (hh) Iſta loquen-

(ee) in *Auguſto Cap.* 49.

(ff) In his video miror que Lipsivm eſſe *de Milit. Rom. Lib. V Dial. XVI p.* 177, et *Elect. Lib. I Cap.* 2.

(gg) *l. c. Cap.* 9 *et* 16.

(hh) Optime haec Svetonii verba illis Dionis *Lib. LIV p.* 539 illuſtrantur: Διέταξε τά τε ἔτη ὅσα οἱ πολῖται ϛρατεύσοιντο, καὶ τὰ κτήματα, ὅσα παυσάμενοι τῆς ϛρατείας ἀντὶ τῆς χώρας ἣν ἀεὶ ποτὲ ᾔτουν λήψοιντο.

quendi ratio vix mira cuiquam et inuſitata videri poteſt, cum in propatulo ſit, veteres milites ex ipſo ſtipendiorum, quae ceperant, numero annos militiae ſuae aeſtimaſſe, atque adeo vocem *ſtipendii* pro ipſo militiae tempore uſurpatam. Sic CAESAR (ii) *legionem octavo ſtipendio functam*, et TACITVS (kk) *ſena dena* et *vicena ſtipendia meritos* commemorat. (ll) Inde ſcilicet frequentiſſimae Scriptorum formulae, *ſtipendia facere*, (mm) *conficere*, (nn) *peragere*, (oo) *mereri*, (pp) *ſtipendiari*, (qq) *homo nullius ſtipendii*, (rr) *homo emeritis ſtipendiis*, (ss) et ſimiles complures, unice originem ſuam ducunt. Pertinet huc etiam lapis

(ii) *De B. G. Lib. VIII Cap.* 8.

(kk) *Annal. Lib. I Cap.* 36.

(ll) Similiter PLAVTVS in *Moſtellaria*: *Vnum ubi emeritum eſt ſtipendium.* Cuius generis loca bene multa ſuppeditant LIVIVS, TACITVS, VEGETIVS, et Iureconſulti veteres.

(mm) SALLVST. in *Iugurth. Cap.* 63.

(nn) Id. in *Orat. de Republ. ordin.*

(oo) VALERIVS MAXIMVS *V,* 5, 4, *et VII,* 7, 1.

(pp) Id. *IX,* 7, 2.

(qq) PLINIVS *Hiſt. Nat. Lib. VIII Cap.* 19.

(rr) SALLVST. *Bell. Iugurth. Cap.* 85.

(ss) Idem ibidem *Cap.* 84, et in *Orat. de Republ. ordin.*

lapis antiquus militaris, quem producit Sertorivs Vrsatvs, (tt) militis Romani manibus ſacer, cui, praemiſſo nomine, inſcriptum fuerat: An. XXV. Stip. VIII. h. e. Anno vitae quinto et vigeſimo, militiae octavo (obiit). Robur accipit ſententia Pvteani ex Tacito, (uu) qui, *conqueſtas*, refert, *poſt obitum Auguſti cohortes Romanas, denis in diem aſſibus animam et corpus aeſtimari.* At deni iam ſub Caesare aſſes dati; nihil igitur ab Avgvsto additum, quippe quem et *ſtipendii inopia laboraſſe*, teſtatur Plinivs. (xx)

X.

In eo tamen militum commodis proſpexit Avgvstvs, qnod militare aerarium, cuius non auditum antea nomen fuerat, inſtituit, et ad id ſuſtentandum nova civibus Romanis vectigalia impoſuit. (yy) Nova haec vectigalia quae fuerint, et a quibus ſolvenda, ſolerter expoſitum a Dione Cassio. (zz) Lipsivs (aaa) affert Inſcriptionem Neratii cuiusdam,

(tt) *De Notis Rom. p. 550 ſeq. Theſ. Graev. T. XI.*
(uu) *Annal. Lib. I Cap 16.*
(xx) *Hiſt. Nat. Lib. VII Cap. 45.*
(yy) Svetonivs *l. c.*
(zz) *Lib. LV ad A. 759.*
(aaa) *In Not. ad hunc Suetonii locum.*

dam, huic aerario praefecti: L. NERATIO. C. F. VOL. PROCVLO. PRAEF. AERAR. MILITARIS.

## XI.

Sub TIBERII imperio flagitarunt quidem Pannonicae cohortes, teſte TACITO, (bbb) ut *denarius in poſterum*, hoc eſt, ſeni deni aſſes (ita enim explicant interpretes) *diurnum ſtipendium foret*; ſed fruſtra id a TIBERIO petitum eſt, qui, immitis ingenii homo, procraſtinando omnia, et contraria clam agitando conſilia, ſolebat civium ſuorum ſpem deſtituere. CLAVDIVS, ut militum gratiam conſervaret, quorum opera ad ſummam imperii evectus fuerat, ſingulis quina dena ſeſtertia promiſit, *primus Caeſarum fidem militis etiam praemio pigneratus*. (ccc) Id vero ad donativi ſingularis, quam ſtipendii, naturam, propius accedit. Ita et NERO primis imperii ſui annis *bina nummum millia viritim manipularibus diviſit*; (ddd) in eo tamen CLAVDIO fuit liberalior, quod et *ſine pretio frumentum addiderit, quo ante ex modo annonae utebantur*. (eee) Mox autem

(bbb) *Lib. I Annal. Cap.* 17.
(ccc) Sunt verba SVETONII in *Claudio Cap.* 10.
(ddd) TACITVS *Lib. XV Annal. Cap.* 72.
(eee) SVETONIVS in *Nerone Cap.* 10. Adde teſtimo-

autem ſub NERONE in deterius ivere omnia, *penitusque exhauſtus hic et egens, ipſa militum ſtipendia et commoda veteranorum protrahere ac differre coactus eſt.* (fff) Secutos hunc ordine Imperatores ad DOMITIANVM usque, non invenio apud Scriptores, quidquam novaſſe in ſtipendio legionibus tributo.

## XII.

Vltimus igitur primi poſt Chriſtum natum Seculi Imperator, DOMITIANVS, ſancitam a CAESARE de nummis militaribus legem infringere conatus eſt, et veteri ſtipendio ternos aureos annuos adiecit. *Addidit et quartum*, inquit SVETONIVS, (ggg) *ſtipendium militum, aureos ternos.* Locus iſte SVETONII, divi vix poteſt, quantum cruciaverit interpretes. (hhh) Pro

nium TACITI *Annal. XV*, 72, 1: *Quibus perpetratis, Nero, et concione militum habita, bina nummum millia viritim manipularibus diviſit, addiditque ſine pretio frumentum, quo ante ex modo annonae utebantur.*

(fff) SVETONIVS in *Ner. Cap.* 32.

(ggg) in *Domit. Cap.* 7.

(hhh) Multa ac diverſa de eo differunt IVST. LIPSIVS *Elect. Lib. I Cap.* 2, et *de Milit. Rom. Lib. V Dial. XVI*, IS. CASAVBONVS *ad Lib VI Polybii*, IO. FRID. GRONOVIVS *de Pec. Vet Lib. III Cap.* 2, PVTEANVS *l. c. Cap.*

Pro *aureos ternos* LIPSIVS legit *aureis ternis*, cumque terni iam a CALIGVLA, ut ipſe perhibet, aurei militi in ſingulos menſes dati fuerint, quartum putat a DOMITIANO additum. Negat autem validiſſimis argumentis PVTEANVS, menſtrui ſtipendii hic mentionem fieri; negat etiam, trium aureorum ſub CALIGVLA menſtruum fuiſſe ſtipendium. Optime in ſenſum verborum inquirunt Io. FRID. GRONOVIVS et SCHELIVS, et, retenta communi lectione, ternos, contendunt, a DOMITIANO aureos additos fuiſſe novem illis aureis, qui annuum re vera ſub Caeſaribus fuerant militum ſtipendium; quartum vero ſtipendium ea de cauſa dici ternos illos aureos, quod tribus antehac per annum vicibus diſtinctis illud novem aureorum ſtipendium ſolvi conſueverit, quibus cum alii tres acceſſerint, quartum inde ſtipendium, ſeu quartum ſolvendi ſtipendii tempus, enatum eſſe. Multum roboris huic ſententiae addunt verba ZONARAE: *Καὶ τοῖς στρατιώταις τὴν μισθοφορὰν ἐπηύξησε τάχα διὰ τὴν νίκην. πέντε γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἑκάστου λαμβάνοντος, ἑκατὸν ἐκέλευσε δίδοσθαι.* Nam, cum denarius, ſeu drachmae centum, valeant tres aureos, nec

Io, GVIL. BVDAEVS *de Aſſe*, et R, H. SCHELIVS *l. c. Cap.* 3.

nec intelligi in loco ZONARAE, niſi de quadrimeſtri ſtipendio, poſſint, quod erudite oſtendit GRONOVIVS *l. c.* hincque pateat, tria per annum ſtipendia exſoluta militi; nemini videri poteſt creditu adeo difficile, quartum a DOMITIANO additum ſtipendium, hoc eſt, quadrimeſtre in trimeſtre mutatum, et trimeſtri quovis ſpatio ternos militi aureos ſolutos. Inconſultam hanc dixeris DOMITIANI liberalitatem, cum ipſe poſtea, ut immenſis ſtipendiorum ſumtibus obviam iret, de diminuendo militum numero conſilia agitaverit. (iii)

## XIII.

Servaſſe hanc ſtipendii legem, a DOMITIANO ſancitam, ſequentes etiam videntur Imperatores. De COMMODO clara ſatis ſunt verba CAPITOLINI. (kkk) Sequioribus Seculis, ſicut omnia ex perverſa Imperatorum libidine peſſime geſta ſunt, ita ipſa etiam militum ſtipendia,

(iii) SVETONIVS in *Domit. Cap.* 12: *Exhauſtus operum ac munerum impenſis, ſtipendioque, quod adiecerat, tentavit quidem, ad relevandos caſtrenſes ſumtus, militum numerum diminuere;* et ZONARAS *de Domitiano*: Μεταμεληθεὶς δὲ τὴν ποσότητα οὐκ ἐμείωσε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατευομένων συνέστειλε.

(kkk) in *Commodo*.

dia, non dubium eſt, quin plurimis mutationibus fuerint obnoxia. De SEVERO AELIVS SPARTIANVS (lll) memoriae prodidit, *illum militibus tantum ſtipendiorum, quantum nemo Principum, dediſſe;* et ſtipendia maxima militibus donaſſe MAXIMVS dicitur CAPITOLINO. (mmm)

## XIV.

Ceterum ſub Imperatoribus Praetorianae cohorti id datum fuit prae reliquo militum vulgo praerogativae, ut duplici mererentur ſtipendio, et binos diebus ſingulis denarios (CAESARIS ſcilicet tempore) acciperent. (nnn) Olim tempore Scipionis, ficut ait FESTVS, (ooo) ſeſquiplex ſaltem accepere. Datum etiam nonnunquam integrae cohorti duplex ob bene geſta ſtipendium apud Scriptores occurrit. (ppp)

## XV.

Hactenus diverſam ſub Republica et Impe-

(lll) in *Severo.*
(mmm) in *Maximo Cap.* 12.
(nnn) TACITVS *Annal. Lib. I Cap.* 17.
(ooo) *De Verb. Sign. Lib. XIV.*
(ppp) Duplex datum Scaevae centurionis cohorti a

Imperatorum dominatione ſtipendii militaris rationem vidimus. Supereſt, ut pauca de modo ac ritu ſolvendi ſtipendii dicamus. Nominatim ex *breviculis*, quibus nomina tam eorum, qui praelio interierant, quam qui ſalvi exinde evaſerant, inſcripta erant, (qqq) citabantur ad Quaeſtorem militum ſinguli, ut ſuam quisque ſtipendii portionem caperet. Apparet id ex verbis LIVII: (rrr) *Citati milites nominatim apud Tribunos, in verba Scipionis iurarunt, ſtipendiumque ad nomen ſingulis perſolutum.* Convenere ſinguli, armis ſuis, ceteroque militari habitu, induti, tamque compoſito ordine menſam Quaeſtoris cinxere, ut inſtructiſſimi, iamque in praelium ituri, exercitus ſpeciem darent. Nummos tunc ex aerario Tribuni militum (sss) adnumerabant

CAESARE. Vide ipſum *de B. C. Lib. III Cap.* 53. Duplicis frumenti militibus praeſidiariis dati meminit LIVIUS *Lib. VII.*

(qqq) ISIDORUS *Lib. I Orig. Cap.* 23: *In breviculis, quibus militum nomina continebantur, propria nota erat apud veteres, quae inſpiceretur, quanti ex militibus ſupereſſent, quantique in bello excidiſſent. - - - In ſtipendiorum quoque traditione propriae erant notae.*

(rrr) *Lib. XXVIII Cap.* 29.

(sss) Hinc *Tribuni aerarii* dicti, quorum meminit VARRO *de Lingua Lat. Lib. IV*: *A tributo erat pecunia, ut militi reddant, Tribuni aerarii*

rabant Quaeſtori, ut haberet, de quo ſua militi ſtipendia perſolveret. Huc traho verba ASCONII: (ttt) *Pecunia attributa, quae eſt ſtipendium militum, de aerario a Tribunis aerariis annumerari Quaeſtori ſolet.* Inde Quaeſtor *Diſpenſatores*, (uuu) ſeu *libripendes*, (xxx) acciri iubebat, ut, quod muneris ipſorum erat, legionibus aes militare appenderent. De his in promtu ſunt verba PLINII: (yyy) *Quin et militum ſtipendia, hoc eſt, ſtipis*



*dicti*. Et FESTVS *de Verb. Sign. Lib. I*: *Aerarii Tribuni a tribuendo aere ſunt appellati.*

(ttt) *Lib. IV in Verr.*

(uuu) FESTVS *Lib. IV*: *Diſpenſatores dicti, qui aes penſantes expendebant, non adnumerabant;* et VARRO *Lib. IV*: *Ab aere impendendo diſpenſator.* Apud REINESIVM vero *p.* 886 legitur Inſcriptio: AVG. DISPENSATOR. AD. CENSVS. PROVINCIAE. LVGDVNENSIS. At, librae ope appenſum olim, non, ut noſtra aetate ſolet, adnumeratum, aes, atque inde locutiones illas, Scriptoribus priſcis uſitatas, *pendere poenas, expenſae, impenſae*, ſimilesque alias, originem ducere, quis eſt, qui neſciat. Copioſe haec perſequentem, ſi placet, vide FRANC. HOTOMANNVM *de re numm. pop. Rom. p. m.* 40 *ſeq.*

(xxx) Apud PRISCIAN. *Lib. VI* haec ex CAII *Inſtit. Lib. I* excerpta leguntur: *Qui libram teneat, qui appellatur libripens.* Graecis, ut ex *Gloſſario veteri* apparet, ζυγοστάται dicuntur.

(yyy) *Lib. XXXIII Hiſt. Nat. Cap.* 3.

*ſtipis pondera, diſpenſatores, libripendes, dicuntur.* Solebant autem, ut omnia ex lege fierent, nec militum forte tumultus orirentur, ipſi Quaeſtoribus aſſidere Imperatores, et autoritate ſua Quaeſtorum avaritiam compeſcere. Antiquioribus tamen temporibus non adeo ſemper proſpectum militi Romano de ſtipendio fuiſſe, nec omnia ex lege geſta, docent frequentes militum de ſubtracto ſibi ſtipendio querelae. (zzz)

## XVI.

Certum veteres huic ſolennitati diem dixere, qui nunc annuus fuit, ut tempore Reipublicae, nunc quadrimeſtris, et trimeſtris, ut Imperatorum durante imperio, ſaepe etiam menſtruus, ſemeſtris, et diurnus, (aaaa) prout diverſae diverſorum Ducum leges tulere. Diem illum non facile praeterire patiebantur milites ſine ſoluto ipſis ſtipendio. Graviores ſaepe in caſtris turbae et ſeditiones exortae, ubi ſtatuto tem-

(zzz) Caesar *de B. C. Lib. III Cap.* 59.

(aaaa) Diurna ſub Imperatoribus Valente et Gratiano, nec non Iustiniano, fuit frumenti diſtributio, ut patet ex *l.* 6 C *de Erog. milit.*: *Fortiſſimi ac devotiſſimi milites annonas et capita ſingulis diebus, aut certe competenti tempore, id eſt, priusquam annus elabatur, de horreis conſequentur.*

tempore id ſibi negari viderunt legiones, quod ipſis ex lege debebatur. (bbbb) Quapropter ea ſemper praecipua Senatus Romani cura fuit, ne ulla militi querendi cauſa eſſet, ſed iuſtam is iuſto tempore laborum bellicorum mercedem caperet. (cccc) Saepe tamen his, qui turpe facimus commiſerant, poenae nomine ſtipendium negatum, idque *reſignatum*, nec non eos, qui exciderant hoc beneficio, *aere dirutos*, dixere veteres. (dddd) Sed

T 2 ac-

(bbbb) Exempla vide paſſim apud LIVIUM, inprimis *Lib. XXVIII.*

(cccc) Memorabile exemplum, unde haec, quae diximus, firmiſſimum robur accipiunt, VALERIUS MAXIMUS habet *Lib. VII Cap. 6 §. 4. C. autem Mario*, inquit, *et Cn. Carbone Coſſ. bello civili cum L. Sulla diſſidentibus, quo tempore non reipublicae victoria quaerebatur, ſed praemium victoriae res erat publica, SCto aurea atque argentea templorum ornamenta, ne militibus ſtipendia deeſſent, conflata ſunt.*

(dddd) VARRO *Lib. II de Vita Pop. Rom.*: *Cui datum non ſit* (ſtipendium) *propter ignominiam, aere dirutus eſt.* Et FESTUS *Lib. XVI de Verb. Sign.*: *Reſignatum aes dicitur militi, cum ob delictum aliquod iuſſu Tribuni militum (ne ſtipendium ei detur) in tabulas refertur. Reſignare enim antiqui pro ſcribere interdum ponebant.* Eiusdem verba ſunt *ibid. Lib. IV*: *Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui ſtipendium ignominiae cauſa non erat datum: quod aes diruebatur in fiſcum, non in militis ſacculum.* Addo NO-

accidit etiam interdum, ut ſponte ſine ſtipendio militarent Romani; quod factum bello Punico ſecundo, cum ſumtus ſtipendiorum non ferret aerarium, ita quippe exhauſtum, ut ne Deorum quidem cultui ſufficeret. (eeee)

NIVM *de Propriet. ſerm. Cap.* 12: *Aere diruti appellabantur milites, quibus propter ignominiam ſtipendium, id eſt, merces menſtruulis, aut annua, quae eſſet in nummis aereis, ſubtrahebatur.* Vnde clara ſunt verba CICERONIS in *Verr. VII*: *Aleatoris Piacentini caſtra commemorabuntur, in quibus cum frequens fuiſſet, tamen aere dirutus eſt*; itemque illa AVSONII in *Praef. ad Centonem Nuptial.*: *Et, quia ſub Imperatore meo tum merui, procedere mihi inter frequentes ſtipendium iubebis*: *ſin aliter, aere dirutum facies.* Vt vero, qui amiſerant ſtipendium, dicti ſunt *aere diruti*; ita illi, cui ſolvebatur continuo, ſimili formula, *procedere ſtipendium* dicebatur, ut patet ex modo adductis verbis AVSONII, nec non aliis LIVII *Lib. V*, et VALERII MAXIMI *Lib. II Cap.* 7 §. 15, ubi et negati ob factum improbum ſtipendii exemplum occurrit.

(eeee) VALERIVS MAXIM. *Lib. V Cap.* 6 §. 8.

# INDEX RERVM NOTABILIORVM.

## A.

Abaelardus (*Petr.*) *magno auditorum concurſu publice docuit.* 56
Academiae *Lipſienſis in conferendis honoribus laus ſingularis.* 77 *ſeq.*
*Oxonienſis Statuta.* 261 *ſeq.*
Acta *Eruditorum Lipſienſia laudata.* 254
Actii (*L.*) *parvitas corporis.* 168
Aegyptii *pullati caedem Oſiridis luxerunt.* 176
Aemilius (*Paul.*) *laudatus.* 85
Aerarium *militare primum inſtitutum ab Auguſto.* 282
Aere *diruti quinam olim dicti?* 291
Agatharſi, *populi Scythiae cur dicti Picti?* 96
*Ab* Agatharſis *derivati Picti Scotorum, et Pictones Aquitaniae, ſeu Pictavi.* 96
Agnellus *qua fuerit ſtatura?* 168
*unde nomen adeptus?* ibid.
Agrippa (*M.*) *ab Auguſto caeruleo vexillo cur donatus?* 94
Agrippa *Pſeudo-Poſthumus.* 193
Alba *veſtis cur conveniat Equitibus Aurei Velleris?* 178
*matronis olim familiaris.* 180
*novis nuptis olim familiaris.* ibid.
Alba *veſte Romae qui olim uſi?* 178 *ſeq.*
*utuntur Chinenſes in luctu.* 178
Albae *veſtis praeſtantia.* 179
*quantus olim apud Athenienſes et Plataeenſes fuerit honor?* 179
Albertus *Animoſus, Dux Saxoniae, Rolandus, dextera Imperii, cognominatus* 101
*eius res geſtae et obitus.* 101 *ſeq.*
Albinus *Imp. fuit Poeta.* 4
Album *fingunt ſibi Malabares daemonem.* 178

Albus *color apud gentes quas ominis infauſti habeatur?* 178
*olim a Graecis et Romanis ipſi Deo conſecratus.* ibid.
*Regibus familiaris fuit.* 179
*dignus habitus heroibus.* ibid.
Alcantarae *Equitum Ordo in Hiſpania celebris.* 172
Alciati (*Andr.*) *applauſus ſingularis.* 60
Alcibiades *laudatus.* 2
*Pſeudo*-Alexander. 193
Alexander M. *fuit gibboſus.* 162
Alexandri *M. chlamyde coccinea quando uſus fuerit Cn. Pompeius?* 174
Alexandro *M. quam auſpicatus fuerit ſuus natalis?* 157
Althammerus (*Andr.*) *notatus.* 83
Alvarez (*Gonſalvus*) *Eremita, Sebaſtiani R. Luſ. perſonam mentitus.* 195
*e furca fuit ſuſpenſus.* ibid.
Alypius, *Philoſophus, ſtatura breviſſima fuit.* 166
*διαλεκτικώτατος.* ibid.
Amanuenſium *apud Profeſſores Oxonienſes autoritas.* 265
Angli *quando venerint in Britanniam?* 42
*in comminiſcendis execrationum formulis ingenioſiſſimi perhibentur.* 187
Anglia *quando coeperit dici Britannia?* 43
*a Danis ſubiugata.* ibid
*liberata.* 44
*et Scotia quando primum ſub nomine Magnae Britanniae fuerint coniunctae?* 48
In Anglia *mutatio ſacrorum quae contigerit ſub Henrico VIII?* 46 *ſeq.*
Angliae *variae mutationes.* 42 *ſeq.*
*ſitus.* 42
*Regnum quando pervenerit ad Duces Eboracenſes?* 44
*Stuartos?* 45

Angliae

Angliae *Regnum quando pervenerit ad Duces Lancaſtriae?* ibid.
*ſtatus turbulentiſſimus.* 47
Angliam *cum Scotia Regina Anna feliciter coniunxit.* 49
Anglo-*Saxonum in Britannia forma regiminis deſcripta.* 43
Anglicorum *Hiſtoricorum nimius gentis ſuae amor notatus.* 87 *ſeq.*
*inter ſe diſſenſus notatus.* 88
Anna, *Regina Angliae, unionem regnorum Angliae et Scotiae demum feliciter perfecit.* 49
Annalium *publicorum cura quibus olim demandata fuerit?* 126
Annibal *laudatus.* 2
Anonymi, *Calabri vulgo dicti, cum Sebaſtiano, R Luſ. mira ſimilitudo.* 194 *ſeq.*
*Sebaſtiani perſonam mentiti, quae fuerit poena?* 195
*Carmelitae, Sebaſtiani R. Luſ. perſonam mentititi, poena.* 195
*Demetrium apud Moſcos mentiti, miſer exitus.* 197
*Demetrii ex Marina filium apud Moſcos mentiti, poena.* ibid.
*alius, eundem mentiti, poena.* 198
*e Comitibus Hennebergicis prognatum ſe mentiti, Erfurti fraus detecta.* 201
Antaeus, *ſtaturae procerae homo.* 261
*Pſeudo*-Antiochus. 193
Antoninus *Imp. fuit Philoſophus.* 4
Ἀπιλόφοροι *qui?* 214
Applauſus *auditorum ſingularis aliquot exempla.* 56 *ſeq.*
Apum *Regis diadema quid et quale?* 179
Aquitaniae *Pictones ſeu Pictavi cur derivati ab Agatharſis?* 96
Arcades *dicti Proſelini unde?* 82

Archimbaud *de urbe Lipſia iudicium.* 259
De Arguez (*Gregor.*) *notatus.* 86
*Pſeudo* - Ariarathes. 193
Ariſtotelicae *Philoſophiae apud Oxonienſes bonor.* 262
*Cantabrigienſes bonor.* 262 *ſeq.*
Athenienſes *unde dicti* αὐτόχθονες? 82
Atho *montis deſcriptio.* 37
*proſpectus genuinus in ſchemate delineatus.* ibid.
Augurale *indumentum quale olim fuerit?* 174
Auguſtus *Imp. fuit Poeta.* 4
*eius formula iurandi.* 182
Aureum *Vellus v. Vellus Aureum.*
Auſtriaca *Domus Turcarum obex.* 99
*eius excellentia.* 99 *ſeq.*
*cum Saxonica connubia recenſita.* 111 *ſeq.*
Auſtriacorum *inſigne quale?* 97
Azoni *fere decem millia auditorum fuere.* 61

B.

Bakerus (*Rich.*) *notatus.* 88. 131
Balbinus *Imp. fuit Poeta.* 4
Balduini (*Franc.*) *applauſus ſingularis.* 60
*Flandriae Comitis, miſer exitus.* 202
Baſiliſci, *ſerpentum regis, diadema quid et quale?* 179
Bateus (*Georg.*) *ſtudii partium accuſatus.* 88
Baudrin (*Io.*) *notatus.* 129
Belgicae *naves ſigna gerunt coloris rubri.* 92
Bellaii (*Mart. et Io.*) *doctrina belloque clariſſimi.* 6
Bellaiorum *gentis elogium.* ibid.
Bellaius (*Guil.*) *notatus.* 86
*eius Commentarii Rerum Gallicarum laudati.* 6. 85 *ſeq.*

Bel-

Bellaqua (*Remig.*) *fuit miles et Poeta.* 10 *ſeq.*
*Ronſardo cur pictor naturae appellatus?* 10 *ſeq.*
Bellaforeſti (*Franc.*) *feſtinatio in libris componendis notata.* 128
Belli Duces *qui fuerint olim Romanis?* 1
*Graecis?* ibid.
*Gallis?* 2
*Perſis?* ibid.
*Hebraeis?* ibid.
Bendigale Dios *quid notet Hiſpanis?* 52
Benius (*Paul.*) *omni fuit deſtitutus applauſu.* 64
Bentleii *commendata proceritas.* 165
*doctrina.* ibid.
Bertrandus, *Remenſis, Balduinum, Flandriae Comitem, mentitus.* 202
*quos habuerit aſſeclas?* ibid.
*eius fraudes detectae et miſer exitus.* ibid.
Bezae (*Theodori*) *commendata proceritas.* 165
*doctrina.* ibid.
Bibliothecae *Gudianae laudes.* 21 *ſeq.*
Blondellus (*David.*) *notatus.* 129
Bodinus (*Io.*) *notatus.* 84
Bodleii (*Th.*) *circa Bibliothecam ſuam inſtitutum.* 260
Boemundus, *Tarenti Princeps, quomodo paraverit expeditionem ſacram?* 173 *ſeq.*
Boris Gudenovv, *Demetrii adoleſcentuli per ſicarios interfector.* 196
Du Boſc (*Io.*) *commendata proceritas.* 165
*doctrina.* ibid.
Brady (*Robert.*) *notatus.* 88
Braulionis *Chronicon ſuppoſititium.* 86
Breviculi *quid?* 288
Britannia *quando coeperit dici Anglia?* 43
*Magna quando coeperit dici Anglia Scotiae coniuncta?* 48

C. Caligulae *formula iurandi.* 183
Camoeſius (*Lud.*) *miles fuit atque Poeta.* 9 *ſeq.*
Campani (*Io. Ant.*) *mirus apud auditores ſuos applauſus.* 57 *ſeq.*
Carevv (*Georg.*) *miles eruditus.* 8
Caroli *V Imp. maiores inde uſque ab Adamo enumerati.* 87
*formula iurandi.* 184
*VI, Imp. elogium.* 111
*VIII, R. G. formula iurandi.* 185
*IX, R. G. peierandi conſuetudo notata.* 186
*mors praepoſtera unde credatur orta?* 186
Carolo *V Imp. quam auſpicatus fuerit ſuus natalis?* 157
Carolus M. *dictus Poeta et Theologus Bellicoſus.* 4
*qua eminuerit ſtatura?* 163
Caſſii *et Bruti, interfectorum Caeſaris, nummus qualis?* 212
Catharina, *Henrici VIII, A. R. ſponſa, Arthuri vidua, cur in ipſis Henrici nuptiis alba veſte inceſſerit?* 180
Charletaneria *Eruditorum quid?* 55
*De* Du Cheſne (*Andr.*) *iudicium Menagii.* 129
Chinenſes *utuntur colore albo in luctu.* 178
Chriſtiani *II, El. Sax. Symbolum.* 107
Chryſippus *quam parva fuerit ſtatura?* 166
*a Carneade cur dictus* Κρύψιππος. ibid.
*eius Dialectica commendata.* ibid.
*Apud* Cimbros *ſ. Iutos pileus libertatem indicat.* 212 *ſeq.*
*Comes* Clarendonus (*Eduard.*) *notatus.* 88
Claudius, *Imp. fuit Poeta.* 4
*eius formula iurandi.* 183
*nummus.* 212
Coccineus *color quid notet?* 173
*cur conveniat Equitibus Aurei Velleris?* ibid.
*in quo olim fuerit pretio?* 174

*Ro-*

Coccineus *color Romae olim Senatum ab equitibus et plebe diſtinxit.* 175
Collegii *Gelliani apud Lipſienſes inſtitutum.* 67
*De* Coloris *caerulei uſu apud veteres.* 92 *ſeq.*
Comeſtor (*Petr.*) *Magiſter Hiſtoriae Scholaſticae dictus.* 76
Cominaeus *notatus.* 85
Coniuratio *pulveraria a Iacobo I, R. A. irrita facta.* 48
Connor (*Bernard.*) *notatus.* 165
Conradi *Salii formula iurandi.* 184
Conringii (*Herm.*) *brevitas corporis.* 171
*praeſtantia doctrinae.* ibid.
Contarenorum *cognomen Grandis unde?* 162
Controverſiarum *eruditarum plerarumque vanitas notata.* 12 *ſeq.*
*inter Mabillonium et Germonium agitatarum hiſtoria.* 32 *ſeq.*
*Inter* Convivia *quae fuerit Romae licentia traducendi alios?* 257 *ſeq.*
Coraſii (*Io.*) *applauſus ſingularis.* 61
Corvini (*Matth.*) *elogium.* 4
Cromvvellus (*Oliver.*) *fuit Theologus et miles.* 7
Cuiacii (*Iac.*) *applauſus ſingularis.* 60
Cyclops *procerae ſtaturae homo.* 163

D.

Dani *quando Angliam ſubiugaverint?* 43
*Pſeudo*-Demetrii *apud Ruſſos.* 194
Dextri (*Flavii Lucii*) *Chronicon ſuppoſititium.* 86
Αἰδραχμοι ὁπλῖται *quinam?* 278
Dii *genethlii quinam?* 151
Diplomata *vera quomodo a falſis diſcerni queant?* 32 *ſeq.*
*quaedam Graeca Regni Neapolitani.* 37
*De* Diplomatum *aetate quomodo accurate iudicari poſſit?* 32 *ſeq.*

Dis-

Diſpenſatores *qui et unde dicti?* 289 *ſeq.*
Diſpenſatorum, *ſeu libripendum, quale fuerit munus?* 289
Dolce (*Lud.*) *impudentia notata.* 131
Domitianus *Imp. fuit Poeta.* 4
*notatus.* 286
Dordracenae *Synodi Acta variantia.* 91
*Pſeudo* - Druſus. 193
Dugdale (*Guil.*) *defenſor Cromvvelli notatus.* 88
Duiſterus, *ſeu* Duiſterſtierna, (*Beni.*) *perſonam Caroli XII, R. Su. mentitus.* 192
*publico fatuorum ergaſtulo mancipatus.* 193
*eius aſſeclae fuere fuſtigati.* ibid.
Duplicarii *milites quinam?* 277 *ſeq.*
Durandus (*Guil.*) *fuit Theologus et miles.* 7

E.

Eboracenſes *Duces quando pervenerint ad Regnum Angliae?* 44
*inter et Lancaſtrenſes Duces graviſſimae contentionis origo.* ibid.
*progreſſus et mala.* ibid.
*auſpicatus finis.* 46
Eduardi *I, R. A. formula iurandi.* 188
*IV, R. A. formula iurandi.* ibid.
Eduardus *II, R. A. ab uxore et filio captus.* 45
*in carcere occiſus.* ibid.
*V, R. A. a Tutore Patruo occiſus.* 46
Eliſabethae, *Reg. Angl. formula iurandi.* 189
*odium erga Proteſtantes unde?* ibid.
Emſer (*Hier.*) *Odoeporicum.* 252 *ſeq.*
Equitum *S. Spiritus in Gallia inſigne quale?* 97
*Aurei Velleris Ordo celebratus.* 171 *ſeq.*
*celebris in Hiſpania Ordo S. Iacobi.* 172
*Alcantarae.* ibid.
*Calatravae.* ibid.

Erneſti, *El. Sax. de Domo Auſtriaca quae fuerint merita?* 100 *ſeq.*
Eruditorum *Charletaneria quid?* 55
Eſpinaeus (*Franc. Sanlucius*) *fuit et arte et Marte clariſſimus.* 10
De Eſpinoſa (*Gabr.*) *perſonam Sebaſtiani, R. Luſ. mentitus.* 195
*eius poena.* 196
Eunapius *notatus.* 166
Euſebius *notatus.* 90
Eutychiani, *Pontificis, circa Martyres ſepeliendos praeceptum.* 174
Exemplorum *vis atque praeſtantia.* 234

F.

Faber (*Iac.*) *qua fuerit ſtatura?* 169
*eius ardens ingenium laudatum.* ibid.
Fairfaxius *capeſſivit Oxoniae ſummos in Iure bonores.* 7
Faſcinum *laudibus immodicis contrahi, ſuperſtitio anilis.* 50
*Contra* Faſcinum *quale remedium adhibeant virgines Hiſpanae?* 52
*adhibuerint veteres?* 53
Feſcennini *verſus apud veteres quales?* 51
Ficinus (*Marſilius*) *breviſſima fuit ſtatura.* 169
*Philoſophiae inſtaurator fuit Platonicae.* ibid.
Foederis *inter Domos Saxonicam, Brandenburgicam, et Haſſiacam, haereditarii renovatio Numburgica ſolennis.* 106
Franciſcus *I, R. G. fuit Poeta.* 4
*eius formula iurandi.* 185
*Albertus, Dux Saxo-Lauenburgicus, caedis Guſtavi Adolphi, R. Su. accuſatus.* 120 *ſeq.*
*defenſus.* 122 *ſeq.*
Francius *qua fuerit ſtatura?* 170

*Pſeudo-*

*Pſeudo*-Friderici. 198
Friderici Barbaroſſae *Imp. formula iurandi.* 184
*III, El. Sax. magnanimitas ſingularis.* 103 *ſeq.*
Fridericus Auguſtus *I et II, RR. Pol. et El. Sax. Equitibus Aurei Velleris adſcripti* 180
A Fronsberg, *ſive* Freundsberg, (*Georg.*) *fortitudo ſingularis.* 18
Froſſardus (*Io.*) *notatus.* 84
Frumentum *militibus Romanis olim ſtipendii loco datum.* 271
Fullerus *notatus.* 131

G.

Gabbarae *proceritas modum excedens.* 163
Galli *quos habuerint belli duces?* 2
Galliae *Regum ſcutum quale?* 97
*unde ortum?* ibid.
Gallicae *gentis ſtudium partium enorme notatum.* 84 *ſeq.*
Gallienus *Imp. fuit Poeta.* 4
Gaverellus (*Io.*) *nobilis Belga, Sebaſtiano, R. Luſ. ſimilis viſus.* 196
Geieri (*Mart.*) *elogium.* 203
*vita et in rem literariam merita.* 64 *ſeq.*
*natalis.* 65
*parentes.* ibid.
*ſtudia iuvenilia.* ibid.
*Academica.* 65 *ſeq.*
*Honores et munia.* 66 *ſeq.*
*obitus.* 69
*ſcripta.* 71 *ſeq.*
*In* Geiero *providentiae divinae ſingularis ſpecimen.* 70
Geisleri *pileus ſignum futurae Helveticorum libertatis.* 213
Gelliani *Collegii apud Lipſienſes inſtitutum.* 67
Genethlii *Dii quinam?* 151

De

*De* Genio *ſententia Platonicorum.* 152
Genius *qualis Deus fuerit?* ibid.
Germani *olim fuere omnes proceri.* 161
Germanorum *formula laudibus infantulorum addi ſolita.* 54
Geſnerus (*Conr.*) *laudatus.* 133
*notatus.* ibid.
Gloſſator *notatus.* 168
Godellus (*Ant.*) *qua fuerit ſtatura?* 170
*Embryonis elogio cur mactatus a Veturio?* ibid.
*De* Goldaſto (*Melch.*) *ſententia Conringii.* 133
Goldaſtus (*Melch.*) *laudatus.* ibid.
*Hiſtoriae Eccleſiaſticae fuit peritiſſimus.* ibid.
*notatus.* ibid.
Cordianus *Imp. fuit Poeta.* 4
Graecae *ſcriptionis hiſtoria.* 34 *ſeq.*
Graecarum *literarum origo.* 35 *ſeq.*
*progreſſus et mutationes.* ibid.
*variae formae.* 35 *ſeq.* 37
Graeci *quibus olim magiſtratus commiſerint?* 1 *ſeq.*
Graecorum *inſtrumenta ſcriptoria.* 34 *ſeq.*
*Charactercs ligati.* 37
*κρυπτογραφία.* ibid.
Gratianus *Imp. fuit Poeta.* 4
*Magiſter Decretorum.* 76
Gribneri (*Mich. Henr.*) *elogium.* 146
Griska *Vtrapeia Demetrii perſonam apud Moſcos mentitus.* 197
*eius miſer exitus.* ibid.
Gronovius (*Iac.*) *qua fuerit ſtatura?* 170
Gudianae *Bibliothecae laudes.* 21 *ſeq.*
Guicciardini *elogium.* 134
Cuilielmi III, *R. A. encomium.* 48
*De* Guſtavi Adolphi, *R. Su. caede variorum Hiſtoricorum ſententiae recenſitae.* 112 *ſeq.*

H.

Hadrianus *Imp. excellens fuit Orator.* 3
*De* Haillan (*Girard.*) *laudatus.* 128
*notatus.* ibid.
Harting (*Georg.*) *eruditus miles.* 8
Hauberti *Chronicon ſuppoſititium.* 87
Hebraei *quos olim habuerunt belli duces?* 2
Henrici *III, R. G. formula iurandi.* 186
*IV, R. G. formula iurandi.* ibid.
*unde ortum ducat?* ib.
*II, R. A. formula iurandi.* 188
*Ducis Auſtr. formula iurandi.* 190 *ſeq.*
*Iaſammergott cognomen unde?* 191
Henricus *I, R. A. Normanniam Angliae adiecit.* 44
*II, R. A. Hibernos ſubiugavit.* ibid.
*V, R. A. in carcere occiſus fuit.* 45
*VII, R. A. familias Roſae albae et rubrae coniunxit.* 46
*Scotos Anglis conciliavit.* ibid.
*Stuartus, Scot. Rex, in lecto noctu occiſus,* 47
*cum domo, ſuppoſito pulvere pyrio, in aerem proiectus.* ibid.
*II, G. R. libertatis Germanicae vindex.* 212
Herculi *Romae aedem exſtruxit Fulvius.* 3
Herculis *elogium.* 2
Heſſi (*Eobani*) *applauſus fuit longe maximus.* 63
Hiarnus *ex Poeta fit Danorum Dux ex Rex.* 3
Hibernorum *formula laudibus alicuius addi ſolita.* 53
*De la* Higuerra (*Hier. Roman.*) *notatus.* 86
Hipponax *qua fuerit ſtatura?* 167
*quam mordaces ſcripſerit ſatyras?* ibid.
Hiſpanae *virgines quo remedio utantur contra faſcinum?* 52
Hiſpanorum *mos aliquem laudandi.* ibid.
*nimium ſtudium partium reprehenſum.* 86 *ſeq.*
Hiſtoriae *praeſtantia et utilitas.* 233 *ſeq.*
*Ad* Hiſtorias *ſcribendas mercede conductorum exempla.* 127 *ſeq.*

Hiſtorici *aliquot apud veteres clariſſimi recenſiti.* 127
Hiſtoricorum *inter ſe diſſenſus unde?* 81 *ſeq.*
*tyranni.* 89
Hiſtoriis *ſcribendis qui olim operam dederint?* 126
Holtzſchuch (*Frid.*) *vide Tile Kolup.*
Homeri *Iliada colore exornarunt veteres ſangvineo.* 94
*Odyſſeam membrana caerulea contexerunt veteres.* ibid.
Horatii *puſillitas corporis.* 167
Huetius (*Petr. Dan.*) *notatus.* 159 *ſeq.*
*refutatus.* 160 *ſeq.*
Huttenus (*Vlr.*) *miles fuit atque Poeta.* 11 *ſeq.*
Hyde (*Th.*) *notatus.* 260

I.

Iacobi, *A. RR. quinque violenta morte perierunt.* 45
*I, R. A. levitas in peierando notata.* 189
*malum praebuit Anglis exemplum.* 190
*formulae iurandi.* ibid.
S. Iacobi *Equitum Ordo in Hiſpania celebris.* 172
Iacobus *I*, R. *A. Angliam et Scotiam uno magnae Britanniae nomine coniunxit.* 48
*coniurationem pulverariam irritam fecit.* ibid.
*compellari ſolitus ab Henrico IV, R. G. nomine Magiſtri.* 76
Ibanez *de Segovia* (*Caſp.*) *laudatus.* 86
Imprecationes *diras apud veteres ſcriptis addendi mos.* 22
*exempla.* 22 *ſeq.*
*ſepulcris inſcribendi mos.* 24
*exempla.* 24 *ſeq.*
*aris inſcribendi exemplum.* 27
*teſtamentis addendi mos.* 28
*exempla.* 28 *ſeq.*
Imprecationis *turpiculae exemplum.* 25 *ſeq.*

Im-

Imprecationis *longe diriſſimae exemplum.* 28 *ſeq.*
Innocentius *IV, Pont. Friderico II, Imp. dixit diem.* 173
*quomodo eum celebraverit?* ibid.
Ioannes *Georgius I, El. Sax. qua occaſione a Caeſare acceperit Luſatiam?* 108
*eius magnanimitas ſingularis.* 107
*R. A. veneno ſublatus.* 44
*eius formulae iurandi.* 188
*Demetrium apud Moſcos mentitus.* 197
*eius miſer exitus.* ibid.
Iovius (*Paul.*) *Circulator Hiſtoricorum.* 89
*eius impudentia notata.* 89. 130
Itali *fuerunt in peierando et blaſphemando Gallorum magiſtri.* 186
Iulianus *Imp. fuit Poeta.* 4
*notatus.* 90
*laudatus.* ibid.
Iunii (*Hadr.*) *commendata proceritas.* 165
*doctrina.* ibid.
Iurandi *formulae ſummorum Principum variae recenſitae.* 182 *ſeq.*
*quid teſtentur?* ibid.
*veterum quales fuerint?* 183
*In* Iurandi *formulis comminiſcendis ingenioſiſſimi perhibentur Angli.* 187
Iusiurandum *unde ortum?* 181
*cur dictum ſacramentum?* ibid.
*quotuplex?* ibid.
Iuſtinus *Martyr quo habitu praedicaverit verbum Dei?* 177
Iuti *vide Cimbri.*

K.

Kippingius (*Henr.*) *Martis et Muſarum caſtra ſecutus.* 8 *ſeq.*
Knatchbul (*Nortonus*) *fuit Theologus et miles.* 7

L.

Laeti (*Iul. Pomp.*) *applauſus ſingularis.* 59
*Ad* Lancaſtriae *Duces quando pervenerit Regnum Angliae?* 45 *ſeq.*

Lancaſtrenſium *et Eboracenſium in Anglia Ducum graviſſima aemulatio unde orta?* 44
*eius progreſſus et finis.* 44 *ſeq.*
Lancelotus *de la Popeliniere notatus.* 84
*A* Lapide (*Corn.*) *corpore fuit puſillus.* 170
*ingenio celebratur magnus.* ibid.
Lapis *antiquus militaris.* 282
Laudandi *apud Graecos veteres formula ſolennis.* 50
*mos apud Hiſpanos qualis?* 52 *ſeq.*
*Italos qualis?* 53
*Hibernos qualis?* ibid.
*Germanos qualis?* 53 *ſeq.*
Laudes *officere infantibus crediderunt olim Graeci.* 50
Laudibus *immodicis faſcinum contrahi, ſuperſtitio anilis.* 50
Leopoldus *Imp. fuit tam armorum, quam literarum, eximius cultor.* 4
Leydekkeri *fides ſuſpecta.* 91
Liber niger *Oxonii quid?* 268
Libertatis *ſymbolum pileus.* 212
Libripendes *vide Diſpenſatores.*
*unde dicti?* 289
Librorum *copia unde?* 125
*Graecorum veterum MStor. exempla.* 36 *ſeq.*
*et latinorum MStorum exempla.* 38 *ſeq.*
C. Licinii Calvi *parvitas corporis.* 168
Lipſienſis *Academiae in conferendis honoribus laus ſingularis.* 77 *ſeq.*
Lipſienſium *Magiſtrorum iura atque privilegia.* 78 *ſeq.*
Lipſius *omni caruit applauſu.* 64
Livius *notatus.* 83
Lombardus *dictus Magiſter Sententiarum.* 76
Lotichius (*Petr. Secund.*) *fuit miles atque Poeta.* 11
*Germanorum Ovidius.* ibid.
Ludlovius (*Edmund.*) *notatus.* 88
Ludovici *XIV, R. G. Martis aeque fuit ac Muſarum cura.* 5
*Interpretatio Gallica Libri I Comment. Iul. Caeſ. laudata.* 6

Ludovici *XI, R. G. formula iurandi.* 155
*XII, R. G. formula iurandi.* ibid.
Ludovicus *XIII, R. G. nunquam peieravit.* 186
*XIV, R. G. omnes peierationes et blaſphemias aula ſua exulare iuſſit.* 187
Luitprandi *Chronicon ſuppoſititium.* 87
Lydiati (*Th.*) *parvitas corporis.* 170
*doctrina.* ibid.

M.

Macrinus *Imp. fuit Poeta.* 4
Magiſter *Maximus dictus olim quis?* 76
Magiſtri *nomen quale et unde?* 75 *ſeq.*
*quantum fuerit olim exiſtimatio in Gallia?* 76
*Anglia?* 76 *ſeq.*
*cognomen pro Paedantae nomine quando uſurpatum?* 77
*cur in titulis Academicis anteponi ſoleant Doctoribus?* 78
Magiſtrorum *variae ſpecies recenſitae.* 75 *ſeq.*
*Lipſienſium iura atque privilegia.* 78 *ſeq.*
Malabares *daemonem cur ſibi fingant album?* 178
Maldonati (*Io.*) *applauſus ſingularis.* 59
Mancipiorum *apud Romanos quae fuerit conditio?* 212
Manuelis *Comneni Imp. formula iurandi.* 184
Manutius (*Aldus*) *omni caruit applauſu.* 64
Maria *Scotica decollata.* 47
Mariana (*Io.*) *notatus.* 87
*laudatus.* ibid.
Marullus (*Mich. Tarchaniota*) *fuit miles et Poeta.* 9
Mauritius *El. Sax. quomodo Carolum V Imp. adegerit ad Pacem Religionis?* 105
Maximi (*Marci*) *Chronicon ſuppoſititium.* 86
May (*Th.*) *notatus.* 88
Mayerus (*Iac.*) *notatus.* 85
*laudatus.* ibid.
Mediolanenſium *mulierum formula laudibus puerorum addi ſolita.* 53
Meinhardus *vide Rebachus.*

Μελανηφόροι *qui et unde dicti?* 176
Melanchthonis (*Phil.*) *applauſus ſingularis.* 59
Meſſieurs *ſans chapeau.* 214
Metus *et ſpes Hiſtoricorum tyranni.* 89
Militum *Romanorum quae fuerit conditio?* 271 *ſeq.*
*commodis quomodo proſpexerit Auguſtus?* 282
Miltonus (*Io.*) *notatus.* 88
*De* Mindelberg (*Schvvigbardus vel Schvviggerus*) *fuit fundator coenobii Mindelheimenſis.* 15
Mindelheimenſia *monumenta.* 19
Mindelheimenſis *Dynaſtia in Principatum Imperii evecta.* 20
*Marburio Duci in perpetuum tradita.* ibid.
Mindelheimii *nomen et origo.* 14 *ſeq.*
*Eccleſia Parochialis quando et a quo fuerit condita?* 17
*templum D. Chiliani quando fuerit extructum?* ibid.
Mindelheimium *quos habuerit dominos, quae fata?* 15 *ſq.*
Mindelius *fluvius Sueviae.* 14
Minerva *fuit armorum et literarum Dea.* 1
γλαυκῶπις *unde dicta?* 94
Minervae *tribuuntur oculi caeſii.* ibid.
Miſtius *notatus.* 259
Molinaeus (*Car.*) *exiguo fuit corpore.* 169
*eius elogium.* ibid.
Monſtreletus (*Engueram.*) *notatus.* 85
Montfauconius (*Bernardus*) *laudatus.* 34
*eius Palaeographia Graeca edita.* ibid.
*contenta recenſita.* 34 *ſeq.*
Morionum *in aulis Principum quanta ſit auctoritas?* 258
Mornaeus (*Phil.*) *fuit Arte et Marte clarus.* 6
*eius ſymbolum.* ibid.
*ſcripta quaedam.* 7
*acerrimus cenſor fuit Perronius.* ibid.
Mors *cur dicatur atra?* 177

Mothius (*Vayerius*) *notatus.* 84
Mulierum *Mediolanenſium formula laudibus puerorum addita ſolemnis.* 53

N.

Natalem *ſuum celebrari neglectum quomodo vindicaverit Caligula?* 157
*De* Natali *Neronis celebrando decretum.* 156
*De* Natalibus *Auguſti et Tiberii celebrandis decretum.* 154
Natalis *quam auſpicatus fuerit Timoleonti Corinthio?* 157
*Alexandro M.?* ibid.
*Carolo V, Imp.?* ibid.
Natalitios *dies quibus ritibus veteres celebrarint?* 149 *ſeq.*
*quomodo celebraverint Romani?* ibid.
*veteres Chriſtiani?* 150 *ſeq.*
Natalitius *dies Auguſti quomodo Romae celebrari conſueverit?* 155 *ſeq.*
Naturae *laudes.* 161 *ſeq.*
Naudaeus (*Gabr.*) *notatus.* 2
Naves *Rom. exploratoriae deſcriptae.* 95
*Pictae quaenam Britannis?* ibid.
Neptuno *attributi oculi caeruli.* 94
Neptunus *cur audiat caeruleus?* ibid.
*κυανοχαίτος?* ibid.
*γλαυκωπὸς?* ibid.
Nero *Imp. fuit Poeta.* 4
*Pſeudo*-Nero. 193
Nerva *Imp. fuit Poeta.* ibid.
Niger *color quid notet?* 175 *ſeq.*
*pleriſque gentibus pro luctus indicio habitus.* 176
*veſtium quando in Germania coeperit eſſe in uſu?* ibid.
*cur fuerit Iſidi apud Aegyptios ſacer?* ibid.
*Cereri apud Graecos atque Romanos ſacer?* ibid.
*quos maxime deceat?* ibid.

Niger *color Philoſophis cur olim fuerit familiaris?* ibid.
*quomodo ad Clericos pervenerit?* 177
*cur conveniat amantibus?* ibid.
*Equitibus Aurei Velleris?* ibid.
Noodtii *commendata proceritas.* 165
*doctrina.* ibid.
Numerianus *Imp. fuit Poeta.* 4

O.

Oſiridis *caedem luxerunt Aegyptii pullati.* 176
Ottonis *M. Imp. formula iurandi.* 184
Ovidii *parvitas corporis.* 167
Ovvenus (*Io.*) *fuit ſtatura parvus.* 170
*Poeta magnus.* ibid.
Oxonienſis *Academiae ſtatuta.* 261 *ſeq.*
Oxonii *quando et cur publici Actus Academici deſierint celebrari?* 261
*neglectus Lectionum publicarum notatus.* ibid.
*Patrum honor quantus?* 264 *ſeq.*
*quantum valeant amanuenſes?* 268
*circa honores Academicos conferendos cautio laudata.* 265 *ſeq.*
*notata.* 266
*liber niger quid?* 268
*examina rigoroſiſſima cur eſſe ſoleant?* 266
*quomodo declinentur?* 266 *ſeq.*

P.

Pacius *omni caruit applauſu.* 64
Paedantae *nomen pro Magiſtro quando uſurpatum?* 77
Palmerius (*Iac.*) *miles eruditus.* 8
Parrhaſii (*Iani*) *applauſus ſingularis.* 58
Patini (*Car.*) *applauſus ſingularis.* 62
Patrum *apud Oxonienſes honor quantus?* 265
Paupertas *Reipubl. literariae parum prodeſt.* 125
Paupertati *conſecrarunt olim Gaditani aram.* ibid.
Peierandi *formulae ſummorum Principum variae recenſitae.* 182 *ſeq.*
*quid maxime prodant?* 182

Periclcs *miles eruditus.* 2
Peripateticae *Philoſophiae apud Oxonienſes honor quantus?* 262
Perſae *quos habuerint olim belli duces?* 2
Philelphi (*Franc.*) *quanta fuerit exiſtimatio?* 58
*impudentia notata.* 131
Philetas *quam puſillus et macilentus fuerit?* 166
Philippi *Auguſti R.G. formula iurandi.* 185
*Pſeudo*-Philippi. 193
Philips (*Eduard.*) *notatus.* 88
Philippus *Bonus Dux Burgund. auctor Ordinis Aurei Velleris fuit.* 172
Philoſophi *veteres qua veſte induti inceſſerint?* 176
*quomodo conſueverint iurare?* 183
Phrynichus *miles eruditus.* 2
Piccinini *unde nomen adepti?* 162
Piccolomini *unde nomen adepti?* ibid.
*Ad* Pileum *vocare quid?* 211
Pileus *ſymbolum libertatis.* 252 *ſeq.*
Pipinus *Parvus qua fuerit ſtatura?* 163
*de eo iudicium Io. de Buſſieres.* ibid.
Plato *miles eruditus.* 2
Plauſum *et acclamationes parandi artes quae fuerint veterum?* 54
*recentiorum?* 55
Poeni *qua fuerint ſtatura?* 161
Politiani (*Ang.*) *applauſus ſingularis.* 59
*De* Pontifice *Rom. proverbium Italorum.* 127
*De* Pontificiis *iudicium Eraſmi.* 91
Popieli *Reg. Pol. formula iurandi.* 190
*votum inſanum in filio et nepotibus quomodo impletum?* ibid.
Poſionis *proceritas excedens.* 163
Praefiſcine *quid notet Latinis?* 50 *ſeq.*
Praetorianae *cohortis apud Romanos quae fuerit praerogativa?* 287
Proceritas *ſtaturae quibus olim gentibus praecipue fuerit commendata?* 162
Puſendorffius *notatus.* 119

Pugh (*Rob.*) *notatus.* 88
Pulveraria *coniuratio irrita facta a Iacobo I, R. A.* 48
Puritanorum *ſecta in Anglia quando orta?* 47
Puteanus *omni caruit applauſu.* 64
Pythagorae *formula iurandi.* 191
*diſcipulorum quae fuerit formula iurandi?* ibid.

R.

Rami (*Petr.*) *applauſus ſingularis.* 56 *ſeq.*
Rapinus (*Nic.*) *fuit miles atque Poeta.* 10
*notatus.* 84
Rebachus (*Iac.*) *VValdemarum El. March. mentitus.* 200 *ſq.*
*ab aliis dictus Meinbardus.* 200
*eius res geſtae.* 200 *ſeq.*
*exilium et obitus.* 201
Religio *quid valeat apud Hiſtoricos?* 90
Reuchlini (*Io.*) *applauſus ſingularis.* 63
Rhetores *qua olim inceſſerint veſte induti?* 176
Rhodiginus (*Coel.*) *miles eruditus.* 8
Richardi *II, R. A. formula iurandi.* 188
*III, R. A. formula iurandi.* ibid.
Richardus *II, R. A. in carcere periit.* 45
*Dux Gloceſtriae, invaſit Regnum Angliae.* 46
*ab Henrico VII fuit obtruncatus.* ibid.
Roberti, *Normanniae Ducis, formula iurandi?* 188
Romani *quibus olim commiſerint exercitus?* 1
*quomodo conſueverint iurare?* 183
Romanorum *militum quae fuerit olim conditio?* 271 *ſeq.*
Ronſardus (*Petr.*) *miles fuit atque Poeta.* 10
Roſarum *nomen quae gerant in Anglia familiae?* 46
*albae et rubrae, nomen unde?* ibid.
*familiarum perpetuum odium.* 44 *ſeq.*
*familiae quomodo fuerint coniunctae?* 46
Rubra *olim veſte cur fuerint induti, particulam recitaturi ex Homeri Odyſſea?* 93
Rübiſch (*Io.*) *fides in Mauritium El. Sax. laudata.* 105
Ruilii *fides ſuſpecta.* 91
*Du* Ryer (*Petr.*) *notatus.* 129

S.

S.

Sabellicus (*Ant. Cocc.*) *notatus.* 83
Sanderi (*Nic.*) *in Henr. VIII, R. A. convicia.* 88
Sandovalius (*Prudentius*) *notatus.* 87
Sappho *ſtatura fuit brevis.* 167
*lyrici carminis ſuavitate commendatur.* ibid.
Satyrae *encomium.* 254
*uſus et praeſtantia.* 254 *ſeq.*
*apud Romanos honor quantus olim fuerit?* 256 *ſeq.*
*Britannos frequentiſſimus uſus.* 258 *ſeq.*
Savile (*Henr.*) *miles eruditus.* 8
Saulis *ſtatura commendata.* 162
Saxones *quando venerint in Britanniam?* 42
Saxoniae *Electoratus qua occaſione pervenerit ad Fridericum Bellicoſum?* 100
*ab Erneſtinis ad Albertinos?* 105
Saxonicae *Domus elogium.* 99 *ſeq.*
*cum Auſtriaca connubia recenſita.* 111
Saxonicorum *Electorum variorum cognomina.* 100
*fides et merita in Imperium laudata.* 100 *ſeq.*
*praeclare facta prorſus ſingularia.* ibid.
*in Auſtriacos propenſio commendata.* ibid.
*Scriptorum Catalogus.* 136 *ſeq.*
Scaliger (*Iul. Caeſ.*) *Martis et Muſarum caſtra ſecutus.* 8
Scipionis *Africani elogium.* 8
Scoti *veteres Pictones dicti unde?* 96
*cur derivati ab Agatharſis?* ibid.
*caerulei coloris herba inciſas corpori cicatrices cur infecerint?* 95 *ſeq.*
*De* Scriptoribus *Saxonicis edendis conſilium I. B. Menckenii.* 135
Scriptorum *Saxonicorum Catalogus.* 136 *ſeq.*
Sebaſtiani, *Regis Luſ. miſer exitus.* 194
*de eius fatis nonnullorum commenta.* 194 *ſeq.*
*Pſeudo*-Sebaſtiani *apud Luſitanos.* 193 *ſeq.*
Secundillae *proceritas excedens.* 163

Severus *Imp. fuit poeta.* 4
Sirii (*Victor.*) *impudentia notata.* 130
*de eius Hiſtoria proverbium Italorum.* ibid.
Sleidanus *notatus.* 91 *ſeq.*
*Pſeudo* - Smerdes. 193
Smidius (*Mart.*) *Oenipontanus, Maximiliani Imp. auxilio ad Regnum Angliae adſpiravit.* 200
Socrates *miles eruditus.* 2
*notatus.* 90
*eius formulae iurandi quales et unde?* 191
Socraticorum *formula iurandi.* ibid.
Solmenſium *Comitum origo.* 204
*variae ſtirpes.* ibid.
*Com. de* Solms (*Io. Alberti*) *res geſtae.* 204
(*Amalia.*) 205
(*Henr.*) *res geſtae et obitus.* ibid.
(*Philippi*) *res geſtae.* 205 *ſeq.*
*prudentia ſingularis.* 205
*quanta fuerit exiſtimatio apud Carolum V, Imp.* 206
(*Reinhardi*) *elogium.* ibid.
(*Friderici*) *elogium.* ibid.
*cognomen Magni unde?* ibid.
(*Henr. VVilh.*) *virtus bellica laudata.* ibid.
*gratia apud Guſtav. Adolph. R. Su. commendata.* ibid.
*obitus.* ibid.
(*Io. Frid.*) *pietas laudata.* ibid.
*ſymbolum.* 206 *ſeq.*
(*Guſtavi Ferd.*) *elogium.* 208 *ſeq.*
*De* Sozino (*Mariano*) *iudicium Aeneae Sylvii.* 168
Sozomenus *notatus.* 90 *ſeq.*
Spalatini (*Georgii*) *libellus oppoſitus Henrico Brunſu. lun.* 136
Spes *et metus Hiſtoricorum tyranni.* 89
S. Spiritus *Equitum in Gallia inſigne quale?* 97
Stephani, *R. A. formula iurandi.* 188
*De* Sticho (*Conr.*) *relatio Aventini.* 199 *ſeq*
Stipendii *vox unde?* 268
*quid denotaverit olim apud Romanos?* 269 *ſq.*

Stipendii *vox pro ipſo militiae tempore uſurpata.* 281
*origo.* 270. 272
*loco acceperunt olim milites Rom. frumentum.* 270
*variae viciſſitudines.* 270 *ſeq.*
*modi varii recenſiti.* ibid.
*aerarii nomen priſcis Romanis cur prorſus ignotum?* 271
Stipendium *primum quando militi Rom. a Senatu decretum?* 272
*quale et quantum fuerit?* 272 *ſeq.*
*a Iulio Caeſare fuit duplicatum.* 279
*quomodo auctum a Claudio?* 283
*Nerone?* ibid.
*Domitiano?* 284 *ſeq.*
*Severo?* 287
*Maximo?* ibid.
*duplex cepit cohors Praetoriana.* ibid.
*quomodo et quando conſueverit militibus ſolvi?* 288 *ſeq.*
*quibus et cur negatum?* 291
*reſignatum?* ibid.
*ne militibus deeſſet, Senatus Rom. quae fuerit cura?* 291
*procedere quid?* 292
Stuartorum *familia quando ad Regnum Angliae evecta?* 45
Sueciae *Regum ſcutum quale?* 97
Suecicae *naves ſigna gerunt coloris caerulei.* 93
Surita (*Hier.*) *notatus.* 87
Sylvii (*Aen.*) *familia quo cognomine clara?* 168
(*Iac.*) *applauſus ſingularis.* 62
Symeonis (*Gabr.*) *vita et ſcripta.* 215 *ſeq.*
*origo.* 216
*Cenotaphium.* ibid.
*natalis.* 217
*parentes.* ibid.
*uxor.* ibid.
*exilium.* 216 *ſeq.*
*vetera monumenta luſtrandi cupiditas ſingularis.* 218
*Inſcriptiones.* 218 *ſeq.*

Symeonis (*Gabr.*) *Obſervationes Italicae.* 219
*familiaritas cum VVilh. du Prat.* 220
*elogium.* 221
*vita aulica.* ibid.
*cognomen Vranii.* 225
*Epitaphium.* 228 *ſeq.*

T.

*C.* Tacitus *notatus.* 83
Tentzelii (*VVilh. Ern.*) *Fridericus Fortis Redivivus laudatus.* 141
Terrae Filius *quis dicatur Anglis?* 259 *ſeq.*
*Satyra in Academiam Oxonienſem.* 261
*eius excerpta.* 261 *ſeq.*
Theodoretus *notatus.* 91
Theodoſius *Imp. fuit Poeta.* 4
Thomaſii (*Chr.*) *elogium.* 143
Thucydidis *elogium.* 126 *ſeq.* 134
Tiberius *eruditus miles.* 4
*notatus.* 283
Tile Kolup *Fridericum II, Imp. mentitus.* 198
*ab aliis dictus Frid. Holtzſchuch.* ibid.
*eius poena.* 199
*de eodem relatio Peuceri.* ibid.
Timagenes *notatus.* 83
Timoleonti *Corinthio quam auſpicatus fuerit ſuus natalis?* 157
Titus *Imp. fuit Poeta.* 4
Tribuni *aerarii unde dicti?* 289
Triglandii *fides ſuſpecta.* 91
*Inter* Triumphos *quae fuerit Romae licentia militum?* 158 *ſq.*
Tydeus, *procerae formae homo.* 164
Typhon, *ſtatura magna praeditus.* 163
Tyrrel (*Iac.*) *notatus.* 88
Tyrtaeus *qua fuerit ſtatura?* 167

V.

Valerius Max. *notatus.* 83 *ſeq.*
Varillaſius (*Ant.*) *notatus.* 86
Varvicius (*Phil.*) *notatus.* 88
Velleius Paterculus *notatus.* 83
Velleris *Aurei Equitum Ordo celebratus.* 171 *ſeq.*
*a quo inſtitutus?* 171
*eius incrementa.* ibid.
*quomodo quotannis ſoleat celebrari?* 171 *ſeq.*
*quando et qua occaſione pervenerit ad Auſtriacos?* ibid.
*Hiſpanos?* 172

Velleris *Aurei Equitum Ordinis apud Hiſpanos exiſtimatio quanta?* ibid.
*Feſtum inter auſpicatiſſima cur retulerit Carolus V, Imp.* ibid.
*Equites creandi ius quando ad Carolum VI reverſum?* ibid.
*quibus veſtibus induti Feſtum ſuum celebrent?* *172 ſeq.*
*eorum promiſſa et leges. 173 ſeq. 177.*
*Equitibus cur conveniat color coccineus? 173*
*niger? 177*
*albus? 178*
Venetiis *ad clavum imperii qui ſoleant ſedere?* *162*
Verderii *fides ſuſpecta.* *128*
Vergilius *(Polydor.) notatus.* *83*
*De* Verulamio *(Franc. Bac.) notatus.* *132*
*eius de legato quodam Gallico ſententia.164*
Verus *Imp. fuit Philoſophus.* *4*
Vidae *(M. Hier.) commendata proceritas.* *165*
*doctrina.* ibid.
Violaceus *color Pontificibus et viris ſacris familiaris.* *98*
*in aula Gallica luctui proprius.* ibid.
Viretus *(Petr.) qua fuerit ſtatura?* *169 ſeq.*
Virorum *arte et Marte clarorum exempla.* *2 ſeq.*
Vitruvius *laudatus.* *161*
Vytembogarti *fides ſuſpecta.* *91*

VV.

VVake *(Iſaac.) miles eruditus.* *8*
VValkenredenſis *Abbatia qua imprecationis formula a fundatrice ſua fuerit firmata?* *28 ſeq.*
*Pſeudo* - VValdemarus *in Marchia.* *200*
VVhear *(Degoreus) notatus.* *132*
*eius filiae cur quaeſtum corpore fecerint?* ibid.
VVilhelmi *R. Germ. formula iurandi.* *184.*
*Conquaeſtoris R. A. formula iurandi.* *187*
*II, ſeu Rufi R. A. formula iurandi.* ibid.
VVilhelmus, *Landgr. Thur. iure ſuo in Regnum Bohemiae cur abſtinuerit?* *100*

X.

Xantippis *quae formula iurandi ficta?* *191*
Xenophon, *miles eruditus.* *2*
Ximenii *(Franc.) Card. elogium.* *5 ſeq.*
*De* Xylandro *(Guil.) indicium Leunclavii.* *134*

Z.

Zamoyſcius *(Io.) laudatus.* *1*
*Academiae Zamoſcenſis conditor.* ibid.

Zapata (*Ant. Lupianus*) *notatus.* 8
Zenonis *Cittiaei formula iurandi.* 19
*Ζητοσάτκι quinam?* 28
Zoſimus *notatus.* 9

---

## ERRATA TYPOGRAPHI.

Pag.22 pro Cooſtantinopolitani l. Conſtantinopolitani.
38 pro Cantabtigiae l. Cantabrigiae.
39 pro C. P. l. CP.
*ead.* pro Bibliotheea l. Bibliotheca.
*ead.* pro 6595 l. 5595.
48 pro pocatior l. pacatior.
63 pro numerumqne l. numerumque.
64 pro BENIVW l. BENIVM.
65 pro Sexoniae l. Saxoniae.
68 pro omnihus l. omnibus.
72 pro expetebanti l. expetebant.
74 pro capſſendos l. capeſſendos.
79 pro Docemprimis l. Decemprimis.
84 pro diſpicit l. deſpicit.
*ead.* pro Callos l. Gallos.
86 pro FEAVII l. FLAVII.
91 pro VYTEMBOGARTONE l. VYTEMBO-GARTONe.
97 pro goenas l. genas.
102 pro Inperii l. Imperii.
105 pro couſobrinum l. conſobrinum.
109 pro grraviſſimas l· graviſſimas.
*ead.* pro ſetvarent l ſervarent.
139 pro Complectens l. complectens.
145 pro Poſtemo l. Poſtremo.
149 *not.* (b) pro Caenam l. Coenam.
151 pro bonores l. honores.
153 pro Geni l. Genio.
167 pro quatuluſcunque l. quantuluscunque.
183 pro DRVSSILLAE l. DRVSILLAE.
198 pro tcuius l. cuius.
199 pro vivicumburio l. vivicomburio.
216 pro Coenotaphio l. Cenotaphio.
222 pro diſcrine l. diſcrimine.
234 pro Sɔriptores l. Scriptores.
*ead* pro peecare l. peccare.
249 pro halſama l. balſama.
251 pro eommendat l. commendat.

❊ ❊ ❊

VA1
151 8177

Digitized by Google

Carlini 1-20

116
B
88